

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และ
เชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัด
ในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา

Model of Learning Route Management of Wildlife Conservation and
Prohibited Wildlife Hunting Areas in Five Provinces of the South,
Nakon Si-Thammarat, Pattalung, Trang Satun and Songkhla

โดย สุจิตราภรณ์ จุสปาโล และคณะ

มีนาคม 2552

สัญญาเลขที่ ABTC/SSPNT/00006

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และ
เชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัด
ในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา

Model of Learning Route Management of Wildlife Conservation and
Prohibited Wildlife Hunting Areas in Five Provinces of the South,
Nakon Si-Thammarat, Pattalung, Trang Satun and Songkhla

คณะผู้วิจัย
สุจิตราภรณ์ จุสปาโล
ชัยรัตน์ จุสปาโล

สังกัด
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ชุดโครงการ การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนของ 5 จังหวัด
ภาคใต้ : สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรังและสตูล

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน คณะผู้วิจัยขอแสดงความขอบพระคุณและขอกล่าวอ้างได้ดังนี้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยการประสานงานและให้ความช่วยเหลือจาก ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง และคณะทำงานทุกท่านที่ให้ความสะดวกในการปฏิบัติงาน

มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่ โดยท่านอธิการบดี รศ.ดร.วัน เดชพิชัย รศ.ทัศนีย์ ประธานอาจารย์วิทวัส ดิษยะศริน สัตยารักษ์ และอาจารย์ธรรพพร สัตยารักษ์ ที่สนับสนุนเวลาและให้โอกาสในการทำวิจัย

ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช คุณสุเทพ เกื้อสังข์ ผู้อำนวยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ คุณประภาส อินทนปสาธน์ คุณปรัชญาภรณ์ ไชยกร กำนันยงยุทธ กระจ่างโลก คุณสิริชัย สิริฮัน ประธานชมรมเรือหางยาว ผู้ช่วยปณพล ชีวะเสรีชล คุณศวิตา ไสภณรัตน์ องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด จังหวัดตรัง นายกชอบ บิณฑกานูจน์ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งตำเสา จังหวัดสงขลา คณะครู นักเรียน โรงเรียนบ้านฉางหลวง จังหวัดตรัง โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง จังหวัดสตูล คุณณัฐวุฒิ คำแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตต. 5 (แหลมสน) อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและการวิจัยทางทะเลจังหวัดตรัง สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ และสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชนและนักท่องเที่ยวทุกท่านที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนและครอบครัวของผู้วิจัยที่เป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการทำวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จด้วยดี

สุจิตราภรณ์ จุสปาโล และคณะ

มีนาคม 2552

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา มีหลักการและเหตุผลคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ การให้ความสำคัญในระบบสังคมและการตระหนักถึงการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม โดยมีความสอดคล้องตามแผนแม่บทของโลกหรือ Agenda 21 ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ที่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน ประกอบกับพื้นที่เขตการท่องเที่ยวในภาคใต้มีความได้เปรียบในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างจากภาคอื่น ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ราบ ป่าไม้ ภูเขา หาดทราย น้ำตก ถ้ำ ทะเลสาบ และกลุ่มเกาะในท้องทะเลทั้งสองฝั่งของภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า จึงสนใจที่จะศึกษาความแตกต่างในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนอันจะนำไปสู่รูปแบบมาตรฐานการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
3. เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
4. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ให้แก่นักท่องเที่ยว

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตในการศึกษาด้านพื้นที่ดังนี้ คือ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-ยอดเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อุทยานแห่งชาติตะรุเตา เกาะอาดัง จังหวัดสตูล อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง วิธีการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูล

ปฐมภูมิและทุติยภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น ส่วนข้อมูลทุติยภูมิศึกษาและวิเคราะห์จากการเอกสารต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละและกราฟฟิก ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 แห่งมีแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากได้รับนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่มอบหมายจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 2 แห่ง มีนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่เข้มงวดด้วยการป้องกันและปราบปรามมากกว่าการดูแลนักท่องเที่ยว

2. จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง มีสภาพที่แตกต่างกันตามเอกลักษณ์ ความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติแต่ละแหล่งซึ่งส่งผลต่อสภาพความพร้อมในการบริหารการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

3. เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง พบว่าเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสมส่งผลต่อการเรียนรู้จำนวน 31 เส้นทาง โดยแบ่งเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 เส้นทาง, เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล 5 เส้นทาง, อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง 7 เส้นทาง, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสตูล 9 เส้นทาง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง 6 เส้นทาง โดยมีปฏิทินการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและเทศกาลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอด 12 เดือน

4. กระบวนการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวมีดังนี้คือ ซึ่งเส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินป่าเขาหลวง ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน และช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน, เส้นทางเกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการตกปลา ดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล และช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม, เส้นทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการศึกษาป่าชายเลน ป่าชายหาด หญ้าทะเล ปะการัง และพะยูน

ช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม เส้นทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตก ไตนาซ้าง กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินป่า สามารถศึกษาได้ตลอดปี แต่ในฤดูฝนควรระมัดระวังภัยธรรมชาติ และเส้นทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทะเลน้อย กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมศึกษาพรรณไม้ น้ำทะเลน้อย ศึกษานกในทะเลน้อย และสามารถศึกษาได้ตลอดปี แต่ในฤดูฝนควรระมัดระวังภัยธรรมชาติ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน บุคคลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และบุคคลในหน่วยงานราชการของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในการแสดงแนวความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับสภาพจริงของแต่ละสถานที่
2. ได้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
3. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวสามารถจัดรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
4. นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความหลากหลายภายในระยะเวลาสั้น และใช้ต้นทุนที่เหมาะสม
5. นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
6. ได้ต้นแบบการท่องเที่ยวที่น่าสามารถมาปรับใช้กับของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอื่นๆ ได้

บทคัดย่อ

- รหัสโครงการ :** ABTC/SSPNT/00006
- ชื่อโครงการ :** รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง
ในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
- ชื่อนักวิจัย :** 1. สุจิตราภรณ์ จุสปาโล
2. ชัยรัตน์ จุสปาโล
มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- E-mail Address :** su_palo@hotmail.com
- ระยะเวลาโครงการ :** 1 มกราคม 2551 - 31 ธันวาคม 2551

การศึกษานี้วิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง
ในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารและจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เพื่อศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย
โอกาส และภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5
จังหวัดใน ภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดใน
ภาคใต้ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการศึกษาจากการรวบรวม
ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุม
ระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
บุคคลจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น และการตอบแบบสอบถาม
จากนักท่องเที่ยว จำนวน 422 ชุด ในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อุทยาน
แห่งชาติตะรุเตา (เกาะอาดัง) จังหวัดสตูล อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง เขตรักษา
พันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง
ส่วนข้อมูลทุติยภูมิศึกษาและวิเคราะห์จากการเอกสารต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้

โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละและกราฟฟิค ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 แห่งมีแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากได้รับนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่มอบหมายจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 2 แห่ง มีแนวนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่เข้มงวดด้วยการป้องกันและปราบปรามมากกว่าการดูแลนักท่องเที่ยว ส่วนข้อมูลด้านจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง มีสภาพที่แตกต่างกันตามเอกลักษณ์ ความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติแต่ละแหล่งซึ่งส่งผลต่อสภาพความพร้อมในการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ส่วนการกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง พบว่าเส้นทางนำเที่ยวนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสมส่งผลต่อการเรียนรู้จำนวน 31 เส้นทาง โดยแบ่งเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 เส้นทาง เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล 5 เส้นทาง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง 7 เส้นทาง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา 9 เส้นทาง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง 6 เส้นทางโดยมีปฏิทินการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และเทศกาลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอด 12 เดือน ซึ่งเส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินป่าเขาหลวง ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน เส้นทางเกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมตกปลา ดำน้ำดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล ช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม เส้นทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการศึกษาป่าชายเลน ป่าชายหาด ภูเขาทะเล ปะการัง และพะยูน ช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม เส้นทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินป่า สามารถศึกษาได้ตลอดปี แต่ในฤดูฝนควรระมัดระวังภัยธรรมชาติ และเส้นทางเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมศึกษาพรรณไม้ น้ำทะเลน้อย ศึกษานกในทะเลน้อย และสามารถศึกษาได้ตลอดปี แต่ในฤดูฝนควรระมัดระวังภัยธรรมชาติ

คำหลัก : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

Abstract

Project Code: ABTC/SSPNT/00006

Project Title: Model of Learning Route Management of Wildlife Conservation and Prohibited Wildlife Hunting Areas in Five Provinces of the South, Nakhon Si Thammarat, Pattalung, Trang Satun and Songkhla

Investigators: Jussapalo S. , Jussapalo C.
Hatyai University

Project Duration: 1 January 2008 - 31 December 2008

The objectives of this research were to study administrative and eco-tourism management in those areas; to study and analyze the strengths, weaknesses and threats in those places in order to determine and map routes and make eco-tourism calendars of those areas; and to establish eco-tourist learning process in those areas by using methods of studies, primary and secondary data collection.

The primary data was collected from interviews, group discussion and brainstorming sessions with national park authorities at wildlife conservation areas and prohibited wildlife hunting areas, some people from business sector, community leaders, and from people in those localities. Additional data was collected from 422 questionnaires returned from tourists who came to Khoa Loung National Park in Nakhon Si Thammarat province, Tarutao National Park (Adang Island) in Satun Province, Chao Mai National Park in Trang Province, and Ton Nga Chang Waterfall, the Wildlife Conservation Area in Songkhla, and Thale Noi Prohibited Wildlife Hunting Areas in Pattalung. Secondary data was taken from document analysis, the program SPSS, percentile and graphics were used in quantitative analysis, whereas the analysis of contents was done for qualitative data.

The research findings were as follows:

Administrative and eco-tourism management in wildlife conservation areas and prohibited wildlife hunting areas in all five areas had similar practices due to the same

policy on rules and regulations in treating tourists that were assigned by The National Park Department, Flora and Fauna Division. But both wildlife preservation areas and prohibited wildlife hunting areas have strict policy on rules and regulations in treating tourists by preventing and suppressing them more than looking after them.

Strengths, weaknesses, opportunities and threats to National Parks, wildlife conservation areas and to all the five places of prohibited wildlife hunting areas were different according to their unique, outstanding natural resources in each place that affect the readiness condition in administration and management of those tourist attractions. Whereas deciding on the routes and eco-tourism calendars in those areas found twenty-nine educational eco-tourism routes with proper connection access that affects eco-tourism learning as follows: Kiriwong-Khoa Loung National Park was divided into four nature-study routes. Adang Island, Tarutao National park had three routes. Chao Mai National Park had seven routes, Ton Nga Chang Wildlife Conservation had nine routes and Tale Noi Prohibited Wildlife Hunting Area had six routes. These routes were mapped on the eco-tourism calendar which was in line with the ways of life, tradition and culture, local festivals in relation to tourist activities throughout the year. For the Kiriwong-Khao Loung nature-study route, trekking is the most suitable activity. The whole trail takes three days and two nights and is organized between January and June. Suitable educational activities at Adang, Tarutao National Park are nature treks and marine life and coral eco-tourist activities. This route is organized between November and May. Suitable educational activities at Haad Chao Mai National Park are the study of mangroves, beach forests, corals and manatees or dugongs. This route is organized between November and May. Suitable educational activities for Ton Nga Chang Waterfall Wildlife Conservation are trekking which can be organized all year round, but during rainy season tourists should be aware of natural hazard. Suitable educational activities at Tale Noi Prohibited Wildlife Hunting Routes are Tale Noi marine flora and birds. This route can be organized all year round, but during rainy season, tourists must be cautious about natural hazard.

Keywords : Ecotourism , Ecotourism routes , National parks , Wildlife conservation , Prohibited Wildlife Hunting Areas.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญกราฟ	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
คำถามการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	8
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	47

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว	32
ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	50
ตารางที่ 3 การบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	66
ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชน	73
ตารางที่ 5 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก จากการสนทนากลุ่ม เส้นทางศึกษารวมชาติคีรีวง – เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช	76
ตารางที่ 6 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก จากการสนทนากลุ่ม เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล	78
ตารางที่ 7 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก จากการสนทนากลุ่ม อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง	80
ตารางที่ 8 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก จากการสนทนากลุ่มเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา	82
ตารางที่ 9 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก จากการสนทนากลุ่ม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง	84
ตารางที่ 10 สรุปการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก จากการสนทนากลุ่ม	85
ตารางที่ 11 ข้อมูลเพศของนักท่องเที่ยว	88
ตารางที่ 12 อายุของนักท่องเที่ยว	89
ตารางที่ 13 การศึกษาของนักท่องเที่ยว	90
ตารางที่ 14 อาชีพของนักท่องเที่ยว	91
ตารางที่ 15 ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว	92
ตารางที่ 16 รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว	93
ตารางที่ 17 สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยว	94
ตารางที่ 18 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว	95
ตารางที่ 19 ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ท่านใช้พาหนะใด	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 20 ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว	97
ตารางที่ 21 การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร	98
ตารางที่ 22 สถานที่ที่ท่านต้องการพักค้างคืนคือที่ใด	99
ตารางที่ 23 ท่านพักค้างคืนกี่คืน	100
ตารางที่ 24 ท่านมักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาใด	101
ตารางที่ 25 มุลเหตุในการมาเที่ยว	102
ตารางที่ 26 กิจกรรมที่ท่านต้องทำระหว่างท่องเที่ยวได้แก่	103
ตารางที่ 27 ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่	105
ตารางที่ 28 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของท่านแต่ละครั้งประมาณเท่าไร	106
ตารางที่ 29 สิ่งที่คุณต้องการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว	107
ตารางที่ 30 ปฏิทินการท่องเที่ยวหมู่บ้านคีรีวง	115
ตารางที่ 31 ปฏิทินการท่องเที่ยว เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล	122
ตารางที่ 32 ปฏิทินการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง	129
ตารางที่ 33 ปฏิทินการท่องเที่ยวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา	136
ตารางที่ 34 ปฏิทินการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง	143
ตารางที่ 35 สรุปปฏิทินการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา	149
ตารางที่ 36 สรุปกระบวนการในการเรียนรู้อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา	174

สารบัญกราฟ

	หน้า
ตารางกราฟที่ 1 ข้อมูลเพศของนักท่องเที่ยว	88
ตารางกราฟที่ 2 อายุของนักท่องเที่ยว	89
ตารางกราฟที่ 3 การศึกษาของนักท่องเที่ยว	90
ตารางกราฟที่ 4 อาชีพของนักท่องเที่ยว	91
ตารางกราฟที่ 5 ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว	92
ตารางกราฟที่ 6 รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว	93
ตารางกราฟที่ 7 สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยว	94
ตารางกราฟที่ 8 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวคืออะไร	95
ตารางกราฟที่ 9 ในการเดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่ท่านใช้พาหนะใด	96
ตารางกราฟที่ 10 ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว	97
ตารางกราฟที่ 11 การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร	98
ตารางกราฟที่ 12 สถานที่ที่ท่านต้องการพักผ่อนคือที่ใด	99
ตารางกราฟที่ 13 ท่านพักค้างคืนกี่คืน	100
ตารางกราฟที่ 14 ท่านมักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาใด	101
ตารางกราฟที่ 15 มวลเหตุในการมาเที่ยว	102
ตารางกราฟที่ 16 กิจกรรมที่ท่านต้องทำระหว่างท่องเที่ยวได้แก่	104
ตารางกราฟที่ 17 ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่	105
ตารางกราฟที่ 18 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของท่านแต่ละครั้งประมาณเท่าไร	106
ตารางกราฟที่ 19 สิ่งที่คุณควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว	107

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กระบวนการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยการท่องเที่ยว	12
ภาพที่ 2 หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	15
ภาพที่ 3 แนวคิดหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	16
ภาพที่ 4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	18
ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	53
ภาพที่ 6 เส้นทางที่ 1 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)	110
ภาพที่ 7 เส้นทางที่ 2 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)	111
ภาพที่ 8 เส้นทางที่ 3 เส้นทางศึกษาวิถีชุมชนหมู่บ้านคีรีวง (เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)	112
ภาพที่ 9 เส้นทางที่ 4 เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก (เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)	113
ภาพที่ 10 เส้นทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ (เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)	114
ภาพที่ 11 เส้นทางที่ 1 การดำน้ำดูปะการัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)	117
ภาพที่ 12 เส้นทางที่ 2 การดำน้ำดูปะการัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)	118
ภาพที่ 13 เส้นทางที่ 3 การดำน้ำดูปะการัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)	119
ภาพที่ 14 เส้นทางที่ 4 กิจกรรมตกปลา (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)	120
ภาพที่ 15 เส้นทางที่ 5 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)	121

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 16 เส้นทางที่ 1 ศึกษาป่าโกงกาง (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)	124
ภาพที่ 17 เส้นทางที่ 2 ชมป่าโกงกางบ้านฉางหลวง (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)	125
ภาพที่ 18 เส้นทางที่ 3 เทียวชมป่าชายเลนถ้ำเจ้าไหม (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)	126
ภาพที่ 19 เส้นทางที่ 4 เทียวชมพญูน (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)	127
ภาพที่ 20 เส้นทางที่ 5 เทียวชมเกาะต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)	128
ภาพที่ 21 เส้นทางที่ 1 ศึกษาธรรมชาติ ชมน้ำตก (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)	131
ภาพที่ 22 เส้นทางที่ 2 เดินป่าศึกษาธรรมชาติลำเนาไพร (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)	132
ภาพที่ 23 เส้นทางที่ 3 ศึกษาธรรมชาติ ชมน้ำตก (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)	133
ภาพที่ 24 เส้นทางที่ 4 ศึกษาภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้าน (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)	134
ภาพที่ 25 เส้นทางที่ 5 เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ-ร่องรอยการทำเหมืองแร่ (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)	135
ภาพที่ 26 เส้นทางที่ 1 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)	138
ภาพที่ 27 เส้นทางที่ 2 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)	139
ภาพที่ 28 เส้นทางที่ 3 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)	140
ภาพที่ 29 เส้นทางที่ 4 ชมวิถีชุมชนทะเลน้อย (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)	141
ภาพที่ 30 เส้นทางที่ 5 ชมวิถีชุมชนทะเลน้อย (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)	142
ภาพที่ 31 แผนที่รวมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา	144

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การเปลี่ยนแปลงทิศทางของการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในราวคริสต์ทศวรรษที่ 1980 มีการนำเสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว (Alternative Tourism) ในรูปแบบการนำเสนอ เช่น Appropriate, Solf, Green, Sustainable and Ecotourism เป็นต้น ซึ่งรูปแบบ Ecotourism เป็นรูปแบบที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นทางเลือกที่หลายฝ่ายเห็นว่ามีเหมาะสมในการพัฒนาเป็นรูปแบบหลักและให้มีการจัดการที่เหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กลายมาเป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตรวดเร็วที่สุดในแวดวงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเป็นจำนวนมากในแต่ละปี การเตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญกล่าวคือ ต้องมีการพิจารณาองค์ประกอบอย่างรอบด้านทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยว ทัศนียภาพ การจัดการท่องเที่ยว ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งตัวนักท่องเที่ยวที่ต้องสร้างให้เกิดความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและประชาชนท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติแผนแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2519 ได้มีการกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ควบคู่ไปกับความสนุกเพลิดเพลิน

ช่วงปีทองของการท่องเที่ยวไทย (พ.ศ.2530) การพัฒนาการท่องเที่ยวกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงในเชิงเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้รายได้จากการท่องเที่ยว อัตราการจ้างงาน อัตราการขยายตัวในภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องเติบโตขึ้นรายได้ที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 1 เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกประเภทอื่น นอกจากผลในเชิงเศรษฐกิจแล้ว การพัฒนาการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวหลักทั่วประเทศ อาทิ พัทยา ภูเก็ต เกาะสมุย กาญจนบุรี เชียงใหม่ เป็นต้น จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงได้มีการสรุปผลที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเสนอแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืนและแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ถูกนำมาพิจารณาอีกครั้งซึ่งถือว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อโดยตรงได้ผลักดันให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ (ช่วงปี พ.ศ. 2530-2535)

ผลจากการเริ่มวิจัยทั้ง 2 พื้นที่ถือได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติขึ้นแล้วในประเทศไทย

จากการสัมมนาระดับนานาชาติเรื่อง "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการอนุรักษ์ป่าและการพัฒนาชุมชน" ที่จัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนมกราคม 2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการนิยามความหมายว่าเป็น "การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม"

ในการจัดสัมมนาครั้งนั้น Gail Nash นักวิจัยจากสมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (The Ecotourism Society) ได้นำเสนอหลักการพื้นฐาน 7 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องหลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบทางด้านลบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรือการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการเขตอนุรักษ์ ชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงจะต้องเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเน้นความสำคัญของการวางแผนและการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเน้นการสร้างหลักประกันว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของศักยภาพในการรองรับ (Carrying capacity) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศท้องถิ่น รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้จากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนฐานคิดซึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนลดละการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้านและจัดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับธรรมชาติแวดล้อมอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ควรมีสูตรสำเร็จรูปแบบที่ตายตัวหรือนโยบายที่มีมาตรฐานเดียวหากแต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกในการพัฒนาและก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" เป็นการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนในระดับชุมชน หรือในระดับเครือข่ายภายในระบบนิเวศชุดหนึ่งเพื่อแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาตนเองรวมทั้งการจัดการและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติแวดล้อมสำหรับการท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืนและเป็นธรรมบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเน้นหลักการทางศีลธรรมและความมั่นคงในการยังชีพของชุมชนและความสมดุลของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นสำคัญ

การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและประเภทของระบบนิเวศความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หน้าที่สำคัญและประโยชน์ของอุทยานแห่งชาติ นันทนาการและการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากสิ่งอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติต่างๆ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดจากความตระหนักในคุณค่าความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้และความต้องการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

กระแสการเติบโตก้าวหน้าของการท่องเที่ยวไทยซึ่งมีจุดเด่นเป็นที่จับตาของประเทศทั่วโลก ดัชนีชี้ความเติบโตคือ การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและการได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้นและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหลาย ๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งพิจารณาได้จากการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรงและได้ดำเนินงานดังนี้คือ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแนวนโยบายและทิศทาง การดำเนินงานในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง อาทิ การพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การจัดบริการนำเที่ยว เป็นต้น กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับชาติ (National Policy) โดยการประชุมหารือร่วมกันทุกหน่วยงานโดยผลที่ได้จะนำมากำหนดเป็นนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ สนับสนุนงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กระจายไปในหลายพื้นที่หลายกิจกรรม เช่น การพัฒนาพื้นที่ การศึกษาวิจัย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การรณรงค์สร้างจิตสำนึก เป็นต้น เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับนานาชาติและจัดตั้งเครือข่ายประสานงานโดยให้ความสำคัญด้านการให้ความรู้และการจัดบริการนำเที่ยวกรมป่าไม้ เป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่อนุรักษ์ (Protected Areas) ส่วนใหญ่ของประเทศเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับรูปแบบการท่องเที่ยวกรมป่าไม้ได้ดำเนินการจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น คู่มือการเดินทางศึกษาธรรมชาติ ป้ายข้อมูลส่งเสริมสถาบันการศึกษาสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในการอบรมมัคคุเทศก์ หลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรมซึ่งจะสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้เพื่อผลในเชิงขยายแนวความคิดให้กระจายออกในวงกว้าง

ประเทศไทยประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ในระดับแถวหน้าของการท่องเที่ยวโลก เนื่องจากได้เปรียบด้านที่ตั้งของประเทศและฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับกระแสความเคลื่อนไหวและแนวโน้มการท่องเที่ยวในระดับโลก ซึ่งปัจจุบันได้รับการเรียกขานว่าเป็นการท่องเที่ยวในโลกไร้พรมแดน ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวในโลกไร้พรมแดนคือ การคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ การให้ความสำคัญในระบบสังคมและการตระหนักถึงการรักษาสีงแวดล้อมโดยดำเนินการตามแผนแม่บทของโลก หรือ Agenda 21 ซึ่งวางกรอบการดำเนินงานเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ไว้ดังนี้ คือ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้พิจารณาเรื่องขอบเขตความสามารถในการรองรับของธรรมชาติชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนวัฒนธรรมประเพณีหรือเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมท่องเที่ยวและการประสานความต้องการในการกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากแนวโน้มการท่องเที่ยวโลกในลักษณะเช่นนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์และหมุนไปในทิศทางเดียวกันกับกระแสการท่องเที่ยวของโลก ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นไปด้วย

ดังนั้น พื้นที่เขตการท่องเที่ยวในภาคใต้ก็เช่นเดียวกันซึ่งมีความได้เปรียบในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างจากภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคตะวันออก และภาคกลางอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ราบ ป่าไม้ ภูเขา หาดทราย น้ำตก ถ้ำ ทะเลสาบ และกลุ่มเกาะในท้องทะเลทั้งสองฝั่งของภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

แต่เนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวภาคใต้ยังไม่สามารถใช้พื้นที่และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าวได้อย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพเท่าที่ควรด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ในเขตพื้นที่ดังกล่าวว่ามีจัดการอย่างไรบ้างเพื่อให้ในแต่ละพื้นที่มีลักษณะของความแตกต่างกันอยู่นั้นได้ใช้ประโยชน์มากที่สุดและเพื่อป้องกันระดับการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างกันอย่างไร อีกทั้งในประเด็นของการมีส่วนร่วมความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้าม

ล่าสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีรูปแบบแนวทางใดบ้างที่เป็นมาตรฐานการบริหาร และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเชื่อมโยงและไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อจะได้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

1.2.3 เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้

1.2.4 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ให้แก่นักท่องเที่ยว

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร มีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร

1.3.2 จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร

1.3.3 เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร

1.3.4 กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์ที่เห็นควรนำมาให้คำจำกัดความเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันซึ่งมีดังต่อไปนี้

1.4.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางเข้าไปในพื้นที่ท่องเที่ยวใด ๆ อย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.4.2 อุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของส่วนราชการ มีทรัพยากรธรรมชาติสวยงามเหมาะสำหรับการพักผ่อนมีคุณค่าทางการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้เป็นมรดกตกทอดแก่อนุชนรุ่นต่อไป

1.4.3 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของส่วนราชการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัย เพื่อว่าสัตว์ป่าในพื้นที่ดังกล่าวจะได้มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตามธรรมชาติได้มากขึ้น

1.4.4 เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หมายถึง อาณาบริเวณพื้นที่ที่ทางราชการได้กำหนดไว้ให้เป็นพื้นที่สัตว์ป่าโดยเฉพาะสัตว์ป่าที่หายากหรือถูกคุกคามได้อยู่อาศัยในพื้นที่นั้นได้อย่างปลอดภัยสามารถดำรงพันธุ์ต่อไปได้ตามธรรมชาติ การจัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเป็นมาตรการหนึ่งในการอนุรักษ์สัตว์ป่า

1.4.5 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง แนวทางการคมนาคมเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

1.4.6 ประชาชนในท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานราชการของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

1.4.7 ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หมายถึง นายองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานชมรมต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา

1.4.8 บุคคลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ประกอบการรถโดยสาร เรือโดยสาร ร้านอาหาร/ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว และโรงแรม/ที่พัก ที่ดำเนินกิจการอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา

1.4.9 บุคคลในหน่วยงานราชการของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง – ยอดเขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อุทยานแห่งชาติตะรุเตา เกาะอาดัง จังหวัดสตูล อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตก ไตนาช้าง จังหวัดสงขลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การเก็บแบบสอบถาม การประชุมระดมความคิดเห็น และการทดลองเที่ยว โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 10 เดือน ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้แนวทางการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง สตูล สงขลา ความเหมือนและความแตกต่างในการบริหารและจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละแห่ง

1.6.2 ทราบจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

1.6.3 ได้เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

1.6.4 ได้กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ให้กับนักท่องเที่ยว

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Outcomes)

1.7.1 ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน บุคคลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบุคลากรในหน่วยงานราชการของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ได้ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในการแสดงแนวความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับสภาพจริงของแต่ละสถานที่

1.7.2 ได้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

1.7.3 ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวสามารถจัดรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.7.4 นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความหลากหลายภายในระยะเวลาสั้นและใช้ต้นทุนที่เหมาะสม

1.7.5 นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เพิ่มขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.7.6 ได้ต้นแบบการท่องเที่ยวที่นำสามารถมาปรับใช้กับของอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอื่น ๆ ได้

1.8 แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ได้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆ เป็นแนวทางการพัฒนาเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้เพื่อเป็นทางเลือกของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มีเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งจากเอกสารและการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำแนวคิดหลักการมาใช้ในการดำเนินงาน โดยสรุปดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.3 แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.4 มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยว
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศในการทดแทนฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไปโดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลงตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และความต้องการของชุมชน
2. มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น
3. ให้ประสบการณ์ันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว
4. ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ทรัพยากรและวิถีชีวิต
5. เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น
6. เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่นภูมิภาคและระดับประเทศ
7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังจึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียภาพพร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศได้ด้วย (GLOBE' 90,1990)

ตามทฤษฎีของ GLOBE' 90 (1990) การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีเป้าหมายโดยรวมดังนี้

1. เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อสร้างดุลยภาพในการพัฒนา
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น
4. เพื่อให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว
5. เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความของ คำว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึง การบริหารและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างรอบคอบชาญฉลาดเกิดประโยชน์สูงสุดยาวนานสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้เพื่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการ ดังนี้ (Shirley Eber ,1993)

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การลดบริโภคที่มากเกินไป และการลดของเสียจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาวและช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติการพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัดแต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดทำลายอีกด้วย

6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวมแต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

7. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการประชาชนท้องถิ่นองค์กรสถาบันที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกันรวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากรโดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลอย่างพร้อมมูลจะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

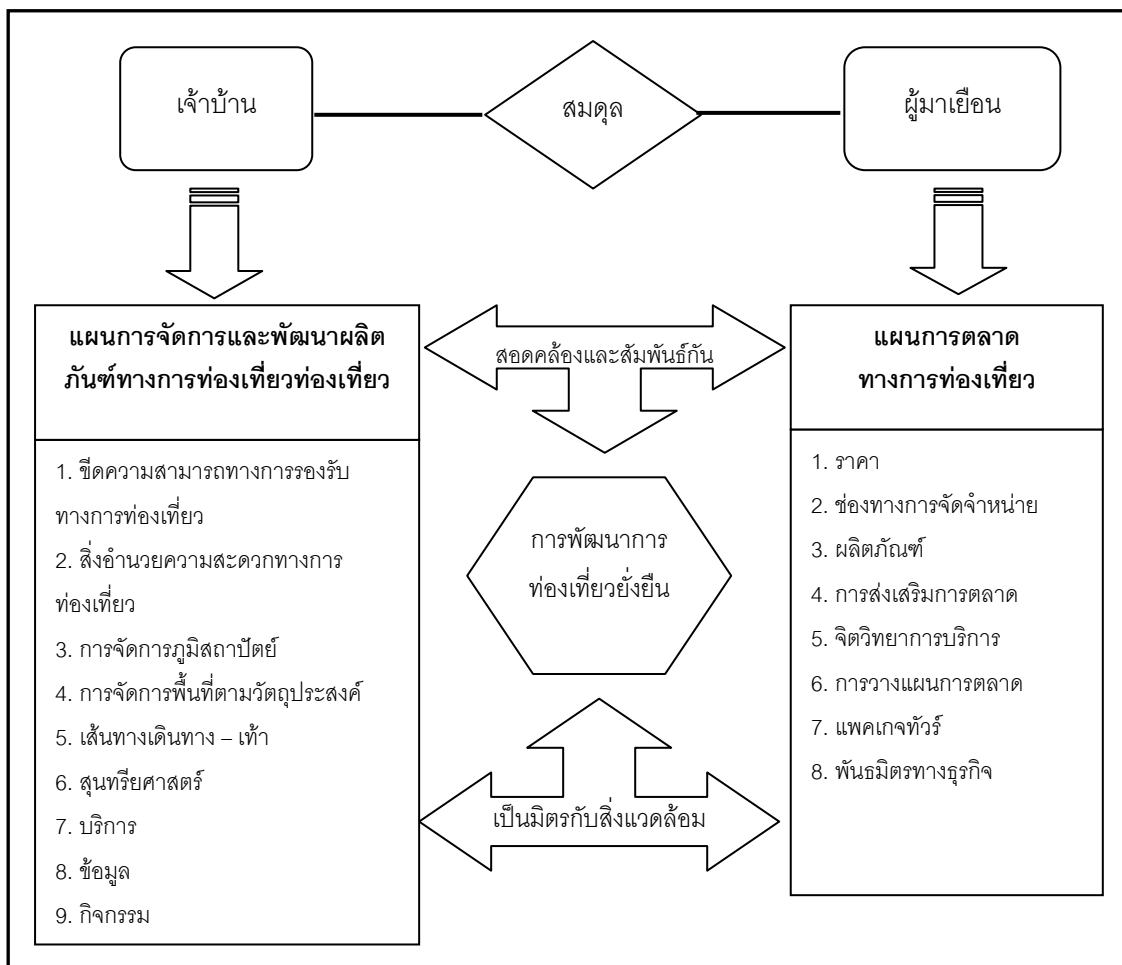
10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

จากหลักการดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกที่มีความเป็นไปได้สำหรับใช้เป็นกรอบในการสร้างโอกาสเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งตรงกับแนวคิดของศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2541:51 - 52) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้านที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปได้ดังนี้

1. พื้นที่เจ้าของบ้าน (Host) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้รบกวนสภาพแวดล้อมเดิมของธรรมชาติสภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิมจะต้องได้รับความเคารพและผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวต้องกระจายสู่ชุมชน

2. นักท่องเที่ยว (Guest) ควรจะได้รับความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยวบนพื้นฐานภูมิปัญญาของแขกผู้มาเยือนและประชาชนท้องถิ่น

3. ผู้ประกอบการท่องเที่ยว (Entrepreneur) ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการจะเป็นกุญแจที่นำไปสู่ความสำเร็จดังนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่อความเป็นธรรมในการดูแลประชาชนเจ้าของพื้นที่และนักท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของยิ่งไปกว่านั้นเทิดชาย ช่วยบำรุง (2549) ได้กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีความสมดุลระหว่างเจ้าบ้านที่เป็นเจ้าของพื้นที่และผู้มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

ภาพที่ 1 กระบวนการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยการท่องเที่ยว
 ที่มา: เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2549). กระบวนการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยการท่องเที่ยว.
 (เอกสารประกอบการอบรมนักจัดการงานวิจัย). ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางขององค์การท่องเที่ยวโลก Shirley Eber ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ และเทิดชาย ช่วยบำรุง เน้นการพัฒนาจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการดูแลอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นคนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรักษารวมถึงการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้มาเยือนคือตัวนักท่องเที่ยวในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อความยั่งยืนต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ในช่วงที่กระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลกการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยวโดยจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง Ecotourism ระยะเวลาแรกคณะทำงานมีมติใช้คำจำกัดความ Ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีความประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้กับชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้นเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม

ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศและขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมายและในที่สุดได้ความหมายของคำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีนักวิชาการและหน่วยงานในระดับสากลได้ให้คำนิยามที่หลากหลายดังต่อไปนี้

Ceballos Lascurain (1998) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources: IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชมศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่าตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (The Ecotourism Society) ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติเพื่อเข้าใจในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ธรรมชาติด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเอกลักษณ์ของระบบนิเวศและเพิ่มโอกาสทางการผลิตในระบบเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของคนในท้องถิ่น (Wood et al, 1991)

The Commonwealth Department of Tourism (1994) ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน คำว่าธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมยังครอบคลุมถึงชนบทรวมชาติประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศให้ ยั่งยืนนั้นหมายถึง การปรับผลประโยชน์ต่างๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

The World Conservation Union (1996) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ แหล่งธรรมชาติที่ยังไม่ถูกรบกวนโดยเป็นไปเพื่อความสนุกสนานและความชื่นชมต่อธรรมชาติ (รวมทั้งวัฒนธรรมในพื้นที่ธรรมชาติทั้งในอดีตและปัจจุบัน) โดยการท่องเที่ยวดังกล่าวต้องคำนึงถึง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสภาพ เศรษฐกิจสังคมของชุมชนท้องถิ่น

นพดล ปราศราตี (2547) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นโดยมีแนวโน้ม 2 ประการ คือ แนวโน้ม เกี่ยวกับการอนุรักษ์กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและแนวโน้มของมนุษย์หรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการ ท่องเที่ยวแบบผจญภัยหรือท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาติ อย่างแท้จริง ซึ่งจุดมุ่งหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ การสร้างความสมดุลให้ เกิดขึ้นระหว่างกระแสอนุรักษ์และกระแสพัฒนาเศรษฐกิจ

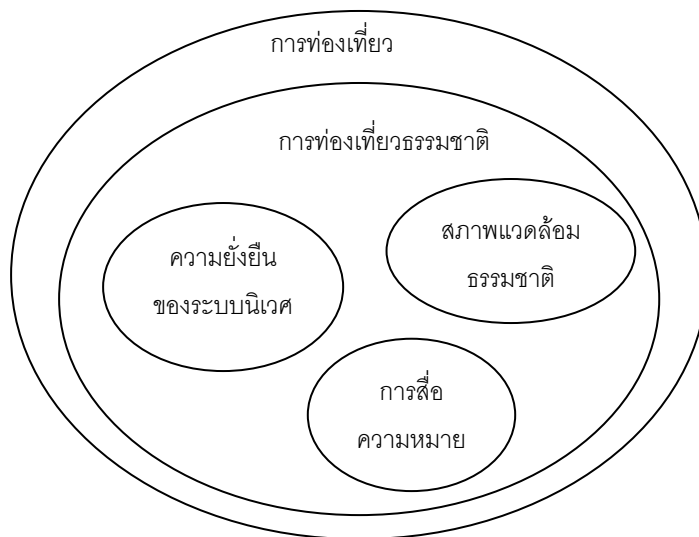
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2539) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และ ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากเอกสารทางวิชาการของนักวิชาการและหน่วยงานในระดับสากลได้ให้ความหมายการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้แตกต่างกันหลากหลาย ทางผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และจับประเด็น ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญแก่การศึกษาเรียนรู้ ชื่น ชมและเพลิดเพลินไปกับธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างมีความ รับผิดชอบต่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวนอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังให้ ความสำคัญกับการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุดซึ่งจะ

ก่อให้เกิดความรักหวงแหนและมีจิตสำนึกที่ดีในการรักษาธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

หลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โบมองท์ (Page and Dowling, 2002) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน่วยย่อยของการท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature Tourism) ซึ่งการท่องเที่ยวธรรมชาติก็เป็นหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีหลักการ 3 ประการคือ สภาพแวดล้อมธรรมชาติความยั่งยืนของระบบนิเวศ การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือการสื่อความหมายโดยแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา: Page and Dowling. (2002). *Ecotourism*. p58; citing Beaumont. 1998: 24

'The meaning of ecotourism according to...is there now consensus for defining this "natural" phenomenon? An Australian perspective,' *Pacific Tourism Review*. 2 (3/4): 24

หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 5 หลักการดังนี้คือ (Page and Dowling, 2002)

1. การอนุรักษ์ธรรมชาติ (Nature – Based) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ ระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพสภาพภูมิศาสตร์และลักษณะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ สัมพันธ์กับธรรมชาติ ดังนั้น การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การจัดการระบบนิเวศให้ยั่งยืน (Ecologically Sustainable) เนื่องจากการท่องเที่ยวทุกประเภทควรมีความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะ

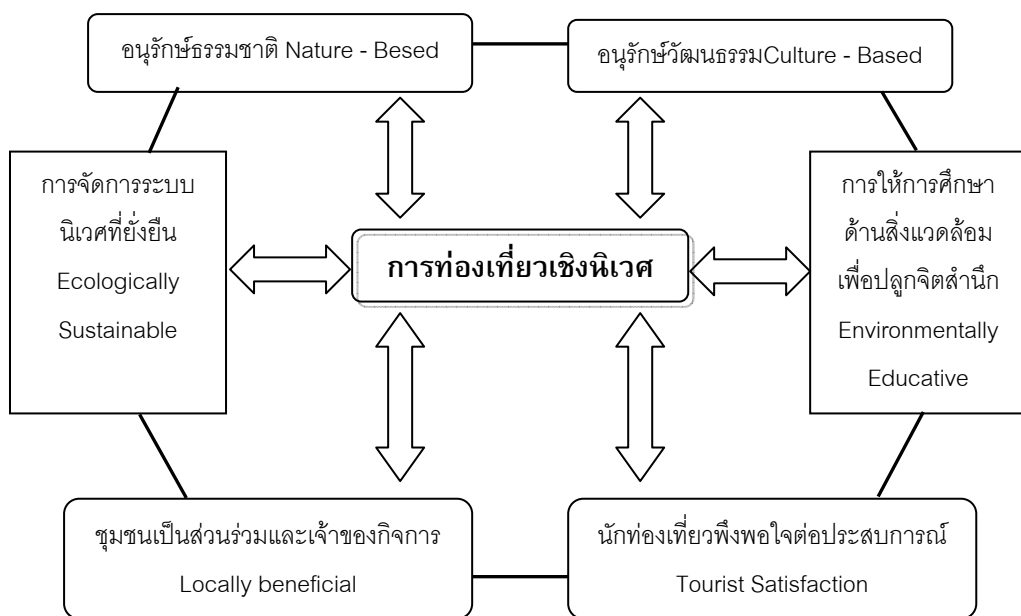
สามารถเข้ามาจัดการระบบนิเวศให้ยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3. การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmentally Educative) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษที่สามารถสื่อความหมายด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

4. ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของกิจการ (Locally beneficial) การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ และยังสามารปรับปรุงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่การกระจายรายได้สู่ชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ในท้องถิ่นนั้น

5. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourist's Satisfaction) นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะยาวเนื่องจากถ้านักท่องเที่ยวเกิดความพอใจก็จะกลับมาเที่ยวอีกครั้ง และมีการบอกต่อแต่ความพึงพอใจนั้นจะต้องอยู่ในกรอบของการอนุรักษ์ด้วย

จากแนวคิดหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3 แนวคิดหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (2547). สรุปหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (เอกสารประกอบการสอน). ไม่ปรากฏเลขหน้า.

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ด้าน ดังนี้

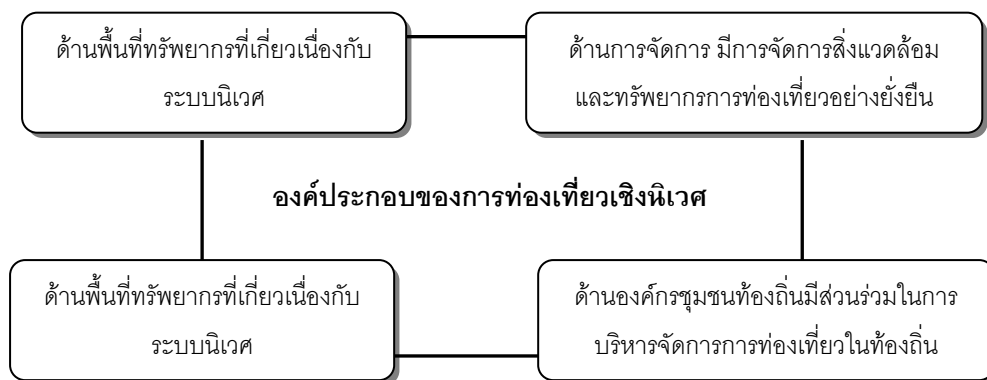
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้ และสัมผัสกับระบบนิเวศ อาจมีบางแห่งที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ไว้ โดยเฉพาะแม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตามในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ จึงไม่ใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมดทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วยอาจเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นธรรมชาตินั้นอาจรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในพื้นที่ด้วย

2. องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการจัดการสิ่งแวดล้อมการป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ความประทับใจเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องกับผู้เกี่ยวข้องนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจึงเป็นการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมเป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นที่มีบทบาทในมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติตามแผนและร่วมได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค คอยติดตามตรวจสอบ รวมถึงร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับฐานราก คือ องค์กรชุมชนจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นและอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ทั้งนี้หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวแล้วจัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์หากขาดข้อหนึ่งข้อใดไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นไป

ภาพที่ 4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2544).แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.หน้า 3

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีแนวคิดในการพัฒนาเพื่อผลทางเศรษฐกิจและมุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงก่อให้เกิดองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542 : 17-18)

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมเยือนรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
2. ด้านธุรกิจการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจด้านบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. ด้านตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในลักษณะที่มีคุณประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม
4. ด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้และการสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ตื่นตัวตอบสนองอย่างดี
5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมเพื่อผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น
6. ด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์และด้านที่ก่อให้เกิดความเสียหายจากการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ได้ให้สาระสำคัญขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นปัจจัยสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายโดยคุณค่าไปก็มีอยู่สูง ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจและการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ราษฎรท้องถิ่น มัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวขององค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรงกล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำถ่ายและมักจะไม่สนใจความสะดวกสบายกลุ่มนักท่องเที่ยวมีความต้องการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงจะต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่ง

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นสภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยวและการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมจำเป็นต้องพิจารณาจากสภาพ

ทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงอยู่อย่างดั้งเดิมหรือถูกตัดแปลงไปน้อยที่สุดและยังต้องคำนึงถึงความสำคัญของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้ความสำคัญสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเน้นการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีแก่นักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นผ่านกระบวนการสื่อความหมาย และกิจกรรมการศึกษาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยว รวมทั้งการวางแผนจัดการในการป้องกัน และรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบโดยมีการกำหนดมาตรฐานในการควบคุมโดยมีเจ้าของท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพลิดเพลิน มีความสุขและปลอดภัยจากการท่องเที่ยวหรือนันทนาการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมต่างๆ นั้นจะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลินทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีผู้แนะนำให้ความรู้ประกอบความแตกต่างของการท่องเที่ยวแบบนี้กับการท่องเที่ยวแบบปกติ คือ เป็นความเพลิดเพลินที่มีสาระได้ความรู้อยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะกิจกรรมต่างๆ นั้นจะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลินทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันได้หรือแก้ไขได้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541)

กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นกิจกรรมที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดและได้รับประสบการณ์ตรงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น
2. ต้องเป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้เข้าใจ เรียนรู้ และเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว

3. มีโอกาสที่จะสร้างงานและรายได้แก่คนท้องถิ่น
4. เป็นกิจกรรมที่ส่งผลด้านการอนุรักษ์ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมและไม่
5. ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น

ประเภทของกิจกรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถจัดแบ่งประเภทได้ตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทได้แก่

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางบก เช่น การเดินป่า (hiking/trekking) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (nature education) กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวีดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (nature photography) กิจกรรมส่องสัตว์/ดูนก (animal/bird watching) กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (cave exploring/visiting) กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (sky interpretation) กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (relaxing) กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (terrain/mountain biking) กิจกรรมปีน/ไต่เขา (rock/mountain climbing) กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (tent camping) เป็นต้น
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (boat sightseeing) กิจกรรมพายเรือแคนู (canoeing) เรือคายัค (kayak) เรือใบ (row boating) เรือใบ (sail boating) กิจกรรมล่องแพยาง/ไม้ไผ่ (white-water rafting) กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (waterfall visits/exploring) เป็นต้น
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (snorkel or skin diving) กิจกรรมดำน้ำลึก (scuba diving)

จากรายงานการศึกษากำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) ได้จัดแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 หมวด รวม 19 กิจกรรม ประกอบด้วย

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ (9 กิจกรรม) ได้แก่
 - 1.1 การเดินป่า
 - 1.2 ศึกษาธรรมชาติ
 - 1.3 ส่องสัตว์/ดูนก
 - 1.4 เที่ยวถ้ำ/น้ำตก

- 1.5 ตั้งแคมป์
- 1.6 ดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น น้ำลึก)
- 1.7 ล่องแพ/ล่องเรือยาง
- 1.8 ซึม่า/นั่งช้าง
- 1.9 พายเรือ (แคนู คะยัค เรือใบ กระดานโต้ลม)
2. กิจกรรมเชิงนิเวศ (5 กิจกรรม) ได้แก่
 - 2.1 ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง
 - 2.2 ปีนไต่เขา
 - 2.3 ศึกษาท้องฟ้า
 - 2.4 ซักกรรณ (เสื้อภูเขา)
 - 2.5 ตกปลา
3. กิจกรรมส่งเสริมทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ (5 กิจกรรม) ได้แก่
 - 3.1 ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์
 - 3.2 ศึกษาเรียนรู้ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์
 - 3.3 ศึกษาชื่นชม งานศิลปกรรม และวัฒนธรรม
 - 3.4 ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน
 - 3.5 การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีลักษณะเฉพาะเหมาะกับพื้นที่และบางกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกันมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่องมือที่ต่างกันรวมทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542)

ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้กำหนดคุณสมบัติและแบ่งประเภทรวมไปถึงการกำหนดหมวดหมู่และประเภทกิจกรรมย่อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากข้อมูลนี้คณะผู้วิจัยได้นำไปใช้ในส่วนการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4

2.3. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ การบริหารจัดการบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองของความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพในขณะเดียวกันต้องสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญดังนี้ (สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548)

1. การจัดการทรัพยากรจำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ
2. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจโดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ต้องมีความสามารถในการสร้างกำไรเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน
3. การตอบสนองความต้องการหรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ รวมตลอดจนความหลากหลายและมรดกเชิงวัฒนธรรม
4. สุนทรียภาพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่าง ๆ
5. การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางเชิงนิเวศวิทยาเพื่อให้เกิดการพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพและชีวภาพที่เปราะบางเอาไว้
6. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ ของพืชพันธุ์และสัตว์ป่า
7. การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกมีชีวิตอยู่ได้ต่อไป

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้ให้หลักการที่ควรพิจารณาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545 : 320-322)

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่นเดิม ดังนั้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจึงเน้นเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. การจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะมองการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบนับตั้งแต่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้รองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังต้องจัดการการตลาดโดยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมและรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริการรวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนสื่อความหมายธรรมชาติและ ความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

3. การให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่ง สามารถเน้นการจัดทำโปรแกรมการสื่อความหมาย การจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือการจัด ให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ การจัดนิทรรศการ แผ่นป้ายบรรยายตามจุดต่าง ๆ รวมถึงการอบรมมัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ส่วนเกี่ยวข้องให้สามารถอธิบายตามสถานที่ต่าง ๆ ได้

4. การเสริมสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว ควรพิจารณาถึงการจัดให้มีบริการสื่อ ความหมายซึ่งให้ข้อมูลในระดับกว้างและลึกเพื่อเพิ่มประสบการณ์และความพึงพอใจให้แก่ นักท่องเที่ยว

5. การยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทั้ง ทางตรงและทางอ้อม สำหรับรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ไม่กระทบต่อ สิ่งแวดล้อม การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย แก่ นักท่องเที่ยวและการจ้างแรงงานท้องถิ่น ในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ โครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย สำนักงานสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2548) พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญใน การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ หน่วยงานภาครัฐ นักท่องเที่ยว และประชาชนใน พื้นที่รอบข้างแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยหน่วยงานภาครัฐประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ หน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1.1 หน่วยงานส่วนกลาง

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

โดยมีภารกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในการพัฒนามาตรฐาน การบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการสนับสนุนการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้อยู่ในระดับ

มาตรฐานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย รวบรวมข้อมูลสถิติ ด้าน การท่องเที่ยวและแนวทางการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ จัดทำแผนพัฒนาบริการการท่องเที่ยวรวมทั้งประสานส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด จัดทำแผนพัฒนาทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ รวมทั้งประสานส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามที่กำหนด จัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งประสานส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามที่กำหนด ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ติดตามประเมินผลงาน ด้านพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมสนับสนุนกิจการภาพยนตร์ทั้งภาคการผลิต การบริหารและกิจการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

สำหรับบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้ คือ การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว และเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือพื้นที่ธรรมชาติ สนับสนุนการวิจัยศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีหลักการพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การอบรมให้ความรู้ทางด้านการบริการทางการท่องเที่ยวแก่ชุมชน สนับสนุนและส่งเสริมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ด้านการบริการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นหลัก สำหรับบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีดังนี้คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเป็นผู้ดำเนินการโฆษณาประชาสัมพันธ์โดยตรงหรือสนับสนุนการเผยแพร่โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและดำเนินแผนการตลาดเพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศทางทวีปอเมริกาเหนือและทวีปยุโรปซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศทางเอเชียและแอฟริกา

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ด้าน การสนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนให้ชุมชนรอบแหล่งธรรมชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวในการเป็นวิทยากร

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการรู้สึกห่วงแหน รักษาทรัพยากรธรรมชาติทางการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกอย่างสมดุลและยั่งยืน

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ด้านการสนับสนุนข้อมูลด้านวิชาการในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศึกษา วิเคราะห์ ประสานและกำหนดมาตรการเพื่อดำเนินการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 ระดับจังหวัด และหน่วยงานระดับท้องถิ่น

สำหรับจังหวัดนั้นเนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวโดยตรง การพัฒนาการท่องเที่ยวจะอยู่ในกระบวนการวางแผนพัฒนาจังหวัดโดยสำนักงานจังหวัดผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด เช่น คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ./อบต./เทศบาล)

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนครนั้นมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 289 ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ มีสาระสำคัญดังนี้คือ การจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการคุ้มครองดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่เป็น ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยส่วนหนึ่ง

2. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ นอกจากนี้ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภทด้วยกันคือ

ประเภทที่ 1 นักท่องเที่ยวแบบหัวกระทิ เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ

ประเภทที่ 2 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปที่สถานที่เที่ยวโดยเฉพาะเพื่อจะได้รู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลก ๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อนหรือจุดหมายปลายทางอื่น ๆ ที่เป็นการริเริ่มสำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวพิเศษ

ประเภทที่ 4 นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนได้เลือกไป

สำหรับนักท่องเที่ยวที่จะไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นควรมีการเตรียมตัวและพึงปฏิบัติตนในระหว่างการท่องเที่ยวดังนี้

1. ก่อนเดินทางควรศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวที่จะไปท่องเที่ยว เช่น เส้นทางการเดินทางเข้าถึงสภาพดินฟ้าอากาศเพื่อที่จะได้เตรียมเสื้อผ้าของใช้ที่จำเป็นให้เหมาะสมและเพียงพอในการเดินทางท่องเที่ยว

2. ควรศึกษาประวัติความเป็นมาความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้มีความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน

3. ควรให้ความเคารพต่อขนบธรรมเนียมประเพณีนิยมของท้องถิ่นที่ไปเยือนมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยววัน ๆ อย่างเคร่งครัด

5. ไม่ส่งเสริมผู้กระทำผิดด้วยการซื้อสินค้าที่ผลิตมาจากสัตว์ป่าหรือพรรณพืชที่กำลังจะสูญพันธุ์

3. ประชาชนในพื้นที่รอบข้างแหล่งท่องเที่ยว

ประชาชนหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่รอบข้างแหล่งท่องเที่ยวได้มีส่วนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวถือเป็นปัจจัยหนึ่งขององค์ประกอบพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่รอบข้างแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยค่อนข้างมีบทบาทน้อยในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว อาจจะเป็นเนื่องจากขาดโอกาสในการเข้าร่วมหรือยังไม่เห็นความสำคัญของตนเองในฐานะผู้ที่ส่วนได้ส่วนเสีย หรือประชาชนในพื้นที่รอบข้างแหล่งท่องเที่ยวยังอาจมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างไม่ถูกต้อง เช่น การลักลอบตัดไม้ การล่าสัตว์ป่า ทำให้เกรงต่อการถูกจับกุม เป็นต้น

การที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่รอบข้างแหล่งท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามตรวจสอบรวมถึงร่วม บำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นควรมีการชี้แจงเรื่องการ กระจายรายได้การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและ จัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ซึ่งในที่สุดแล้วประชาชนในพื้นที่ก็จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

การสร้างกลุ่มชมรมชุมชนทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการมี เป้าหมายที่เด่นชัดในการจัดการทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างชุมชน ซึ่งการสร้างเครือข่ายนี้จะมี ประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถของชุมชนทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาความรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการบริการทางการท่องเที่ยว เป็นต้น อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนได้

2.4 มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย

การกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มี การจัดโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หรือ Thailand Tourism Awards ขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2539 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ให้สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทำการศึกษากำหนดมาตรฐานเกณฑ์การตัดสินรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขึ้น ซึ่งการศึกษาได้ทำการกำหนด เกณฑ์มาตรฐานสำหรับรางวัลประเภทต่างๆ รวมทั้งสำหรับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีเกณฑ์มาตรฐาน 6 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548)

1. มาตรฐานการบริหารจัดการและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

1.1 ด้านการบริหารจัดการ

ระบบบริหารจัดการที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการจัดการเพื่อให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพ มีการกำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนในการ ปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการ การรักษาความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวและทรัพย์สินที่เป็นระบบได้มาตรฐานและสามารถพร้อมรับมือกรณีฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นได้ มีหลักการจัดการใช้ พื้นที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามสภาพพื้นที่ กำหนดมาตรการป้องกันการใช้ ที่ดิน สำหรับกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ บริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

1.2 ด้านคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

สภาพในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกและความปลอดภัยเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว นั้น สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอและเป็นสัดส่วน รวมถึงการบริการนักท่องเที่ยวอย่างมีมาตรฐาน

2. บทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและการให้การศึกษาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

มีระบบการจัดการและป้องกันผลกระทบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว มีระบบการจัดการรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการจัดการรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและมีระบบป้องกันมลพิษที่เหมาะสม การอนุรักษ์พลังงานบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

3. การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเอกลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่น ประกอบด้วย

กิจกรรมที่เน้นถึงความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนการดำเนินงานของท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจและแรงกระตุ้นให้ประชาชนช่วยกันอนุรักษ์คุณค่าของชุมชนของตนในทิศทางที่ยั่งยืน ส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีกับชุมชนในขณะที่นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของชุมชนและความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมท้องถิ่น

4. การจูงใจพนักงาน นักท่องเที่ยว องค์กรและประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างพนักงานนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน การอบรมหรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มความรู้และความเข้าใจให้กับพนักงานนักท่องเที่ยวและชุมชน สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมให้พนักงานนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน

5. การดำเนินการด้านการตลาด และการสื่อสารการตลาดที่ชัดเจนสม่ำเสมอ ประกอบด้วย

การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยอาจเป็น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ตลอดทั้งปี การชักจูงให้นักท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศมาท่องเที่ยวมากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม แผนการตลาดสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและมีแผนการติดตามประเมินผลที่สามารถวัดได้

6. การประเมินความสำเร็จของงานที่วัดได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย

มีระบบการประเมินและติดตามตรวจสอบความสำเร็จของงานที่เหมาะสม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีแผนการประเมินผลสำเร็จซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลักของความสำเร็จและตัวชี้วัดการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายหรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ การปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานการศึกษา ยังได้ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทเพิ่มเติมจากเกณฑ์พื้นฐาน

การศึกษายังได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทเพิ่มเติมจากเกณฑ์พื้นฐาน 6 ข้อ โดยแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเภทได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

การจัดการรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมโดยกำหนดที่ตั้งความสูงสีต้นและวัสดุก่อสร้างให้สอดคล้องและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ การดำเนินกิจการต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการอนุรักษ์ธรรมชาติ มีกิจกรรมการอนุรักษ์โดยมุ่งเน้นให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวการสร้างตระหนักรู้และปลูกจิตสำนึก แก่นักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่และเส้นทางท่องเที่ยวเป็นอย่างดีและมีการจัดภูมิทัศน์ตามธรรมชาติโดยการปลูกพันธุ์ไม้ประจำถิ่น

2. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย

การจัดรูปแบบการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตของประชาชนรวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตของประชาชน มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น มีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว

3. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ ประกอบด้วย

การกำหนดราคาค่าเข้าชมมีระบบการจำลองเวลาเข้าชมล่วงหน้าพร้อมทั้งบุคลากรสนับสนุน อุปกรณ์และเครื่องเล่นต่าง ๆ ต้องมีความปลอดภัยมีการตรวจสอบบำรุงสม่ำเสมอและมีระบบป้องกันอุบัติเหตุหรือระบบรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่สร้างความรู้และความเพลิดเพลินให้นักท่องเที่ยวได้ดี

4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนและประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งเที่ยวนั้น ระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมบริเวณแหล่งท่องเที่ยวต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง นักท่องเที่ยวประชาชนและชุมชนโดยรอบแหล่งเที่ยวนั้น การจัดการระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจนเหมาะสมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยว

5. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย

การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินกิจการด้านการเกษตรที่ดำเนินอยู่ระบบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมเป็นที่พอใจของนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ตลอดจนการสาธิตทางการเกษตรและมีพื้นที่แสดงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรรูปแบบกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้จัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาได้ให้นิยามและความหมายเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวโดยการศึกษาได้กำหนดมิติหรือประเด็นเพื่อวัดและประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ 7 มิติ ซึ่งแต่ละมิติมีคุณลักษณะ ดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

มิติ	คุณลักษณะ
ลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว 2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3. ความสมบูรณ์และควมมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว
การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการขยะมูลฝอย 2. การจัดการคุณภาพน้ำ 3. การจัดการคุณภาพอากาศ 4. การจัดการคุณภาพเสียง 5. ความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อม
ด้านเศรษฐกิจ-สังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลประโยชน์ต่อชุมชน 2. ความสามารถในการพึ่งตนเอง 3. ความคุ้มค่าของการเที่ยวชม 4. การมีส่วนร่วมของชุมชน 5. ความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรม
ด้านศิลปวัฒนธรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณค่าทางอัตตลักษณ์ 2. คุณค่าทางภูมิปัญญาและองค์ความรู้ 3. คุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ 4. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ 5. คุณค่าทางสังคม
ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณค่าทางสุนทรียภาพ 2. คุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี 3. คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษา 4. คุณค่าทางสังคม 5. ขนาด 6. ความสำคัญของกลุ่มสิ่งก่อสร้าง 7. สภาพทางกายภาพในปัจจุบัน 8. ความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพ

มิติ	คุณลักษณะ
ด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษา	1. ผลประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ 2. วิธีการเผยแพร่เนื้อหาความรู้และการใช้แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และการศึกษา 3. การปรับปรุงปัจจัยและกระบวนการให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง
ด้านการบริหารและการจัดการ	1. ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรและพลังงาน 2. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก 3. การให้ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน 4. การบริหารบุคลากรและงบประมาณ 5. การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2544

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวของเดชา บุญค้ำสามารถสรุปได้ดังนี้ กล่าวคือ การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึง การกำหนดเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างง่ายสะดวก และปลอดภัย รวมทั้งยังได้รับความรู้และความเพลิดเพลินควบคู่กันไป บางครั้งเส้นทางการท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิม ๆ อยู่เป็นประจำ ซึ่งอาจจะเป็นเส้นทางทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรือทางอื่น ๆ ที่อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมืองหรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษก็ได้ (วิภาวรณ์ ปิ่นแก้ว. 2551 : 36 ; อ้างอิงจากเดชา บุญค้ำ. 2539 : 1) นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแบ่งเส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังนี้

1. เส้นทางท่องเที่ยวในเมือง

เมืองที่มีบทบาทดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่น่าสนใจมีความหลากหลายของกิจกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น การค้า สังคม วัฒนธรรม เส้นทางสัญจรโดยการเดินเท้าได้กลายเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งที่ได้รับการพิจารณากำหนดเส้นทางเป็นพิเศษ ซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นการ

กำหนดเส้นทางที่เหมาะสมต่อการเดินในหนึ่งวัน เส้นทางเหล่านี้จะผ่านเข้าไปในย่านธุรกิจ ผ่านอาคารหรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ สวนสาธารณะที่โล่งกลางเมืองหรือจุดชมวิวที่สำคัญ

เส้นทางท่องเที่ยวโดยการเดินเท้าเป็นวิธีการท่องเที่ยวที่ใช้ได้สำหรับเมืองเกือบทุกเมือง และเป็นวิธีที่ค่อนข้างอิสระ สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้เพราะการเดินเท้าไม่ต้องมีตารางหรือกำหนดเวลาที่แน่นอน นักท่องเที่ยวสามารถหยุดแวะตามจุดสนใจได้ตามใจชอบและหยุดพักนานเท่าใดก็ได้ก็ได้รับการเดินเท้ายังทำให้นักท่องเที่ยวเคลื่อนที่ไปในระดับความเร็วต่ำทำให้สามารถเห็นรายละเอียดได้ใกล้ชิดกับสภาพบ้านเมืองเห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเป็นวิธีการที่ไม่เกิดมลภาวะใดแก่เมืองอีกทั้งเป็นการออกกำลังกายไปด้วยในขณะเดียวกันการจัดทำทางเดินเท้าในเมืองทำได้ง่ายและสะดวกไม่ใช้พื้นที่มากนัก มีค่าใช้จ่ายไม่สูงและประชากรของเมืองได้รับประโยชน์จากการมีทางเดินเท้าที่ต่อเนื่องกันโดยตลอด

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาทางเดินเท้าในเมือง คือการขยาย และพัฒนาพื้นที่ในบริเวณศูนย์กลางการจับจ่ายใช้สอย หรือสร้างภาพพจน์ใหม่ให้กับเมือง ก่อให้เกิดความตุงการกิจกรรมที่หลากหลายขึ้นภายในย่านไม่ว่าจะเป็น นิทรรศการ การแสดง เทศกาล และกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งอาจจะต้องเตรียมพื้นที่อำนวยความสะดวก ได้แก่ ทางเดินเท้า ที่นั่งพักผ่อน ประติมากรรม น้ำพุร้อนค้า ร้านอาหาร ความน่าสนใจของวัสดุ แสง สี และกิจกรรมยามค่ำคืน ทางเดินเท้าได้รับการออกแบบ และวางแผนที่ดี จะช่วยปรับปรุง สภาพแวดล้อม สังคม และพื้นที่เกี่ยวเนื่องให้ได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกัน หลักการจัดเส้นทางเดินเท้ามีดังนี้คือ

1. สงวนรักษาย่านพื้นที่พิเศษธุรกิจของย่านป้องกันไม่ให้ย่านใจกลางเมืองขยายตัวออกไปยังชานเมืองใช้ในการวางแผนพัฒนาเมืองเพื่อปรับปรุงการเข้าถึงย่านใจกลางเมืองและรักษาสภาพแวดล้อมเมือง
2. ช่วยให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้เดินเท้ารวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการจับจ่าย
3. ลดปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหาการกีดขวางทางสัญจรของย่านพาหนะ
4. ช่วยปรับปรุงลักษณะทางจิตภาพของชุมชนเมืองให้สวยงามและชัดเจนยิ่งขึ้น
5. ลดมลภาวะทางเสียงและมลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการจราจรบนถนน
6. รองรับปริมาณนักท่องเที่ยวและนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่สถานที่ได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดยิ่งขึ้น
7. ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมภายในเมืองให้บริการสาธารณะและกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน เช่น การพบปะสังสรรค์ การแสดงต่าง ๆ

8. ส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถาน อาคารทางประวัติศาสตร์ ป้องกันไม่ให้โบราณสถาน ทรุดโทรมลงอันเนื่องจากแรงสั่นสะเทือนของรถยนต์เป็นต้น

2. เส้นทางประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวในเมืองประวัติศาสตร์ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่มีความ นิยมสูงในปัจจุบันนอกจากเมืองประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเหล่านี้จะได้รับการวางแผนใน ด้านอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น เช่น การจัด นิทรรศการเทศกาล การจัดแสดงแสงสี เพื่อเพิ่มความสนใจแก่นักท่องเที่ยวหลักการจัดเส้นทาง ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

1. นำเสนอวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึงธรรมเนียม ประเพณี การ แต่งกาย ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิต ศาสนา การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของท้องถิ่น เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ

2. นำเสนอศิลปท้องถิ่น เช่นดนตรี การละเล่น การฟ้อนรำและศิลปหัตถกรรมที่ผลิตขึ้น เช่น ภาพวาด ประติมากรรม เครื่องใช้ เมืองที่ได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางทางศิลปมีจุด มุ่งหมายลำดับแรกคือตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวและผลตอบแทนทางรายได้ต่อศิลปินในท้องถิ่น นอกจากนั้นแล้วรูปแบบทางสถาปัตยกรรมก็เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ

3. นำเสนอกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จากการสำรวจความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จมีผลจาก กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจของ แหล่งท่องเที่ยววันั้น ๆ ตัวอย่างเช่น การแสดงช้างในป่าเขตร้อนขึ้นเทศกาลล่าสัตว์งานแสดงสินค้า เกษตรกรรมซึ่งขึ้นอยู่กัเทคนิคในการจัดการของแหล่งท่องเที่ยววันั้นๆ การเที่ยวชมอุตสาหกรรม ท้องถิ่น ตลาด ชุมชน ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากและเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ถูกจัดอยู่ใน โปรแกรมการท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวทั่วไป

4. นำเสนอความแตกต่างของเมืองและชุมชน ความแตกต่างของเมืองและชนบทอาคาร บ้านเรือนความเป็นอยู่ของผู้คนในเมืองย่านศูนย์กลางเมืองร้านค้า ร้านอาหาร สิ่งอำนวยความสะดวก สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ อาคารสาธารณะ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ขอการเรียนรู้ ศึกษ และซึมซับความรู้สึกที่มีต่อเมืองท่องเที่ยววันั้น การนั่งรถไปตามถนนสายสำคัญภายใน เมืองผ่านสถานที่สำคัญหรือเลือกเดินชมเมืองโดยใช้ทางเดินเท้าสาธารณะที่สามารถเลือกหยุดชม สถานที่ต่าง ๆ ได้เอง เมืองท่องเที่ยวบางแห่งยังได้จัดกิจกรรมกลางแจ้งขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจ นักท่องเที่ยว ซึ่งการแสดงเหล่านี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเสมอ

5. นำเสนอรูปแบบทางวัฒนธรรมความน่าสนใจของพิพิธภัณฑ์ คือความสามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม ชาติพันธุ์วิทยา งานศิลปะท้องถิ่น แม้กระทั่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี วัตถุประสงค์หลักของพิพิธภัณฑ์นั้นเพื่อให้บริการความรู้แก่ประชาชนในเมืองและดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ

6. นำเสนอประเพณีและเทศกาลท้องถิ่น ความเชื่อค่านิยมในท้องถิ่นหรืออิทธิพลทางศาสนา ประเพณีและเทศกาลเหล่านี้ทำให้เกิดฤดูกาลท่องเที่ยวจากความนิยมของนักท่องเที่ยว

3. เส้นทางธรรมชาติ

เส้นทางธรรมชาติ (Natural Trail) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากจะทำหน้าที่เชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวแล้วยังช่วยการไหลเวียนของนักท่องเที่ยวจากบริเวณหนึ่งไปยังบริเวณอื่น ๆ นอกจากนั้น ยังช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวจากผลกระทบของการเหยียบย่ำและกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ และยังสามารถเป็นสื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเรียนรู้เข้าใจ และซาบซึ้งต่อธรรมชาติได้ใกล้ชิดมากขึ้น

หลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1. เป็นทางเดินชมธรรมชาติ เป็นเส้นทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าไปชื่นชมธรรมชาติระหว่างการใช้เส้นทาง อาจมีการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติบ้าง แต่ไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของการใช้เส้นทาง

2. เป็นทางเดินป่าระยะไกล (Hiking Trail) เป็นเส้นทางเดินระยะทางไกล อาจเป็นเส้นทางตรงหรือวงรอบ ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้งาน เพื่อเดินชมธรรมชาติ หรือเสริมสร้าง ความแข็งแรงของร่างกายหรือตื่นเต้นผจญภัย เป็นวัตถุประสงค์หลัก การได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความเป็นไป และเรื่องราวของธรรมชาติเป็นวัตถุประสงค์รอง ซึ่งอาจจัดให้บริการหรือไม่ก็ได้

3. เป็นทางสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretive Trail) เป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นเพื่อการสื่อความหมาย ให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์หลักมักมีระยะทางยาวไม่มากนักใช้เวลาในการเดินตลอดเส้นทางประมาณ 1 ชั่วโมง หรือ ชั่วโมงครึ่งจะได้รับผลดีที่สุด และควรเป็นเส้นทางแบบวงรอบ ซึ่งจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดเส้นทางควรมาบรรจบอยู่บริเวณเดียวกัน เส้นทางสื่อความหมายนี้อาจจำแนกแยกย่อยออกเป็นเส้นทางสื่อความหมายที่มีบุคคลนำ (Guiding Trail) เส้นทางสื่อความหมายที่ศึกษาธรรมชาติด้วยตนเอง

4. เป็นทางเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยว หรือสิ่งอำนวยความสะดวก (Administrative or General Trail) เป็นเส้นทางที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการนำนักท่องเที่ยวจากจุดหมายหนึ่งไปยังอีกจุดหมายหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยว เช่น จากลานจอดรถไปยังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

หรือห้องสุขา เป็นต้น การออกแบบมักให้เป็นระยะทางที่สั้นที่สุดเพื่อไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการรวดเร็วที่สุด

4. เส้นทางแบบผสมผสาน

เส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสานได้เกิดจากการวางแผนผังบริเวณในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นหลายประเภทในบริเวณเดียวกันเพื่อกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเดียวกัน คือ เส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการที่นักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ เส้นทางท่องเที่ยวนี้ อาจเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้าทางเรือ หรือทางอื่น อาจใช้ร่วมกับทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจจะเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยว

หลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

1. กำหนดเส้นทาง การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวควรสำรวจ และสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ประกอบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทาง ควรเริ่มต้นจากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในเมือง ในแหล่งธรรมชาติ มีการจัดลำดับความสำคัญ และความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน

2. จัดเส้นทางในลักษณะวงจรรอบๆ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดเส้นทางโดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และเสียเวลา ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มย่อยที่ต้องการพึ่งพาตนเองไว้อย่างสุดขีด

3. การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่าง การกำหนดเส้นทางอาจทำขึ้นหลายเส้นทาง หรือหลายระบบก็ได้ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากน้อยต่างกัน ความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางสำหรับผู้สนใจศิลปะและวัฒนธรรมอาจพานักท่องเที่ยวไปตามแม่น้ำลำคลองเพื่อดูชีวิตความเป็นอยู่และสภาพบ้านเมืองหรืออาจเป็นเส้นทางที่มีความหลากหลายและน่าสนใจหลายด้านร่วมกันอยู่

4. พิจารณาจัดประเภทของพาหนะตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศเส้นทางท่องเที่ยว อาจใช้พาหนะในการเดินทางต่างกัน ทำให้เกิดความน่าสนใจแตกต่างกันตามเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และลักษณะเฉพาะตัวของเมืองนั้น ๆ

ในงานวิจัยฉบับนี้เป็นการจัดการเส้นทางธรรมชาติและเส้นทางแบบผสมผสานเพื่อการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัลยารัตน์ ศิริรัตน์ (2551) ได้วิจัยเรื่องการวางแผนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 4 ประการคือ เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศึกษาเส้นทางท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการจัดเส้นทางปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราชกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรภาครัฐ จำนวน 120 คน ผู้ประกอบการจำนวน 120 คน ประชาชน จำนวน 167 คน และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการท่องเที่ยว จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม วิธีการและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชมีศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมในระดับมากทั้งในด้านปัจจัยปัจจัยหลักปัจจัยประกอบสำหรับปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมอยู่ในระดับปานกลางมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความโดดเด่น 4 เส้นทาง คือ เส้นทางในเมืองใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย 3.50 ชั่วโมง เส้นทางที่ 1: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ – วัดพระมหาธาตุ – หอพระอิศวร – หอพระนารายณ์ – กำแพงเมืองเก่า – ศาลหลักเมืองเป็นเส้นทางที่ดีที่สุด เส้นทางประวัติศาสตร์ ใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย 4.65 ชั่วโมง เส้นทางที่ 3: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ – วัดพระมหาธาตุ – โบราณสถานเขาคา – พิพิธภัณฑที่พื้นบ้านหาดทรายแก้ว เป็นเส้นทางที่ดีที่สุด เส้นทางธรรมชาติใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย 11.76 ชั่วโมง เส้นทางที่4: อุทยานแห่งชาติเขาหลวง (บ้านคีรีวง) – เรือนผักกูด – ฟาร์ม ดอกหน้าวัว – เขาเหมน – ฟาร์มเห็ด เป็นเส้นทางที่ดีที่สุดและเส้นทางแบบผสมผสานใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย 17.35 ชั่วโมง เส้นทางที่ 1: วัดพระมหาธาตุ – ศาลหลักเมือง – เส้นทางศึกษาธรรมชาติ(บ้านคีรีวง) – เรือนผักกูด – ยอดเขาเหมน – ฟาร์มดอกหน้าวัว เป็นเส้นทางที่ดีที่สุด กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมากปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่คือควรเพิ่มรถโดยสารประจำทาง สถาปัตยกรรมวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมอยู่ในระดับมาก จุดแข็งและโอกาสคือมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงไว้ในเส้นทางเดียวกันจุดอ่อนและข้อจำกัด คือขาดการจัดการที่เป็นระบบและบุคลากรที่มาให้คำแนะนำในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ รายละเอียดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวรวมถึงบริบทเชิงการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาทรัพยากรที่มีคุณค่าแก่การท่องเที่ยว รวมทั้งเสนอเส้นทางเชื่อมโยง แหล่งท่องเที่ยวและเสนอแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นจำนวน 67 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 335 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐจำนวน 15 คนและผู้ประกอบการจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวแบบตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า เมืองเพชรบุรีประกอบไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เทศกาลและงานประเพณี รวมถึงกิจกรรม และบริการ ทั้งนี้มีความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มากที่สุด ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ เสนอเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 5 เส้นทาง โดยเน้นการ ท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ได้แก่ 1)เส้นทางยลงานศิลป์ถิ่นช่างเมืองเพชร 2)เส้นทางเยี่ยมเยือนวัด วัง สถาปัตยกรรม และโบราณสถาน 3)เส้นทางเลาะเลีย่วเที่ยวธรรมชาติแวะชมหาดเจ้าสำราญ 4) เส้นทางนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่ เมืองเพชร 5) เส้นทางเที่ยวชมวิถีชีวิต กิจกรรม ย่านของฝากเมืองเพชรและได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการพัฒนาพื้นที่ 2.ด้านการจัดการ 3.ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และ 4.ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

สมชาย เดชะพันธ์ และคณะ (2545) ได้วิจัยเรื่องการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและทดสอบแบบจำลองการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ อุทยานแห่งชาติ 7 แห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ด น้ำตกพลิ้ว เขาคิชฌกูฏ เขาชะเมา-เขาวง ทับลาน และปางสีดาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบจำลองการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยปรับแต่งเป็นแบบสำรวจเพื่อใช้เก็บข้อมูลภาคสนามและแบบสอบถามที่นำไปเก็บข้อมูลจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติบุคลากรที่ปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติ นักท่องเที่ยวประชาชนชุมชนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า

1. อุทยานแห่งชาติทั้ง 7 แห่ง มีความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน
2. ระดับความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งมีความใกล้เคียงกันมากตามลำดับดังนี้ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง ได้ระดับคะแนน 43 รองลงมาคือ อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว 42 คะแนน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ อุทยานแห่งชาติทับลาน ได้แต่ละ 41 คะแนน อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ดได้ 40 คะแนน และอุทยานแห่งชาติปางสีดาได้ 38 คะแนน และเมื่อเฉลี่ยเปรียบเทียบระหว่างอุทยานแห่งชาติทางบกกับอุทยานแห่งชาติทางทะเล พบว่า อุทยานแห่งชาติทางบกมีระดับความสามารถสูงกว่าอุทยานแห่งชาติทางทะเลเพียงเล็กน้อยที่ระดับ 41 : 40.50 คะแนน
3. แบบจำลองการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถปฏิบัติได้กับกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 7 แห่ง โดยมีการดำเนินการในระดับสูงตั้งแต่ร้อยละ 79.18 ถึง 89.58 ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าแบบจำลองการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสามารถเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ ได้

สมชาย เลี้ยงพรพรรณ (2545) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)สำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณศึกษาในเรื่องของความสะดวกในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมคุณค่าและความสำคัญการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น การให้การศึกษา การรักษาสีเขียวแวดล้อม และองค์การในการจัดการ 2)สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่ง 3)เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา (ทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลา) และพื้นที่โดยรอบที่อยู่ห่างจากชายฝั่งเข้ามาในแผ่นดินประมาณ 1 กิโลเมตร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่ง ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลในแต่ละแหล่ง โดยจะนำแบบสอบถามไปสอบถามนักท่องเที่ยวเฉพาะในแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปผลการศึกษาปรากฏว่า

1. การประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งหมด 49 แหล่ง สามารถแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกตามระดับคะแนนศักยภาพได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพมาก (ได้คะแนนร้อยละ 66-80) จำนวน 8 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (ร้อยละ 77.12) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (ร้อยละ 73.85) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา (ร้อยละ 68.27) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (ร้อยละ 68.08) หาดสมิหลา (ร้อยละ 67.89) วัดมัทนิมมาวาสวรวิหาร (ร้อยละ 67.89) วัดเขียนบางแก้ว (ร้อยละ 67.89) และวัดท้ายยอ (ร้อยละ 66.35)

1.2 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง (ได้คะแนนร้อยละ 50-65) จำนวน 22 แหล่ง คือ วัดปาลีโยก (ร้อยละ 65.39) สวนสองทะเล (ร้อยละ 64.04) สวนป่าเปรม (ร้อยละ 64.04) วังเจ้าเมืองพัทลุง (ร้อยละ 63.46) หาดแสนสุขลำปำ (ร้อยละ 61.54) เขาดังกวน (ร้อยละ 60.58) วัดโพธิปฐมาวาส (ร้อยละ 60.39) วัดสุวรรณคีรี (ร้อยละ 60.19) วัดแจ้ง (ร้อยละ 59.04) เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง (ร้อยละ 59.04) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (ร้อยละ 58.85) วัดบ่อทรัพย์ (ร้อยละ 57.12) เขาน้อย (ร้อยละ 57.12) วัดเขาน้อย (ร้อยละ 56.92) วัดวัง (ร้อยละ 56.92) สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (ร้อยละ 56.92) วัดวิหารเบิก (ร้อยละ 55.96) วัดบางเขียด (ร้อยละ 55.00) วัดโลการาม (ร้อยละ 54.23) วัดแหลมพ้อ (ร้อยละ 54.23) วัดภูผาเบิก (ร้อยละ 52.89) และวัดศิริวรรณาวาส (ร้อยละ 50.19)

1.3 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพน้อย (ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50) จำนวน 19 แห่ง คือ วัดศาลาหัวยาง (ร้อยละ 49.42) สุสานพระยาแขก(มรหุ่ม) (ร้อยละ 49.04) วัดยางงาม (ร้อยละ 48.85) ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา (ร้อยละ 48.65) วัดแหลมจาก (ร้อยละ 47.29) ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง (ร้อยละ 45.69) ป้อมปากน้ำแหลมทราย (ร้อยละ 44.73) วัดสูงเกาะใหญ่ (ร้อยละ 43.17) วัดป่าขอม (ร้อยละ 43.15) แหลมจางถนน (ร้อยละ 43.00) สุสานตระกูล ณ สงขลา (ร้อยละ 42.65) ศาลาหลบเสือ (ร้อยละ 42.12) แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสิงห์หม้อ (ร้อยละ 41.31) เจดีย์เขาภูฎิ (ร้อยละ 41.23) เกาะสี่เกาะห้า (ร้อยละ 41.19) หาดไข่เต่า (ร้อยละ 41.15) ศาลาบ่อแก่งและสุสานเจ.วี.ลาร์เซน (ร้อยละ 39.23) พิพิธภัณฑ์ชุมชนแหลมโพธิ์ (ร้อยละ 38.08) และศาลากวง (ร้อยละ 37.31)

2. ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพมาก และปานกลางพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในทุกแหล่งแสดงความคิดเห็นให้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดการในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก และมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะได้ความคิดเห็นที่หลากหลายกว่าแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลางและมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่า โดยความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นประโยชน์มากต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ควรพัฒนาตามศักยภาพของแหล่ง การจัดการของชุมชน และความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยการพัฒนาจะต้องยึดหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเคร่งครัดเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ได้วิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้ เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อการจัดแบ่งประเภทระบบนิเวศและสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งในเขตภาคใต้และระบุถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งขอบเขตในการศึกษา 2 ระดับ คือ

- 1) ศึกษาในระดับภูมิภาคถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่งกำหนดภาคใต้เป็นพื้นที่ศึกษา
- 2) ศึกษาเฉพาะกรณีตัวอย่าง คือ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยึดแนวความคิดเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นบรรทัดฐานและใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (Weighting

Score Method) คำนวณศักยภาพ โดยแบ่งระดับการให้คะแนนเพื่อชี้ศักยภาพของความแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่มีศักยภาพสูงปานกลางและค่า

ผลการศึกษาศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ธรรมชาติใน 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่าจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และการสำรวจพื้นที่ธรรมชาติทั้งสิ้น 109 แห่ง มีพื้นที่ที่เหมาะสมมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 16 แห่ง เหมาะสมปานกลาง 54 แห่ง และเหมาะสมต่ำ 39 แห่ง พื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและวนอุทยานต่างๆ ที่อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีคุณสมบัติแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น สภาพโดดเด่น ของระบบนิเวศ และสังคมพืชธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม หรือความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ของ แหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่เหล่านี้ยังมีแนวโน้มสูงในการพบเห็นสัตว์ป่า เช่น เกาะ แก่งต่างๆ และเขานินปุ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญสำหรับรองรับกิจกรรม ท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทต่าง ๆ ที่จะพัฒนาขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ดูนก การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ถ่ายรูปธรรมชาติ ปีนเขา ศึกษาวัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่นดั้งเดิม ฯลฯ และดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ได้วิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้ เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อการจัดแบ่งประเภทระบบนิเวศและสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งในเขตภาคใต้ และระบุถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งขอบเขตในการศึกษา 2 ระดับ คือ 1) ศึกษาในระดับภูมิภาคถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศซึ่งกำหนดภาคใต้เป็นพื้นที่ศึกษา 2) ศึกษาเฉพาะกรณีตัวอย่าง คือ พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสกจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยึดแนวความคิดเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นบรรทัดฐาน และใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (Weighting Score Method) คำนวณศักยภาพ โดยแบ่งระดับการให้คะแนนเพื่อชี้ศักยภาพของความแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่มีศักยภาพสูง ปานกลาง และค่า

ผลการศึกษาศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ธรรมชาติใน 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่าจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และการสำรวจพื้นที่ธรรมชาติทั้งสิ้น 109 แห่ง มีพื้นที่ที่เหมาะสมมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 16 แห่ง เหมาะสมปานกลาง 54 แห่ง และเหมาะสมต่ำ 39 แห่ง พื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

เชิงนิเวศส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และวนอุทยานต่าง ๆ ที่อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้มีคุณสมบัติแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น สภาพโดดเด่นของระบบนิเวศและสังคมพืชธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม หรือความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่เหล่านี้ยังมีแนวโน้มสูงในการพบเห็นสัตว์ป่า เช่น เกาะ แก้งต่าง ๆ และเขาหินปูน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญสำหรับรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทต่างๆ ที่จะพัฒนาขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ดูนก การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ถ่ายรูปธรรมชาติ ปีนเขา ศึกษาวัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่นดั้งเดิม ฯลฯ และดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อำพร วิริยโกศล และคณะ (2543) แนวทางการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตะรุเตา งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตาโดยเน้นแนวทางปฏิบัติภายใต้กฎระเบียบของกรมป่าไม้และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักวิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม และโดยการสังเกตการณ์ ซึ่งครอบคลุมกลุ่มบุคคล และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่และพนักงานของภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว โดยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และแปลความหมาย และนำแนวทางการวางแผนการท่องเที่ยวทฤษฎีการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาทำการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

กลุ่มบุคคลที่สำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติตะรุเตามี 5 กลุ่ม คือ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐบาลผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว ทุกกลุ่มต่างมีความต้องการที่จะเห็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติในแนวทางการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งควรยึดหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาดำเนินการ แต่ควรปรับปรุงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน และด้านการบริการอื่น ๆ จากความคิดเห็นด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี ยกเว้นเรื่องความพึงพอใจด้านไฟฟ้า น้ำ และอาหาร อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง ในขณะที่พนักงานของกรมป่าไม้ที่ทำหน้าที่ให้บริการมีความเห็นว่า การปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี และมี

ความเห็นว่ภาพโดยรวมของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี ข้อที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ การที่นักท่องเที่ยวขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แม้ว่าอุทยานแห่งชาติมีความตั้งใจที่ดีที่จะบริการนักท่องเที่ยวให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และกฎระเบียบราชการ กลุ่มส่วนใหญ่ยังคงมีความเห็นว่ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาด้านการบริการและการจัดการ จึงน่าจะพิจารณาความเป็นไปได้ในการให้เอกชนเข้ามาดำเนินการในบริการบางอย่างโดยมีอุทยานแห่งชาติเป็นผู้ควบคุมแต่ทั้งนี้ต้องมีการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในขั้นตอนการคัดเลือกและควบคุมผู้ให้บริการ

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติตะรุเตาในเชิงนิเวศนั้นพบว่า จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น กรมป่าไม้ กรมเจ้าท่า กรมศิลปากร กรมประมง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว หน่วยงานระดับจังหวัด และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ฯลฯ ดังนั้นอุทยานแห่งชาติควรปรับเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ประสานงานที่สร้างความร่วมมือของกลุ่มบุคคลดังกล่าว และควรพิจารณาความเป็นไปได้ให้เอกชนเข้ามาให้บริการบางอย่างแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ แต่ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่อุทยานแห่งชาติจะต้องกำกับดูแลอย่างเข้มงวด เพื่อมิให้เอกชนดำเนินธุรกิจเินทางที่มุ่งแสวงหากำไรจนขัดแย้งกับวัตถุประสงค์หลักของอุทยาน คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช ตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา ผู้วิจัยนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามคำถามการวิจัยโดยมีข้อมูลที่ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

คำถามการวิจัยข้อที่ 1. การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร มีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแต่ละส่วนดังนี้

1. ประชาชนในท้องถิ่น เลือกตัวแทนประชาชนโดยผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Random Sampling) จากประชาชนในพื้นที่ที่ทำการศึกษาพื้นที่ละ 10 คน
2. ผู้นำชุมชนท้องถิ่น เลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พื้นที่ละ 10 คน
3. บุคคลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เลือกตัวแทนผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยเลือกใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยมีเจตนาที่จะเลือกตัวอย่างจากผู้ประกอบการ เรือโดยสาร ร้านอาหาร/ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว และโรงแรม/ที่พักที่ดำเนินกิจการอยู่ในพื้นที่ละ 10 คน
4. บุคคลในหน่วยงานราชการของ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า โดยผู้วิจัยคัดเลือกบุคลากรภาครัฐ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยมีเจตนาที่จะเลือกตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพื้นที่ละ 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในลักษณะมีโครงสร้าง (Structured Interview) จากการทบทวนเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเนื้อหาจะครอบคลุมในเรื่ององค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. มีหนังสือจากมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ไปขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งระบุเรื่องวัตถุประสงค์ที่จะขอสัมภาษณ์
2. ติดต่อประสานงานเป็นการภายในกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการสัมภาษณ์
3. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามปลายเปิดและผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนคำถามในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้นโดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีการบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์
4. ตรวจสอบข้อมูลและความครบถ้วนของคำตอบเพื่อให้ได้คำตอบที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์
5. ทำการถอดเทปบันทึกเสียงและพิมพ์เป็นบทสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents analysis) ในประเด็นความเหมือนและความแตกต่างด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ในพื้นที่ที่ศึกษา

คำถามการวิจัยข้อที่ 2. จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว และบุคคลในหน่วยงานราชการของ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า กลุ่มเป้าหมาย 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยและทำการสรุปผลร่วมกับผู้สนทนาในแต่ละประเด็นโดยยึดแนวคำถามจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งแบ่งโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 4 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานด้านธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น
2. องค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาอย่างมีขอบเขต
3. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น
4. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อได้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละพื้นที่

คำถามการวิจัยข้อที่ 3. เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ เขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง
ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ประชาชน
ในท้องถิ่น จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่
บุคคลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 4 ได้แก่ บุคคลในหน่วยงานราชการของอุทยานแห่งชาติ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า กลุ่มที่ 5 ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 6 ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 422 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยดำเนินการด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง โดยประชากรกลุ่มที่
1, 2 และ 3 ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและบุคคลในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวจะทำการ
เลือกให้ครอบคลุมและสามารถเป็นตัวแทนประชากรได้เลือกกลุ่มตัวอย่างพื้นที่ละ 10 คน กลุ่มที่
4 บุคคลในหน่วยงานราชการของอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่มีส่วน
เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พื้นที่ละ 5 คน และ
กลุ่มที่ 5 ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ศึกษาซึ่งทำการเลือกโดยวิธีสุ่ม
แบบอย่างง่าย ขนาดตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ผู้วิจัยเลือกระดับความเชื่อมั่น
ที่ 95 % ($e=.05$) จากจำนวนประชากรเป้าหมาย (N) ทั้งสิ้น 750,868 คน ได้ตัวอย่างมีจำนวน
รวมทั้งสิ้น 400 คน ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรเป้าหมาย

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

เพื่อให้ค่าสถิติมีความน่าเชื่อถือผู้วิจัยเพิ่มจำนวนตัวอย่างในพื้นที่ที่ทำการศึกษาที่มีค่าต่ำกว่า 30 ตัวอย่าง ให้เท่ากับ 30 ตัวอย่าง ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล รวมทั้งสิ้นเป็น 422 ตัวอย่าง ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

พื้นที่ศึกษา	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย	จำนวนตัวอย่าง
อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช	53,326	30
อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง	83,719	45
อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล	17,176	30
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโดนงาข้าง จังหวัดสงขลา	231,444	123
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง	365,203	194
รวม	750,868	422

ที่มา: http://www.dnp.go.th/NPRD/develop/Stat_Tourist.php สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2551

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ด้วยตนเองจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลได้นำไปทดลองในกลุ่มที่ใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ และสมบูรณ์ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อนำมาพิจารณากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่วิจัย
3. ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการวิจัย และสรุปแนวคิดในการวิจัย

4. สร้างเครื่องมือตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยใช้คำถามปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) โดยลักษณะของเครื่องมือแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

5. นำแบบสอบถามที่สร้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและตรวจสอบเพื่อปรับปรุงและแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

6. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามต้องการของนักท่องเที่ยว ระหว่างเดือน มีนาคม ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2551

2. การประชุมระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บุคคลจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในแต่ละจังหวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หาค่าร้อยละ (Percentage) และกราฟฟีก
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

คำถามวิจัยข้อที่ 4. กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง
ตรัง สตูล สงขลา ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยวโดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจาก
ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สื่อความหมายนันทนาการและนักวิชาการ จากอุทยาน
แห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและการวิจัยทางทะเลจังหวัดตรัง
สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ และสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์
สัตว์ป่าทะเลน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดลองนำเที่ยวในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ที่ผ่านการระดมความคิดเห็น
2. เก็บแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยวก่อนและหลัง โดยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันเพื่อทำการเปรียบเทียบผลหลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ในเส้นทางการท่องเที่ยวจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช ตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา ผู้วิจัยกำหนดกระบวนการในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 5 กระบวนการในการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช ตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวม ข้อมูลและวิเคราะห์ ข้อมูลตามคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอผลการศึกษาลำดับต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษา

คำถามการวิจัยข้อที่ 1. การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร มีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีศึกษาโดยเก็บรวบรวม ข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่า สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ด้วยการสังเกตการณ์ด้าน ต่าง ๆ การสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว การรักษาสภาพแวดล้อม โครงสร้างสาธารณูปโภคและ การสัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ผู้นำชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวเป็นรายบุคคล เพื่อทราบแนว ทางการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 โดยได้ผลการศึกษาดังนี้

1. การบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัด นครศรีธรรมราช

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาค ธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 7 เมษายน – 4 พฤษภาคม 2551 จำนวน 27 คน

ครั้งที่ 1	<p>นายยงยุทธ กระจ่างโลก</p> <p>นายประจวบ ธรรมวิจิตร</p> <p>นางอารี ชุนทน</p> <p>นายสมจิตร ตลิ่งพันธ์</p>	<p>กำนันตำบลกำโลน</p> <p>สมาชิกชมรมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง</p> <p>ประธานกลุ่มมดขี้อม</p> <p>นายก อบต.กำโลน</p>
ครั้งที่ 2	<p>นายสนธยา ชำนะ</p> <p>นายวีระ เชนย</p> <p>นายโกมล ด้วงเงิน</p> <p>นายทิมาภรณ์ ชัยบุญ</p>	<p>ประธานกลุ่มสมุนไพร</p> <p>ประธานกลุ่มหัตถกรรมบ้านคีรีวง</p> <p>ประธานควบคุมการผลิตกลุ่มไปไม้</p> <p>ประธานกลุ่มลายเทียน</p>
ครั้งที่ 3	<p>นายวินัย บัวแก้ว</p> <p>นายแลบ งามผ่องใส</p> <p>นายวิรัตน์ ท้องย้อย</p>	<p>หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาหลวง</p> <p>หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานเขาหลวงที่ 4 (กรุงชิง)</p> <p>หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานเขาหลวงที่ 3 (น้ำตกอ้ายเขียว)</p>
ครั้งที่ 4	<p>นายการุน จอง</p> <p>นายพิเชษฐ จงจิตร</p> <p>นายนอง ประสงค์</p> <p>นายสินชัย ศิริรัตน์</p> <p>นายกริธา อินทรี</p> <p>นายไสว เนาว์สุวรรณ</p> <p>นายยศ มัชยาท</p> <p>นายพิกุล มาศเมฆ</p> <p>นายสุจิน เนาว์สุวรรณ</p> <p>นายบุญรวย ผลปิ่นทรัพย์</p>	<p>เจ้าหน้าที่หน่วยอุทยานหน่วยดินแดง</p> <p>เจ้าหน้าที่อุทยานหน่วยสวนยาย</p> <p>เจ้าหน้าที่อุทยานหน่วยเหนือฟ้า</p> <p>ทำสวน</p> <p>ขับรถสองแถว</p> <p>ทำสวน</p> <p>ทำสวน</p> <p>ทำสวน</p> <p>ทำสวน</p> <p>ทำสวน</p>
ครั้งที่ 5	<p>นางค่านวน พันเลิศ</p> <p>นายมาวิน ลำภูศรี</p> <p>นายย้วน พิมพากย์</p> <p>นายอุไร บุญเพชร</p> <p>นายยินดี จำนงรักษ์</p> <p>นายสมพงษ์ ปันผล</p>	<p>ทำสวน</p> <p>ทำสวน</p> <p>ทำสวน</p> <p>เจ้าของท่าหารีสอร์ท</p> <p>เจ้าของธารคีรี</p> <p>เจ้าของคีรีวงรีสอร์ท</p>

สรุปประเด็นสำคัญในการสัมมนาการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุทยานแห่งชาติเขาหลวงมีสภาพแวดล้อมที่น่าสนใจ จนทำให้อุทยาน แห่งนี้ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Thailand Tourism Award) ประจำปี 2541 โดยอุทยานได้มีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ มีเส้นทางในการศึกษาธรรมชาติหลายเส้นทาง มีการแบ่งเขตในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ เป็นต้น เนื่องจากยอดเขาหลวงมีความสูง 1,835 เมตร ต้องใช้เวลาในการเดินทาง 2 คืน 3 วัน และต้องติดต่อขออนุญาตเดินป่าผ่านอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่ทำการน้ำตกกระโรม ตำบลเขาแก้ว ซึ่งมีชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เป็นเพื่อนร่วมทาง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางและบริการนักท่องเที่ยว จำนวนคนละละ 10 คน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเดินป่าสู่ยอดเขาหลวงอยู่ในระหว่างเดือน มกราคม – มิถุนายน สามารถพบเห็นสัตว์และพืชบางชนิดที่หายากได้เฉพาะเขาหลวงเท่านั้น เช่น มหาสดำ สิงห์โตอาจารย์เต็ม บิโกเนีย บัวแดง สิงห์โตใบพัดสีเหลือง เป็นต้น การจัดการในด้านการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่อุทยานควรกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ มีสื่อหลากหลายประเภทที่ให้ข้อมูลข่าวสารกับนักท่องเที่ยว เช่น นิทรรศการ โปสเตอร์สัตว์ป่าสงวน แผ่นพับเส้นทางเดินป่าเขาหลวง ภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม กับบุคลากร ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นเสมอ (ปีละ 3 ครั้ง) มีระบบการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงมีการประชุมและทบทวนของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวทุกเดือน

1.2 เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

จากการสังเกต และการสัมมนาประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 28 มีนาคม – 25 เมษายน 2551 จำนวน 31 คน

ครั้งที่ 1	นายปณพล ชีวะเสรีชล	เจ้าพนักงานป่าไม้ 6 (ผู้ช่วยหัวหน้า)
	นายเฉลิมศักดิ์ ภูชราวัณ	ลูกจ้างเหมาอุทยานแห่งชาติตะรุเตา
	นายธวัชชัย พลอยดำ	ลูกจ้างเหมาอุทยานแห่งชาติตะรุเตา
	นายสมฤทธิ์ สุวรรณแก่นทอง	พนักงานพิทักษ์ป่าอุทยานแห่งชาติ ตะรุเตา

	นางธัญลักษณ์ บุญนวล	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เกาะอาดัง
	นางปราณี ชัยสิริ	เจ้าหน้าที่บริการเกาะอาดัง
	นางเจน บัวพรหม	พนักงานจ้างเหมาประจำ ร้านสวัสดิการ
ครั้งที่ 2	นายวิจักษ์ แซ่โก้ย	ขับเรือ/ประมงเกาะหลีเป๊ะ
	นายสัมฤทธิ์ เทศหัว	ขับเรือ/เกาะหลีเป๊ะ
	นายประเสริฐ หาญทะเล	ประมง/ขับเรือเกาะหลีเป๊ะ
	นายโอ หาญทะเล	ประมง/ขับเรือเกาะหลีเป๊ะ
	นายณรงค์ พัชรภรณ์	ประมง/ขับเรือเกาะหลีเป๊ะ
	นายชัชชิน หาญทะเล	ประมง/ขับเรือเกาะหลีเป๊ะ
	นายนภดล หาญทะเล	ประมง/ขับเรือเกาะหลีเป๊ะ
	นางปราณี จำสุตร	ค้าขายเกาะหลีเป๊ะ
ครั้งที่ 3	นายสัญญาชัย สิริชัย	ประธานชมรมเรือหางยาวเกาะหลีเป๊ะ
	นายกิจชัย หอสุทธิสาร	ผู้ใหญ่บ้านเกาะหลีเป๊ะ
	นายวันชัย สิริชัย	สมาชิก อบต.เกาะหลีเป๊ะ
	นางภา จันทวิเทศ	ผู้ช่วยผู้จัดการบันดาหารีรีสอร์ท
	นายกิตติชัย หาญทะเล	ประธานบริษัท ดั่งดีทัวร์
	นายมุกดา ปู่เอียด	เจ้าของบ้านพรอินน์,หลีเป๊ะมินิมาร์ท
	นางสุวิมล ศิริรัตน์สกุล	ผู้จัดการตะรุเตาคาบานารีรีสอร์ท
	นายวาทีน ลีกิ่ง	เจ้าของบาร์ MONKEY BAR
	นางเครือมาศ หาญทะเล	เจ้าของร้านอาหารแฟมิลี่ หลีเป๊ะ
	นายกิจชัย หอพิสุทธิสาร	เจ้าของร้าน หลีเป๊ะรีสอร์ท
	นางพัชนี แทนประมุข	เจ้าของกรีนวิเลจ
	นายสุราษฎร์ หาญทะเล	เจ้าของดาया รีสอร์ท
	นายสุรวงศ์ สลักดำ	เจ้าของ Asia Beach Resort
ครั้งที่ 4	นายเด่น	นายก อบต.เกาะสาหร่าย
	นางทิพวัลย์	สมาชิก อบต.เกาะหลีเป๊ะ
	นายอำหรน หนัดตุตัง	กำนันเกาะสาหร่าย

สรุปประเด็นสำคัญในการสัมมนาการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เกาะอาดังเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติตะรุเตาที่ ต.ต.5 (แหลมสน-เกาะอาดัง) เกาะอาดังมีเนื้อที่เกาะประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร เป็นเกาะที่มีหาดทรายละเอียดสวยงาม รอบเกาะมีเกาะเล็ก ๆ หลายเกาะ เช่น เกาะหลีเป๊ะ เกาะดง เกาะหินงาม เกาะยาง และเกาะอื่น ๆ ซึ่งเป็นเกาะที่เหมาะสมสำหรับการดำน้ำดูปะการัง มีผาชะโงกซึ่งในอดีตเคยเป็นจุดสังเกตการณ์ของโจรสลัดเพื่อเข้าโจมตีเรือสินค้า โดยอุทยานมีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติ เพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ได้แก่ พื้นที่บริการ (บริเวณแหลมสน-เกาะอาดัง) พื้นที่สงวน (เกาะทรายขาว เกาะหินงาม) พื้นที่ฟื้นฟู (เกาะยาง) เขตการจัดการพิเศษ (เกาะที่มีรังนก) เป็นต้น มีกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยวตามสภาพอากาศ 6 เดือนคือ ปิดฤดูกาลท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม – 15 พฤศจิกายน ของทุกปี และเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน – 15 พฤษภาคม ของทุกปี มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า ที่พักอาศัย มีระบบการจัดการทิ้งขยะที่มีการแยกขยะ มีการบำบัดน้ำเสียที่ถูกวิธี มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่ถูกสุขลักษณะในรูปแบบร้านค้าสวัสดิการ มีมาตรการในการประหยัดพลังงานการปิดเปิดไฟฟ้าตามเวลา (18.00-24.000 น.) มีสื่อในการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำ ไฟฟ้า มีสื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกในการทิ้งขยะ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศ และเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง ตามเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะหลีเป๊ะ เกาะดง เกาะหินงาม เกาะยาง และเกาะผึ่ง มีการจัดการในการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก โดยมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ที่สื่อสารภาษาอังกฤษได้ ภายในศูนย์บริการมีสื่อหลากหลายประเภททั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ให้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ วีดีโอ เป็นต้น มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีการจัดการความปลอดภัยมีเจ้าหน้าที่สายตรวจดูแลความปลอดภัยในยามค่ำคืน มีการอบรมบุคลากร ผู้ประกอบการ และชุมชนชาวเลบนเกาะหลีเป๊ะ ให้ตระหนักถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ มีระบบการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนชาวเลบนเกาะหลีเป๊ะในการช่วยดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม มีการประชุมและทบทวนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

1.3 อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 4 เมษายน – 15 พฤษภาคม 2551 จำนวน 35 คน

ครั้งที่ 1	นายประเสริฐ ขวัญแก้ว	ผู้ช่วยอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
	นางปฐยา กิ่งเกาะยาว	ลูกจ้างอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
	นางรัชนก นราอาจ	ลูกจ้างฝ่ายการสรางจิตสำนึกในชุมชน
	นายวีรวัฒน์ ผอมขาว	ลูกจ้างฝ่ายการสรางจิตสำนึกในชุมชน
	นางรุ่งทิพย์ แพรกหา	พนักงานทั่วไปอุทยานแห่งชาติเจ้าไหม
	นายวิจิต ทองปา	พนักงานทั่วไปอุทยานแห่งชาติเจ้าไหม
ครั้งที่ 2	นางวรรณา รอดเมือง	เจ้าของจรรยาทัวร์
	นายภูษิต พฤษารัตน์	Assitant Manager Mari Nature Tours&Travel
	นายชะ หมื่นทองวาริ	ผู้ช่วย Mari Nature Tours&Travel
	นายหมาดดี ศักดิ์หลัด	เจ้าของร้านนำทัวร์
	นายสินชัย วันแดง	เจ้าของสินชัยเจ้าไหม รีสอร์ท
	นายประกิต รัตตมณี	เจ้าของฉางหลวงรีสอร์ท
	นายพรศักดิ์ เกลี้ยงช่วย	เจ้าของเลตริงรีสอร์ท
	นายพินิจ ใจังทอง	เจ้าของอันดามันซีทัวร์
	นายประโทย์ ศรีจันทร์ทอง	เจ้าของร้านอาหารและทัวร์ (แมกไม้)
	นางอรอนงค์ ต้นสุข	เจ้าของปากเมงเกสท์เฮ้าส์
ครั้งที่ 3	นางลำลี สุวรรณโณ	ทำสวน
	นายเจริญ จงรวย	ประมง
	นายหิมี มั่นสะอาด	ทำสวน
	นายลาม หนูเอียด	ทำสวน
	นายสมพร รอดเบือ	ประมง
	นายวันลพ สุวรรณโน	ทำสวน
	นางมะณะ ตรงมะตั้ง	ทำสวน
	นายสมชาย กิ่งเกาะยาว	ทำสวน

	นายวิจิต พึ่งบุญ	รับราชการ
	นายยะเหตุ	รับจ้าง/ทำสวน
ครั้งที่ 4	นายวินัย คงห้อย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไม้ฝาด
	นายอะหลี เป็นหมูด	รองนายก อบต.ไม้ฝาด
	นายหยาด หมื่นภักดี	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านกลาง
	นายสมนึก เปลี่ยนนภ	นายก อบต.ไม้ฝาด
	นายสมนึก แซ่จาย	ประธานชมรมเรือทัวร์ จ.ตรัง
	นางอารี ส่งเสริม	ประธานชมรมร้านอาหารหาดปากเมง
	นายพรศักดิ์ เกลี้ยงช่วย	ประธานชมรมผู้ประกอบการเลตริงรีสอร์ท
	นายวิโรจน์ ศรีจันทร์ทอง	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านปากเมง
	นายถาวร อินวัง	กำนัน บ้านไม้ฝาด
ครั้งที่ 5	นายจรัญ ชุนณรงค์	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

สรุปประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางบกและทางทะเล เป็นแหล่งที่มีพะยูนหรือหมู่น้ำมากที่สุดในประเทศไทยและเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ได้รับการอนุรักษ์ให้เป็นสัตว์ป่าสงวนของไทยมีหมู่เกาะที่สวยงามหลายเกาะ เช่น เกาะกระดาน เกาะเชือก เกาะแหวน เกาะมุก และเกาะไหง มีแหล่งปะการังที่อุดมสมบูรณ์ โดยอุทยานกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติ เพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ได้แก่ พื้นที่สงวนพื้นที่นันทนาการ เขตพื้นที่การจัดการพิเศษในเกาะที่มีรังนก พื้นที่พักอาศัย และพื้นที่ในการกางเต็นท์ มีกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยว 6 เดือนตามสภาพอากาศ คือ ปิดฤดูกาลท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม – 15 พฤศจิกายน ของทุกปี และเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน – 15 พฤษภาคม ของทุกปี มีการจัดการด้าน สิ่งก่อสร้าง ที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า มีระบบการจัดการทิ้งขยะที่มีการแยกขยะและ การกำจัดของเสียที่ถูกวิธี มีสถานที่จอดรถเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เหมาะสม มีบริการอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกในรูปแบบร้านสวัสดิการ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลต่อความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกกับนักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่

ประจำ มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการปลาพะยูนและสัตว์น้ำ ภาษาที่ใช้ในสื่อประเภทต่าง ๆ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีการเผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีสื่อในการรณรงค์นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำและไฟฟ้าในที่พักอาศัย มีสื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ไม่ทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติ มีการอบรมให้ความรู้คุณค่าทรัพยากรธรรมชาติกับบุคลากร มีระบบการติดตามและประเมินการเปลี่ยนแปลงโดยประสานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ จังหวัด และองค์กรเอกชน ได้แก่ สมาคมหยาดฝน ชุมชนบ้านเกาะมุกด์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการประชุมและทบทวนทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวร่วมกับศูนย์ศึกษาและวิจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดตรัง

1.4 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 16 เมษายน – 8 มิถุนายน 2551 จำนวน 28 คน

ครั้งที่ 1	นายจรินทร์ จันทรสังภาพ	ประธานกลุ่มสหกรณ์
	นายเศรียง ภัยมณี	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ
ครั้งที่ 2	น.ส.จำนงค์ ชุมจันทร์	เจ้าของร้านอาหารริมคลอง
	นางสมมิตร วุ่นดี	เจ้าของร้านอาหาร
	นางสายไหม ไชยสุวรรณ	เจ้าของครัวสารีนา
	นางอาอีชะ หวังว่า	เจ้าของครัวสุฮัยลา
	นางกันยา พวงมาด	เจ้าของครัวนิมาวรรณ
	นายเดชวัฒน์ แก้วงาม	เจ้าของร้านอาหารศรีสุวรรณ
	นางสุวัฒนา สุขชัย	เจ้าของร้านขายของที่ระลึก
	นางพิมล แก้วนพรัตน์	เจ้าของร้านอาหารพิมล
	นางเอียน เหมือนหนู	เจ้าของร้านขายของที่ระลึก
ครั้งที่ 3	นางพรวิณ ชาพิรมณี	เจ้าของร้านขายของที่ระลึก
	นายประเสริฐ ริงสี	รับจ้าง
	นายอพินท์ แซ่อื้อ	ทำสวน
	นายล้วน ดวงมณี	ทำสวน

	นายนพ ทองชูช่วย	ทำสวน
	นายเอิบ ปราบนารายณ์	รับจ้าง
	นางวรรณมา อินทรสุวรรณ	รับราชการ
	นายพันทวี ทองฉิม	รับจ้าง
	นางกะเรียม หมัดเอียด	ค้าขาย
	นายเอียด ชุมจัน	รับราชการ
	นางจิต จันทผล	รับจ้าง
ครั้งที่ 4	นายสามารถ ขุนศรีหวาน	หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาข้าง จ.สงขลาและสตูล
	นายเรวัตติ เกอรัตน์	พนักงานจัดเก็บรายได้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาข้าง
	นายสมบุญธรรม สุขพุกษ์	พนักงานจัดเก็บรายได้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาข้าง
	นายจรัญ สว่างแจ้ง	เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
	น.ส.ภาวดี เดชแก้ว	เจ้าหน้าที่ร้านสวัสดิการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาข้าง
	นายพฤษุทธิ์ ภาคเดชสกุล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าน้ำตกโตนงาข้าง

สรุปประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาข้าง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงที่มีความอุดมสมบูรณ์มีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดสงขลาและสตูล ได้มีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยว มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ได้แก่ พื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย มีการกำหนดเส้นทางในการเดินป่า แต่ยังไม่มีการจัดการในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จึงทำให้ช่วงเทศกาลสำคัญมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากและเกิดผลกระทบต่อปริมาณขยะ มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง ที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า มีระบบการจัดการขยะและของเสียที่ถูกต้อง มีสถานที่จอดรถที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มในรูปแบบร้านสวัสดิการ และร้านค้าชุมชนท้องถิ่น มีกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แก่ การเล่นน้ำตก การเดินป่าศึกษา

ธรรมชาติ ซึ่งไม่ส่งผลต่อความเปราะบางทางนิเวศวิทยา มีความสอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติและ เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ มีการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ มีสื่อในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวแต่ยังไม่หลากหลายประเภท ส่วนใหญ่จะเป็น โปสเตอร์และบอร์ด มีสื่อให้การรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติ มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม มีระบบการติดตาม ประเมินการเปลี่ยนแปลง และทบทวนทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

1.5 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 10 เมษายน – 14 พฤษภาคม 2551 จำนวน 32 คน

ครั้งที่ 1	นายสีพัตร ชัยศรี	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
	นายสกุล โรจนรัตน์	งานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
	นายอัสสดา เกื้อภากร	งานพัฒนาและจัดการพื้นที่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
	นายเขมชาติ ช่วยเมือง	ผู้ช่วยหัวหน้าเขตห้ามล่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
	นายนาคิน แก้วบุญส่ง	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
	นางจีระภา ดำนวล	เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
ครั้งที่ 2	นายโกศล ชุ่นเลี้ยง	นายก อบต.ทะเลน้อย
	นายวิโรจน์ ทองพูน	นายก อบต. พนางตุง
	นายสมบุญรณ์ อรุณรัตน์	กำนัน ต.ทะเลน้อย
	นายตรีพล เทนไชย	ผู้ใหญ่บ้าน ต.ทะเลน้อย

ครั้งที่ 3	นายอัมพร ทองเนื้อขาว	กำนัน ต.พนางตุง
	นายชิต จันทร์ด้วง	ผู้ใหญ่บ้าน ต.พนางตุง
	นายณรงค์ ชุ่งแข็ง	ขับเรือหางยาว
	นายสน นุ่มน่วม	ขับเรือหางยาว
	นายเสรี สิ้นยัง	สถานกระจัด
	นางยุพา จงบุรี	ค้าขาย
	นายสัมพันธ์ ทองอ่อน	ค้าขาย
	นายฐิตาพร ไชยชนะ	รับจ้าง
	นางอำพร พลโยธา	สถานกระจัด
	นางจินดา รักหนู	ทำนา
	นายอิม บัวหยุ	สถานกระจัด
	นายกุจันน์ ทองอ่อน	ค้าขาย
ครั้งที่ 4	นางสุจิตรา แก้วนุ่น	เจ้าของร้านอาหารริมน้ำ
	นายจิรากร นิ่มแก้ว	เจ้าของวังชะวอน
	นางสุจิตรา ดงนาถีก	เจ้าของทะเลน้อยรีสอร์ท
	นางพรทิพย์ สมานอมตกุล	เจ้าของถาวร พรทิพย์
	นายชิน พรหมเงิน	เจ้าของบ้านพรหมเงิน
	นางพรภิรมณ์ พัดชา	เจ้าของบึง-นวม ทะเลน้อย
	นางประดับ ทองพูนเอียด	เจ้าของร้านประดับดาว
	นายชุม แก้วบุญสงค์	เจ้าของบัวแดง
	นายบุญเรือน ชุ่นเข้า	เจ้าของบ้านฝักสอยดาว
	นางนงเยาว์ คงเทพ	เจ้าของบ้านล้านบัว

สรุปประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทะเลน้อยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar site) แห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลา มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกมากมายเป็นร้อยชนิด โดยเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้มีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการมีส่วนงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง ที่พักอาศัย และสาธารณูปโภค

ชั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ สะพาน ไฟฟ้า น้ำประปา (บางฤดูยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลน) มีระบบการจัดการขยะ และของเสียที่ถูกต้อง มีสถานที่จอดรถแก่นักท่องเที่ยวแต่ยังไม่เพียงพอ มีบริการขนม เครื่องดื่มในรูปแบบร้านสวัสดิการ บริการอาหารโดยร้านเอกชน มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ และ ไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ความเปราะบางทางนิเวศวิทยา ฤดูกาลวางไข่ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน จะห้ามมิให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสารในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีนิทรรศการ แผ่นพับ โปสเตอร์ วีดีโอ เป็นต้น ภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีการจัดอบรมบุคลากรผู้ประกอบการและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมเสมอ มีระบบการติดตาม ประเมินการเปลี่ยนแปลง และทบทวนทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นในการช่วยดูแลและรักษาทรัพยากรใน 3 จังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง

การเปรียบเทียบผลการดำเนินการด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 3 การบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รายการ / กิจกรรม	ศิริวง - เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช		เกาะอาดัง จ.สตูล		หาดเจ้าไหม จ.ตรัง		น้ำตกโดน - งาช้าง จ.สงขลา		ทะเลน้อย จ.พัทลุง	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. มีแผนแม่บทการบริหารและการจัดการ	✓		✓		✓		✓		✓	
2. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน	✓		✓		✓		✓			✓
3. การกำหนดระยะเวลาเปิด - ปิดพื้นที่การท่องเที่ยว		✓	✓		✓			✓		✓
4. กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว	✓			✓		✓		✓		✓
5. การมีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว		✓		✓		✓		✓		✓
6. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง และสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เหมาะสมและกลมกลืนกับพื้นที่		✓	✓		✓		✓		✓	
7. มีการจัดการด้านที่พักของบุคลากร และนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ		✓	✓		✓		✓		✓	
8. มีระบบการจัดการอย่างเหมาะสม										
- ขยะมูลฝอย	✓		✓		✓		✓		✓	
- น้ำเสีย		✓	✓		✓		✓		✓	
- สถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว		✓		✓	✓		✓		✓	
- บริการอาหาร - เครื่องดื่ม และของที่ระลึก		✓	✓		✓		✓		✓	
9. มีมาตรการในการประหยัดพลังงาน		✓	✓			✓		✓		✓
10. การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากร ธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	✓		✓		✓		✓		✓	
11. มีการจัดการด้านการให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกถึงคุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม กับนักท่องเที่ยว	✓		✓		✓		✓		✓	

รายการ / กิจกรรม	ศิริวง - เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช		เกาะอาดัง จ.สตูล		หาดเจ้าไหม จ.ตรัง		น้ำตกโดน - งาช้าง จ.สงขลา		ทะเลน้อย จ.พัทลุง	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
12. มีระบบคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน		✓	✓		✓			✓		✓
13. มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมเสมอ	✓		✓		✓		✓		✓	
14. มีระบบการติดตาม และประเมินการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม	✓		✓		✓		✓		✓	
15. มีการประชุมและทบทวนการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม	✓		✓		✓		✓		✓	
16. มีกิจกรรมความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นในการช่วยดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม	✓		✓		✓			✓	✓	

ผลที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบดัชนีชี้วัดจำนวน 16 ข้อพบว่า อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 จังหวัด มีการปฏิบัติที่เหมือนกับเกือบทั้งหมดและมีที่แตกต่างกันอยู่บ้างดังนี้

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ศิริวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวงจังหวัดนครศรีธรรมราช มีองค์ประกอบและดัชนีบ่งชี้จำนวน 7 ประการที่มีได้ดำเนินการ คือ

- 1.1 การกำหนดระยะเวลาเปิด – ปิด พื้นที่การท่องเที่ยว
- 1.2 การมีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- 1.3 การจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง และสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เหมาะสม และกลมกลืนกับพื้นที่

1.4 การจัดการด้านที่พักของบุคลากร และนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ

1.5 ระบบการจัดการอย่างเหมาะสม ได้แก่ ระบบจัดการน้ำเสีย สถานที่จอดรถ นักท่องเที่ยว การบริการอาหาร เครื่องดื่มและของที่ระลึก

1.6 การมีมาตรการในการประหยัดพลังงาน

1.7 ระบบคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล มีองค์ประกอบและดัชนีบ่งชี้จำนวน 3 ประการที่มีได้ดำเนินการ คือ

2.1 กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

2.2 การมีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

2.3 ระบบการจัดการอย่างเหมาะสม ได้แก่ สถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง มีองค์ประกอบและดัชนีบ่งชี้จำนวน 3 ประการที่มีได้ดำเนินการ คือ

3.1 กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

3.2 การมีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

3.3 มาตรการในการประหยัดพลังงาน

4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา มีองค์ประกอบและดัชนีบ่งชี้จำนวน 6 ประการที่มีได้ดำเนินการ คือ

4.1 การกำหนดระยะเวลาเปิด – ปิด พื้นที่การท่องเที่ยว

4.2 กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

4.3 การมีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

4.4 มาตรการในการประหยัดพลังงาน

4.5 ระบบคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน

4.6 มีกิจกรรมความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นในการช่วยดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง มีองค์ประกอบและดัชนีบ่งชี้จำนวน 6 ประการที่มีได้ดำเนินการ คือ

- 5.1 การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน
- 5.2 การกำหนดเวลาเปิด – ปิด พื้นที่การท่องเที่ยว
- 5.3 การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
- 5.4 การมีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยวและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- 5.5 มาตรการในการประหยัดพลังงาน
- 5.6 มีระบบคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 7 เมษายน – 4 พฤษภาคม 2551 จำนวน 27 คน

สรุปประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนคีรีวง

การมีส่วนร่วมของชุมชนคีรีวงเป็นไปในลักษณะสังคมเครือญาติ อุทยานได้เปิดโอกาสให้ตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวโดยมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (มีสมาชิกประมาณ 60-70 คน) เป็นองค์กรที่รับผิดชอบหลักในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติเขาหลวงเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมทางในการเดินทางขึ้นเขาซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้ จะได้เรียนรู้พันธุ์พืชต่าง ๆ เรียนรู้ความเป็นอยู่ของสัตว์ คอยอำนวยความสะดวกด้านอาหาร ที่พักในการเดินทาง นอกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวชุมชนในท้องถิ่นยังมีรายได้จากสินค้า OTOP ได้แก่ ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ จากกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ มีสมาชิก 35 คน (นางอารี ขุนทน เป็นประธาน) สบู่มังคุด สบู่ส้มแขก เทียนตะไคร้ จากกลุ่มสมุนไพร มีสมาชิก 22 ครอบครัว (นาย

สนธยา ชำนะ เป็นประธาน) ผ้ามัดย้อม จากกลุ่มไบไม้ มีสมาชิก 15 คน (นายโกมล ดั่งเงิน เป็นประธานในการควบคุมการผลิต) ตะหลิว ทัพพี จากกะลามะพร้าว ของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน สมาชิกประกอบด้วยผู้สูงอายุ 10 คน คนพิการ 12 คน (นายวีระ เชนย เป็นประธาน) ผ้าบาติกสีธรรมชาติ จากกลุ่มลายเทียนผ้าบาติก มีสมาชิก 15 คน (นายทิมาทรณ์ ชัยบุญ เป็นประธาน) ทุเรียนกวนห่อกาบหมาก จากกลุ่มทุเรียนกวน เป็นต้นและชุมชนมีรายได้จากการบริการอาหารและบริการด้านที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งสามารถติดต่อได้ที่ศูนย์กลางชุมชนบ้านคีรีวง โทร. 0-7553-3113

2.2 เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 28 มีนาคม – 25 เมษายน 2551 จำนวน 31 คน

สรุปประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะอาดัง-เกาะหลีเป๊ะ

ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีตัวแทนในการวางแผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับอุทยาน/องค์กรอิสระ Green fins ซึ่งมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่ได้นับถือศาสนาใด ๆ มีภาษาพูดเป็นของตนเองเรียกว่าภาษาชาวเล มีประเพณีลอยเรือซึ่งจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 3 วัน โดยเริ่มจัดในวันขึ้น 13-15 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 ของทุกปี ชุมชนมีรายได้จากศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองได้แก่ การเล่นเพลงรองเง็ง รำวงแบบโบราณ ชุมชนมีการก่อตั้งองค์กรที่มีบทบาทต่อการท่องเที่ยวมีชมรมเรือหางยาวซึ่งมีสมาชิกจำนวน 200 คน (มีนายสัตย์ชัย สิริฮัน เป็นประธาน) เพื่อบริการนำเที่ยว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนโดยชาวเลเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การดำน้ำดูปะการัง เดินป่าศึกษาธรรมชาติ น้ำตกโจรสลัด ผาชะโด นอกจากนั้นชุมชนยังมีรายได้จากการขายอาหารมีรายได้จากการนำเที่ยว ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์ มีรายได้จากการถูกจ้างโดยบริษัทนำเที่ยว ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์ การขับเรือหางยาว การให้บริการอุปกรณ์ดำน้ำดูปะการัง และมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก ได้แก่ รีสอร์ท

2.3 อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 4 เมษายน – 15 พฤษภาคม 2551 จำนวน 35 คน

สรุปประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนหาดเจ้าไหม

อุทยานมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวกับอุทยาน มีโครงการ JOMPA โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่ประสบธรณีพิบัติภัยสึนามิ มีเจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำงานประสานกับชุมชนท้องถิ่น มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นที่ยอมรับของชุมชนและนักท่องเที่ยว ได้แก่ การดำน้ำดูปะการัง ลอดถ้ำมรกต ศึกษาฝูงปลาพะยูนที่มดตะนอย แหลมจุให้ยเกาะลิบง พายเรือแคนูลอดถ้ำเจ้าไหมภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที ถ้ำลอด ศึกษาธรรมชาติป่าโกงกางที่สมบรูณ์ ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พาร์มปลา พาร์มหอย เป็นต้น ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาขยะ การรักษาปะการัง เนื่องจากถูกทำลายไปประมาณ 50% อันเนื่องจากการหาปลาด้วยวิธีการระเบิด การใช้สมอเรือ การขาดจิตสำนึกในการท่องเที่ยว มีการการก่อตั้งองค์กรในลักษณะชมรมได้แก่ ชมรมผู้ประกอบการร้านอาหาร (ที่ตั้งชมรมอยู่ที่ร้านยกยอ) ชมรมเรือทัวร์ (ที่ตั้งชมรมร้านวิเศษการท่องเที่ยว) ชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยว (ที่ตั้งชมรมอยู่ที่ร้านเลตรัง) ชุมชนหาดปากเมง (นายประทีป วัฒนศิลป์ เป็นประธานชมรม) นอกจากนั้นชุมชนยังมีรายได้จากการท่องเที่ยว ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์ การขับเรือหางยาวไปยังเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะแหวน เกาะมุก เกาะกระดาน เกาะไหง เป็นต้น มีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมืองและชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก ได้แก่ การจัดโฮมสเตย์ รีสอร์ท เป็นต้น

2.4 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 16 เมษายน – 8 มิถุนายน 2551 จำนวน 28 คน

สรุปประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนน้ำตกโตนงาช้าง

การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นการจัดการผ่านอำนาจหน้าที่ของรัฐ ชุมชนโดยรอบ มีบทบาทน้อยมาก แต่ในขณะเดียวกันชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกอาสาสมัครพิทักษ์ป่าไม่ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวในด้านการขายอาหาร สินค้าพื้นเมือง แต่ยังไม่มากนัก โดยสามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชนโดยรอบได้ในบางกลุ่มเท่านั้น

2.5 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคคลในภาคธุรกิจ การท่องเที่ยว บุคคลในหน่วยงานราชการ และนักท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 10 เมษายน – 14 พฤษภาคม 2551 จำนวน 32 คน

สรุปประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนทะเลน้อย

ชุมชนทะเลน้อยมีส่วนร่วมในโครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีสมาชิก 50 หมู่บ้าน รวม 448 คนใน 3 จังหวัด นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง เพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันก่อกวนอันเกิดจากวัชพืช การมีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ชุมชนมีการก่อตั้งองค์กรและมีบทบาทต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ชมรมร้านอาหาร ชมรมเรือนำเที่ยว (มีสมาชิกทั้งหมด 38 ลำ) ภายใต้การดูแลของ อบต.พนางตุง และอบต.ทะเลน้อย มีเทศกาลประเพณีความร่วมมือของชุมชนที่จัดขึ้นประจำปี ได้แก่ เทศกาลล่องเรือแลนก ซึ่งจัดขึ้นระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ประเพณีแข่งเรือ ลากพระ (เดือน 11 จัด 2 วัน) ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง ได้แก่ สินค้าหัตถกรรมจากกระจูด อาหารพื้นเมือง ได้แก่ ปลาไร่ ปลาเค็ม แกงส้มสายบัว ปลาต้มส้ม เป็นต้น ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แก่ การขับเรือหางยาวเพื่อศึกษาระบบนิเวศวิทยา (ชมบัว คุนง) และมีรายได้จากการให้บริการที่พัก ได้แก่ รีสอร์ท โฮมสเตย์ (หมู่ที่ 4)

ผู้วิจัยนำเสนอการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชน

รายการ / กิจกรรม	คีรีวง - เขาหลวง จ. นครศรีธรรมราช		เกาะอาดัง จ. สตูล		หาดเจ้าไหม จ. ตรัง		น้ำตกโตน - งาช้าง จ. สงขลา		ทะเลน้อย จ. พัทลุง	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	✓		✓		✓			✓		✓
2. การมีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม	✓		✓		✓		✓		✓	
3. มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ	✓		✓		✓			✓	✓	
4. ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว	✓		✓		✓			✓	✓	
5. ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว	✓		✓		✓		✓		✓	

ผลที่ได้จากการสังเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว พบว่า อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 จังหวัด มีการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติแตกต่างกันไปดังนี้ คือ

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวงจังหวัด นครศรีธรรมราช มีการปฏิบัติทุกองค์ประกอบและดัชนี
2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล มีการปฏิบัติทุกองค์ประกอบและดัชนี
3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง มีการปฏิบัติทุกองค์ประกอบและดัชนี
4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จ. สงขลา ไม่ได้ปฏิบัติหรือดำเนินการกับองค์ประกอบและดัชนีอยู่ 3 ประการคือ
 - 4.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 4.2 มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ
 - 4.3 ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเป็นเพื่อนร่วมทาง

ลูกหาบ

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง ไม่ได้ปฏิบัติหรือดำเนินการกับองค์ประกอบ และดัชนี 1 ประการ คือ

5.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถามการวิจัยข้อที่ 2. จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อ 2 ผู้วิจัยได้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวม ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและ ภายนอก (SWOT Analysis) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนาและหาข้อสรุปร่วมกับกับเจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชนและ ประชาชนเพื่อได้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยได้ผลการศึกษา เป็นดังนี้

1. เส้นทางศึกษาระบบชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัด

นครศรีธรรมราช

วันที่จัดการสนทนา : กรกฎาคม – สิงหาคม 2551

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง	ผู้ประกอบการ	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
นายการุณ จอง	น.ส. กัญฐิภา มัชยาท	นางอารีย์ ชุนทน	นายประสาร ธีรชกาญ์
นายพิเชษฐ จงจิตร	นางพิกุล มาศเมฆ	นายนิกร สุทธิ	นายศกยุทธ ชุนทน
นายนอง ประสงค์	นางศรีปัญญา หัตถิ	นายบันลือ พิชัยกาล	นายดิษฐพงศ์ ไชยบุญ
นายไพฑูรย์ คณะนีย์		นายโกศล คำจันทร์	นายวิรัตน์ ศรีโชติ
นายอานนท์ ฤทธิการจน์		นายไพโรจน์ รัตนธน	นายสุวัฒน์ นาราพันธ์
นายมนัส ประสงค์		นายสุธน บงศ์รน	นายวีระ เขมราช
นายรุ่งโรจน์ ราชมนตรี		นายประสิทธิ์ นุ่มจิตน์	
		นายยงยุทธ กระจ่างโลก	

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือ วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT analysis) ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 5 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกจากการสนทนากลุ่ม
เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเป็นจำนวนมากและหลากหลาย ทั้งทางทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชุมชน 2. กิจกรรมขององค์กรชุมชนมีความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3. มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลากหลาย เช่น เดินป่าเขาหลวง, พัก Home Stay, นอนหน้าในสวน, สวนสมรม, น้ำตก ต่าง ๆ 4. มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป 5. หมู่บ้าน OTOP ระดับประเทศ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ทุเรียนกวน, ผ้ามัดย้อม, สมุนไพร, เครื่องจักรสาน เป็นต้น 6. ชาวบ้านโอบอ้อมอารีมีน้ำใจต่อนักท่องเที่ยว 7. เส้นทางสู่ออดเขาหลวงซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้ 8. การสืบสานประเพณีชุมชน เช่น ประเพณีชักพระ, ประเพณีเดือนสิบ, ประเพณีสงกรานต์, ประเพณีทำบุญเจ้าอาวาส เป็นต้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสนับสนุนการท่องเที่ยวน้อยและไม่ชัดเจน 2. ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ระบบสื่อสาร ลานจอดรถ เป็นต้น 3. ปริมาณขยะในแหล่งท่องเที่ยว 4. ขาดบุคลากรที่มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการ 5. ขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 6. ราคาสินค้าทางเกษตรตกต่ำ
โอกาส (Opportunities)	ภาวะคุกคาม (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมีมากขึ้น 2. การเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3. กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น 4. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การขัดแย้งทางความคิดในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน 2. ปัญหาความสงบในภาคใต้ 3. นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4. ภัยธรรมชาติ ฤดูกาลเปลี่ยนแปลง 5. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว 6. ความขัดแย้งระหว่างอุทยานกับประชาชนอื่นเนื่องมาจากที่ดินในการทำกิน

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

วันที่จัดการสนทนา : ธันวาคม 2551

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย

เจ้าหน้าที่อุทยาน แห่งชาติตะรุเตา เกาะอาดัง	ผู้ประกอบการ	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
นางปราณี ชัยศิริ	นายวาทีน ลีแก้ง	นายสัจชัย สิริฮัน	นายนพดล หาญทะเล
นายสมชาย ถือแก้ว	นางเครือมาศ หาญทะเล	นายวันชัย สิริฮัน	นายบาสอด ยาดำ
นางสุภา สุวรรณแว่นทอง	นางพัชณี แทนประมุข	นางทิพวัลย์	นายยศศักดิ์ หาญทะเล
นางหนูวิน ต้วงเกื้อ	นายกิจชัย หอพิสุทธิสาร	นายกเด่น	นายออสมาน หาญทะเล
นายเฉลิมศักดิ์ ภูธารักษ์		กำนันอำพรน หนัดตุตัง	นายมานพ หาญทะเล
			นายดาภัย หาญทะเล

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือ วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT analysis) ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดภาคใต้นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 6 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกจากการสนทนากลุ่ม
เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีหาดทรายขาวละเอียดสวยงาม 2. มีแนวปะการังอยู่รอบ ๆ เกาะ จึงเหมาะ สำหรับการดำน้ำ 3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้ศึกษา 4. แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เช่น น้ำตกใจสลด ผาชะโด เกาะราวี เกาะฝั่ง เกาะหินงาม เกาะยาง เกาะจาบัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะดง อ่าวเรือใบ เป็นต้น 5. การสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของชาวเล(อุรักลาไวย) ที่สำคัญ คือ พิธีลอยเรือ ซึ่งจะจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 3 วันโดยเริ่มจัดในวันขึ้น 13 – 15 ค่ำของเดือน 6 และเดือน 11 โดยในงานประเพณีลอยเรือจะมีการเล่นเพลงร้องเงี้ยวแบบโบราณ(รำมะนา) เป็นต้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่อง 2. ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 3. ขาดการบริหารจัดการด้านงบประมาณ 4. ชุมชนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว 5. ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวไม่เพียงพอ 6. ขาดระบบการจัดการขยะ 7. การขาดแคลนสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา
โอกาส (Opportunities)	ภาวะคุกคาม (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมีมากขึ้น 2. การเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3. กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น 4. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน 5. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยว เป็นเวลา 6 เดือน ในช่วงฤดูฝนเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 6. วิถีชีวิตชาวเลอุรักลาไวย สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภาวะราคาน้ำมันผันผวน 2. สภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น พายุฝน คลื่นยักษ์ เป็นต้น 3. นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 4. การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดิน 5. การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าโดยเฉพาะไม้หวาย 6. ความห่างไกลของพื้นที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทในการจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย 7. ความขัดแย้งทางการเมืองส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

วันที่จัดการสนทนา : กรกฎาคม – สิงหาคม 2551

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย

เจ้าหน้าที่อุทยาน แห่งชาติหาดเจ้าไหม	ผู้ประกอบการ	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
น.ส.สุพัฒตรา สุขแสน	นายเกษม รณศิริ	น.ส.ปิยะรัตน์ แซ่ได้	นางอมรรัตน์ แซ่ตู้
นางจินดา ฮั่วลี	นายบุญลือ รอดเมือง	นายณพิวุฒิ ทองฉิม	นางวรวรรณ มดตัน
นายวิโรจน์ จิตรแก้ว	นายสมศักดิ์ ลือบุญทอง	นายอาหลี เส้นหมุด	นายไพโรจน์ บุญจันทร์
น.ส.ดัชนู อูบล	นายไพโรจน์ บุญจันทร์	นางอารี ส่งเสริม	นายประสิทธิ์ มุกดาเหม
น.ส.จันทร์ทิมา อูบล	นายสมพร หัตถสาร		นายปรีชา นวลศรี
			นายอุทัย เพชรแดง

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือ วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT analysis) ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 7 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกจากการสนทนากลุ่ม
อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> แหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย เช่น หาดปากเมง หาดหยงหลิน หาดนางกลาง หาดสั้น หาดยาว ถ้ำมรกต ถ้ำเจ้าไหม เกาะกระดาน เกาะเชือก เกาะแหวน และบ่อน้ำร้อน มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน งานประเพณีมีชื่อเสียงระดับประเทศ เช่น งานวิวาห์ใต้สมุทร งานประเพณีหอยตะเภา มีเอกลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัด คือ พะยูน ซึ่งเป็นสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์และมีฝูงที่ใหญ่ที่สุดเพียงฝูงเดียวที่จังหวัดตรัง มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน สังคมพืชน้ำ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เช่น เต่าทะเล นาก กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น การดำน้ำ ดูปะการัง น้ำตื้น 	<ol style="list-style-type: none"> ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ขาดการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ชุมชนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ทำให้เครื่องมือและเครื่องใช้ไม่เพียงพอทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมเร็ว ขาดระบบการจัดการขยะ
<p style="text-align: center;">โอกาส (Opportunities)</p> <ol style="list-style-type: none"> ความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมี มากขึ้น การเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยวบางจุดเป็นเวลา 6 เดือน ในช่วงฤดูฝนเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยัง ประเทศมาเลเซีย 	<p style="text-align: center;">ภาวะคุกคาม (Threats)</p> <ol style="list-style-type: none"> ภาวะราคาน้ำมันผันผวน ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดิน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

วันที่จัดการสนทนา : กรกฎาคม – สิงหาคม 2551

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย

เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง	ผู้ประกอบการ	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
นายสมปอง สุตนธรัตน์	นายจำนง ประทุมทอง	นางไพเราะ กาลศรี	นายสุจิต ศรีสุวรรณ
นายวิโรจน์ นพสุวรรณ	นายสุรกิจ บุญรัตน์	นายวิชัย สาสุนีย์	นายสุนทร แจ่มวิชา
นายสมมาตย์ แก้วงาม	นายเวียน คงบุญ	นายวิจิต รัตนพันธ์	นางฉลวย วงศ์ชนะ
นายพินิจ มณีวรรณ	นางสมมิตร วุ่นดี	นายถนอม แก้วสุวรรณ	นายสุทัน สรจัก
นายสุวัฒน์ จันทร์วงศ์	นางสายไหม ไชยสุวรรณ	นายเดชา สุรัจกุลวัฒนา	นายชัย สมพัฒนา
	นางอาอีชะ หวังว่า	นายเอิบ	นายอนันต์ จันทร์มูน
	นางกันยา พวงมาด		

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือ วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT analysis) ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 8 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกจากการสนทนากลุ่ม
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พันธุ์พืช และสัตว์ป่า เป็นต้น 2. มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน 3. ใกล้อำเภอลาดใหญ่ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจของภาคใต้ 4. มีเส้นทางในการศึกษาธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว เช่น ศึกษาร่องรอยการทำเหมืองแร่ บริเวณน้ำตกในเหมืองหรือโตนเรือ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 2. ขาดการบริหารจัดการด้านงบประมาณ 3. ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว 4. ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ
โอกาส (Opportunities)	ภาวะคุกคาม (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังประเทศมาเลเซีย และจังหวัดสตูล 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก 3. ความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมีมากขึ้น 4. การเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว 2. ภาวะราคาน้ำมันผันผวน 3. ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ 4. การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น 5. นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม 6. การบุกรุกเพื่อหวังสิทธิ์ในการทำกิน

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

วันที่จัดการสนทนา : กรกฎาคม – สิงหาคม 2551

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย

เจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	ผู้ประกอบการ	ผู้นำชุมชน	ประชาชน
นางอุทุมพร หนูประสิทธิ์	นางพรภิรมย์ พัดชา	นายณรงค์ ชู้นแข็ง	นายดำพี แก้วแฝด
นายอเนก พลายชุม	นางชุม แก้วบุญสงค์	นายชิต จันทร์ด้วง	นายสมรต ชาวเผือก
นายมนตรี เดชเปี้ย	นางประดับ ทองพูนเอียด	นายผัด ไไลสาม	นายวาไพ นนคง
นายประพันธ์ หนูจัน	นางบุญเรือน ชู้นแข็ง	น.ส.ดุษฎี หมวดทอง	นายสมพงษ์ มากสา
นายประจวบ หมื่นหนู		นายสมบุญรณ์ อรุณรัตน์	นายจำรัส หวดก้อน
			นายบุญรัตน์ ทวีสุข
			นายเพียร นุ่นคง

จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือ วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT analysis) ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 9 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกจากการสนทนากลุ่ม
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ 2. พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับโลก (Ramsar Site) 3. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ 4. มีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีล่องเรือเลนงก ลีนค้ำ OTOP ระดับประเทศ (ผลิตภัณฑ์ที่ตกกรรมจากกระจูด) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความตื่นเซ็น อันเกิดจากการขาดจิตสำนึกในการหวงแหน 2. เกษตรกรขาดปัจจัยการผลิต 3. ขาดการรวมกลุ่มอนุรักษ์ของชุมชนที่เป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 4. การขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้เพื่อการเกษตรที่มีคุณภาพ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นดินเปรี้ยว 5. ขาดบุคลากรประจำศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่มีความรู้ และสามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษในการบริการนักท่องเที่ยว 6. ความสกปรกของพื้นที่อันเนื่องจากขยะ 7. ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
โอกาส (Opportunities)	ภาวะคุกคาม (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก 2. สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี 3. ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการในการพัฒนาพื้นที่หลายหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง เป็นต้น 4. กระแสของสังคมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงเป็นปัจจัยที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภัยธรรมชาติ 2. การเกิดโรคระบาดในพืชและสัตว์ 3. ประชาชนยังขาดความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์และป้องกันสิ่งแวดล้อม 4. การขาดผลประโยชน์ในการบริหารงาน 5. คุณภาพของชุมชนค่อนข้างต่ำอันเนื่องจากการมีรายได้ที่น้อย 6. กฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว 7. ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเนื่องจากการถือครองเอกสิทธิ์ในการทำกิน

ตารางที่ 10 สรุปการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกจากการสนทนากลุ่มใน 5 จังหวัดภาคใต้ ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง (Strengths)				
เส้นทางศึกษารัฐธรรมนูญ - เขาลง	เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโดนงช้าง	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพหลากหลาย และมีกิจกรรมขององค์กรชุมชนมีความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีเส้นทางสู่อุดเขาหลวงซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้	มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย หาดทรายขาวละเอียดสวยงาม มีแนวปะการังอยู่รอบ ๆ เกาะ เหมาะสำหรับการดำน้ำ และ มีการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชาวเล (อุรักลาไวย)	มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะเป็นที่พักผ่อน มีแหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน สังคมพืชน้ำ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ และมีเอกลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัด คือ พะยูง นอกจากนี้มีงานประเพณีที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เช่น งานวิวหาใต้ สมุทร งานประเพณีหอยตะเภา	มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะเป็นที่พักผ่อน มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ใกล้เคียงอำเภอหาดใหญ่ ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจของภาคใต้	เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับโลก (Ramsar Site) มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์ มีประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
จุดอ่อน (Weaknesses)				
องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสนับสนุนการท่องเที่ยวและไม่ชัดเจน ขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค ขาดบุคลากรที่มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการ	ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ขาดระบบการจัดการขยะ ขาดความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ไฟฟ้า น้ำประปา และศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ	ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ชุมชนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ทำให้เครื่องมือและเครื่องใช้ มีไม่เพียงพอ และขาดระบบการจัดการขยะ	ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ขาดการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และ ศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความตื่นตระหนกเกิดจากการขาดจิตสำนึกในการห่วงแหน เกษตรกรขาดปัจจัยการผลิต ขาดการรวมกลุ่มอนุรักษ์ของชุมชน ที่เป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ที่มีคุณภาพเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นดินเปรี้ยว ขาดบุคลากรประจำศูนย์บริการ นักท่องเที่ยวที่มีความรู้และสามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษในการบริการ นักท่องเที่ยว ขาดระบบการจัดการขยะ และขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

โอกาส (Opportunities)				
เส้นทางศึกษาระรรมชาติคีวีวง - เขาหลวง	เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโดนงาซ้าง	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
<p>กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นประกอบกับความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมีมากขึ้น และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ</p>	<p>กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นประกอบกับความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมีมากขึ้น และนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชค้ำึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนอันก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยได้ค้ำึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูฝน จึงมีการประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยว เป็นเวลา 6 เดือน และเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยัง เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย</p>	<p>กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นประกอบกับความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมีมากขึ้น และนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชค้ำึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนอันก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยได้ค้ำึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูฝนจึงมีการประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยว เป็นเวลา 6 เดือนและเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยัง เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย</p>	<p>การเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทำให้นักท่องเที่ยวมีความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมีมากขึ้นประกอบกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว โดยค้ำึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลักและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงไปยังจังหวัดสตูลและประเทศมาเลเซีย</p>	<p>ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว โดยค้ำึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลักสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี และ กระแสของสังคมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงเป็นปัจจัยที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น</p>
ภาวะคุกคาม (Threats)				
<p>ปัญหาความสงบในภาคใต้ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว การขัดแย้งทางความคิดในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และความขัดแย้งระหว่างอุทยานกับประชาชนอื่น</p> <p>เนื่องมาจากที่ดินในการทำกิน นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภัยธรรมชาติ ฤดูกาลเปลี่ยนแปลง</p>	<p>การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดิน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าโดยเฉพาะไม้หวาย ความห่างไกลของพื้นที่ส่งผลต่อบทบาทในการจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย ภาวะราคาน้ำมันผันผวน และ นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม</p>	<p>การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยาน แห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดิน ภาวะราคาน้ำมันผันผวน และ นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม</p>	<p>กฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ภาวะราคาน้ำมันผันผวน ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม การบุกรุกเพื่อหวังสิทธิ์ในการทำกิน</p>	<p>การเกิดโรคระบาดในพืชและสัตว์ ภัยธรรมชาติ ประชาชนยังขาดความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์และป้องกันสิ่งแวดล้อม การขัดผลประโยชน์ในการบริหารงาน คุณภาพของชุมชนค่อนข้างต่ำอันเนื่องจากการมีรายได้ที่น้อย</p> <p>กฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่าทะเลน้อยเนื่องจากการถือครองเอกสิทธิ์ในการทำกิน</p>

คำถามการวิจัยข้อที่ 3. เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นอย่างไร

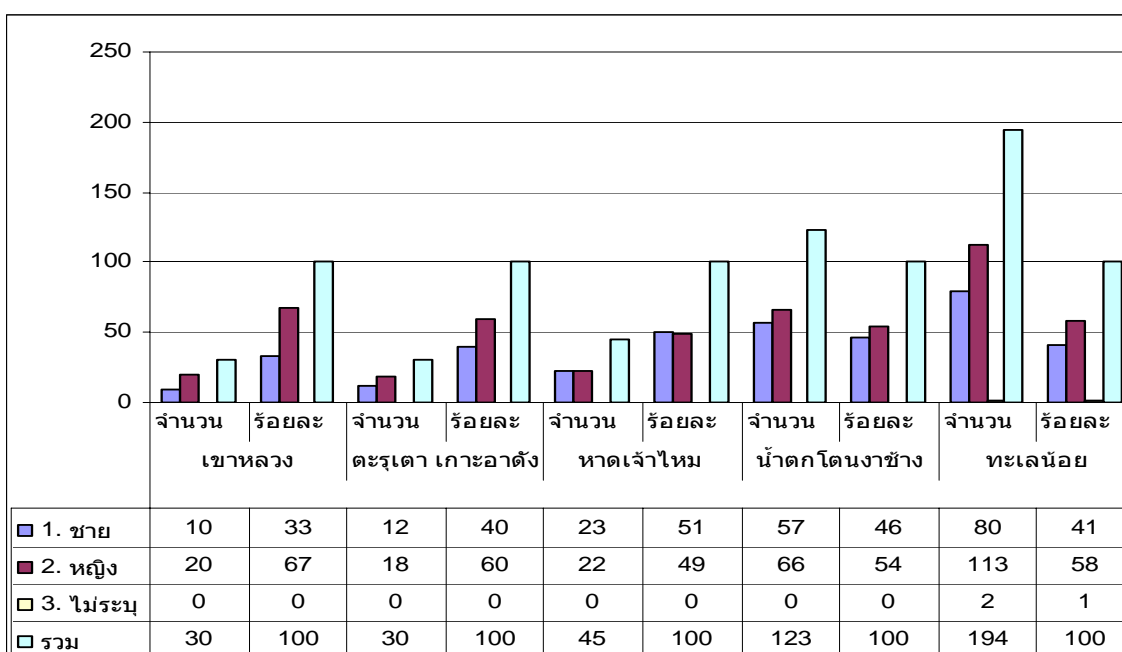
ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว จำนวน 422 ชุด เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวและได้นำผลสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแต่ละจังหวัด บุคคลจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยวผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในแต่ละจังหวัด ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดย โดยจะนำเสนอผลการสำรวจความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเส้นทางการท่องเที่ยวและปฏิทินการท่องเที่ยวตามลำดับดังนี้

1. ผลการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.1 เพศ

ตารางที่ 11 ข้อมูลเพศของนักท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาหลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงาซ่าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ชาย	10	33	12	40	23	51	57	46	80	41
2. หญิง	20	67	18	60	22	49	66	54	113	58
3. ไม่ระบุ	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

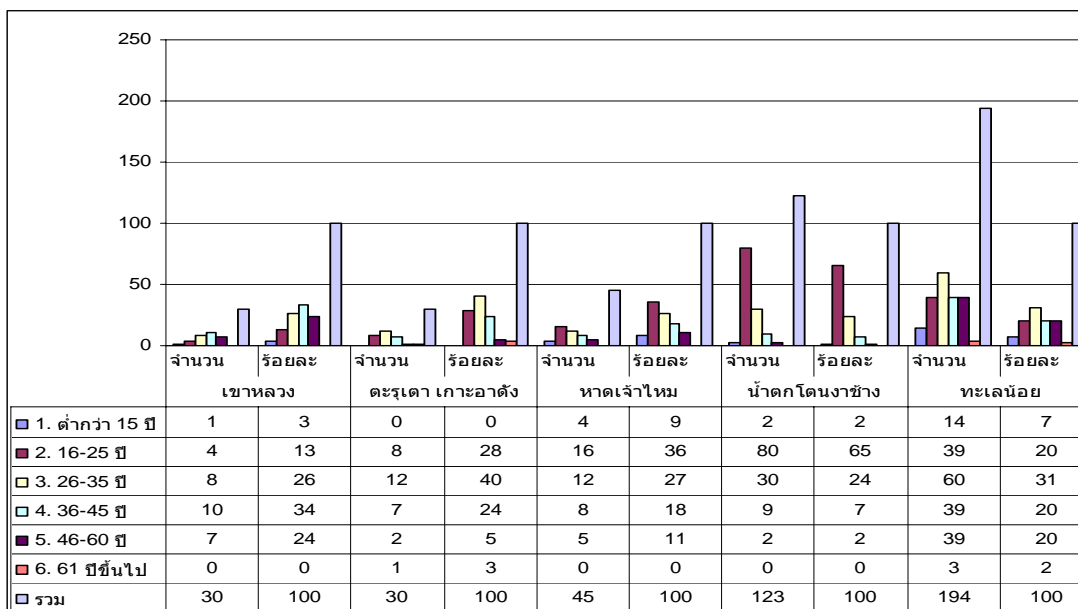
ตารางกราฟที่ 1 ข้อมูลเพศของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่นิยมไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา มีทั้งเพศชายและ เพศหญิงในจำนวนที่ใกล้เคียงกันในเกือบทุกที่เมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละต่อจำนวน นักท่องเที่ยว ยกเว้นอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่มีนักท่องเที่ยวหญิงไปท่องเที่ยวมากกว่าชายเกือบ เท่าตัว

1.2 อายุ

ตารางที่ 12 อายุของนักท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงาข้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า 15 ปี	1	3	0	0	4	9	2	2	14	7
2. 16-25 ปี	4	13	8	28	16	36	80	65	39	20
3. 26-35 ปี	8	26	12	40	12	27	30	24	60	31
4. 36-45 ปี	10	34	7	24	8	18	9	7	39	20
5. 46-60 ปี	7	24	2	5	5	11	2	2	39	20
6. 61 ปีขึ้นไป	0	0	1	3	0	0	0	0	3	2
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

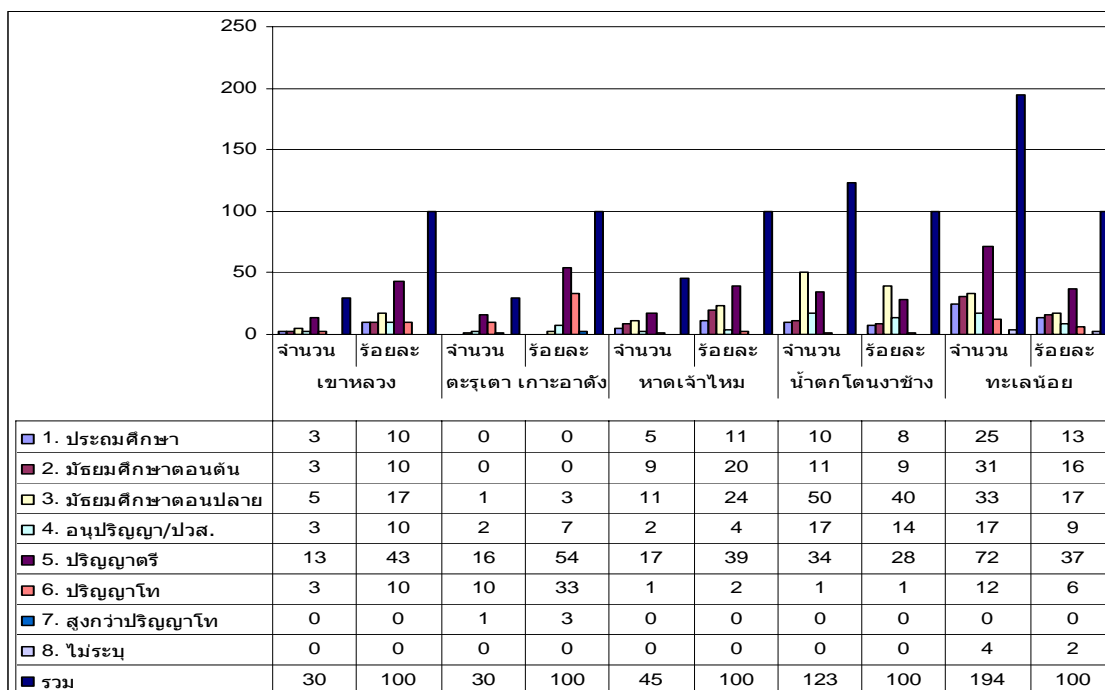
ตารางกราฟที่ 2 อายุของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี – 60 ปี เป็นส่วนใหญ่ อุทยานแห่งชาติเขาลวงจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 26-45 ปี เป็นส่วนใหญ่ เกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตระรุเตา อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโดนงาข้างมีนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 16-45 ปี และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจะมีนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี

1.3 การศึกษา

ตารางที่ 13 การศึกษาของนักท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาลวง		ตะรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงาข้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ประถมศึกษา	3	10	0	0	5	11	10	8	25	13
2. มัธยมศึกษาตอนต้น	3	10	0	0	9	20	11	9	31	16
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย	5	17	1	3	11	24	50	40	33	17
4. อนุปริญญา/ปวส.	3	10	2	7	2	4	17	14	17	9
5. ปริญญาตรี	13	43	16	54	17	39	34	28	72	37
6. ปริญญาโท	3	10	10	33	1	2	1	1	12	6
7. สูงกว่าปริญญาโท	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0
8. ไม่ระบุ	0	0	0	0	0	0	0	0	4	2
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

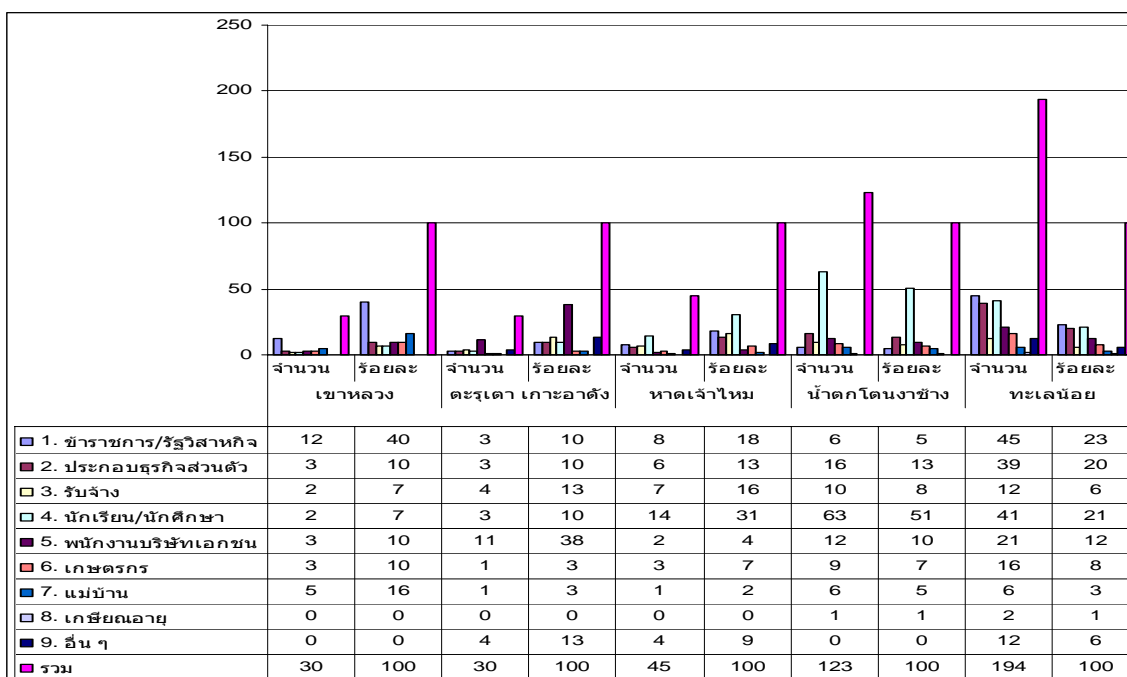
ตารางกราฟที่ 3 การศึกษาของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงปริญญาโท นิยมท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาลวง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโดนงาข้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาจนถึงสูงกว่าปริญญาโทจะนิยมท่องเที่ยวเกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา

1.4 อาชีพ

ตารางที่ 14 อาชีพของนักท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาหลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	12	40	3	10	8	18	6	5	45	23
2. ประกอบธุรกิจส่วนตัว	3	10	3	10	6	13	16	13	39	20
3. รับจ้าง	2	7	4	13	7	16	10	8	12	6
4. นักเรียน/นักศึกษา	2	7	3	10	14	31	63	51	41	21
5. พนักงานบริษัทเอกชน	3	10	11	38	2	4	12	10	21	12
6. เกษตรกร	3	10	1	3	3	7	9	7	16	8
7. แม่บ้าน	5	16	1	3	1	2	6	5	6	3
8. เกษียณอายุ	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1
9. อื่น ๆ	0	0	4	13	4	9	0	0	12	6
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

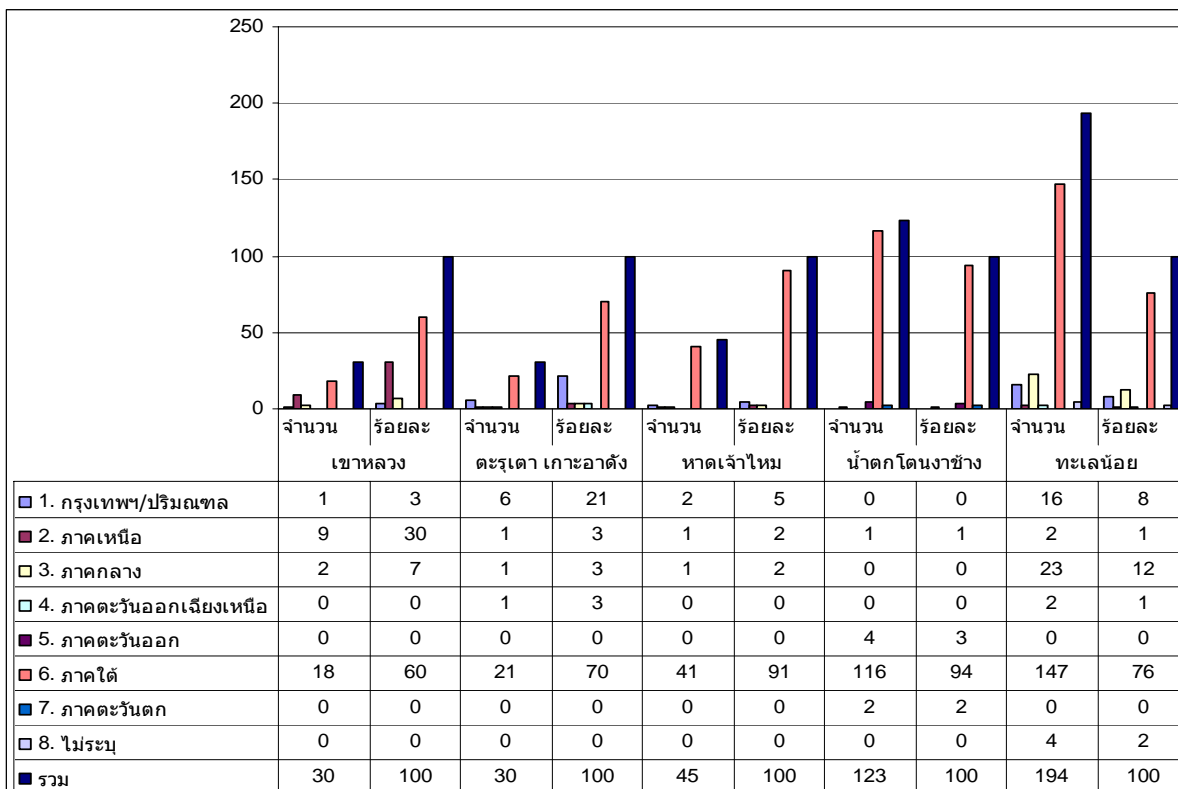
ตารางกราฟที่ 4 อาชีพของนักท่องเที่ยว

อาชีพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า อาชีพข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ อาชีพธุรกิจส่วนตัว นิยมไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขาหลวงและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนอาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัทเอกชน และนักเรียน นักศึกษา นิยมไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตระรุเตา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง

1.5 ภูมิภาคอื่น

ตารางที่ 15 ภูมิภาคอื่นของนักท่องเที่ยว

อุทยานฯ ภูมิภาคอื่น	เขาลง		ตระดูเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. กรุงเทพฯ/ปริมณฑล	1	3	6	21	2	5	0	0	16	8
2. ภาคเหนือ	9	30	1	3	1	2	1	1	2	1
3. ภาคกลาง	2	7	1	3	1	2	0	0	23	12
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0	0	1	3	0	0	0	0	2	1
5. ภาคตะวันออก	0	0	0	0	0	0	4	3	0	0
6. ภาคใต้	18	60	21	70	41	91	116	94	147	76
7. ภาคตะวันตก	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0
8. ไม่ระบุ	0	0	0	0	0	0	0	0	4	2
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

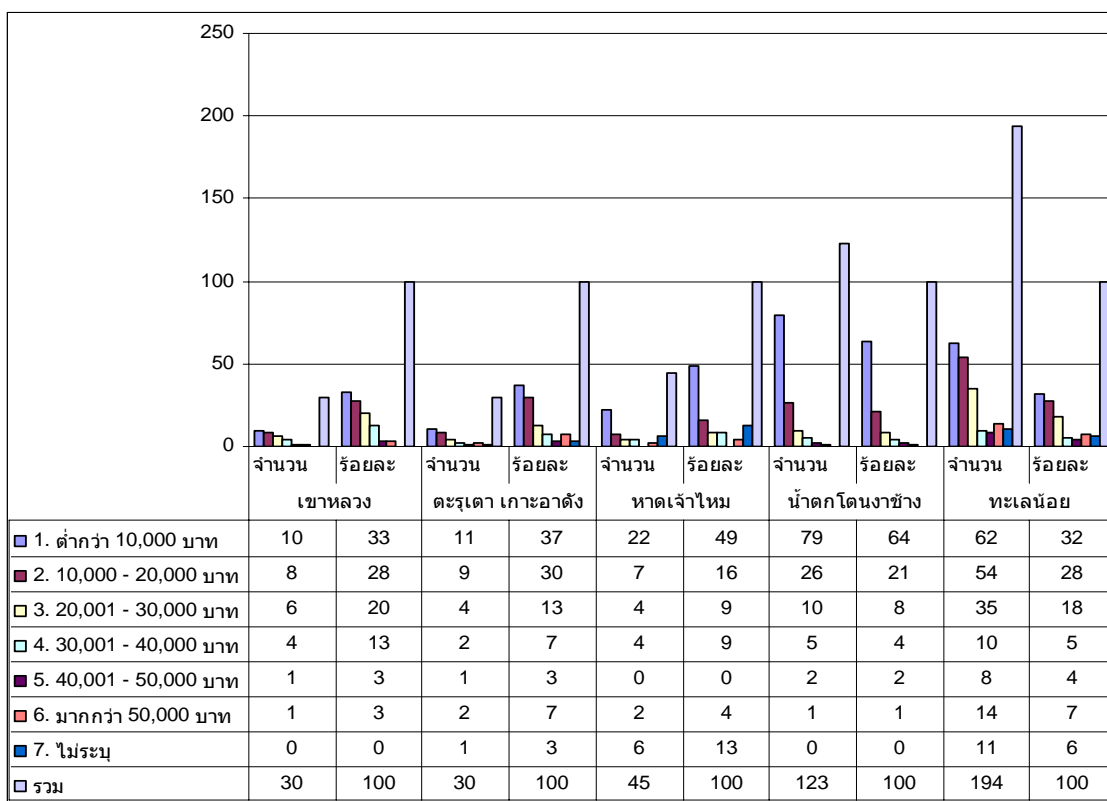
ตารางกราฟที่ 5 ภูมิภาคอื่นของนักท่องเที่ยว

ภูมิภาคอื่นของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่านักท่องเที่ยวจะมีภูมิภาคอื่นอยู่ในภาคใต้เป็นส่วนใหญ่

1.6 รายได้ต่อเดือน

ตารางที่ 16 รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	10	33	11	37	22	49	79	64	62	32
2. 10,000 - 20,000 บาท	8	28	9	30	7	16	26	21	54	28
3. 20,001 - 30,000 บาท	6	20	4	13	4	9	10	8	35	18
4. 30,001 - 40,000 บาท	4	13	2	7	4	9	5	4	10	5
5. 40,001 - 50,000 บาท	1	3	1	3	0	0	2	2	8	4
6. มากกว่า 50,000 บาท	1	3	2	7	2	4	1	1	14	7
7. ไม่ระบุ	0	0	1	3	6	13	0	0	11	6
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

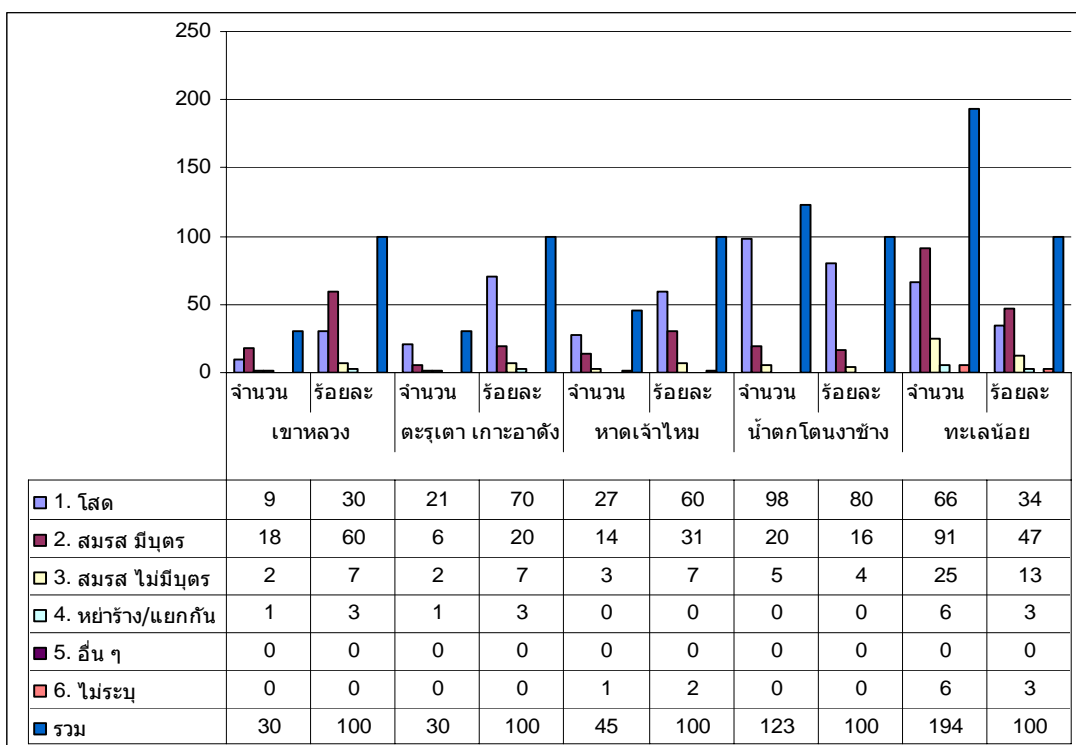
ตารางกราฟที่ 6 รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยว

รายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท

1.7 สถานภาพการสมรส

ตารางที่ 17 สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. โสด	9	30	21	70	27	60	98	80	66	34
2. สมรส มีบุตร	18	60	6	20	14	31	20	16	91	47
3. สมรส ไม่มีบุตร	2	7	2	7	3	7	5	4	25	13
4. หย่าร้าง/แยกกัน	1	3	1	3	0	0	0	0	6	3
5. อื่น ๆ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. ไม่ระบุ	0	0	0	0	1	2	0	0	6	3
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

ตารางกราฟที่ 7 สถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยว

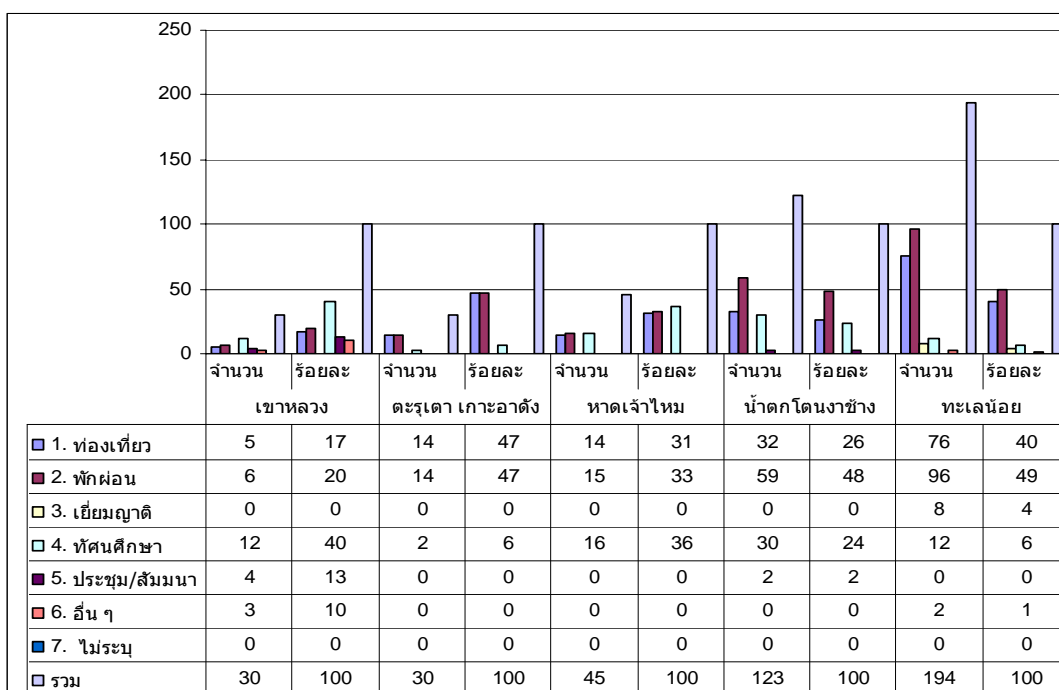
สถานภาพการสมรสของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีสถานภาพโสดและสถานภาพสมรส แบบมีบุตร ตามลำดับ

2. ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยว

2.1 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวคืออะไร

ตารางที่ 18 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวคืออะไร

อุทยานฯ	เขาลวง		ตระดุดา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่องเที่ยว	5	17	14	47	14	31	32	26	76	40
2. พักผ่อน	6	20	14	47	15	33	59	48	96	49
3. เยี่ยมญาติ	0	0	0	0	0	0	0	0	8	4
4. ทักนศึกษา	12	40	2	6	16	36	30	24	12	6
5. ประชุม/สัมมนา	4	13	0	0	0	0	2	2	0	0
6. อื่น ๆ	3	10	0	0	0	0	0	0	2	1
7. ไม่ระบุ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

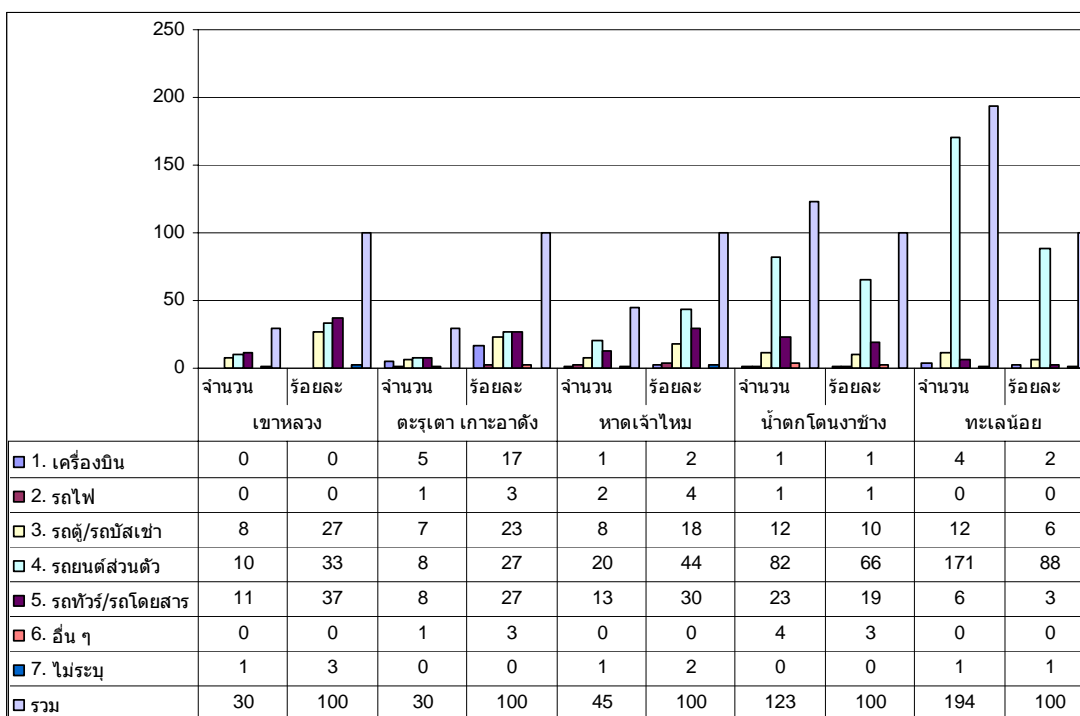
ตารางกราฟที่ 8 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวคืออะไร

จากการศึกษาข้อมูลพฤติกรรมของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไปเพื่อพักผ่อน ท่องเที่ยว และ ทักนศึกษาตามลำดับ

2.2 ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวใช้พาหนะใด

ตารางที่ 19 ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวใช้พาหนะใด

อุทยานฯ	เขาลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เครื่องบิน	0	0	5	17	1	2	1	1	4	2
2. รถไฟ	0	0	1	3	2	4	1	1	0	0
3. รถตู้/รถบัสเช่า	8	27	7	23	8	18	12	10	12	6
4. รถยนต์ส่วนตัว	10	33	8	27	20	44	82	66	171	88
5. รถทัวร์/รถโดยสาร	11	37	8	27	13	30	23	19	6	3
6. อื่น ๆ	0	0	1	3	0	0	4	3	0	0
7. ไม่ระบุ	1	3	0	0	1	2	0	0	1	1
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

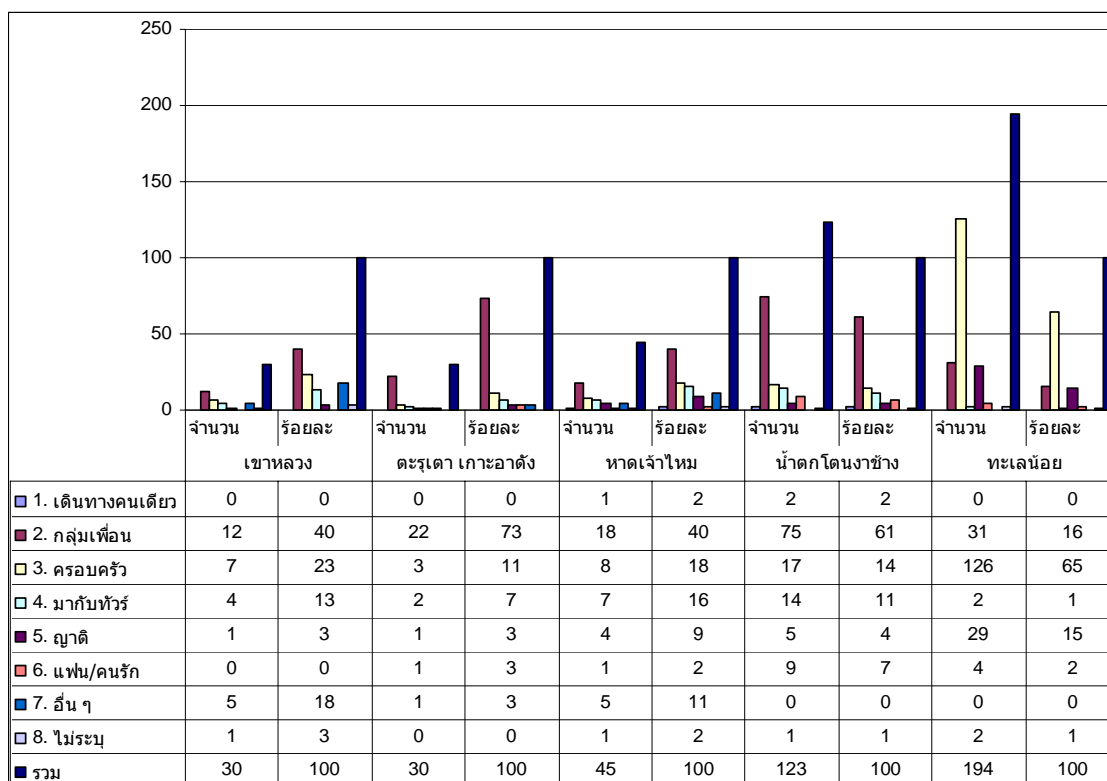
ตารางกราฟที่ 9 ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวใช้พาหนะใด

การเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ และเดินทางโดยรถทัวร์ รถโดยสาร และรถตู้ รถบัสเช่า

2.3 ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว

ตารางที่ 20 ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาลง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เดินทางคนเดียว	0	0	0	0	1	2	2	2	0	0
2. กลุ่มเพื่อน	12	40	22	73	18	40	75	61	31	16
3. ครอบครัว	7	23	3	11	8	18	17	14	126	65
4. มากับทัวร์	4	13	2	7	7	16	14	11	2	1
5. ญาติ	1	3	1	3	4	9	5	4	29	15
6. แฟน/คนรัก	0	0	1	3	1	2	9	7	4	2
7. อื่น ๆ	5	18	1	3	5	11	0	0	0	0
8. ไม่ระบุ	1	3	0	0	1	2	1	1	2	1
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

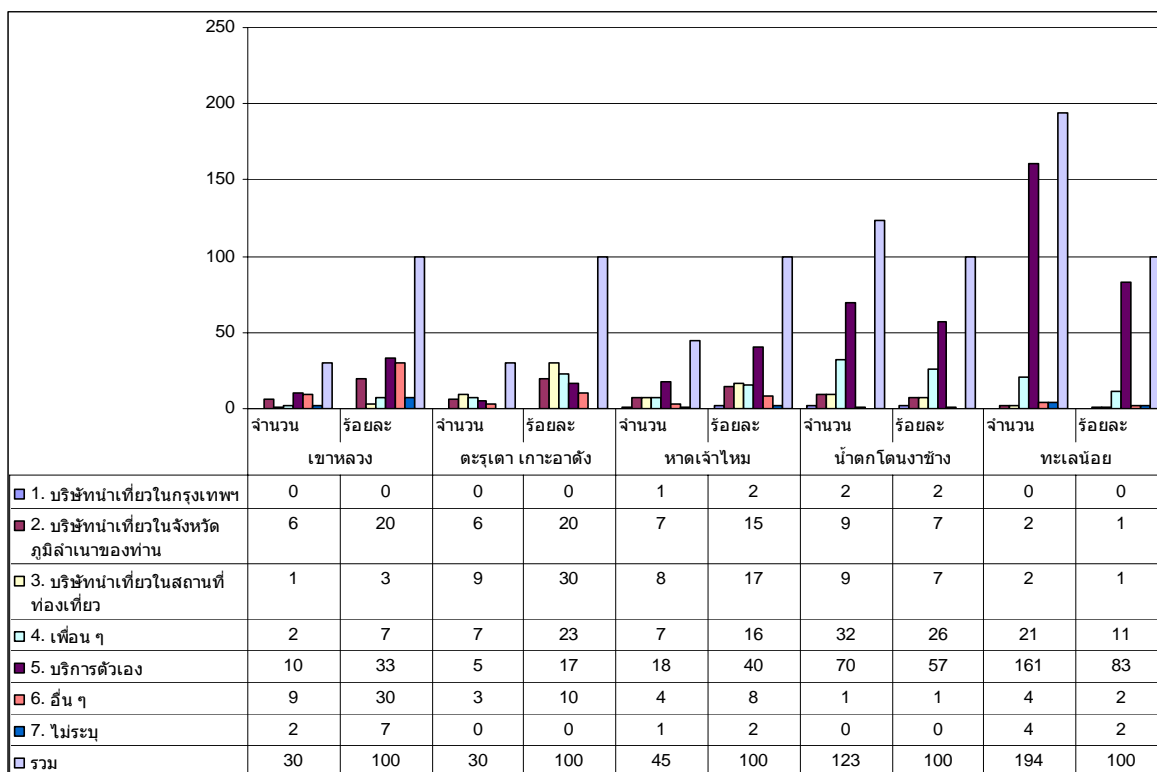
ตารางกราฟที่ 10 ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว

ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปกลับกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และมากับทัวร์ ตามลำดับ

2.4 การมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร

ตารางที่ 21 การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร

อุทยานฯ	เขาลวง		ตะรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. บริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพฯ	0	0	0	0	1	2	2	2	0	0
2. บริษัทนำเที่ยวในจังหวัด ภูมิลาเนาของท่าน	6	20	6	20	7	15	9	7	2	1
3. บริษัทนำเที่ยวในสถานที่ ท่องเที่ยว	1	3	9	30	8	17	9	7	2	1
4. เพื่อน ๆ	2	7	7	23	7	16	32	26	21	11
5. บริการตัวเอง	10	33	5	17	18	40	70	57	161	83
6. อื่น ๆ	9	30	3	10	4	8	1	1	4	2
7. ไม่ระบุ	2	7	0	0	1	2	0	0	4	2
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

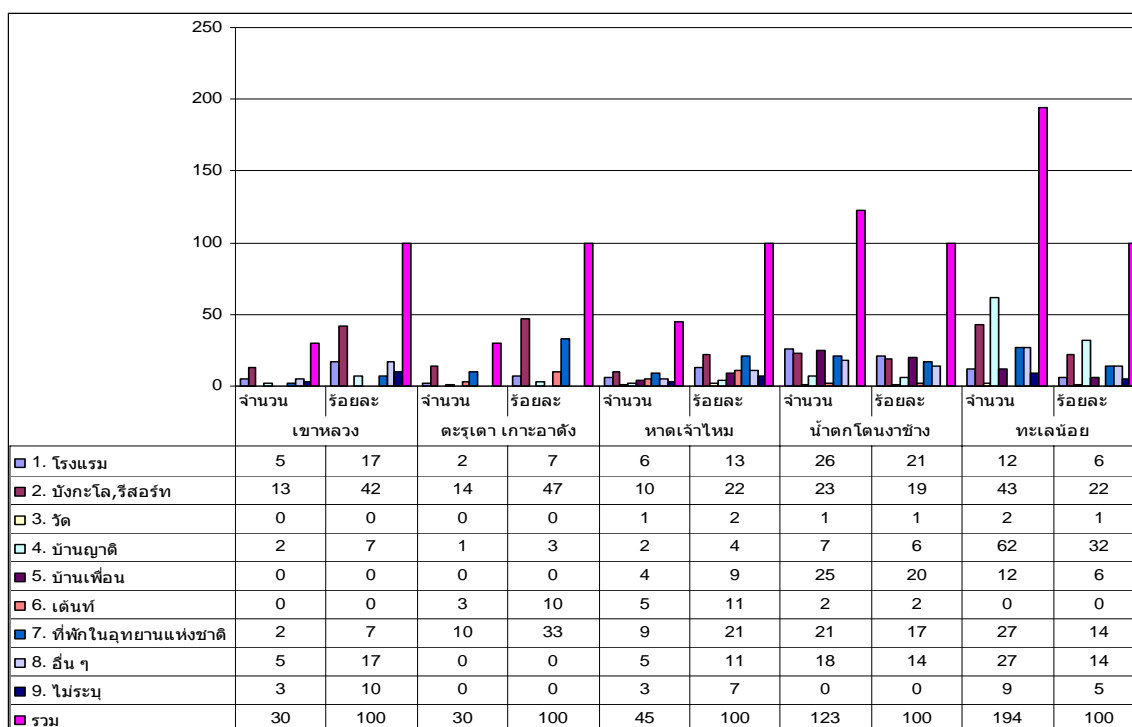
ตารางกราฟที่ 11 การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร

การใช้บริการในการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากจะใช้บริการตนเองเป็นส่วนใหญ่ ให้บริการจากเพื่อน ๆ บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดภูมิลาเนาและบริษัทนำเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว ตามลำดับ

2.5 สถานที่ๆ ท่านต้องการพักค้างคืนที่ได้

ตารางที่ 22 สถานที่ ที่ท่านต้องการพักค้างคืนคือที่ได้

อุทยานฯ สถานที่	เขาลง		ตะรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. โรงแรม	5	17	2	7	6	13	26	21	12	6
2. บังกะโล, รีสอร์ท	13	42	14	47	10	22	23	19	43	22
3. ไร่	0	0	0	0	1	2	1	1	2	1
4. บ้านญาติ	2	7	1	3	2	4	7	6	62	32
5. บ้านเพื่อน	0	0	0	0	4	9	25	20	12	6
6. เติร์ท	0	0	3	10	5	11	2	2	0	0
7. ที่พักในอุทยานแห่งชาติ	2	7	10	33	9	21	21	17	27	14
8. อื่น ๆ	5	17	0	0	5	11	18	14	27	14
9. ไม่ระบุ	3	10	0	0	3	7	0	0	9	5
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

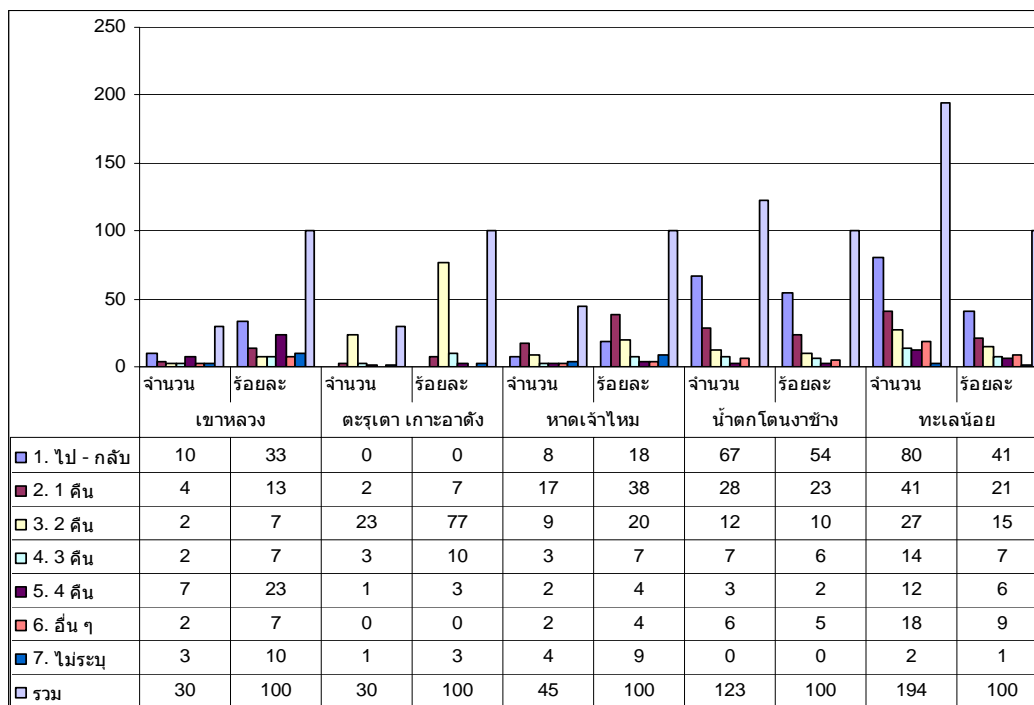
ตารางกราฟที่ 12 สถานที่ ที่ท่านต้องการพักค้างคืนคือที่ได้

สถานที่ ที่นักท่องเที่ยวต้องการพักค้างคืนในการเดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะนิยมพักที่บังกะโล รีสอร์ท โรงแรม และพักในที่พักอุทยานแห่งชาติ ตามลำดับ

2.6 ท่านพักค้างคืนกี่คืน

ตารางที่ 23 ท่านพักค้างคืนกี่คืน

อุทยานฯ	เขาลวง		ตะรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงาข้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไป - กลับ	10	33	0	0	8	18	67	54	80	41
2. 1 คืน	4	13	2	7	17	38	28	23	41	21
3. 2 คืน	2	7	23	77	9	20	12	10	27	15
4. 3 คืน	2	7	3	10	3	7	7	6	14	7
5. 4 คืน	7	23	1	3	2	4	3	2	12	6
6. อื่น ๆ	2	7	0	0	2	4	6	5	18	9
7. ไม่ระบุ	3	10	1	3	4	9	0	0	2	1
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

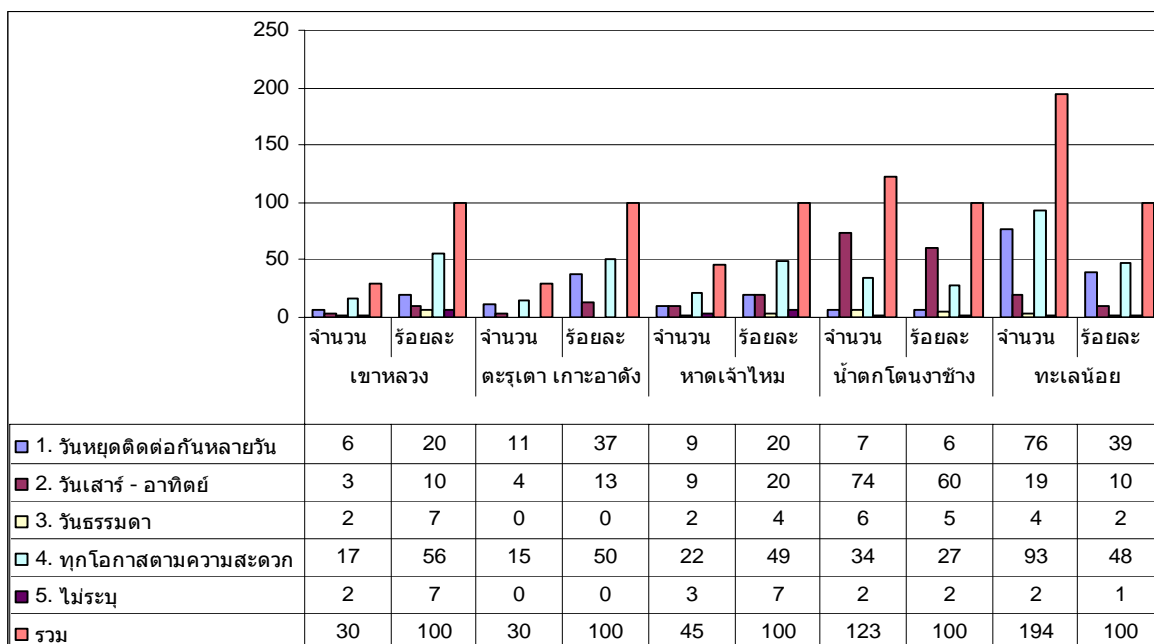
ตารางกราฟที่ 13 ท่านพักค้างคืนกี่คืน

การพักค้างคืนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมไป-กลับ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโดนงาข้าง และ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนอุทยานแห่งชาติเขาลวงนักท่องเที่ยวนิยมไป-กลับ และค้างคืนประมาณ 4 คืน ตามลำดับ ส่วนเกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตะรุเตา นักท่องเที่ยวนิยมพัก 2 คืน และอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม นักท่องเที่ยวนิยมพัก 1 คืน

2.7 ท่านมักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาใด

ตารางที่ 24 ท่านมักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาใด

อุทยานฯ	เขาลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. วันหยุดติดต่อกันหลายวัน	6	20	11	37	9	20	7	6	76	39
2. วันเสาร์ - อาทิตย์	3	10	4	13	9	20	74	60	19	10
3. วันธรรมดา	2	7	0	0	2	4	6	5	4	2
4. ทุกโอกาสตามความสะดวก	17	56	15	50	22	49	34	27	93	48
5. ไม่ระบุ	2	7	0	0	3	7	2	2	2	1
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

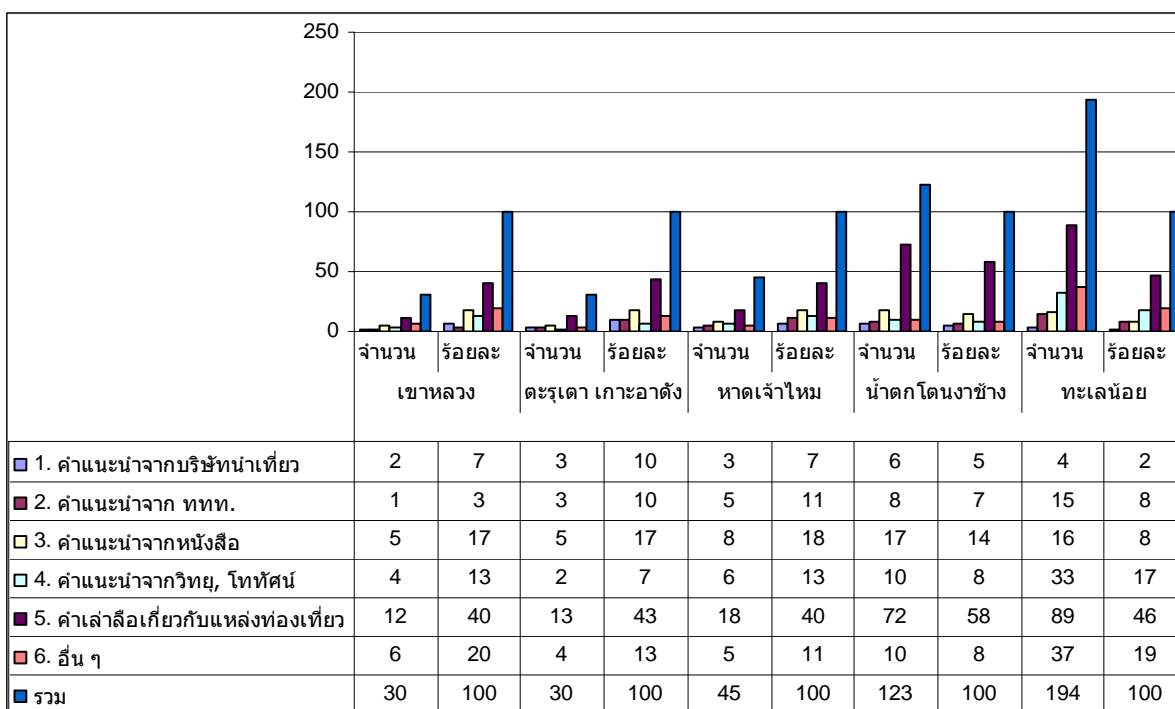
ตารางกราฟที่ 14 ท่านมักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาใด

นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มักจะนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวในทุกโอกาสตามความสะดวก ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดติดต่อกันหลายวัน ตามลำดับ

2.8 มูลเหตุในการมาเที่ยว

ตารางที่ 25 มูลเหตุในการมาเที่ยว

อุทยานฯ	เขาหลวง		ตระรุเดา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงาข้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. คำแนะนำจากบริษัทนำเที่ยว	2	7	3	10	3	7	6	5	4	2
2. คำแนะนำจาก ททท.	1	3	3	10	5	11	8	7	15	8
3. คำแนะนำจากหนังสือ	5	17	5	17	8	18	17	14	16	8
4. คำแนะนำจากวิทยุ, โททัศน์	4	13	2	7	6	13	10	8	33	17
5. คำเล่าลือเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	12	40	13	43	18	40	72	58	89	46
6. อื่น ๆ	6	20	4	13	5	11	10	8	37	19
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

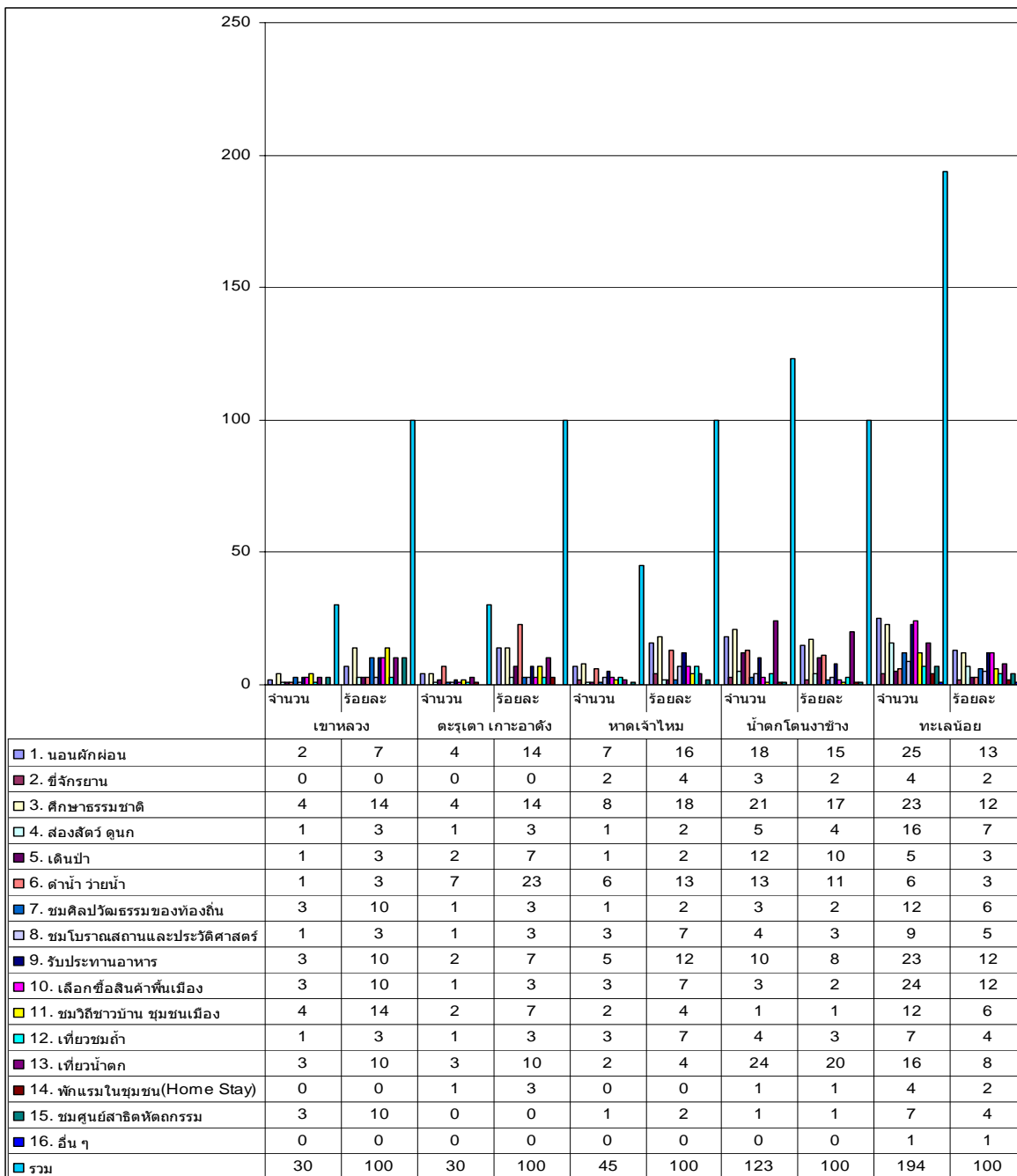
ตารางกราฟที่ 15 มูลเหตุในการมาเที่ยว

มูลเหตุในการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ จากคำเล่าลือเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่

2.9 กิจกรรมที่ท่านเลือกทำระหว่างท่องเที่ยวได้แก่

ตารางที่ 26 กิจกรรมที่ท่านเลือกทำระหว่างท่องเที่ยวได้แก่

อุทยานฯ ลักษณะกิจกรรม	เขาหลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. นอนผัดผ่อน	2	7	4	14	7	16	18	15	25	13
2. ซึ่จักรยาน	0	0	0	0	2	4	3	2	4	2
3. ศึกษาธรรมชาติ	4	14	4	14	8	18	21	17	23	12
4. ส่องสัตว์ ดูนก	1	3	1	3	1	2	5	4	16	7
5. เดินป่า	1	3	2	7	1	2	12	10	5	3
6. ดำน้ำ ว่ายน้ำ	1	3	7	23	6	13	13	11	6	3
7. ชมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	3	10	1	3	1	2	3	2	12	6
8. ชมโบราณสถานและประวัติศาสตร์	1	3	1	3	3	7	4	3	9	5
9. รับประทานอาหาร	3	10	2	7	5	12	10	8	23	12
10. เลือกซื้อสินค้าพื้นเมือง	3	10	1	3	3	7	3	2	24	12
11. ชมวิถีชาวบ้าน ชุมชนเมือง	4	14	2	7	2	4	1	1	12	6
12. เที่ยวชมถ้ำ	1	3	1	3	3	7	4	3	7	4
13. เที่ยวน้ำตก	3	10	3	10	2	4	24	20	16	8
14. พักแรมในชุมชน(Home Stay)	0	0	1	3	0	0	1	1	4	2
15. ชมศูนย์สาธิตหัตถกรรม	3	10	0	0	1	2	1	1	7	4
16. อื่น ๆ	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

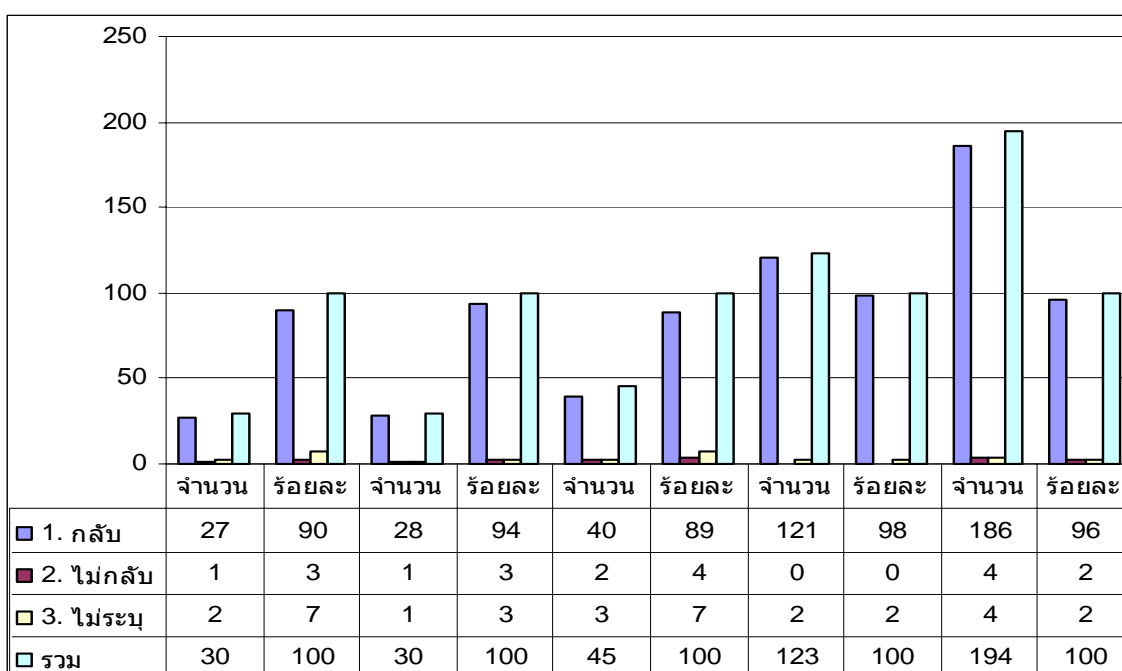
ตารางกราฟที่ 16 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำระหว่างท่องเที่ยวได้แก่

กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำระหว่างท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่าเป็นจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละที่ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาหลวงนักท่องเที่ยวจะเลือกทำกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมนักท่องเที่ยวจะนิยมไปพักผ่อน เป็นต้น

2.10 ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่

ตารางที่ 27 ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่

อุทยานฯ	เขาสลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. กลับ	27	90	28	94	40	89	121	98	186	96
2. ไม่กลับ	1	3	1	3	2	4	0	0	4	2
3. ไม่ระบุ	2	7	1	3	3	7	2	2	4	2
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

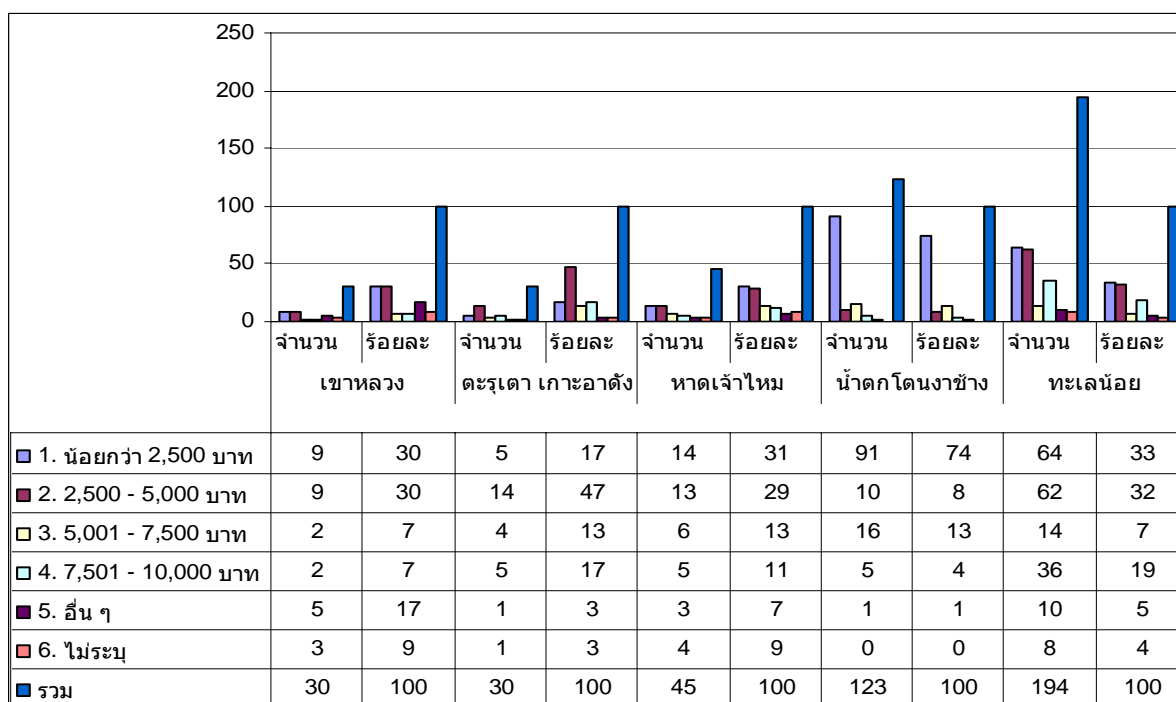
ตารางกราฟที่ 17 ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่

นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 90 ขึ้นไป มีความตั้งใจกลับมาเที่ยวอีกแสดงว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับแหล่งท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้

2.11 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของท่านแต่ละครั้งประมาณเท่าไร

ตารางที่ 28 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของท่านแต่ละครั้งประมาณเท่าไร

อุทยานฯ	เขาสลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโตนงาช้าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. น้อยกว่า 2,500 บาท	9	30	5	17	14	31	91	74	64	33
2. 2,500 - 5,000 บาท	9	30	14	47	13	29	10	8	62	32
3. 5,001 - 7,500 บาท	2	7	4	13	6	13	16	13	14	7
4. 7,501 - 10,000 บาท	2	7	5	17	5	11	5	4	36	19
5. อื่น ๆ	5	17	1	3	3	7	1	1	10	5
6. ไม่ระบุ	3	9	1	3	4	9	0	0	8	4
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

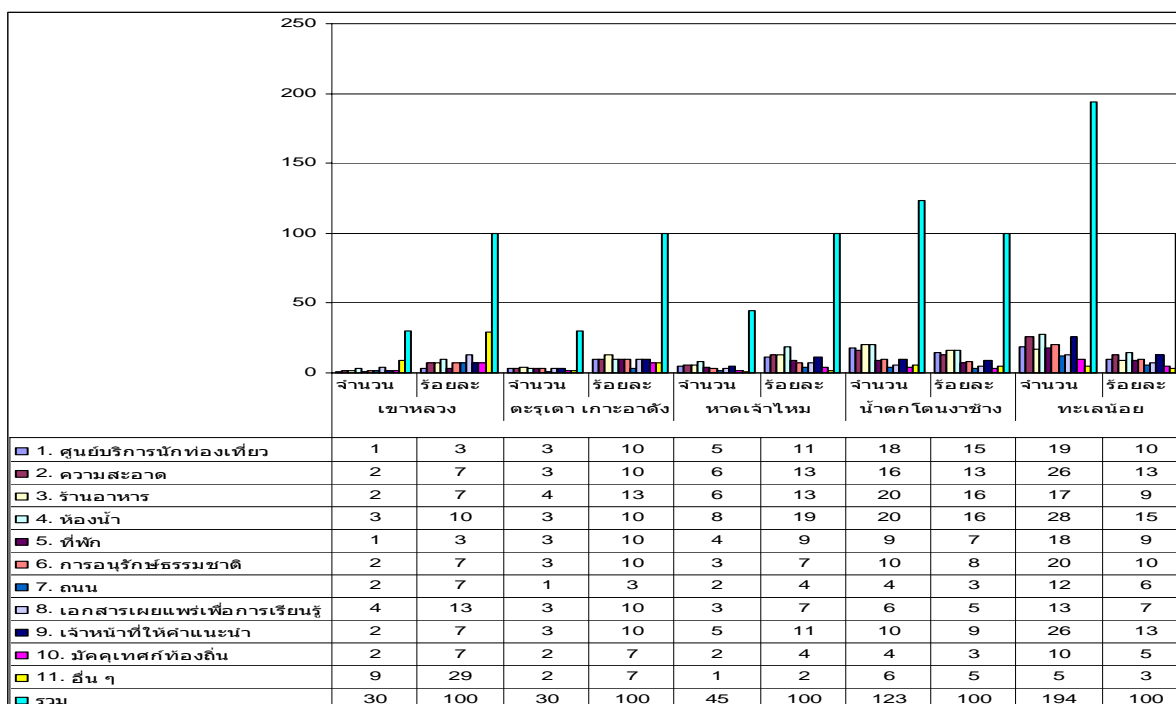
ตารางกราฟที่ 18 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งของท่านประมาณเท่าไร

ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งของนักท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีงบประมาณในการใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 2,500 ถึง 5,000 บาท

2.12 สิ่งี่ควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

ตารางที่ 29 สิ่งี่ควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

อุทยานฯ	เขาลวง		ตระรุเตา เกาะอาดัง		หาดเจ้าไหม		น้ำตกโดนงาซ่าง		ทะเลน้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	1	3	3	10	5	11	18	15	19	10
2. ความสะอาด	2	7	3	10	6	13	16	13	26	13
3. ร้านอาหาร	2	7	4	13	6	13	20	16	17	9
4. ห้องน้ำ	3	10	3	10	8	19	20	16	28	15
5. ที่พัก	1	3	3	10	4	9	9	7	18	9
6. การอนุรักษ์ธรรมชาติ	2	7	3	10	3	7	10	8	20	10
7. ถนน	2	7	1	3	2	4	4	3	12	6
8. เอกสารเผยแพร่เพื่อการเรียนรู้	4	13	3	10	3	7	6	5	13	7
9. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ	2	7	3	10	5	11	10	9	26	13
10. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	2	7	2	7	2	4	4	3	10	5
11. อื่น ๆ	9	29	2	7	1	2	6	5	5	3
รวม	30	100	30	100	45	100	123	100	194	100

ตารางกราฟที่ 19 สิ่งี่ควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

สิ่งี่นักท่องเที่ยวอยากให้มีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลาได้แก่ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ความสะอาด และอยากให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ เผยแพร่เอกสารเพื่อการเรียนรู้ควบคู่ไปกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น

2. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสม

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสมในการศึกษาธรรมชาติจากคีรีวงสู่เขาหลวง เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2551 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมคีรีวงรีสอร์ท หมู่ที่ 9 ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นจำนวนทั้งสิ้น 27 คน ดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล

อาชีพ/ตำแหน่ง

1. นายพรชัย คชภักดี	เจ้าพนักงานกรมป่าไม้ 6
2. นายสุเทพ เกื้อสังข์	ผู้อำนวยการการท่องเที่ยว จ.นครศรีธรรมราช
3. นางอารภรณ์ศรี ดารายา	เจ้าหน้าที่ฝ่ายท่องเที่ยวจากอบต.กำโลน
4. นายชาลี ศรีประจันต์	หัวหน้าสถานีอนามัย
5. น.ส. กัญฐิภา มัชยาท	เจ้าของโฮมสเตย์
6. นางอารีย์ ชุนทน	ประธานกลุ่มมัคค์้อม
7. น.ส. อมรรัตน์ สุกใส	ลูกจ้าง
8. นางพิกุล มาศเมฆ	เจ้าของโฮมสเตย์
9. นายนิกร สุทธิ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9
10. นายบันลือ พิชัยกาล	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 5
11. นายโกศล คำจันทร์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8
12. นายไพโรจน์ รัตนธน	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 10
13. นายประสาร ธีรชกาญจน์	สารวัตร
14. นายศกฤษฎ ชุนทน	ทำสวน
15. นายดิษฐพงศ์ ไชยบุญ	ทำสวน
16. นายสุธน บงศ์ริน	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 8
17. นายสมโชค บุญเพชร	เลขานุการชมรม
18. นายสุจินต์ เนาว์สุวรรณ	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง
19. นายวิรัตน์ ศรีโชติ	กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
20. นายสุวัฒน์ นาราพันธ์	เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การท่องเที่ยวคีรีวง
21. นายวีระ เขมราช	กลุ่มหัตถกรรมคีรีวง
22. นางศรีปัญญา หัตถิ	เจ้าของโฮมสเตย์

ชื่อ – สกุล	อาชีพ/ตำแหน่ง
23. น.ส.อุไรวรรณ ชวาจิตร	องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน
24. น.ส.ทรงเดือน รัตนถน	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
25. นายประสิทธิ์ นุ่มจิตน์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9
26. นายไพรัตน์ ดิษสระ	ไกด์ต่างชาติ
27. นายยงยุทธ กระจ่างโลก	กำนันตำบลกำโลน

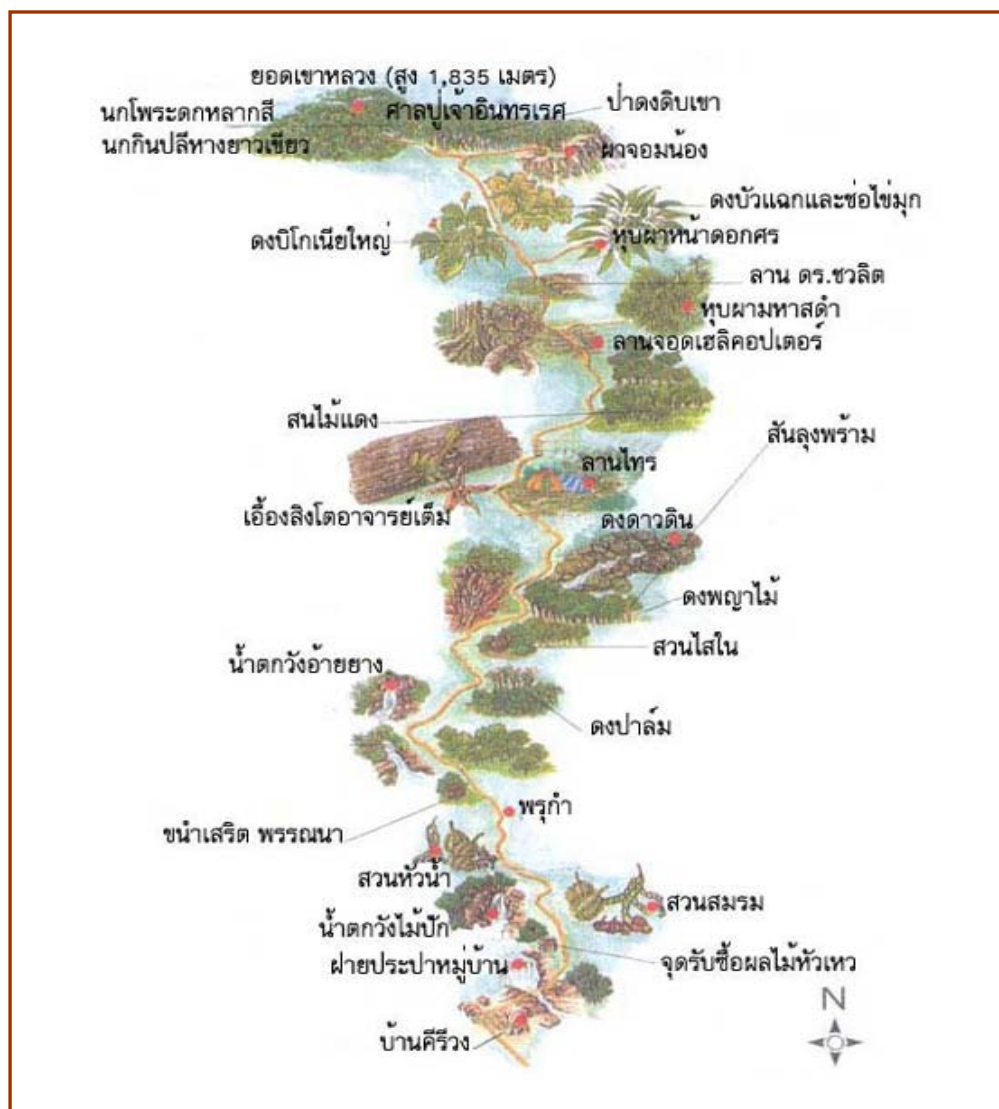
ซึ่งมติที่ประชุมได้เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสมดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงและปฏิทินการท่องเที่ยว

เส้นทางที่ 1 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เริ่มจากหมู่บ้านคีรีวง ฝายประปาหมู่บ้านคีรีวง จุดรับซื้อผลไม้หัวเหว น้ำตกวังไม้ปัก สวนสมรม (เป็นสวนผลไม้ที่มีไม้ผลปลูกรวมกันหลายชนิด โดยปนไปกับป่าธรรมชาติเชิงเขา ซึ่งจะได้เห็นการ อยู่ร่วมกันของคนกับป่าอย่างพึ่งพาและอนุรักษ์) สวนหัวน้ำ พริก่า ขน้าเสริดพรรณนา น้ำตกวังอ้ายยาง (บริเวณนี้มีพืชพรรณไม้ป่าแปลกๆ เช่น กัลยไม้ดิน ชื่อ “สังหิน” หรือ “ลิ้นมังกรส้ม” ขึ้นตามโขดหินตามลำธาร) ดงปาล์ม กระท่อมสุดท้าย สวนไผ่ใน (เป็นจุดสิ้นสุดเขตสวนของชาวบ้าน บางกลุ่มใช้จุดนี้เป็นจุดพักผ่อนในคืนแรก) ดงพญาไม้ สันลู่พร้าว-ดงทาก (เป็นป่าดงดิบที่ยังคงความสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่า จะมี ทากดูดเลือดชุกชุม บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งที่น่าสนใจสำหรับผู้ชื่นชอบศึกษาป่าดิบชื้น) ดงดาวดิน เอื้องสิงโตอาจารย์เต็ม ลานไทร (เป็นบริเวณทางน้ำผ่าน ในฤดูฝนมักมีน้ำป่าหลากท่วม พรรณไม้ ที่ขึ้นอยู่มากคือ มหาสดำ จัดได้ว่ายังเป็นดินแดนแหล่งสำรวจ เพราะมีการค้นพบกล้วยไม้ชนิดใหม่ของโลกและชนิดใหม่ของเมืองไทยหลายชนิด) ดินถล่ม-สนไม้แดง (จากลานไทรต้องไต่ขึ้นเขาชัน เจ้าเขตป่าดิบเขาต่ำ ที่จะได้พบมหาสดำเล็กและกล้วยไม้ป่าดิบเขาแปลกๆ ควรระวังเพราะดินเขา หลวงเกิดจากการผุพังของหินอัคนี จึงยังมีดินถล่มเกิดอยู่ตามหน้าผาเสมอ) ลานจอด เฮลิคอปเตอร์-หุบผามหาสดำ (พื้นที่สันเขาที่มีทางแยกลงหุบด้านขวาไปยังหุบผามหาสดำ ซึ่ง สามารถมองเห็นป่าต้นน้ำได้อย่างชัดเจน) ดงหวายเหิง-ลานดร.ชวลิต (เป็นเส้นทางผ่านป่าดิบเขา ที่มีหวายเหิงขนาดใหญ่ขึ้นอยู่มากมาย มักมีเมฆหมอกปกคลุมตลอดเวลา หากมาช่วงฤดูร้อนจะ พบเอื้องสายเสริดและก้ามกุ้งขน ออกดอกอยู่ทั่วไป) หุบผาน้ำดอกศร ดงปิโกเนียใหญ่ ดง บัวแดงและช่อไข่มุก ผาจอมน้อย ป่าดงดิบเขา นกโพระดกหลากสี นกกินปลีหางยาวเขียว ศาลปู่เจ้าอินทระศ ป่าเมฆ-ยอดเขาหลวง (สูง 1,835 เมตร) (บริเวณนี้คือป่าเมฆอันเป็นป่าต้นน้ำ

แม่น้ำตาปี ควรแวะลงไปที่จอมน้อย เพื่อชมหุบผาปะการัง หรือดงไผ่เคน ซึ่งมีชีวิตแปลกประหลาด ซึ่งเกิดจากการอยู่ร่วมกันของราและสาหร่าย บริเวณยอดเขาหลวงมีเฟิร์นบัวแดงที่เป็นเฟิร์นดึกดำบรรพ์โดยที่ยังคงรูปร่างเหมือนเมื่อ 230 ล้านปีก่อน) ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน

จุดเด่นของเส้นทางได้แก่ พืชพรรณไม้ป่าที่หาดูได้ยาก เช่น ลั่นมังกรล้ม เอื้องสิงโตอาจารย์ เต็ม มหาสดำ ดงปิโกเนียใหญ่ ดงบัวแดง ซอไข่มุก เป็นต้น

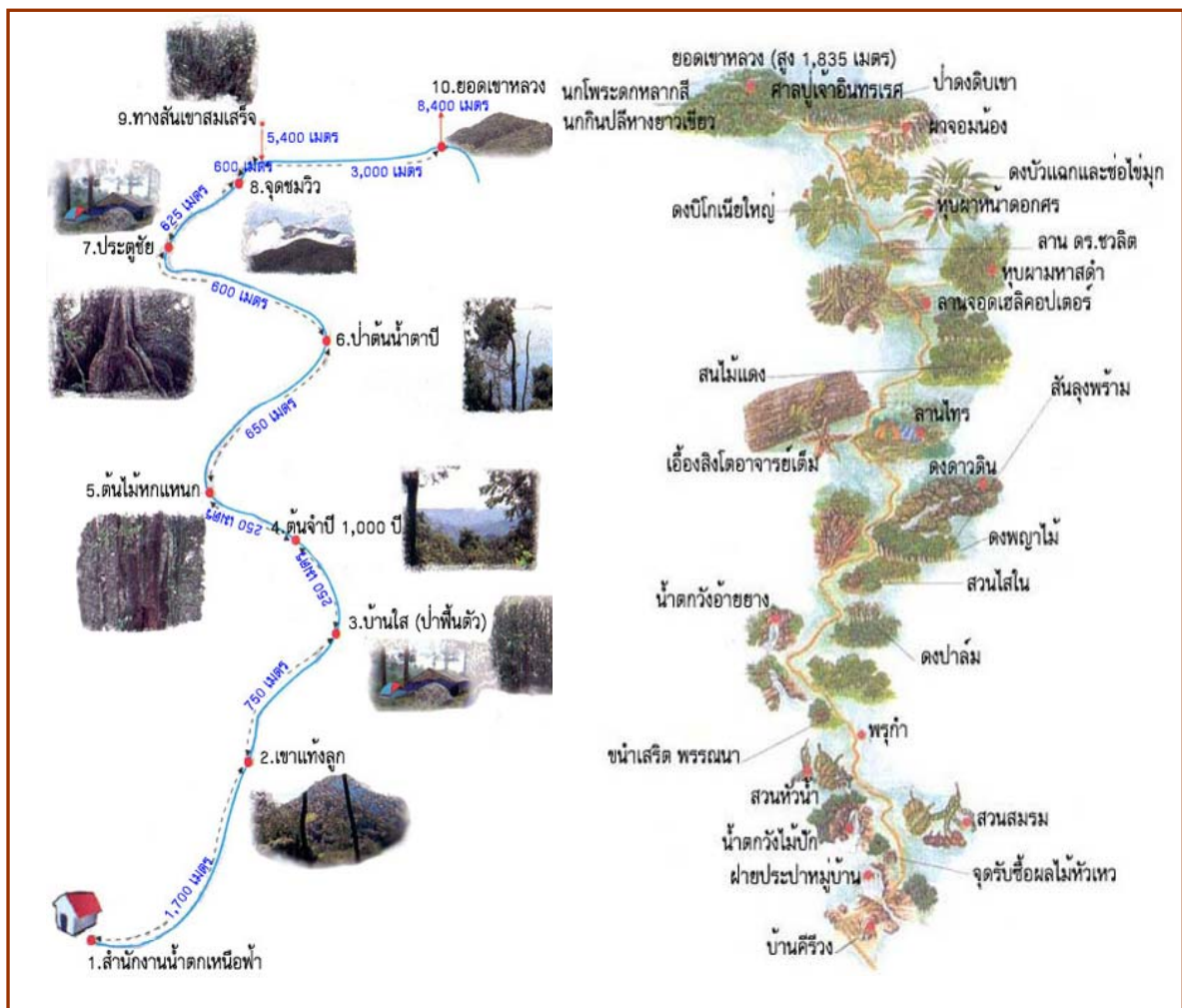

ภาพที่ 6 เส้นทางที่ 1 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
(เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง- เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)

เส้นทางที่ 2 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

เริ่มจากสำนักงานน้ำตกเหนือฟ้า เขาแท้งลูก บ้านใส(ป่าพื้นตัว) ต้นจำปี 1,000 ปี ต้นไม้หกแขนง ป่าต้นน้ำตาปี ประตูล้ำย จุดชมวิว ทางสันเขาสมเสร็จ ยอดเขาหลวง นกโพระดกหลากสี นกกินปลีหางยาวเขียว ศาลปู่เจ้าอินทเรศ ป่าดงดิบเขา ผาจอมน่อง ดงปิโกเนียใหญ่ ดงบัวแดง และช่อไข่มุก หุบผาน้ำดอกศร ลาน ดร.ชวลิต หุบผามหาสดำ ลานจุดเฮลิคอปเตอร์ สนไม้แดง ลานไทร เอื้องสิงโตอาจารย์เต็ม ดงดาวดิน สันลุ่มพรั้ม ดงพญาไม้ สวนไสใน น้ำตกวังอ้ายยาง ดงปาล์ม ชำนำเสริดพรรณนา พรุกำ สวนหวน้ำ สวนสมรม น้ำตกวังไม้ปัก จุดรับซื้อผลไม้หัวเหว ผายประปาหมู่บ้าน หมู่บ้านคีรีวง ระยะเวลา 4 วัน 3 คืน

จุดเด่นของเส้นทาง ความท้าทายในการเดินเนื่องจากสูงชัน ทัศนียภาพ พืชพรรณไม้และสัตว์ป่า

ภาพที่ 7 เส้นทางที่ 2 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
(เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง- เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)

เส้นทางที่ 3 ศึกษาวิถีชุมชน

เริ่มจากศูนย์บริการท่องเที่ยวที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบล คลองท่าดี กลุ่มทุเรียนกวน คลองท่าหา กลุ่มออมทรัพย์ ตลาดคีรีวง วัดคีรีวง อาคารสัมมนา ศูนย์ประสานงานกลาง กลุ่มผ้ามัดย้อม โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มจักรสาน บ้านประวัติศาสตร์ โฮมสเตย์ กลุ่มสมุนไพร ตลาดผลไม้หนานหิน คลองท่าชาย ระยะเวลา 1 วัน

จุดเด่นของเส้นทาง สินค้า OTOP ระดับประเทศ ประวัติศาสตร์ และวิถีชุมชน

ภาพที่ 8 เส้นทางที่ 3 ศึกษาวิถีชุมชนหมู่บ้านคีรีวง
(เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)

เส้นทางที่ 4 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก

เริ่มจากท่าหาหมูที่ 9 คลองลำพา น้ำตกลำพา น้ำตกชันนอย เขื่อนในไฮ สะพานน้ำล้นนาง เสนอ-ริม วังวัว วังค้ำคว (เขตอนุรักษ์ปลาแจะ) วังบัวแก วังหลุมพอ วังท่าแร่ คลองท่าแร่ น้ำตกท่าแร่ น้ำตกสอยดาว ทับช้าง (เขตอนุรักษ์ปลาแจะ) คลองไฮ ปากสองแพรก ล้นสุดที่ น้ำตกในแพรก ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน

จุดเด่นของเส้นทาง ความสวยงามที่ยังคงธรรมชาติของน้ำตกต่าง ๆ รอบเขาหลวง

ภาพที่ 9 เส้นทางที่ 4 การเดินป่าศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก
(เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช)

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ และเชื่อมโยงที่เหมาะสม ในพื้นที่เกาะอาดัง-เกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 21 ธันวาคม 2551 ณ โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง เวลา 09.00 - 11.00 น จังหวัดสตูล โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น จำนวนทั้งสิ้น 14 คน ดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล	อาชีพ/ตำแหน่ง
1. นายสันติ สิริฮัน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
2. นายสัญญา สิริฮัน	กรรมการชมรมเรือหางยาว
3. นายวิชน อึ้งสาย	ขับเรือหางยาว
4. นายอภิ หาดูทะเล	กรรมการชมรมเรือหางยาว
5. นายณัฐวุฒิ หาดูทะเล	รองประธานชมรมเรือหางยาว/ผู้ประกอบการเรือหางยาว
6. นายสันชัย สิริฮัน	ประธานชมรมเรือหางยาว/ผู้ประกอบการเรือหางยาว
7. นายสาเหิน ทะเลเล็ก	กรรมการประปาหลีเป๊ะ
8. นายณรงค์ ประเื้อะ	ขับเรือหางยาว
9. นายแอแอ็ด หาดูทะเล	ขับเรือหางยาว
10. นายนภดล หาดูทะเล	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว
11. นายสีวัต หาดูทะเล	ขับเรือหางยาว
12. นายตา หาดูทะเล	ขับเรือหางยาว
13. นายวิฑูรย์ ชายเกตุ	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว
14. นายปณพล ชีวะเสรีธง	เจ้าหน้าที่ป่าไม้ 6 อุทยานแห่งชาติตะรุเตา

ซึ่งมติที่ประชุมได้เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเส้นทางเชื่อมโยงที่เหมาะสม ดังนี้

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงและปฏิทินการท่องเที่ยว

เส้นทางที่ 1 การดำน้ำดูปะการัง ร่องน้ำจาบัง - เกาะหินงาม - เกาะอาดัง - หาดทรายขาว - เกาะราวี ระยะเวลา 1 วัน ค่าใช้จ่าย 1,500 บาท/ลำ

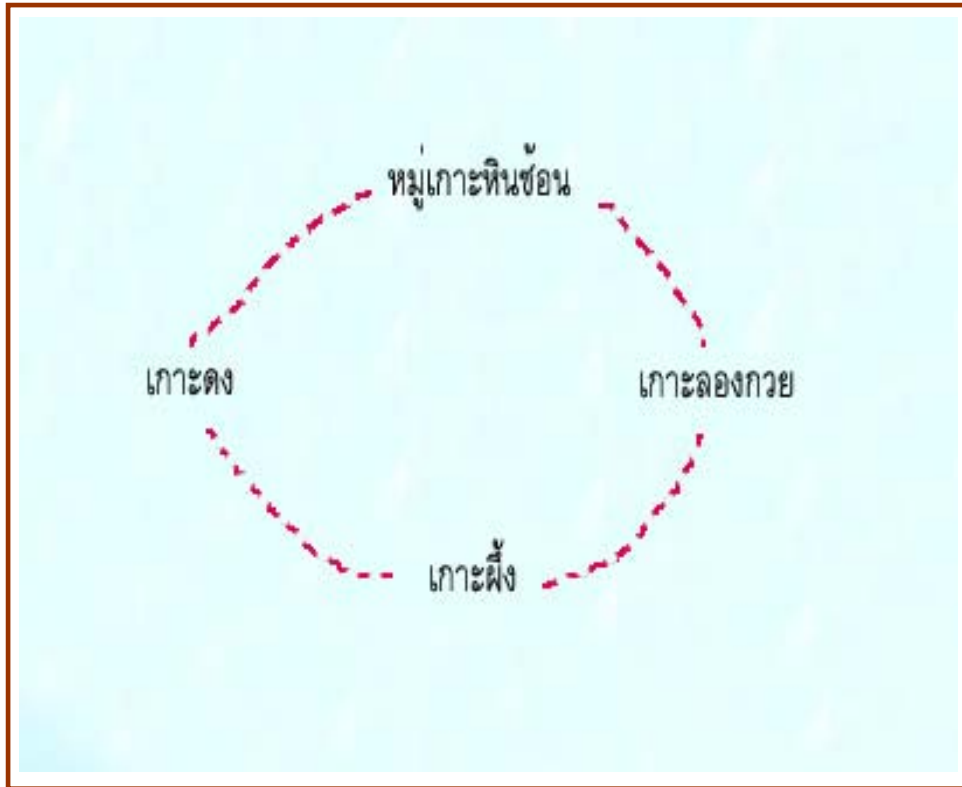
จุดเด่นของเส้นทาง ปะการังน้ำตื้น ปลาหลากหลายชนิด หาดทรายขาว

ภาพที่ 11 เส้นทางที่ 1 การดำน้ำดูปะการัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)

เส้นทางที่ 2 การดำน้ำดูปะการัง หมู่เกาะหินซ้อน – เกาะลونغกวย – เกาะผี – เกาะดง
 ระยะเวลา 1 วัน ค่าใช้จ่าย 2,000 บาท/ลำ

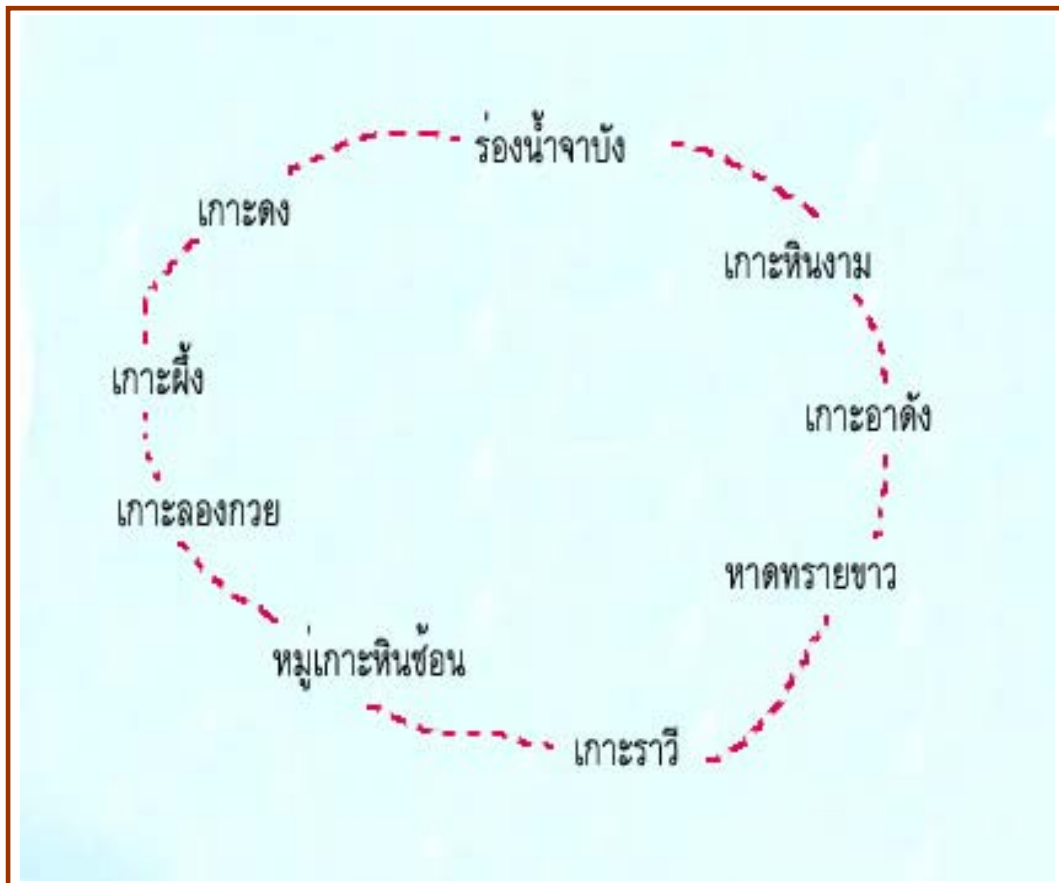
จุดเด่นของเส้นทาง มีความสมบูรณ์ของปะการังมากที่สุด (เกาะผี)

ภาพที่ 12 เส้นทางที่ 2 การดำน้ำดูปะการัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)

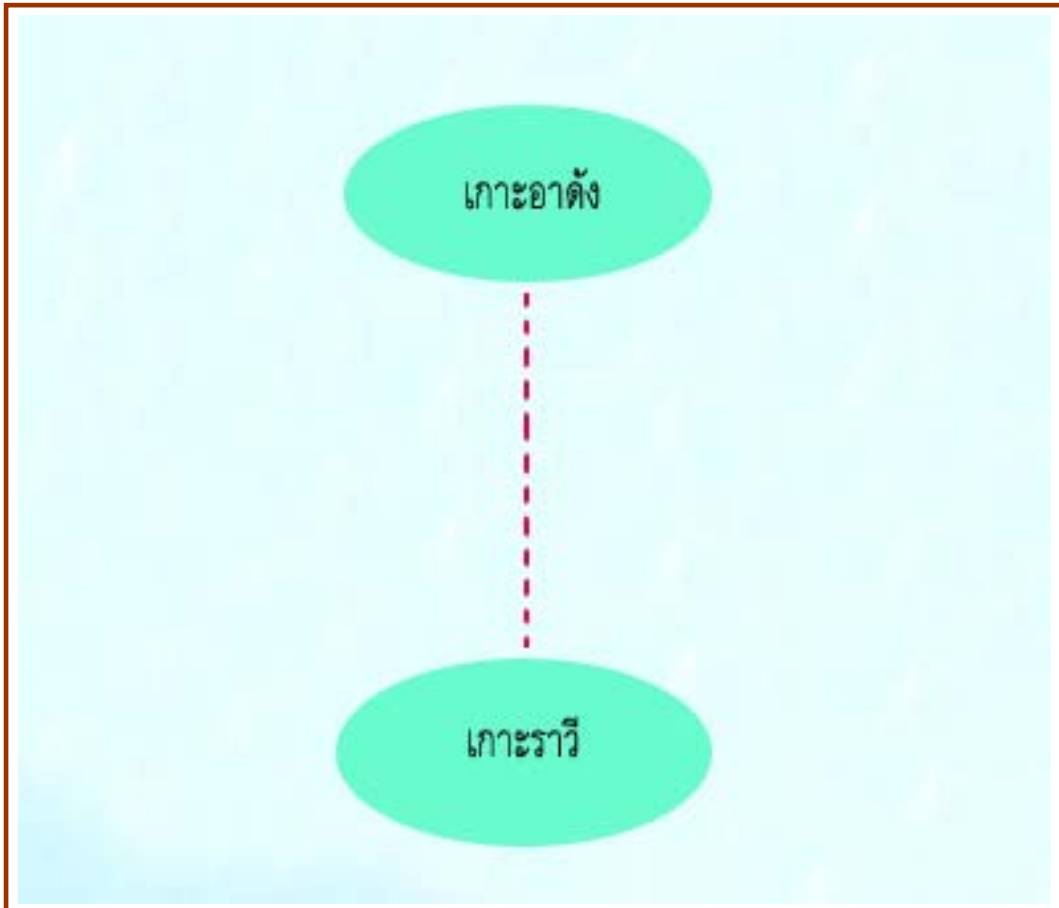
เส้นทางที่ 3 การดำน้ำดูปะการัง ร่องน้ำจาบัง – เกาะหินงาม - เกาะอาดัง – หาดทรายขาว – เกาะราวี - หมู่เกาะหินซ้อน – เกาะลองกวย – เกาะผึ่ง – เกาะดง ระยะเวลา 1 วัน
ค่าใช้จ่าย 2,500 บาท/ลำ

จุดเด่นของเส้นทาง ปะการังน้ำตื้น ปลาหลากหลายชนิด หาดทรายขาว และเป็นเส้นทางที่ใช้ระยะเวลามากที่สุด

ภาพที่ 13 เส้นทางที่ 3 การดำน้ำดูปะการัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)

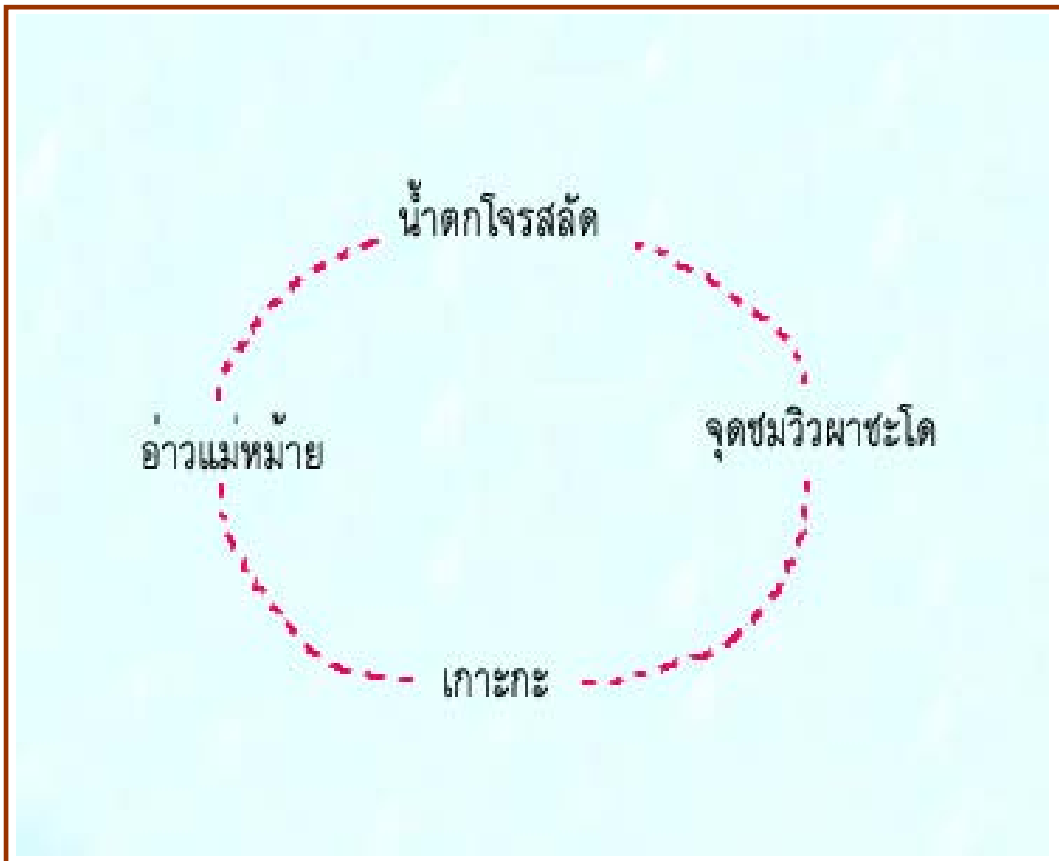
เส้นทางที่ 4 กิจกรรมตกปลา บริเวณรอบเกาะอาดัง – เกาะราวี ระยะเวลา 1 วัน ค่าใช้จ่าย 1,500 บาท/ลำ

ภาพที่ 14 เส้นทางที่ 4 กิจกรรมตกปลา (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)

เส้นทางที่ 5 เส้นทางศึกษารวมชาติ น้ำตกโจรสลัด – จุดชมวิวดาชะโด – เกาะกระ – อ่าวแม่หม้าย
 แม่หม้าย ระยะเวลา 1 วัน ค่าใช้จ่าย 1,500 บาท/ลำ

จุดเด่นของเส้นทาง เป็นเส้นทางศึกษาป่าต้นน้ำที่มีความสมบูรณ์ของพืชพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น กัลฉวยไม้ หวาย และจุดชมวิวสูงสุดซึ่งสามารถมองเห็นเกาะรอบ ๆ เช่น เกาะลังกาวิ

ภาพที่ 15 เส้นทางที่ 5 เส้นทางศึกษารวมชาติ (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)

เส้นทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทางทะเล ดังนี้

เส้นทางเชื่อมโยงทางทะเล เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ หาดยาว จังหวัดตรัง ปากบารา จังหวัดสตูล เกาะลังกาวิประเทศมาเลเซีย

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสม เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2551 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ ศูนย์ท่องเที่ยวท่าเทียบเรือหาดปากเมง จังหวัดตรัง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นจำนวนทั้งสิ้น 26 คน ดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล	อาชีพ/ตำแหน่ง
1. นางปาลิตา คำปันนา	พนักงานการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตรัง
2. นางสุดใจ ขาวขำ	รับจ้าง
3. น.ส.วิภาวดี รอดแก้ว	รับจ้าง
4. น.ส.ปิยะรัตน์ แซ่ไฉ่	ประธานกลุ่มน้ำผักสมุนไพร
5. น.ส.ภัทราวรรณ ต้อยดำ	รับจ้าง
6. น.ส.สุพัฒตรา สุขแสน	หัวหน้าเขต 5
7. นางจำปี สุขแสน	รับจ้าง
8. นางจินดา ฮั่วลี	หัวหน้าเขต 10
9. นางอารี ส่งเสริม	ประธานชมรมผู้ประกอบการร้านอาหารหาดปากเมง
10. น.ส.เปรมฤดี พันธุ์พูล	ผู้ประกอบการท่องเที่ยว
11. นายณพิวุฒิ ทองฉิม	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
12. นายวิโรจน์ จิตรแก้ว	หัวหน้าหน่วยปากเมง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
13. นายอาหลี เส้นหมุด	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
14. นายเกษม รณศิริ	ผู้ประกอบการท่องเที่ยว
15. นายบุญลือ รอดเมือง	โกเมย์ทราเวล
16. นายสมศักดิ์ ลือบุญทอง	ธุรกิจส่วนตัว
17. นายไพโรจน์ บุญจันทร์	ผู้ประกอบการท่องเที่ยว
18. น.ส.ดัชนู อุบล	เจ้าหน้าที่อุทยานหาดเจ้าไหม
19. น.ส.จันทร์ทิมา อุบล	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวปากเมง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม
20. นายสมพร หัตถสาร	ผู้ประกอบการร้านอาหาร
21. นายวิโรจน์ ศรีจันทร์ทอง	เกษตรกร
22. น.ส.พนิดา ตระมะตั้ง	เกษตรกร
23. น.ส.สมใจ นวลศรี	เกษตรกร

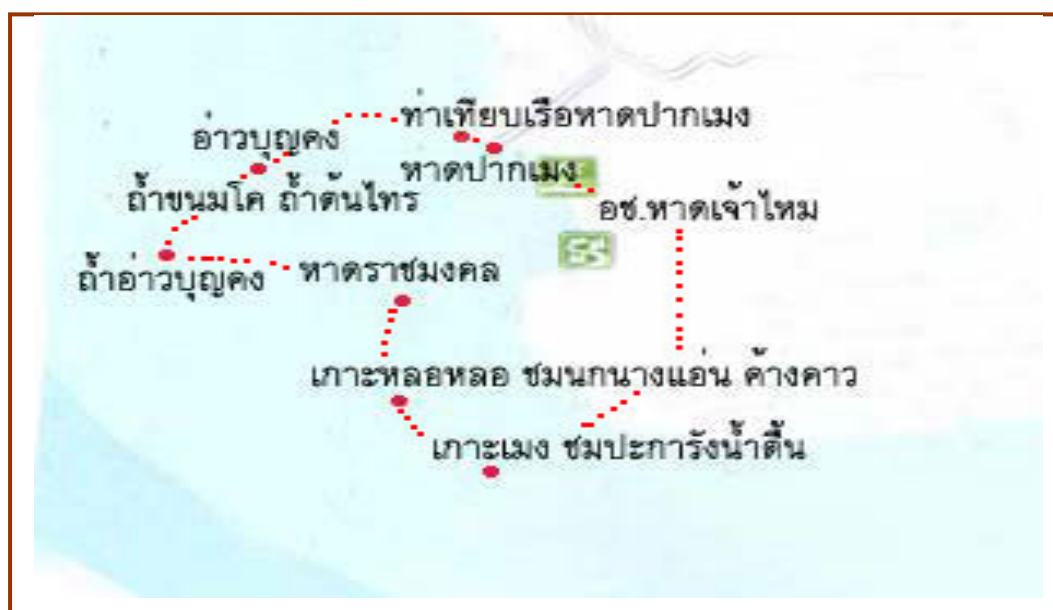
ชื่อ – สกุล	อาชีพ/ตำแหน่ง
24. นางยุภา รักสะอาด	เกษตรกร
25. น.ส.ชาลิสสา ห้วยย่า	พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล
26. น.ส.บุษบา บุโธ๊ะ	ทำสวน

ซึ่งมติที่ประชุมได้เสนอเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางเชื่อมโยงดังนี้
เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงและปฏิทินการท่องเที่ยว

เส้นทางที่ 1 ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญชายฝั่งและชายหาด

เริ่มต้นจากท่าเทียบเรือหาดปากเมง ผ่านคลองทางลัดสู่อ่าวบุญคง ชมถ้ำขนมโคหรือชมถ้ำตันไทร ชมหินย้อยและสัตว์ป่า ลิง ค่าง ชะนี นาก ผ่านถ้ำอ่าวบุญคง ชมหินย้อยและสัตว์นานาชนิด ล่องเรือเลียบบ่อบุญคง ไปสู่อ่าวหาดราชมงคลเที่ยวชมถ้ำที่มีลานกว้างสำหรับจัดงานวิวาห์ได้สมุทร ชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ชมเกาะลมหลอมเพื่อศึกษาธรรมชาติของรังนกนางแอ่น (การเข้าชมเกาะลมหลอม ขึ้นอยู่กับทิศทางลม) ชมค่างคาวพักเหนื่อยเวลา 18.00 -19.00 น. เที่ยวชมปะการังน้ำตื้นหลังเกาะเมง ระยะทางในการเที่ยวชม 4 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเที่ยวชม 4 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายโดยประมาณ คนละไม่เกิน 500 บาท

จุดเด่นของเส้นทาง ความสมบูรณ์ของป่าโกงกาง เที่ยวชมถ้ำต่าง ๆ รอบหาดปากเมง

ภาพที่ 16 เส้นทางที่ 1 ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญชายฝั่งและชายหาด

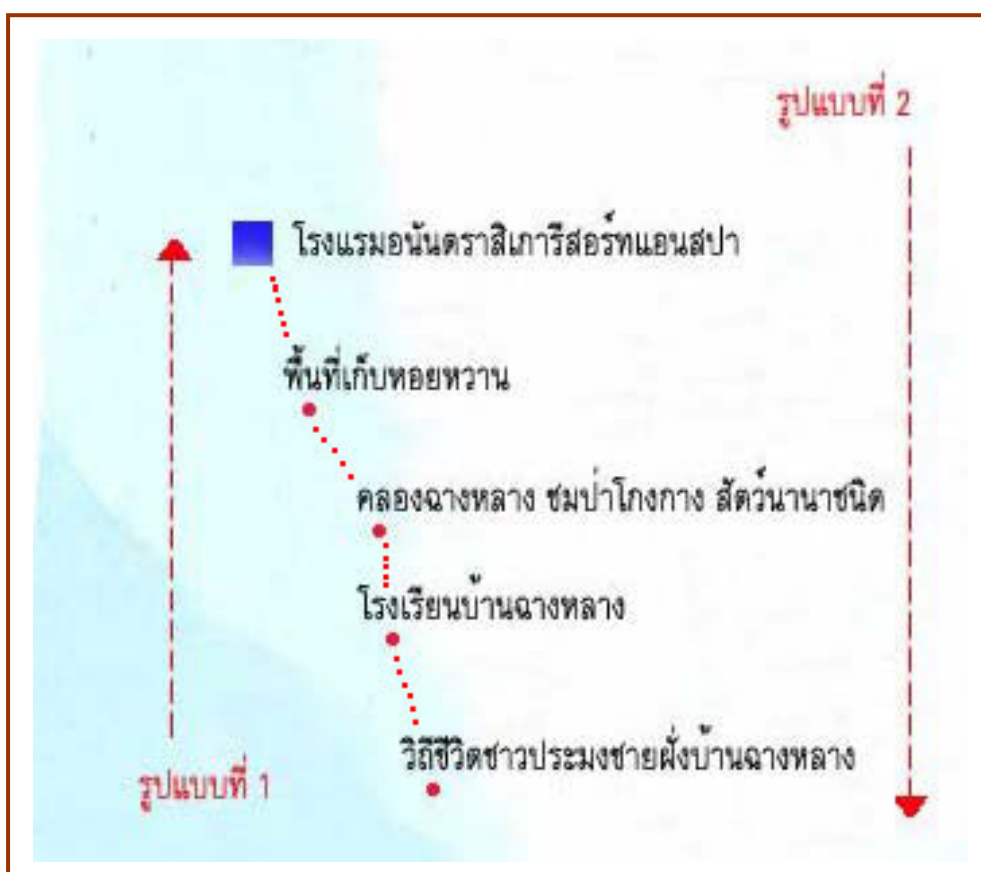
เส้นทางที่ 2 ชมป่าโกงกางบ้านฉางหลวง

รูปแบบที่ 1 ชมวิถีชีวิตชาวประมงชายฝั่งบ้านฉางหลวง โรงเรียนบ้านฉางหลวง เดินทางเลียบบคลองฉางหลวง กิจกรรม Walkway 4 กิโลเมตร ชมป่าโกงกาง สัตว์นานาชนิด ได้แก่ ลิง ค่าง ปูแสม นาก นก ชมพื้นที่หอยหวาน โรงแรมอนันตราสีกาฬีสอร์ทแอนสปา

รูปแบบที่ 2 เริ่มต้นจาก โรงแรมอนันตราสีกาฬีสอร์ทแอนสปา ชมพื้นที่หอยหวาน ชมป่าโกงกางที่สมบรูณ์ สัตว์นานาชนิด ได้แก่ ลิง ค่าง ปูแสม นาก เดินทางเลียบบคลองฉางหลวง กิจกรรม Walkway 4 กิโลเมตร โรงเรียนบ้านฉางหลวงเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวประมงชายฝั่งบ้านฉางหลวง

หมายเหตุ : กิจกรรมการท่องเที่ยวอาจจะมีการเล่นเรือแคนู ใช้เวลาในการท่องเที่ยวโดยประมาณอย่างน้อย 2-3 ชั่วโมง

จุดเด่นของเส้นทาง การเดินศึกษาป่าโกงกางและศึกษาวิถีชีวิตชุมชน

ภาพที่ 17 เส้นทางที่ 2 ชมป่าโกงกางบ้านฉางหลวง (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)

เส้นทางที่ 3 เที่ยวชมป่าชายเลนถ้ำเจ้าไหม

เริ่มจากอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ผ่านคลองจรเข้ขาว คลองโคลนร้อน ถ้ำน้ำผึ้งเที่ยวชมหินงอกหินย้อย พายเรือแคนูชมป่าชายเลนในหุบเขาตลอด คลองลานเซ้ ถ้ำเจ้าคุณหรือถ้ำคุณปู่ คุณย่า ชมประวัติศาสตร์และลอยเท้าฝ่าพระบาท ชมพระอาทิตย์ตกดินบนเขาเจ้าไหม (จากจุดสูงสุดของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม)

ใช้เวลาในการท่องเที่ยวโดยประมาณ 2-3 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายโดยประมาณ เรือแคนูลำละ 800 บาท (5 คนต่อลำ)

จุดเด่นของเส้นทาง กิจกรรมพายเรือแคนูชมความสมบูรณ์ของป่าชายเลน และหินงอกหินย้อยภายในถ้ำต่าง ๆ

ภาพที่ 18 เส้นทางที่ 3 เที่ยวชมป่าชายเลนถ้ำเจ้าไหม(อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)

เส้นทางที่ 4 เที่ยวชมพะยูน

เริ่มออกจากหมู่บ้านเจ้าไหม หมู่ 6 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง ชมนกนานาชนิด เช่น อีกรอยปาก ยาว หัวโตกินปู เคปาวเวอร์ เป็นต้น เขตห้ามล่าสัตว์หัวเกาะลิบง จุดชมพะยูนหมู่บ้านบาตูปูเต๊ะ ตกปลาหลังเกาะลิบง ชมปะการังหลังเกาะลิบง ชมน้ำตกนิรนาม ชมบ่อน้ำผุดกลางทะเล (น้ำจืด) ใช้เวลาในการท่องเที่ยวโดยประมาณ 1 วัน ค่าใช้จ่าย เรือ 1 ลำ 12 คน ไม่เกิน 3,000 บาท

จุดเด่นของเส้นทาง ความสมบูรณ์ของปะการัง และพะยูน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดตรัง

ภาพที่ 19 เส้นทางที่ 4 เที่ยวชมพะยูน (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง)

เส้นทางที่ 5 เที่ยวชมเกาะต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

เริ่มออกจากท่าเทียบเรือปากเมง ควนตุ้งกู หาดยาว ถ้ำมรกต เกาะมุก เกาะกระดาน หาดสวย ปะการังสวย ปลาการ์ตูนหลากสี เกาะเชือก เกาะม้า ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น ดอกไม้ทะเล ปลาการ์ตูนหลากสี ปลาสิงโต ใช้เวลาในการท่องเที่ยวโดยประมาณ 6 - 7 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายประมาณ 850 บาทต่อคน หากมากับรถตู้จากตัวเมือง 950 บาท (รวมอาหาร) เป็นเรือทัวร์สองชั้น

จุดเด่นของเส้นทาง ความสมบูรณ์ของปะการัง ปลาหลากหลายสี รอบ ๆ เกาะต่าง ๆ

ภาพที่ 20 เส้นทางที่ 5 เที่ยวชมเกาะต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม(อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

เส้นทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม - หาดราชมงคล - ถ้ำเลเขากอบ - มุ่งสู่จังหวัด นครศรีธรรมราช
2. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม - บ่อน้ำร้อนควนแดง - อำเภอกันตัง(ชมยางพารา ต้นแรก) - ชมพิพิธภัณฑสถานพระยารัษฎา - ศาลหลักเมืองตรัง - อำเภอนาโยง (ผ้าทอนาหมื่นศรี) น้ำตกเขาช่อง - น้ำตกโตนเต๊ะ - น้ำตกสายรุ้ง เป็นต้น
3. เส้นทางเชื่อมโยงทางทะเล เกาะพีพี - เกาะลันตา - เกาะไหง - เกาะมุกต์ หาดยาว - เกาะหลีเป๊ะ - ลังกาวิประเทศมาเลเซีย

ตารางที่ 32 ปฏิทินการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

ประเพณี/เทศกาล/กิจกรรมการท่องเที่ยว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1 ประเพณีวิวาทิใต้สมุทร		↔										
2 ประเพณีหอยตะเภา											↔	
3 เทศกาลตกปลา											↔	
4 เทศกาลเบิกฟ้าทะเลตรัง											↔	
5 เทศกาลอาหารดีศรีตรังบ้าน			↔									
6 เดินป่าชายเลน ป่าโกงกาง ป่าชายหาด	←											→
7 ประเพณีทำความสะอาดบ้านปลา												↔
8 กิจกรรมดำน้ำ ดูปะการัง	←	↔	↔	↔	→						↔	↔

4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาซ่าง จังหวัดสงขลา

สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวและเส้นทางเชื่อมโยง เมื่อวันที่จันทร์ที่ 6 ตุลาคม 2551 ณ ห้องประชุมศูนย์คอมพิวเตอร์และการเรียนรู้ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งตำเสา จังหวัดสงขลา เวลา 13.00 – 16.00 น. โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น จำนวนทั้งสิ้น 24 คน ดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล	อาชีพ/ตำแหน่ง
1. นายสุจิต ศรีสุวรรณ	ทำสวน
2. นายสุนทร แจ้งวิชา	ทำสวน
3. นายชำนาญ แสงทอง	ที่ปรึกษา
4. นางฉลวย วงศ์ชนะ	ทำสวน
5. นางไพเราะ กาลศรี	ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรักโตน
6. นายวิชัย สาสุนีย์	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
7. นายวิจิต รัตนพันธ์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
8. นายจำนง ประทุมทอง	ค้าขาย
9. นายสุรกิจ บุญรัตน์	ทำสวน
10. นายประพันธ์ ศุภเจริญกุล	ผ.ร.ส.
11. นายสมปอง สุตธนรัตน์	เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาฯ หาดใหญ่
12. นายวิโรจน์ นพสุวรรณ	เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาฯ หาดใหญ่
13. นายสมมาตย์ แก้วงาม	เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาฯ หาดใหญ่
14. นายพินิจ มณีวรรณ	เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาฯ หาดใหญ่
15. นายชหวิ คงบุญ	กำนัน หมู่ 9
16. นายถนอม แก้วสุวรรณ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 9
17. นายสุวัฒน์ จันทร์วงศ์	หัวหน้าสถานีวิจัยสัตว์น้ำฯ
18. นายสุทัน สรจักษ์	ทำสวน
19. นายชัย สมพัฒนา	ทำสวน
20. นายอนันต์ จันทร์มูน	ทำสวน
21. นายสมพงศ์ เพ็ชรบุญ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9
22. นายเวียน คงบุญ	ทำสวน
23. นายเดชา สุวัจกุลวัฒนา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 9
24. นายเอิบ	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ซึ่งมติที่ประชุมได้เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้เชื่อมโยง และปฏิทินการท่องเที่ยว

เส้นทางที่ 1 เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมน้ำตก รวมระยะทางทั้งหมด 2.1 กิโลเมตร เริ่มจากสำนักงานสถานีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้างจุดที่ 1 การทดแทนของสังคมพืช จุดที่ 2 กำเนิดป่า จุดที่ 3 คอนโดในป่า จุดที่ 4 พันกล้วยที่เลี้ยวลด จุดที่ 5 ป่าล้มเลื้อย จุดที่ 6 กระบาก จุดที่ 7 จุดชมวิว จุดที่ 8 น้ำพึ่งเรือเสือพืงป่า จุดที่ 9 โครงสร้างป่าดิบชื้น จุดที่ 10 ย้อยรอยอดีต จุดที่ 11 ผู้ย่อยสลาย จุดที่ 12 หน้าต่างของป่า จุดที่ 13 พูพอนของสมพง จุดที่ 14 รักษาป่า รักษาป่า จุดที่ 15 ยี่แรด จุดที่ 16 ป่าให้อะไรกับเรา จุดที่ 17 เราคืนอะไรให้กับป่า ระยะเวลา 1 วัน

จุดเด่นของเส้นทาง เป็นเส้นทางระยะสั้นเพื่อการเรียนรู้ระบบนิเวศและความสมบูรณ์ของป่า

ภาพที่ 21 เส้นทางที่ 1 ศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก(เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)

เส้นทางที่ 2 เดินป่าศึกษาธรรมชาติลำเนาไพร รวมระยะทางทั้งสิ้น 1.2 กิโลเมตร

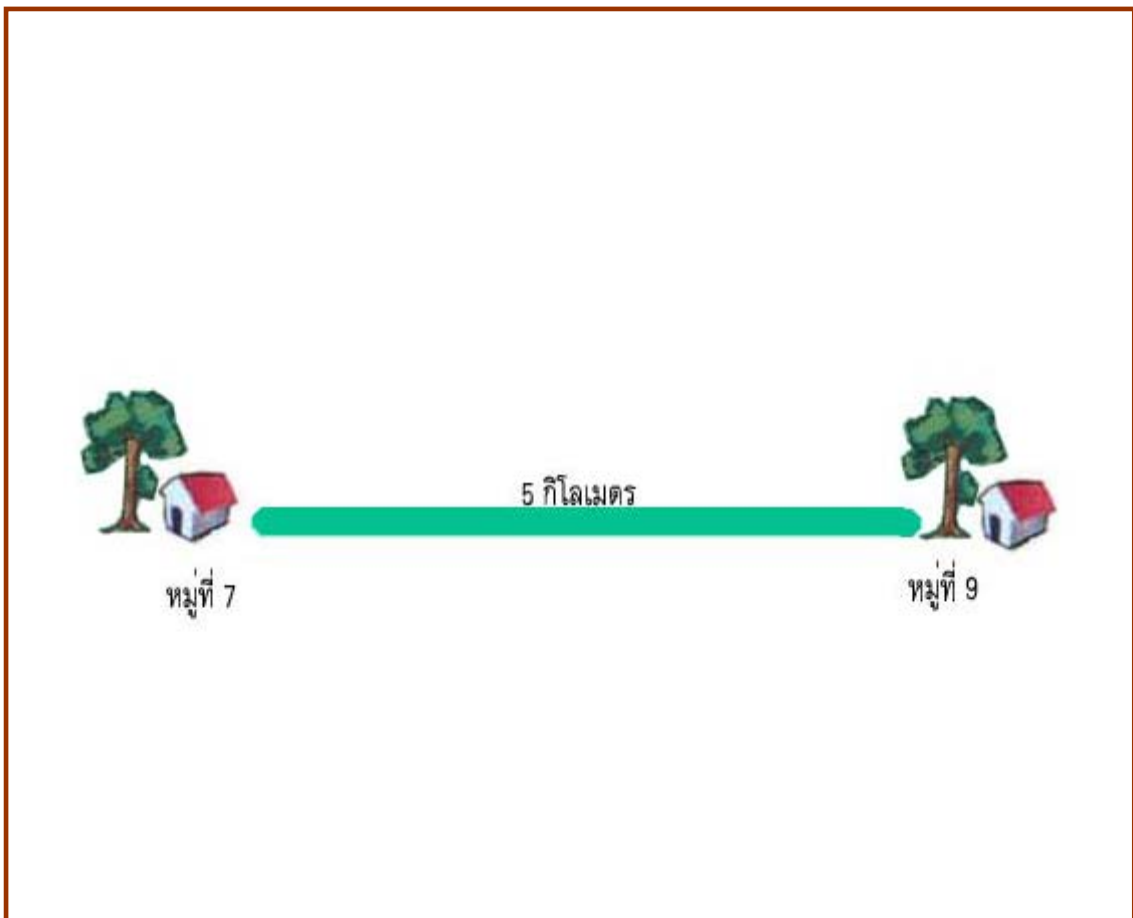
เริ่มจาก จุดที่ 1 เตรียมตัวเข้าป่า จุดที่ 2 หน้าที่นำทาง จุดที่ 3 ร่วมด้วยช่วยกัน จุดที่ 4 อดีตคือความทรงจำ จุดที่ 5 เพื่อนนักบุญ เพื่อนนักฆ่า จุดที่ 6 กว่าจะมาเป็นดิน จุดที่ 7 ผู้ย่อยสลายธรรมชาติ จุดที่ 8 สู่หลังคาโตนาเงาข้าง จุดที่ 9 ปรับตัวเพื่อชีวิต จุดที่ 10 ป่าล้มเลื้อย จุดที่ 11 ยี่แระด จุดที่ 12 คุณคือความหวัง ระยะเวลา 3-4 ชั่วโมง

จุดเด่นของเส้นทาง เป็นเส้นทางระยะสั้นเพื่อการเรียนรู้ระบบนิเวศและความสมบูรณ์ของป่า

ภาพที่ 22 เดินป่าศึกษาธรรมชาติลำเนาไพร (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาเงาข้าง จ.สงขลา)

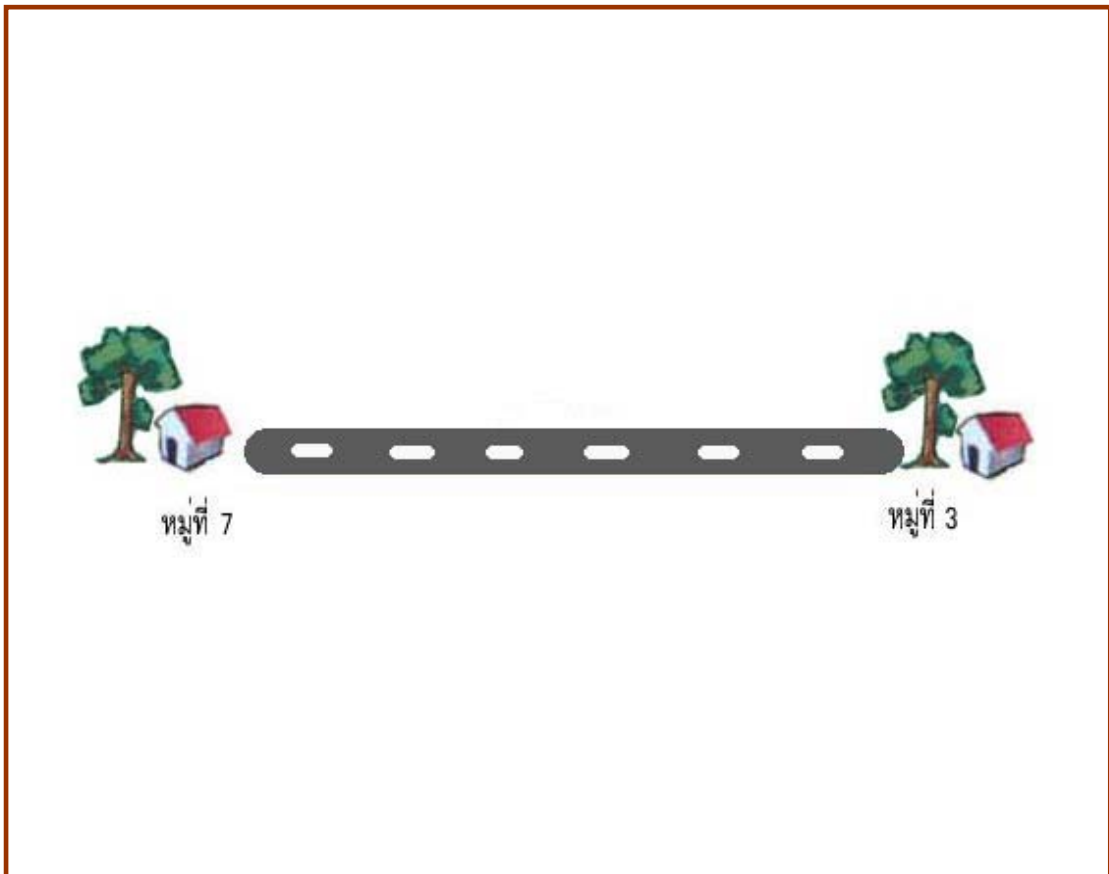
เส้นทางที่ 3 ล่องเรือแคนูชมธรรมชาติ ประมาณ 5 กม. ลำคลองหมู่ที่ 7 หรือ หมู่ที่ 9
 หมายเหตุ ขึ้นกับฤดูกาล
จุดเด่นของเส้นทาง การพายเรือแคนูเพื่อศึกษาธรรมชาติรอบ ๆ น้ำตกโตนงาช้าง

ภาพที่ 23 เส้นทางที่ 3 ล่องเรือแคนูชมธรรมชาติ
 (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)

เส้นทางที่ 4 ศึกษาภูมิปัญญาของกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 7 และ หมู่ที่ 3 เช่น ผลิตภัณฑ์จาก
ยางพารา ผลิตภัณฑ์จากส้มแขก เป็นต้น

จุดเด่นของเส้นทาง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มแม่บ้าน

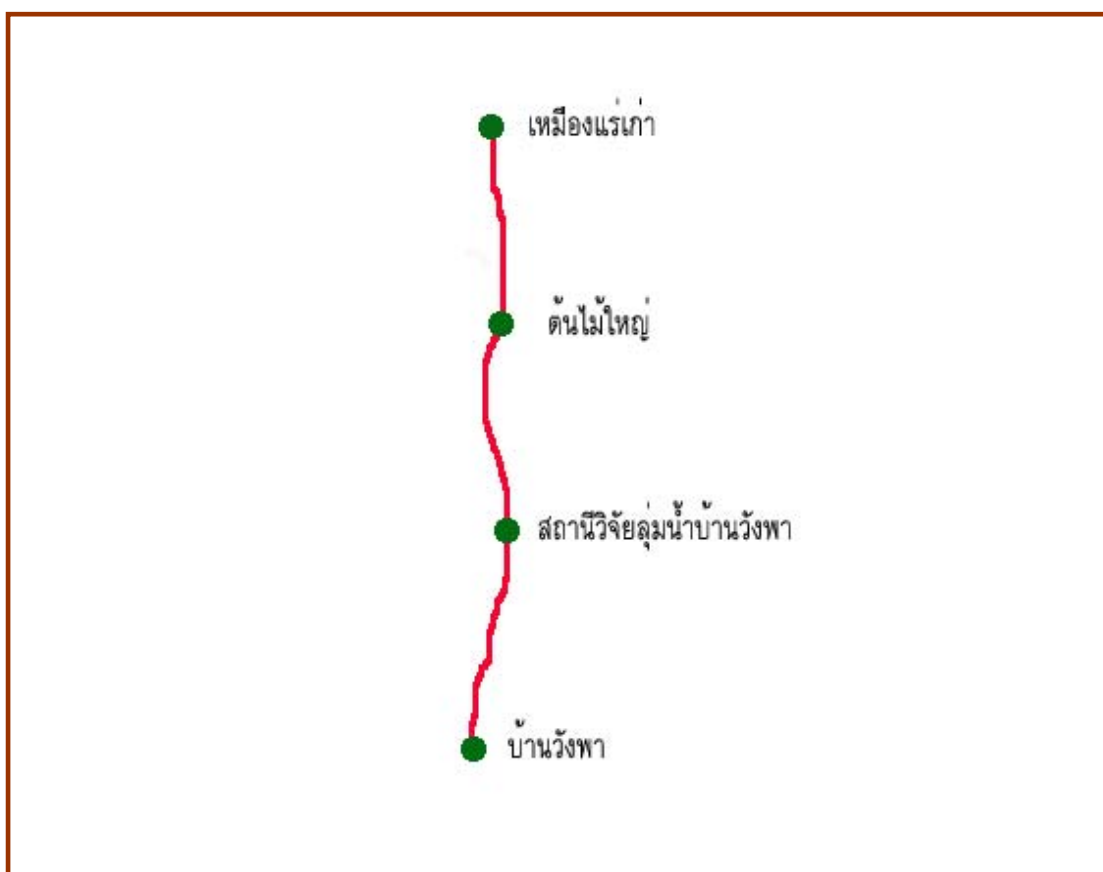

ภาพที่ 24 เส้นทางที่ 4 ศึกษาภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้าน
(เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำตกลองน้ำช้าง จ.สงขลา)

เส้นทางที่ 5 เดินป่าศึกษาธรรมชาติ-ร่องรอยการทำเหมืองแร่

เริ่มจากสถานีวิจัยลุ่มน้ำบ้านวังพา - ต้นไม้ใหญ่ (ประมาณ 7 คน โอบ) - ศึกษาการทำเหมืองแร่เก่าประมาณ 10-20 ไร่ (แร่แกรนิต) สามารถมองเห็น อ.หาดใหญ่)

จุดเด่นของเส้นทาง เป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติระยะไกล ซึ่งสามารถศึกษา ร่องรอยการทำเหมืองแร่

ภาพที่ 25 เส้นทางที่ 5 เดินป่าศึกษาธรรมชาติ-ร่องรอยการทำเหมืองแร่
(เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา)

เส้นทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ดังนี้

1. การเดินป่าระยะไกล เริ่มจากน้ำตกโตนปลิว อ.รัตนภูมิ - น้ำตกโตนงาช้าง
อ.หาดใหญ่ - น้ำตกโตนหาดทราย (หมู่ที่ 7) - น้ำตกโตนเรือ (หมู่ที่ 9) - เขมืองบางพงษ์
ผาดำ อ.คลองหอยโข่ง

2. การเดินป่า ระยะไกล เริ่มจากสถานีวิจัยลุ่มน้ำบ้านวังพา - เขมืองแร่เก่า - น้ำตก
โตนเรือ - หังใหญ่ - น้ำตกโตนลุงช่วง - น้ำตกโตนน้ำปลิว เขือกเขาบรรทัด - ป่าไม้ไผ่
(ประมาณ 500ไร่) - น้ำตกปาหนัน - บ้านน้ำร้อน อ.ควนกาหลง จ.สตูล

3. การเดินป่าระยะไกล เริ่มจากสถานีวิจัยลุ่มน้ำบ้านวังพา - ลานหินประมาณ
10 ชั้น - หังใหญ่ - น้ำตกโตนน้ำปลิว - ถ้ำค้างคาว (นับล้านตัว) - ป่าไม้ไผ่ (จุดสูงสุด) - น้ำตก
ปาหนัน - บ้านน้ำร้อน อ.ควนกาหลง จ.สตูล - หมู่บ้านคอมมิวนิสต์

ตารางที่ 33 ปฏิทินการท่องเที่ยวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จ.สงขลา

กิจกรรม/ประเพณี/ เทศกาล การท่องเที่ยว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
วังมินิมาราธอน โตนงาช้าง-หุแร่												↔
เทศกาลผลไม้ประจำปี									↔			
ทัศนศึกษาภูมิปัญญา ท้องถิ่นกลุ่มแม่บ้าน	←											→
การเดินป่าศึกษา ธรรมชาติ	←									→		

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ และเชื่อมโยง เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2551 ณ ห้องประชุมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เวลา 13.00 – 16.30 น. โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น จำนวนทั้งสิ้น 18 คน ดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล

อาชีพ/ตำแหน่ง

1. นายณรงค์ ชุ่นแข็ง	ผู้นำชุมชน
2. นายชิต จันทร์ด้วง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 13
3. นายผัด ไหล่สาม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4
4. นางอังคณา โบศรี	เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาฯ
5. น.ส.ดุษฎี หมวดทอง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3
6. นายภาคิน แก้วบุญ	หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
7. นายสมบุญ อรุณรัตน์	กำนัน ต.ทะเลน้อย
8. นายสุทรรค์ ชิงแดง	เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาฯ
9. นายดำพี แก้วแฝด	ขับเรือรับจ้าง
10. นายสมรส ขาวเผือก	ขับเรือรับจ้าง
11. นายวาไพ นนคง	ขับเรือนำเที่ยว
12. นายสมพงษ์ มากสา	ขับเรือนำเที่ยว
13. นายจำรัส หวดก้อน	ประธานเรือ
14. นายบุญรัตน์ ทวีสุข	ขับเรือนำเที่ยว
15. นายเพียร นุ่นคง	ขับเรือนำเที่ยว
16. นายประภาส อินทนปสาธน์	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่
17. นายปรัชญากรรณ์ ไชยกร	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่
18. น.ส.ศวิตา ไสภณรัตน์	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ซึ่งมติที่ประชุมได้เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงดังนี้

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงและปฏิทินการท่องเที่ยว

เส้นทางที่ 1 เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านควนขี้เสียนซึ่งเป็นที่วางไข่ของนกนานาชนิด ผ่านศูนย์ศิลปาชีพห้วยเขียวและแหล่งแปรรูปสัตว์น้ำ เทียวชมวิถีชุมชน การทำกระจูด ผ่านควนเคร็ง เทียวชมนกนานาชนิดและวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านควนทะเลโมง ชมนกนานาชนิด ผ่านทุ่งคลองควา ถึงที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ใช้เวลาประมาณ อย่างน้อย 2-3 ชั่วโมง

จุดเด่นของเส้นทาง ศึกษาพรรณพืชน้ำ แหล่งวางไข่ นกนานาชนิด และวิธีการแปรรูปสัตว์น้ำ

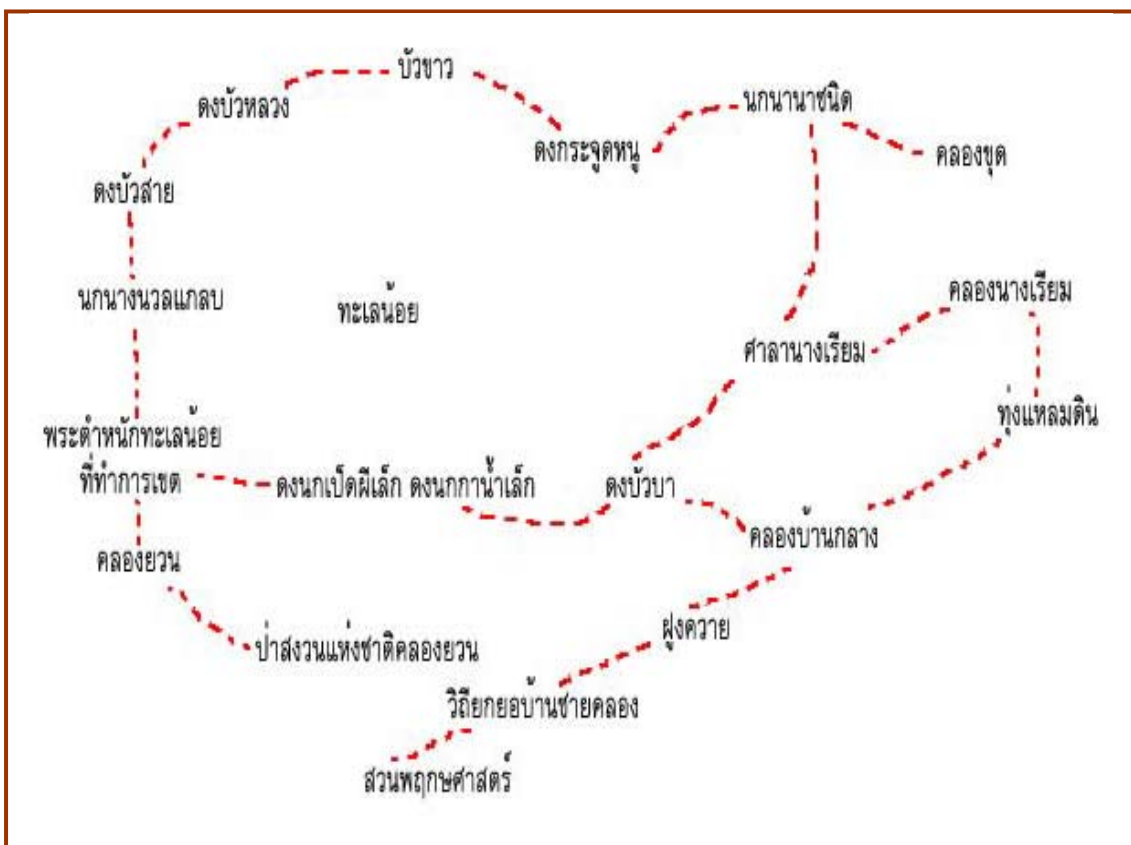

ภาพที่ 26 เส้นทางที่ 1 (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)

เส้นทางที่ 2

เส้นทางโดยรอบทะเลสาบ เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านพระตำหนักทะเลน้อย ชมนกนางนวลแกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนู ชมนกนานาชนิด พักผ่อนที่ศาลานางเรียม คลองบ้านกลาง ชมฝูงนกนางแอ่นทุ่งใหญ่ ลอดใต้สะพาน ชมฝูงควาย ชมวิถีชีวิตการยกยอ บ้านชายคลอง ชมสวนพฤกษศาสตร์(เส้นทางเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์ไม้)และคลองยวน ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หมายเหตุ : การเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ข้างต้นขึ้นอยู่กับทิศทางลม

จุดเด่นของเส้นทาง ศึกษาพรรณพืชน้ำ นกนานาชนิด วิถีชีวิตการยกยอที่มีขนาดใหญ่ และการเดินป่าเพื่อศึกษาพันธุ์พืชไม้

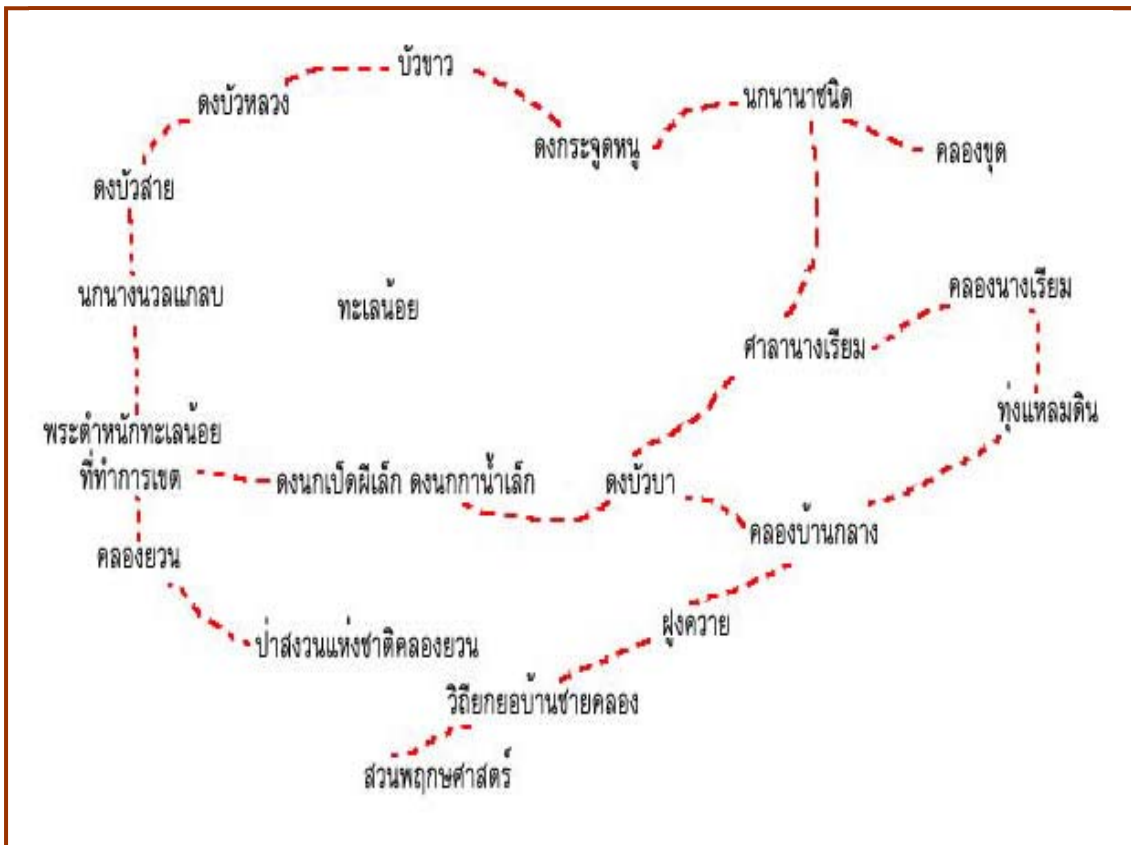

ภาพที่ 27 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)

เส้นทางที่ 3

เส้นทางโดยรอบทะเลสาบ เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เที่ยวชมนกนางนวลแกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนู นกนานาชนิด แหล่งทำรังวางไข่เที๊ยะนายเค็ลื่อน ศาลนางเรียม ดงบัวบา คลองบ้านกลาง ผุ่งควาย ดงนกเป็ดผีเล็ก ดงนกกาน้ำเล็ก ชมวิถีชีวิตการยกยอที่บ้านชายคลอง เที่ยวชมสวนพฤกษศาสตร์(เส้นทางเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์ไม้) และ คลองยวน ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หมายเหตุ : การเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ข้างต้นขึ้นอยู่กับทิศทางลม

จุดเด่นของเส้นทาง ศึกษาพรรณพืชน้ำ แหล่งทำรังวางไข่เที๊ยะนายเค็ลื่อน นกนานาชนิด วิถีชีวิตการยกยอที่มีขนาดใหญ่ และการเดินป่าเพื่อศึกษาพันธุ์พืชไม้

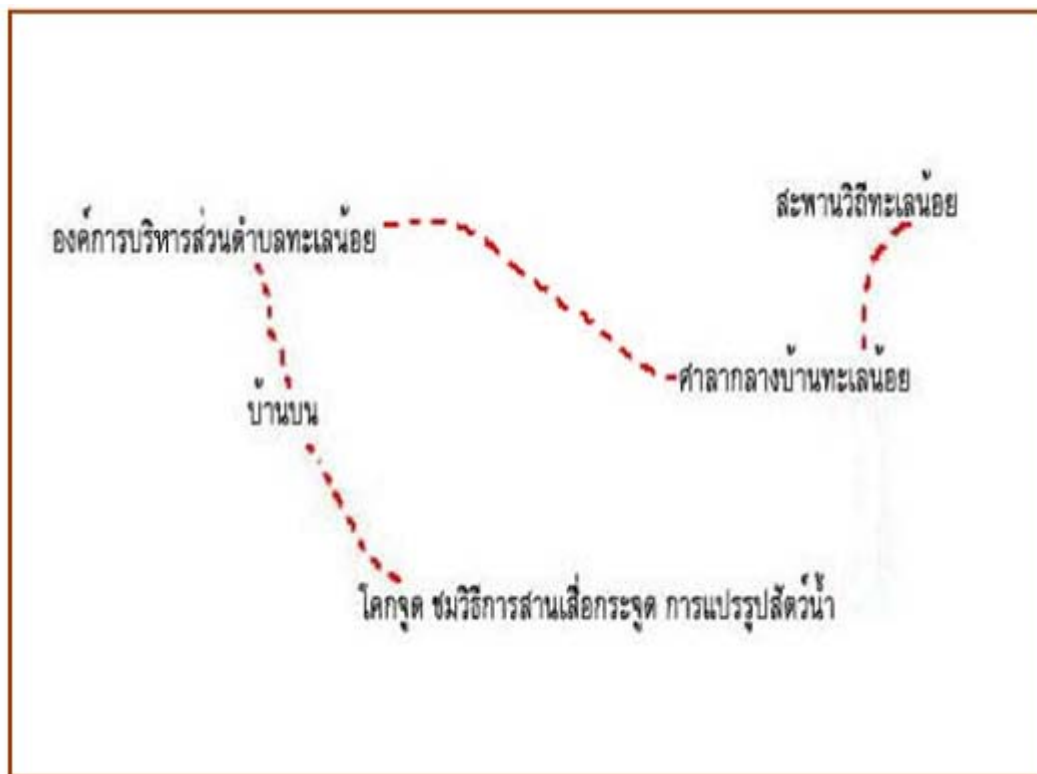

ภาพที่ 28 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)

เส้นทางที่ 4 ชมวิถีชุมชนทะเลน้อย

เริ่มจากหัวสะพานวิถีทะเลน้อย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย ผ่านบ้านบน โคกจุด ชมวิถีการสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาตุกร้า เคยปลา ปลาแห้งแดดเดียว การทำเครื่องมือหาปลา เป็นต้น ใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง

จุดเด่นของเส้นทาง เป็นเส้นทางเดินศึกษาวิถีชุมชนทะเลน้อย เช่น ชมวิถีการสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ

ภาพที่ 29 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ชมวิถีชุมชนทะเลน้อย(เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)

เส้นทางที่ 5 ชมวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย

เริ่มจากสะพานวิถีทะเลน้อย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 10 ผ่านโรงฟาง ชมกลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูดและสินค้า OTOP ระดับประเทศ มีการแสดงการรำโนราห์ของชุมชนในท้องถิ่น การสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๋น ร้า เคยปลา ปลาแห้งแดดเดียว การทำเครื่องมือหาปลา เป็นต้น ระยะเวลา 3-4 ชั่วโมง

จุดเด่นของเส้นทาง เป็นเส้นทางเดินศึกษาวิถีชุมชนทะเลน้อย และกลุ่มโรงฟาง เช่น ชมวิธีการสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 30 เส้นทางท่องเที่ยวที่ 5 ชมวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง)

เส้นทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง

เริ่มจากอำเภอควนขนุน (เที่ยวชมผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว) - ผ่านวัดบ้านสวน ชมเจดีย์
เกจิอาจารย์ - ผ่านวัดภูเขาทอง ชมประวัติศาสตร์ - ผ่านวัดสุนทรवास ชมประวัติศาสตร์ -
ผ่านวัดเขาอ้อวัดสวนธรรมเจดีย์ ชมจุดชมวิวที่สูงที่สุดโดยรอบทะเลสาบทะเลน้อย - ทะเลน้อย
สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา - สวนพฤกษศาสตร์ ชมการยกยอยักษ์ หมู่ที่ 4 มุ่งสู่หาด
แสนสุขลำปำ

ตารางที่ 34 ปฏิทินการท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จ.พัทลุง

เทศกาล/ประเพณี ท่องเที่ยว/กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1. เทศกาลล่องเรือแลนก			↔										
2. ประเพณีเดือนสิบ										↔			
3. ประเพณีชักพระ											↔		
4. ศึกษาวิถีชุมชนทะเลน้อย	←												→
5. ชมพระตำหนัก	←												→
6. ชมทะเลบัวสายนับล้าน ดอก		↔		→									
7. ส่องนกน้ำนานาชนิด(นก ประจำถิ่น) เช่น นกอีโก้ นก พริก นกอีล้ำ เป็นต้น	←												→
8. ส่องนกอพยพไซบีเรีย เช่น นกนางนวลธรรมดา นก นางนวลแกลบเคราขาว เป็นต้น													↔
9. วิ่งฮาร์ฟมาราธอน			↔										
10. เทศกาลอาหารพื้นเมือง เช่น แกงส้มไหลบัว			←						→				

สรุปภาพรวมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เพื่อการเรียนรู้ และเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ พอสังเขปได้ดังนี้

เส้นทางที่ 1 โปรแกรม 1 วัน ศึกษาวิถีชุมชนคีรีวง-เขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษากลุ่มออมทรัพย์ ตลาดคีรีวง วัดคีรีวง กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มจักรสาน บ้านประวัติศาสตร์ โสมสเดย์ กลุ่มสบู่สมุนไพร ตลาดผลไม้หนานหิน คลองท่าชาย ถ้ำแก้วสุรกานต์ น้ำตกกะโรม (ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาหลวง) น้ำตกท่าแพ อำเภอช้างกลาง (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร) วัดสวนขัน (พ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์) น้ำตกสวนอายุ น้ำตกเหนือฟ้า เป็นต้น

เส้นทางที่ 2 โปรแกรม 1 วัน ชมวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เริ่มจาก สะพานวิถีทะเลน้อย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 10 ผ่านโรงฟาง ชมกลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูดและสินค้า OTOP ระดับประเทศ การแสดงการรำโนราห์ของชุมชนในท้องถิ่น การสานเสื่อกระจูด การแปรรูป-สัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๊กตา เคยปลา ปลาแห้งแดดเดียว การทำเครื่องมือหาปลา เป็นต้น วัดบ้านสวน ชมเจดีย์ เกจิอาจารย์ วัดภูเขาทอง วัดสุนทรवास วัดเขาอ้อ วัดสวนธรรมเจดีย์ มุ่งสู่หาดแสนสุขลำปำ

เส้นทางที่ 3 โปรแกรม 1 วัน เริ่มจากอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง (เที่ยวชมผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว) วัดบ้านสวน ชมเจดีย์เกจิอาจารย์ วัดภูเขาทอง ชมประวัติศาสตร์ วัดสุนทรवास วัดเขาอ้อ วัดสวนธรรมเจดีย์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านควนขี้เสียนซึ่งเป็นที่วางไข่ของนกนานาชนิด ผ่านศูนย์ศิลปาชีพห้วยเขียวและแหล่งแปรรูปสัตว์น้ำ เที่ยวชมวิถีชุมชน การทำกระจูด ผ่านควนเค็ง เที่ยวชมนกนานาชนิดและวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านควนทะเลโมง ชมนกนานาชนิด ผ่านทุ่งคลองควา สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช

เส้นทางที่ 4 โปรแกรม 1 วัน เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านควนขี้เสียนซึ่งเป็นที่วางไข่ของนกนานาชนิด ผ่านศูนย์ศิลปาชีพห้วยเขียวและแหล่งแปรรูปสัตว์น้ำ เที่ยวชมวิถีชุมชนการทำกระจูด ผ่านควนเค็ง เที่ยวชมนกนานาชนิดและวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านควนทะเลโมง ชมนกนานาชนิด ผ่านทุ่งคลองควา ถึงที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สะพานวิถีทะเลน้อย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 10 ผ่านโรงฟาง ชมกลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูดและสินค้า OTOP ระดับประเทศ การแสดงการรำโนราห์ของชุมชนในท้องถิ่น การสานเสื่อกระจูด การแปรรูป-สัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๊กตา เคยปลา ปลาแห้งแดดเดียว การทำเครื่องมือหาปลา เป็นต้น

เส้นทางที่ 5 โปรแกรม 1 วัน หาดราชมงคล จังหวัดตรัง ชมป่าโกงกางบ้านฉางหลวง ชมวิถีชีวิตชาวประมงชายฝั่งบ้านฉางหลวง เดินทางเลียบบคลองฉางหลวง กิจกรรม Walkway 4 กิโลเมตร ชมป่าโกงกาง สัตว์นานาชนิด ได้แก่ ลิง ค่าง ปูแสม นาก นก ชมพื้นที่ หอยหวาน โรงแรมอนันตราสีกาเรีส์อร์ทแอนสปา อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ถ้ำเลเขากอบ มุ่งสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช

เส้นทางที่ 6 โปรแกรม 1 วัน เดินป่าศึกษาธรรมชาติลำเนาไพร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา ศึกษาภูมิปัญญากลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 7 และ หมู่ที่ 3 เช่น ผลิตภัณฑ์จากยางพารา ผลิตภัณฑ์จากส้มแขก เป็นต้น

เส้นทางที่ 7 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เที่ยวชมนกนางนวลเกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนูนกนานาชนิด แหล่งทำรังวางไข่เหยี่ยวนายเคลื่อน ศาลนางเรียม ดงบัวบา คลองบ้านกลาง ฝูงควาย ดงนกเป็ดผีเล็ก ดงนกกาน้ำเล็ก ชมวิถีชีวิตการยกยอที่บ้านชายคลอง เที่ยวชมสวนพฤกษศาสตร์(เส้นทางเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์ไม้) อำเภอควนขนุน อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ผ่านคลองจระเข้ขาว คลองโคลนร้อน ถ้ำน้ำผึ้งเที่ยวชมหินงอกหินย้อย พายเรือแคนูเข้า ชมป่าชายเลนในหุบเขาลอด คลองลานเข้ ถ้ำเจ้าคุณหรือถ้ำคุณปู่ คุณย่า ชมประวัติศาสตร์และรอยเท้าฝ่าพระบาท ชมพระอาทิตย์ตกดินบนเขาเจ้าไหม(จากจุดสูงสุดของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม)

เส้นทางที่ 8 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน การเดินป่าศึกษาธรรมชาติคีรีวง – ยอดเขาหลวง (สูงที่สุดในภาคใต้) จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาพืชพรรณไม้ป่า ๆ ที่หาดูได้ยาก เช่น ลิ้นมังกร ส้ม เอื้องสิงโตอาจารย์เต็ม มหาสดำ ดงปิโกเนียบใหญ่ ดงบัวแดง ซอไข่มุก เป็นต้น น้ำตกพรหมโลก บ้านเขาขุนพนม น้ำตกอ้ายเขียว อำเภอเมือง เป็นต้น

เส้นทางที่ 9 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน ศึกษาวิถีชุมชนคีรีวง-เขาหลวง กลุ่มออมทรัพย์ ตลาดคีรีวง วัดคีรีวง กลุ่มผ้ามัดย้อม กลุ่มจักรสาน บ้านประวัติศาสตร์ โฮมสเตย์ กลุ่มสมุนไพร สมุนไพร เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เที่ยวชมนกนางนวลเกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนูนกนานาชนิด แหล่งทำรังวางไข่เหยี่ยวนายเคลื่อน ศาลนางเรียม ดงบัวบา คลองบ้านกลาง ฝูงควาย ดงนกเป็ดผีเล็ก ดงนกกาน้ำเล็ก ชมวิถีชีวิตการยกยอที่บ้านชายคลอง เที่ยวชมสวนพฤกษศาสตร์(เส้นทางเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์ไม้)

เส้นทางที่ 10 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน ชมวิถีชุมชนทะเลน้อยเริ่มจากหัวสะพานวิถีทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย ผ่านบ้านบน โคกจูด ชมวิถีการสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๋นเค็ม ปลาแห้งแดดเดียว การทำเครื่องมือหาปลา เป็นต้น มุ่งสู่หาดแสนสุขลำปำ บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน แก่งหนูแร่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เดินป่าศึกษาธรรมชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง น้ำตกโตนหาดทราย (หมู่ที่ 7) น้ำตกโตนเรือ (หมู่ที่ 9) เขื่อนบางพ่องษ์ ผาดำ อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

เส้นทางที่ 11 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน เริ่มต้นจากท่าเทียบเรือหาดปากเมง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ผ่านคลองทางลัดสู่อ่าวบุญคง ชมถ้ำขนมโคหรือชมถ้ำตันไทร ชมหินย้อยและสัตว์ป่า ลิง ค่าง ชะนี นาก ผ่านถ้ำอ่าวบุญคง ชมหินย้อยและสัตว์นานาชนิด ล่องเรือเลียบอ่าวบุญคง ไปสู่หาดราชมงคลเที่ยวชมถ้ำที่มีลานกว้างสำหรับจัดงานวิภาที่ใต้สมุทร ชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ชมเกาะหลอหลอเพื่อศึกษาธรรมชาติของรังนกนางแอ่น (การเข้าชมเกาะหลอหลอ ขึ้นอยู่กับทิศทางลม) ชมค้างคาวพักเหนื่อยเวลา 18.00 -19.00 น. เที่ยวชมปะการังน้ำตื้นหลังเกาะเมง บ่อน้ำร้อนควนแดง อำเภอกันตัง(ชมยางพาราต้นแรก) ชมพิพิธภัณฑ์พระยาวิชิตราชประติษฐาน ศาลหลักเมืองตรัง อำเภอนาโยง (ผ้าทอนาหมื่นศรี) น้ำตกเขาช่อง น้ำตกโตนเต๊ะ น้ำตกสายรุ้ง อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา จังหวัดสตูล

เส้นทางที่ 12 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน เที่ยวชมพะยูน เริ่มจากอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ผ่านคลองจระเข้ขาว คลองโคลนร้อน ถ้ำน้ำผึ้งเที่ยวชมหินงอกหินย้อย พายเรือแคนูเข้าชมป่าชายเลนในหุบเขาลอด คลองลานเข้ ถ้ำเจ้าคุณหรือถ้ำคุณปู่ คุณย่า ชมประวัติศาสตร์และรอยเท้าฝ่าพระบาท ชมพระอาทิตย์ตกดินบนเขาเจ้าไหม(จากจุดสูงสุดของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม) หมู่บ้านเจ้าไหม หมู่ 6 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง ชมนกนานาชนิด เช่น อีกรอยปากยาว หัวโต กิณปู เคนปาวเวอร์ เป็นต้น เขตห้ามล่าสัตว์หัวเกาะลิบง จุดชมพะยูนหมู่บ้านบาตูปูเต๊ะ ตกปลาหลังเกาะลิบง ชมปะการังหลังเกาะลิบง ชมน้ำตกนิรนาม ชมบ่อน้ำผุดกลางทะเล (น้ำจืด)

เส้นทางที่ 13 โปรแกรม 3 วัน 2 คืน เส้นทางทางทะเล อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง หาดยาว ถ้ำมรกต เกาะมุก เกาะกระดาน ดำน้ำดูปะการัง ปลาการ์ตูนหลากสี เกาะเชือก เกาะม้า ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น ดอกไม้ทะเล ปลาการ์ตูนหลากสี ปลาสิงโต เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ร่องน้ำจาบัง เกาะหินงาม หาดทรายขาว เกาะราวี หมู่เกาะหินซ้อน เกาะลวงกวย เกาะผึ่ง เกาะดง

เส้นทางที่ 14 โปรแกรม 3 วัน 2 คืน อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เกาะไข่ (สัญลักษณ์ประจำจังหวัดสตูล) เกาะหลีเป๊ะ หาดทรายขาว เกาะราวี ร่องน้ำจาบัง เกาะหินงาม น้ำตกโจรสลัด เกาะอาดัง จุดชมวิวผาชะโด เกาะกะ อ่าวแม่หม้าย

เส้นทางที่ 15 โปรแกรม 3 วัน 2 คืน การเดินป่าระยะไกล เริ่มจากสถานีวิจัยวิจัยลุ่มน้ำบ้านวังพา ลานหินประมาณ 10 ชั้น ทั้งใหญ่ น้ำตกโตนน้ำปลิว ถ้ำค้างคาว (นับล้านตัว) ป่าไม้ไผ่ (จุดสูงสุด) น้ำตกปาหนัน บ้านน้ำร้อน อ.ควนกาหลง จ.สตูล อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล

ตารางที่ 35 สรุปปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช
พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

กิจกรรม/ประเพณีการท่องเที่ยว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1. กิจกรรมศึกษาดูงาน กลุ่มต่าง ๆ (หมู่บ้านคีรีวง อุทยานแห่งชาติเขาลง)	←												→
2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาลง (หมู่บ้านคีรีวง อุทยานแห่งชาติเขาลง)	←					→							
3. เทศกาลผลไม้ท้องถิ่น (หมู่บ้านคีรีวง อุทยานแห่งชาติเขาลง)							←		→				
4. กิจกรรมการดำน้ำ/ศึกษาปะการัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา)	←					→						←	→
5. ประเพณีลอยเรือ (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา)					↔					↔			
6. กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติเกาะอาดัง (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา)	←					→						←	→
7. เทศกาลวันแห่งความรัก เกาะไข่ (เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา)		↔											
8. ประเพณีวิวาทิได้สมุทร (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม)		↔											
9. ประเพณีหอยตะเภา (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม)											↔		
8 กิจกรรมดำน้ำ ดูปะการัง (อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม)	←					→						↔	→
10. การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง)	←									→			
11. เทศกาลล่องเรือแลนก (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย)			↔	→									
12. ส่องนกนานาชนิด(นกประจำถิ่น) เช่น นกอีโก้ง นกพริก นกอีล้ำ เป็นต้น (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย)	←												→
13. ส่องนกอพยพไซบีเรีย เช่น นกนางนวลธรรมดา นกนางนวลแกลบเคราขาว เป็นต้น (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย)												↔	→
14. เทศกาลอาหารพื้นเมือง เช่น แกงส้มไหลบัว (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย)			←						→				

คำถามการวิจัยข้อที่ 4. กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นอย่างไร

ผลการศึกษาสำหรับตอบคำถามการวิจัยข้อ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวกับวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวโดยผู้เชี่ยวชาญจากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ศูนย์ศึกษาธรรมชาติทางทะเล จังหวัดตรัง สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ และสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย ได้ให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยว และได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบเพื่อประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยวก่อนและหลังผ่านการทดลองนำเที่ยว ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 โดยได้ผลการศึกษา ดังนี้

กิจกรรมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว มีดังนี้คือ

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัด นครศรีธรรมราช

กิจกรรมเรียนรู้ “การเดินทางป่าเขาหลวง”

บทนำ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะไกล เส้นทางสู่อยอดเขาหลวงเส้นนี้ มีทางขึ้นอยู่ในท้องที่บ้านคีรีวง หมู่ที่ 10 ตำบลกำโลน อ.ลานสกา สามารถเดินทางจากตั้งเมืองนครศรีธรรมราชไปตามเส้นทางสาย นคร-บ้านส้อง ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร แล้วมีทางแยกขวามือเข้าหมู่บ้านคีรีวงระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร การเดินทางสู่อยอดเขาหลวงใช้เวลาในการเดินทางไปกลับ 3 วัน 2 คืน โดยความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,835 เมตร นับได้ว่าเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งในแต่ละปีมีผู้คนสนใจขึ้นยอดเขาหลวงเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน ทั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพป่าดึกดำบรรพ์ ศึกษาวิจัยพันธุ์ไม้อยอดเขาหลวง และชมความหลากหลายทางชีวภาพ โดยจะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

1. เพื่อให้ นักท่องเที่ยว ได้ทราบถึงลักษณะของป่าเขาหลวง
2. เพื่อให้ นักท่องเที่ยว ได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าเขาหลวง
3. เพื่อศึกษาระบบนิเวศวิทยาป่าไม้ ของป่าเขาหลวง
1. เพื่อความเพลิดเพลินในการพักผ่อนหย่อนใจ

เนื้อหาในการเรียนรู้

1. โครงสร้างป่าเขาหลวง
2. ป่าต้นน้ำ
3. พืชพรรณ และสัตว์ป่าในเขาหลวง

ระยะเวลาที่ใช้	3 วัน 2 คืน
จำนวนนักท่องเที่ยว	ไม่เกิน 15 คน
กลุ่มเป้าหมาย	นักท่องเที่ยวทั่วไป
กระบวนการเรียนรู้	การบรรยายระหว่างเดินทาง, ศึกษาลักษณะจริง
วิทยากร	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่ทำการน้ำตกกระโรม

ขั้นตอนการเรียนรู้

1. เตรียมสภาพร่างกายและความพร้อมในการเดินทาง
2. เตรียมความพร้อมของสัมภาระและตรวจเช็คความถูกต้องครบถ้วนของอุปกรณ์
3. ทดสอบความรู้ทั่วไปในการเดินป่าเขาหลวงก่อนการเดินทาง
4. ฟังการบรรยายทำความเข้าใจและข้อตกลงในการเดินป่าจากเจ้าหน้าที่
5. เริ่มต้นการเดินทางโดยพร้อมกันที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาหลวง (น้ำตกกระโรม)
6. ใช้เวลาในการเดินทาง 3 วัน 2 คืน ในการศึกษาธรรมชาติในป่าเขาหลวง
7. สิ้นสุดการเดินทางพร้อมทดสอบความรู้ทั่วไปอีกครั้งหลังการเดินทางเพื่อสรุปผล

ผลที่ได้คาดว่าจะได้รับการเรียนรู้

1. นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจถึงลักษณะทางธรรมชาติของป่าเขาหลวง
2. ฝึกการสังเกต
3. ฝึกความอดทน
4. เข้าใจและสามารถดำรงชีพในป่าได้
5. นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงประวัติและเรื่องราวต่าง ๆ ในการเกิดขึ้นของป่าเขาหลวงและการเกิดขึ้นของเส้นทางศึกษาธรรมชาติยอดเขาหลวง

ปฏิทินการท่องเที่ยว

ระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน

การเตรียมตัวเดินป่า

ก่อนที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติในป่านั้น ต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อม ดังนี้

1. สถานที่

ต้องหาข้อมูลของสถานที่นั้นให้มากที่สุดทั้งนี้เพื่อจะได้จัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม เพราะแต่ละสถานที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกันโดยในครั้งนี้เราจะเดินป่าเขาหลวงซึ่งเป็นเขาสูงสลับซับซ้อนและจะต้องไต่ระดับความสูงที่ชันมากในบางช่วงดังนั้นควรเตรียมพร้อมด้านสภาพร่างกาย ให้ฟิตสมบูรณ์ที่สุด

2. การแต่งกาย

การแต่งกายควรเป็นชุดที่ใส่สบาย คล่องตัวและใช้โทนสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ เช่น สีเขียวหรือน้ำตาล หมวก นับว่ามีประโยชน์มากในการเดินป่า หมวกที่เลือกใช้จะเป็นหมวกปีกหรือหมวกแก๊ปก็ได้ เสื้อและกางเกง ควรใส่เสื้อแขนยาว เพื่อป้องกันแมลง หนามและแสงแดด เนื้อผ้าควรเป็นชนิดที่ซับน้ำ ได้ดี เพื่อจะได้ดูดซับเหงื่อช่วยระบายความร้อน กางเกงควรเป็นกางเกงที่สวมสบาย เสื้อผ้าควรแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดเดินป่า 1 ชุด และชุดนอน 1 ชุด นอกจากนั้นควรมีเสื้อแจ็กเก็ตอีก 1 ตัว และถุงเท้า เพราะในเวลากลางคืนในป่าจะมีอากาศเย็น รองเท้า เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ควรเป็นรองเท้าน้ำหนักที่แข็งแรงและสวมใส่พอดี เฉพาะที่เขาลอง บางช่วงอาจมีทากเยอะหน่อย จึงขอแนะนำ ให้ใช้ถุงเท้ายาว หมักน้ำยาจุน แล้วตากทิ้งไว้ให้แห้ง แล้วนำมาใส่กันทาก (ภูมิปัญญาชาวบ้าน)

3. อุปกรณ์เดินป่า

เป้หลัง ควรเลือกชนิดที่เบา มีขนาดกะทัดรัดคล้องตัว อุปกรณ์ที่นำไปนั้นก็เน้นที่มีน้ำหนักเบา และมีประโยชน์ เช่น เต็นท์ ถุงนอน เพล ไฟฉาย เสื้อกันฝน มีดพก กระจกน้ำ หม้อสนาม ชุดยาสีฟัน เชือก สมุดบันทึก ถุงพลาสติก ฯลฯ

4. การเดินป่า

ก่อนออกเดินป่าควรสำรวจความเรียบร้อยของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม ตีมน้ำให้เต็ม และเติมกระจกน้ำให้เต็ม ศึกษาจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทางให้เข้าใจ

หลักการของการดำรงชีพในป่า มี ดังนี้

1. ต้องหยั่งสถานการณ์
2. อย่าใจร้อน
3. ต้องระงับความตื่นเต้นและความหวาดกลัว
4. พยายามนึกถึงที่อยู่ครั้งสุดท้ายที่จำเส้นทางได้
5. ประดิษฐ์อุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด
6. พยายามทำตัวให้กลมกลืนกับสภาพพื้นที่ หรือคนพื้นเมืองให้มากที่สุด
7. การรักษาความสะอาด ก่อนสวมเสื้อผ้าในตอนเช้าควรผิงไฟไล่ความชื้น
8. ระวังอย่าให้เท้าเจ็บ
9. ระวังโรคทางลำไส้ การกิน ดื่ม ต้องสะอาด
10. ระวังป้องกันร่างกายและให้ความอบอุ่นร่างกายอยู่เสมอ

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

กิจกรรมเรียนรู้ “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ”

หลักการและเหตุผล

ด้วยในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักดีว่าทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า ตลอดจนทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรทางทะเล ซึ่งเป็นแหล่งรวมความหลากหลายของระบบนิเวศที่สลับซับซ้อน มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งซึ่งจนไม่อาจแยกขาดจากกันได้ อีกทั้งยังอำนวยประโยชน์มากมายมหาศาล ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่มวลมนุษย์ ปัจจุบันแหล่งทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลงจนตกอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง

อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ อันอำนวยประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ชาติอย่างมากมาย ไม่ว่าจะทรัพยากรธรรมชาติบนบกหรือทรัพยากรธรรมชาติใต้ท้องทะเล เปรียบเสมือนห้องเรียนธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ ที่รอให้ผู้คนเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างมีจุดจบ

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

1. เพื่อให้อุทยานแห่งชาติเป็นห้องเรียนธรรมชาติ ที่ให้ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว
2. เพื่อวางพื้นฐานให้เยาวชนสร้างกิจกรรมต่อธรรมชาติในแนวทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
4. เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้เป็นนักอนุรักษ์ที่ดีในอนาคต

วิธีการเรียนรู้

การบรรยายและสาธิตโดยใช้วิทยากรเอกสารและสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

ภาคบรรยาย ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชน ตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความรักในทรัพยากรธรรมชาติและเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติโดยไม่ทำลาย

ภาคปฏิบัติ เป็นการศึกษาและสัมผัสธรรมชาติในพื้นที่จริง พร้อมบทบาทปฏิบัติการทำให้เกิดความเข้าใจและรักธรรมชาติ และสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างเยาวชน พี่เลี้ยงและวิทยากร

กลุ่มเป้าหมาย

เยาวชน

ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ 2 วัน 1 คืน

ปฏิทินการเรียนรู้ 16 พฤศจิกายน – 15 พฤษภาคม ของทุกปี

เนื้อหาในการเรียนรู้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. การจัดการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีและยั่งยืน นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ปฏิบัติการนิเวศวิทยา ป่าไม้ และสัตว์ป่า
 - เดินป่าศึกษาธรรมชาติ
 - ดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล
4. บทบาทของเยาวชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. กิจกรรมนันทนาการเชิงอนุรักษ์

วิทยากร

เจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ตต.5 (แหลมสน) เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

ผลที่คาดว่าจะได้รับการเรียนรู้

1. เยาวชนได้รับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างพื้นฐานการอนุรักษ์ให้กับเยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และเพื่อเป็นกำลังสำคัญต่อไปในการอนุรักษ์ธรรมชาติต่อไป
2. เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี นำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป
3. สามารถสร้างแนวร่วมและเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

กิจกรรมเรียนรู้ “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

หลักการและเหตุผล

ด้วยในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักดีว่าทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า ตลอดจนทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรทางทะเล ซึ่งเป็นแหล่งรวมความหลากหลายของระบบนิเวศที่สลับซับซ้อน มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งซึ่งจนไม่อาจแยกขาดจากกันได้ อีกทั้งยังอำนวยประโยชน์มากมายมหาศาล ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่มวลมนุษย์ ปัจจุบันแหล่งทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลงจนตกอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติทางทะเล จังหวัดตรัง พิจารณาแล้วเห็นว่าการสร้างและปลูกฝังทัศนคติในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับนักท่องเที่ยวและเยาวชน ให้เกิดความรักและความซาบซึ้งในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และจะก่อให้เกิดพลังแนวร่วมเพื่อผลักดันให้การดำเนินงานทางด้านอนุรักษ์ประสบผลสำเร็จได้ อีกแนวทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

1. เพื่อให้อุทยานแห่งชาติเป็นห้องเรียนธรรมชาติที่ให้ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชน ซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติ
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน
3. เพื่อสร้างแนวร่วมและเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มเป้าหมาย

เยาวชน

ระยะเวลา

2 วัน 1 คืน

วิทยากร

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและวิจัยทางทะเล จังหวัดตรัง

วิธีการเรียนรู้

1. **การบรรยาย** ใช้วิธีการสื่อความหมายธรรมชาติ และสื่อประกอบอื่น เช่น หุ่นจำลองของพะยูน การนำเสนอผ่าน PowerPoint ตัวอย่างของเต่าทะเล และการเล่นเกมบิงโก โดยมุ่งเน้นที่จะให้นักท่องเที่ยว ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตของระบบนิเวศน์ทางทะเล รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน และอิทธิพลต่อระบบนิเวศทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเน้นให้มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเวลา

2. **การปฏิบัติ** จัดให้มีกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาระบบนิเวศทางทะเลในพื้นที่จริง เพื่อเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติและสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะมีเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์สลับกับกิจกรรมนันทนาการและบทเพลงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทั้งภาคกลางวันและกลางคืน เพื่อสร้างความสนิสนมคุ่นเคย ให้ความสนุกสนานและให้ข้อคิดต่าง ๆ ภาคกลางคืนจะมีกิจกรรมรอบกองไฟ จะได้สัมผัสกับบรรยากาศของธรรมชาติ ยามค่ำคืน เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

เนื้อหาในการเรียนรู้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
1. การจัดการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีและยั่งยืน นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ปฏิบัติการนิเวศวิทยา ป่าไม้ และสัตว์ป่า
 - เดินป่าศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน ป่าชายหาดทรายและหาดหิน
 - ศึกษาระบบนิเวศหญ้าทะเล
 - ดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล เช่น พะยูน เต่าทะเล
3. บทบาทของเยาวชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. นันทนาการและกิจกรรมรอบกองไฟ

ผลที่คาดว่าจะได้รับการเรียนรู้

1. เยาวชนได้รับความรู้และมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนของชาติเป็นทรัพยากรบุคคล ที่มีประสิทธิภาพ และมีบทบาทต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
3. สามารถสร้างแนวร่วมและเครือข่ายให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาซ่าง จังหวัดสงขลา

กิจกรรมเรียนรู้ “ศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก”

บทนำ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นนี้ตั้งอยู่บริเวณสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาซ่าง สภาพโดยทั่วไปของเส้นทางเป็นป่าชั้นสองที่กำลังเจริญเติบโตไปจนถึงป่าที่กำลังเปลี่ยนเป็นป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์ในอนาคต มีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึก และความตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“เส้นทางชมน้ำตก” เส้นทางชมน้ำตก ซึ่งมีระยะทาง 2,100 เมตรใช้เวลาในการเดินประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง โดยมีจุดศึกษาทั้งหมด 17 จุด สภาพทั่วไปของเส้นทางเป็นป่าดิบชื้นที่ใกล้สมบูรณ์ในอนาคตมีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม จุดศึกษาที่กำหนดให้เป็นเพียงตัวอย่างสำหรับการเรียนรู้ แต่ที่แท้จริงแล้วในเส้นทางยังมีสิ่งอื่นที่ให้เราได้ค้นหาและเรียนรู้อีกมากมาย ซึ่งในปัจจุบันทางสถานีฯ มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติอยู่ทั้งหมด 5 เส้นทาง คือ เส้นทางลำเนาไพร เส้นทางนาสัจญ์ เส้นทางชมน้ำตก เส้นทางสมพงคู่ (หรือเส้น 5 กิโลเมตร) และ เส้นทางสู่สถานีวิจัย (หรือเส้น 11 กิโลเมตร) ผู้สนใจจะมาเดินศึกษาธรรมชาติติดต่อทางสถานีฯ ได้ในวันและเวลาราชการ

การเดินทางตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้เรามีโอกาสใกล้ชิดธรรมชาติ การเดินแบบนี้ไม่ได้มุ่งให้ไปถึงจุดหมายโดยเร็ว แต่เป็นการเดินเพื่อชม สังเกตดูสิ่งต่าง ๆ และสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง หากเราใช้ความสังเกต เราจะมีโอกาสได้พบเห็น

สิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ มีดอกไม้ พันธุ์ไม้ที่แปลกตา แมลงหรือสัตว์ที่มีรูปร่างและพฤติกรรม น่าสนใจ เราจะได้รับอันตรายน้อยมาก ถ้าเราเดินเฉพาะเส้นทางที่จัดไว้ให้

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

1. เพื่อให้เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปได้ศึกษาธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง
2. เพื่อให้เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าและต้นน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง
3. เพื่อศึกษาระบบนิเวศวิทยาป่าไม้ในเขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง
4. เพื่อความเพลิดเพลินในการพักผ่อนหย่อนใจ

กลุ่มเป้าหมาย

เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป

ระยะเวลา

2 วัน 1 คืน

วิทยากร

สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่

เนื้อหาในการเรียนรู้

1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง
2. มารู้อีกเส้นทางศึกษาธรรมชาติกันเถอะ
3. การเตรียมตัวสำหรับเดินศึกษาธรรมชาติ
4. หลักการเดินศึกษาธรรมชาติ
5. จุดศึกษา
 - จุดที่ 1 การทดแทนของสังคมพืช
 - จุดที่ 2 กำเนิดป่า
 - จุดที่ 3 คอนโดในป่า
 - จุดที่ 4 พันธุ์ไม้ที่เลื้อยลด
 - จุดที่ 5 ปาล์มเลื้อย
 - จุดที่ 6 กระบาก
 - จุดที่ 7 จุดชมวิว

- จุดที่ 8 น้ำพืงเรือ เสือพืงป่า
- จุดที่ 9 โครงสร้างป่าดิบชื้น
- จุดที่ 10 ย้อนรอยสู่ออดีต
- จุดที่ 11 ผู้ย่อยสลาย
- จุดที่ 12 หน้าต่างของป่า
- จุดที่ 13 พูพอน ของสมพง
- จุดที่ 14 รักษาป่า รักษาน้ำ
- จุดที่ 15 ยี่แรด
- จุดที่ 16 ป่าให้อะไรกับเรา
- จุดที่ 17 เราคืนอะไรให้ป่า

หลักในการเดินศึกษาธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้ต้องใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ

- ตา ใช้ดูและสังเกตสิ่งต่างๆ ในเส้นทาง
- หู ใช้ฟังเสียงน้ำ ลม เสียงนก ชะนี แมลง ในป่า
- จมูก ใช้สูดดมกลิ่นของมวลดอกไม้ที่เบ่งบาน
- ลิ้น ใช้ชิมรส
- มือ ใช้สัมผัส ผิวของเปลือกไม้ และรับรู้ความร้อนเย็น

(แต่ควรระวังอย่าสัมผัสต้นไม้ที่ไม่รู้จัก เนื่องจากต้นไม้บางชนิดมีพิษที่เป็นอันตรายต่อผิวหนังได้)

หลักการเดินศึกษาธรรมชาติ

1. ก่อนเดินควรฝึกสายตาให้คุ้นเคยกับสภาพป่า
2. เดินอย่างอ้อมก่าลัง สม่่าเสมอ ไม่ควรเดินอย่างรีบเร่ง เพราะนอกจากจะเหนื่อยแล้วยังทำให้พลาดโอกาสชมความงามของธรรมชาติได้
3. ระหว่างที่เดินไม่ควรส่งเสียงดังเกินไป เพราะจะทำให้สัตว์ป่าตกใจจนหนีเตลิด
4. พยายามเดินตามเส้นทางที่จัดไว้ และไม่เดินคนเดียว ทั้งนี้เพื่อป้องกันอันตรายและการพลัดหลง
5. เดินแถวเรียงหนึ่ง ทิ้งระยะห่างกันพอควร แต่ต้องอยู่ในสายตาของกลุ่มตลอดเวลา

จุดศึกษาเพื่อการเรียนรู้

จุดที่ 1 การทดแทนของสังคมพืช

ป่าบริเวณนี้เดิมเป็นป่าที่ถูกรบกวน แต่ป่าจะค่อย ๆ ฟื้นตัวเองขึ้นมา โดยมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมพืชอย่างเป็นลำดับ ที่เรียกว่า “กระบวนการทดแทน” ในกระบวนการทดแทนอาจเริ่ม ด้วย มอส หญ้า แล้วตามมาด้วย ไม้พุ่ม กล้วยป่า เมื่อดินมีความชื้นมากขึ้น “ไม้เบิกนำ” ซึ่งเป็นไม้ที่ชอบแสงก็จะเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว

ในบริเวณนี้เราจะพบไม้พืชมงคลได้แก่ “ปูดใหญ่” ซึ่งจัดเป็นพืชวงศ์ชิง ขึ้นเป็นกลุ่มเป็นกอ หน่อและดอกอ่อนของปูดใช้ต้มกินเป็นผักสดส่วนกาบหุ้มลำต้นใช้สานเป็นภาชนะใส่ของชาวเขาเผ่าเย้าใช้รากมาต้มน้ำดื่ม เพื่อขับลม แก้ปวดท้อง อาหารไม่ย่อย แก้โรคกระเพาะอาหาร และอาหารเป็นพิษ

เดินต่อไปจะพบไม้เบิกนำ อีกชนิดคือ “ปออีแก้ง” หรือเรียกอีกชื่อตามภาษาท้องถิ่นว่า “ต้นขี้หนอน” ลักษณะสำคัญของปออีแก้ง คือ มีลำต้นเป็นสีเทาอ่อนผิวเรียบมีรูอากาศเป็นเนื้อหนา ใบเป็นรูปไข่ในช่วงต้นเดือนเมษายนปออีแก้งออกดอกสีขาว และเจริญเป็นผลในเดือนพฤษภาคม ปออีแก้งเป็นไม้เนื้ออ่อนจึงเหมาะสำหรับทำไม้อัดเปลือกใช้ผสมสีย้อมเพื่อให้ติดทนนาน

เดินไปจะพบกับความหลากหลายของพันธุ์ไม้ชั้นล่าง เช่น เข็มป่า หวาย เฟิร์นตลอดจนว่านชนิดต่างๆ ซึ่งในช่วงเช้ามักมีแมลงจำพวกมด แมลงปีกแข็ง และผีเสื้อ ออกมาหาอาหาร อยู่ท่ามกลางเสียงธารน้ำตก ที่ไหลอยู่ข้างเส้นทาง

จุดที่ 2 กำเนิดป่า

กองหินที่เราเห็นจัดเป็น “หินแปร” ซึ่งเป็นหินที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความร้อน ความดัน หรือปฏิกิริยาทางเคมี จนเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและชนิดแร่ที่ประกอบเป็นเนื้อหิน

เมื่อเวลาผ่านไปอีกหลายร้อยปีในอนาคต หินเหล่านี้จะผุกร่อนจนกลายเป็นดิน โดยมีแสงแดด ความชื้น และสภาพอากาศ เป็นตัวสำคัญที่ช่วยทำให้ผุกร่อน

กองหินเหล่านี้นอกจากจะช่วยชะลอการไหลของน้ำยามที่ฝนตกแล้วยังเป็น “แหล่งที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กๆ” (Microhabitat) เราลองมองไปที่ใต้หินดูสิ เราจะพบรูของสัตว์ขนาดเล็กไม่ว่าจะเป็นแมงมุม หนู มด ไส้เดือน ฯลฯ ส่วนบนก้อนหินก็ยังเป็นแหล่งที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตจำพวก “ไลเคน”

จุดที่ 3 คอนโดในป่า

รังปลวกที่เราเห็นอยู่ดูคล้ายคอนโดมิเนียมเพราะมีการจัดแบ่งเป็นห้อง ๆ เช่น ห้องตัวอ่อน ห้องเก็บเสบียง มีถนนเชื่อมต่อกัน และมีระบบถ่ายเทอากาศ โดยมีท่อระบายอากาศอยู่ในส่วนยอดของรัง เพื่อช่วยควบคุมอุณหภูมิภายในรังให้อยู่ในระดับสมดุล

ปลวกจัดเป็นสัตว์สังคม เช่นเดียวกับมดและผึ้ง มีการแบ่งงานกันทำ โดยราชินีปลวกและปลวกตัวผู้ทำหน้าที่ในการสืบพันธุ์ มีปลวกงานทำหน้าที่หาอาหารและเลี้ยงดูตัวอ่อน และปลวกทหารที่มีเขี้ยวแหลมกัดทำหน้าที่ในการคุ้มกัน และรักษาความปลอดภัย พอในช่วงฤดูฝนปลวกวรรณะสืบพันธุ์ หรือ “แมลงเม่า” จะบินออกมาจากรัง เพื่อจับคู่ผสมพันธุ์ เมื่อจับคู่ได้แล้วก็จะสลัดปีกแล้วกลับคืนสู่ดิน เพื่อสร้างรังใหม่ต่อไป เราแบ่งปลวกออกเป็น 3 ประเภท คือ

ปลวกกัดไม้แห้ง ได้แก่ ปลวกที่อาศัยในเนื้อไม้ที่แห้ง

ปลวกกัดไม้เปียก ได้แก่ ปลวกที่อาศัยในเนื้อไม้ที่มีความชื้นสูง

ปลวกใต้ดิน ได้แก่ ปลวกที่อาศัยอยู่ในดิน โดยการสร้างอุโมงค์ใต้ดิน

จุดที่ 4 พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด

ป่าดิบชื้นเป็นป่าที่ค่อนข้างทึบ ทำให้ได้เรือนยอดมีแสงส่องลงไปได้น้อย พืชใต้เรือนยอดจึงปรับตัวเพื่อความอยู่รอด “เถาวัลย์” ซึ่งเป็นพืชใต้เรือนยอดต้องพันรอบต้นไม้ หรือเกาะเกี่ยวตามต้นไม้อื่นเพื่อรับแสงแดดมาใช้สังเคราะห์แสง

ประโยชน์ของเถาวัลย์สามารถบอกทิศได้ โดยดูจากการพันของเถาวัลย์ว่าเกลียวแรกขึ้นไปทางไหน ทิศนั้นจะเป็นทิศตะวันออก เพราะเถาวัลย์จะเลื้อยเข้าหาแสง เถาวัลย์บางชนิดเมื่อตัดแล้วมีน้ำไหลออกมาใช้ดื่มแทนน้ำได้ เช่น ย่านอวด ย่านปด นอกจากนี้เถาวัลย์บางชนิดยังสามารถใช้ทำยาสมุนไพรได้โดยการตัดแล้วทุบเพื่อเอาน้ำจากเถาวัลย์ เช่น ย่านสะบ้า

เถาวัลย์ยังช่วยลดความรุนแรงที่เกิดจากลมพายุได้ ทำให้ต้นไม้ไม่โค่นล้มง่าย ๆ เนื่องจากต้นไม้ที่มีเถาวัลย์มาพันหรือเกี่ยวก็เหมือนกับมีเชือกมาตรึงและสร้างความมั่นคง แต่ถ้าต้นไม้เถาวัลย์มาพันเกี่ยวด้านใดด้านหนึ่งมาก เมื่อเกิดลมพายุ ต้นนั้นก็ล้มลงได้ง่ายเช่นกัน

สิ่งมีชีวิตในป่าต่างมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน แม้เถาวัลย์จะต้องพึ่งพาต้นไม้อื่นยังสร้างประโยชน์ให้กับป่า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติ เรามีน้ำใจให้กับธรรมชาติและได้ตอบแทนคุณคืนกลับสู่ธรรมชาติกันบ้างไหม?

จุดที่ 5 ปาล์มเลื้อย

จุดนี้เราจะพบ “หวาย” ซึ่งเป็นพืชวงศ์ปาล์ม ที่พบได้ในเรือนยอดชั้นล่าง หวายมีการปรับตัวโดยการสร้างหนามที่ก้านและปลายใบ ที่เรียกว่า “หนามหวาย” เพื่อยึดเหนี่ยวต้นไม้อื่นในการรับแสงแดด

หวายจัดว่าเป็นผู้ผลิตที่สำคัญให้แก่ระบบนิเวศ โดยผลหวายใช้เป็นอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ยอดหวายนำมาทำอาหาร และส่วนของลำต้นลอกกาบใบออกแล้วได้เป็นหวายเส้นที่นำมาใช้มัดสิ่งของ ทำเฟอร์นิเจอร์ และเครื่องจักรสาน เช่น แก้วอี ตะกร้า เป็นต้น

ในปัจจุบันประเทศไทยพบหวาย 55 ชนิด ซึ่งหวายกำลังเป็นสินค้าที่ตลาดต้องการ ทำให้มีการลักลอบตัดหวายซึ่งเป็น “ของป่า” ทำให้ปริมาณหวายในป่าลดลง เกษตรบางรายจึงหันมาปลูกหวายแซมสวนยางเพื่อหาเป็นรายได้เสริมแทนการลักลอบตัดหวาย

หวายมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ และยังให้ประโยชน์แก่เรามากมาย ถ้าเราไม่ยอมมีส่วนทำลายความสมดุลของระบบนิเวศก็ไม่ควรสนับสนุนการนำของป่ามาขาย

จุดที่ 6 กระบาก

ตรงจุดนี้เราจะพบต้นไม้ขนาดใหญ่คือ “ต้นกระบาก” ซึ่งเป็นไม้เรือนยอดชั้นบน อยู่ในวงศ์ยาง มีเนื้อแข็ง ผิวเปลือกสีเทา และแตกเป็นร่องตื้น ๆ ใบหนา โดยมากมักพบในป่าดิบชื้นระดับต่ำ

ต้นกระบากต้นนี้เป็นแหล่งผลิตก๊าซออกซิเจน ช่วยดูดซับน้ำฝนใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ต่างๆ เช่น นก กระรอก ส่วนเนื้อไม้ไม่นิยมนำไปใช้ในการก่อสร้าง แต่กว่าต้นไม้นี้จะโตได้ขนาดนี้ใช้เวลานับสองร้อยปี ถ้าเราตัดกระบากต้นนี้อะไรจะเกิดขึ้น?

จุดที่ 7 จุดชมวิว

ตรงจุดนี้เราจะมองเห็นน้ำตกชั้นที่ 2 และ ชั้นที่ 3 ซึ่งมีภูเขาเสมือนหลังคาโดมเงาข้างขวา ข้าง น้ำตกโดมเงาข้างมีทั้งหมด 7 ชั้น ต่างไหลรวมกันเป็นคลองวาด หล่อเลี้ยงเกษตรกรที่อาศัยอยู่ริมคลอง แต่เชื่อหรือไม่ว่าน้ำสายนี้ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นเลือดเส้นเล็ก ๆ ได้ไปรวมกับลำน้ำสายอื่นบรรจบกันที่คลองอู่ตะเภากลายเป็นสายที่หล่อเลี้ยงคนทั่วทั้งหาดใหญ่ และบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

สายน้ำเกิดขึ้นได้เนื่องจากมีแหล่งต้นน้ำ มีป่าคอยซับน้ำฝน ถ้าเราทำลายป่าก็เท่ากับเป็นการทำลายแหล่งต้นน้ำด้วย สัตว์ป่าจะไม่มีที่อยู่อาศัย ฝนก็ไม่ตกตามฤดูกาลในหน้าแล้งก็จะมีน้ำใช้ และเมื่อฝนตกหนัก ก็เกิดน้ำท่วมได้ง่ายเนื่องจากไม่มีป่าคอยขวางกั้น และดูดซับน้ำฝน

เอาไว้ เหตุการณ์น้ำท่วมมหาใหญ่เมื่อปี 2543 คงเป็นสิ่งเตือนใจให้แก่พวกเราได้ดี ยังไม่สายเกินไปที่เราทุกคนต้องเร่งรักษาป่า และสิ่งแวดล้อมกันแล้ว ก่อนที่เราจะไม่เหลือป่าและสัตว์ป่าอีกต่อไป

จุดที่ 8 น้ำผึ้งเรือ เสือผึ้งป่า

มะเดื่อจัดเป็นพืชตระกูลไทร ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตในระบบนิเวศสัตว์ต่าง ๆ อาศัยผลของมะเดื่อเป็นอาหาร ผลตรงเรือขนาดจะมีนกกะรอกค้ำความากิน ส่วนผลที่ตกอยู่บริเวณพื้นล่างเป็นอาหารของหนูป่า และตรงชั้นผิวดินจะมีเชื้อรา จุลินทรีย์มาย่อยเศษซากให้กลายเป็นปุ๋ยต่อไป

มะเดื่อจะออกผลเต็มต้นประมาณปีละสองครั้ง ในการผสมพันธุ์ของมะเดื่อต้องใช้ “ต่อไทร” มาช่วยผสมเกสร เนื่องจากในดอกมีเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียบานไม่พร้อมกัน ซึ่งในช่วงที่ดอกตัวเมียเริ่มบาน ก็เป็นช่วงเดียวกันที่ต่อไทรเริ่มวางไข่ โดยต่อตัวเมียแทรกตัวเข้าไปทางช่องเล็ก ๆ ของลูกมะเดื่อ เพื่อเข้าไปวางไข่ในเกสรตัวเมีย เมื่อวางไข่เสร็จแล้วต่อตัวเมียจะตายลงไข่ที่อยู่ในเกสรจะพัฒนาเป็นตัวเต็มวัย และมีการผสมพันธุ์กันในดอกมะเดื่อ เมื่อผสมพันธุ์เสร็จต่อตัวผู้ก็จะตายลง หลังจากนั้นต่อตัวเมียหาที่วางไข่โดยออกไปทางช่องเล็ก ๆ ของลูกมะเดื่อ ซึ่งเป็นช่วงเกสรตัวผู้กำลังบาน ทำให้ละอองเกสรตัวผู้จึงติดไปกับต่อตัวเมีย เมื่อไปวางไข่ในดอกอื่นทำให้เกิดการผสมเกสรกันขึ้นแล้วเจริญเป็นผลมะเดื่อต่อไป มะเดื่อต่างชนิดกันจะใช้ต่อไทรในการผสมพันธุ์ต่างชนิดกัน ทำให้ไม่เกิดการกลายพันธุ์ ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการมีวิวัฒนาการร่วมกันโดยปรับตัวเขาหากิน ทำให้ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์

ส่วนไทรจะมีสัตว์จำพวกนก กระรอก มาช่วยกระจายพันธุ์ โดยกินเมล็ดไทรเป็นอาหาร แล้วถ่ายมูลไปตกตามคบไม้ กิ่งไม้ หรือบนดินเมื่อมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เมล็ดที่อยู่ในมูลสัตว์ก็จะงอกเป็นต้นใหม่ เมื่อรากไทรหยั่งลงดิน ต้นไทรจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และโอบรัดต้นไม้ต้นเดิมจนต้นไม้นั้นตายไปในที่สุด เพราะถูกแย่งน้ำและอาหาร

การเจริญเติบโตของไทรแม้ว่าจะดูโหดร้าย แต่ในทางกลับกันต้นไทรก็เป็นแหล่งอาหารให้กับบรรดาสัตว์ต่าง ๆ ในป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหน้าแล้งที่ไม่ค่อยมีผลไม้ในป่า

มนุษย์เราก็อเหมือนกัน แต่ละคนมีทั้งข้อดีและข้อเสียคละกันไปถ้าเราต้องอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ก็ควรมองส่วนดีของเขาเอาไว้ด้วย เพื่อเราจะได้อยู่ในโลกนี้อย่างสันติสุข

จุดที่ 9 โครงสร้างป่าดิบชื้น

เมื่อเราเดินมาถึงจุดนี้เราจะเห็นโครงสร้างของป่าดิบชื้นชัดเจน เรือนยอดชั้นบน มีความสูงเรือนยอดจากพื้นดินประมาณ 30 เมตรขึ้นไปโผล่พ้นระดับเรือนยอดทั่วไปของป่าทำให้รับแสงได้เต็มที่ เรือนยอดชั้นบนจะไม่สัมผัสกัน เช่น กระบาก ยางยูง เรือนยอดชั้นกลาง มีความสูงของเรือนยอดจากพื้นดินประมาณ 15 – 30 เมตร พืชในชั้นนี้รับแสงได้ประมาณ 75% เช่น ขนุนปาน กาแต๊ะ เรือนยอดชั้นล่าง มีเรือนยอดสูงจากพื้นดินตั้งแต่ 5 – 15 เมตร โดยรับแสงได้ประมาณ 25% พืชที่พบ เป็นพันธุ์ไม้ขนาดเล็ก เช่น ระกำ หวาย ข่อยหนาม ไม้พื้นล่าง ได้แก่ ไม้พุ่มที่มีความสูงประมาณ 5 – 12 ฟุต และพืชจำพวกไม้ล้มลุกที่มีความสูงน้อยกว่า 5 ฟุต โดยพืชชั้นนี้จะรับแสงได้น้อยกว่าพืชในชั้นอื่น ๆ

ตรงบริเวณนี้เราจะพบไม้พื้นล่าง เช่น “ว่านเสน่ห์จันทร์เขียว” ที่มีใบเป็นรูปหัวใจ มีสีเขียวเข้มทั้งต้น “กระดุกไก่อ” มีใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามใบรูปหอกหยักเป็นฟันเลื่อยต้น ๆ ออกดอกและผลสีขาวที่ปลายกิ่งกระดุกไก่อจัดเป็นยาพื้นบ้านล้านนา ต้นใช้ต้มดื่มเป็นน้ำชา และแก้พิษไข้

ตามข้างทางเราจะพบ “เฟิร์น” ซึ่งจัดเป็นพืชไร้ดอกที่มีวิวัฒนาการสูงที่สุดในกลุ่มพืชชั้นต่ำ ที่ถือกำเนิดมานานกว่า 300 ล้านปี เฟิร์นประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ต้น ราก และใบ มีท่อลำเลียงน้ำและอาหารแบบง่าย ๆ ไม่มีรากแก้วมีทั้งใบเดี่ยวและใบประกอบ ด้านใต้ใบมีสปอร์ที่ใช้ในการสืบพันธุ์ ลักษณะเด่นของเฟิร์นคือ มีใบอ่อนม้วนงอเป็นวง มักมีขนหรือเกล็ดปกคลุม เฟิร์นพบมากในพื้นที่เขตร้อนที่ชุ่มชื้น เนื่องจากวงจรชีวิตของเฟิร์นต้องอาศัยน้ำหากในป่ามีความชุ่มชื้นตลอดปี เฟิร์นก็สามารถกระจายพันธุ์ได้อย่างมากมายและรวดเร็ว

การเรียงลำดับชั้นของต้นไม้เป็นการสร้างสมดุลของระบบนิเวศเนื่องจากต้นไม้แต่ละชนิดต้องการแสงไม่เท่ากัน ต้นไม้ในป่าต่างมีการพึ่งพา เกื้อกูล และแข่งขันกัน ต้นไหนที่ชอบแสงจะมีลำต้นสูงชะลูด ส่วนต้นไม้ที่ไม่ชอบแสงก็อยู่ใต้ร่มเงา บางชนิดพยายามเลื้อยพันต้นอื่นเพื่อขึ้นไปรับแสง บางชนิดชอบเกาะต้นอื่นเพื่อรับแสงและธาตุอาหาร บางชนิดเป็นกาฝากคอยดูดน้ำเลี้ยงจากพืชต้นอื่น เปรียบได้กับการดำรงชีวิตของคนเราที่มีการแข่งขัน บางคนก็แข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตาย ไม่สนใจว่าคนอื่นจะเป็นอย่างไร บางคนก็เอาวัดเอาเปรียบหวังแต่ผลประโยชน์เหมือนกาฝาก แต่ในโลกนี้ก็ยังมีคนอื่นอีกหลายคน หลายกลุ่มที่มีใจเกื้อกูลกันทำให้โลกนี้ไม่ดูเลวร้ายจนเกินไป และอีกมากมายหลายคนที่สร้างสิ่งดีงามและความเจริญแก่โลกใบนี้

จุดที่ 10 ย้อนรอยสู่อดีต

ต้นไม้ขนาดใหญ่ที่เราเห็นอยู่นี้เป็นตอของต้น “หลุมพอ” ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง ที่มีคุณค่า และเป็นพันธุ์ไม้ที่สำคัญของภาคใต้ หลุมพอต้นนี้ต้องใช้เวลากลายสิบกว่าโตได้ถึงเพียงนี้ แต่เราอาจใช้เวลาตัดไม่ถึงหนึ่งชั่วโมง เรามักลืมนึกไปว่า ไม้ต้นนี้เป็นแหล่งผลิตออกซิเจน ช่วยป้องกันการกัดเซาะหน้าดิน ดูดซับน้ำ ตลอดจนใช้เป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์ป่า

ปัจจุบันเราคงเห็นต้นไม้โตขนาดนี้ยากมาก จะมีไว้ก็เหลือแต่เพียงตอไว้เป็นอนุสรณ์ เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่เป็นร่องรอยของการทำสัมปทาน ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราต้องช่วยกันรักษาต้นไม้ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่โลก

จุดที่ 11 ผู้ย่อยสลาย

ตรงจุดนี้เราจะพบเห็ดขึ้นอยู่ตามขอนไม้ “เห็ด” เป็นราชนิดหนึ่งไม่ใช่พืช เพราะเห็ดไม่มีคลอโรฟิลล์ที่ใช้ในการสังเคราะห์แสง ดอกเห็ดที่เราเห็นเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มเส้นใย ในการสร้างดอกเห็ดจำเป็นต้องใช้น้ำมาก ดังนั้นเราจึงมักพบดอกเห็ดในช่วงฤดูฝน ภายใต้ออกจะมีสปอร์สำหรับการขยายพันธุ์เมื่อสปอร์สุกก็จะปลิวไปตามลม แล้วอกเป็นต้นใหม่ต่อไป

เห็ดที่ขึ้นตามขอนไม้ได้รับอาหารจากเนื้อไม้ ส่วนเห็ดที่ขึ้นบนดิน ได้รับอาหารจากดินแล้วย่อยเนื้อไม้หรือเศษซากต่าง ๆ ที่อยู่บนดินให้กลายเป็นปุ๋ย เห็ดจึงทำหน้าที่เป็นผู้ย่อยสลายที่สำคัญในระบบนิเวศ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของแร่ธาตุและสารอาหารต่างๆ ระวัง! ก่อนที่เราจะเก็บเห็ดมากิน ควรแน่ใจก่อนว่าเห็ดเหล่านั้นกินได้หรือไม่ เพราะบางชนิดเป็นเห็ดพิษ เมื่อกินไปแล้วอาจถึงตายได้ เห็ดที่กินได้ เช่น เห็ดข้าวสาร เห็ดโคน เห็ดหูหนู ส่วนเห็ดที่กินไม่ได้ เช่น เห็ดตาข่าย เห็ดถ้วย

จุดที่ 12 หน้าต่างของป่า

กองไม้เหล่านี้เดิมเป็นแหล่งสำคัญที่สร้างก๊าซออกซิเจน ช่วยดูดซับน้ำฝนในยามฝนตก และช่วยการกัดเซาะของหน้าดินเอาไว้ ต้นไม้เหล่านี้มีรากตื้น ชั้นบนที่ลาดชัน เมื่อเกิดลมพายุจึงถูกโค่นล้มได้ง่าย จนเกิดช่องว่างหรือหน้าต่างของป่าที่เรียกว่า “แกพ” (gap) เมื่อเวลาผ่านไปพื้นที่บริเวณนี้จะเกิดกระบวนการทดแทนของสังคมพืช เนื่องจากบริเวณช่องว่างมีแสงส่องลงไปยังพื้นล่างได้เต็มที่ บรรดาผู้ย่อยสลายต่างกรุกันเข้ามาย่อยเศษซากไม้ใบไม้จนกลายเป็นปุ๋ย ทำให้พืชที่ชอบแสง เช่น หญ้า กัลฉวย ลูกไม้ต่างๆ ของไม้ชั้นสองหรือไม้เบิกนำ เช่น กระทุม ปอหนู มะเดื่อ ลำพูป่า เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วตามลำดับ พื้นที่บริเวณนี้จะต้องใช้เวลาหลายสิบปี

กว่าป่าจะฟื้นตัวเหมือนเดิมได้ ทั้งนี้ขึ้นกับสภาพที่ถูกทำลาย ถ้าเสียหายมาก การฟื้นตัวต้องใช้เวลานานมาก

จุดที่ 13 พูพอน ของ สมพง

ตรงจุดนี้เราจะเห็นต้นไม้คู่หนึ่งมีพูพอนขนาดใหญ่ ต้นนี้คือต้น “สมพง” ซึ่งเป็นไม้ผลัดใบ มีเนื้ออ่อน โตเร็ว มีต้นขนาดใหญ่มาก สูงประมาณ 20 – 40 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มโปร่ง ใบป้อมเป็นรูปหัวใจ เนื้อไม้ใช้ทำไม้อัด เยื่อกระดาษ และแบบหล่อคอนกรีต

เราลองสังเกตบริเวณโคนต้นจะพบ “พูพอน” (Butress root) ซึ่งเป็นรากค้ำยันลำต้น เนื่องจากต้นไม้ในป่ามีระบบรากตื้น บางต้นขึ้นในดินที่ร่วนซุย หรือเติมไปด้วยหิน บางต้นขึ้นตามที่ลาดชันหรืออยู่ใกล้ริมธารอาจถูกน้ำพัดพาได้ง่าย ต้นไม้จึงต้องปรับตัวโดยสร้างรากค้ำยันที่เรียกว่า โดยขยายฐานรากเพื่อรับน้ำหนักและค้ำยันลำต้น นอกจากนี้ในป่าดิบชื้นมีการย่อยสลายของเศษซากอย่างรวดเร็ว และถ้ามีฝนตก สารอาหารจะถูกชะล้างไปได้ง่าย การมีพูพอนจึงช่วยเก็บกับธาตุอาหารเอาไว้

ต้นไม้ยังสร้างความมั่นคงเพื่อให้อยู่ได้ แล้วเราจะต้องอยู่ในสังคมนี้อีกนาน เราได้สร้างอะไรที่จะสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเองแล้วหรือยัง

จุดที่ 14 รักษาป่า...รักษาน้ำ

เรารู้ไหมสายน้ำเล็กๆที่อยู่เบื้องหน้าเราเนี่ย เปรียบเสมือนเส้นเลือดที่คอยหล่อเลี้ยงชีวิตของผืนป่าแห่งนี้ แม้ว่าในช่วงฤดูร้อน สายน้ำจะแห้งขอด แต่ก็พอมีแอ่งเล็กๆ ที่ขังน้ำไว้ เป็นที่ให้สัตว์ต่างๆ ที่อาศัยในป่าได้ดื่มกิน เมื่อมีฝนตกน้ำฝนจะหยดลงสู่พื้นดินซ้าๆ เพราะมียอดไม้ปกคลุมอยู่ รากไม้จะคอยกักดินไว้ เมื่อดินอิ่มตัวแล้วจึงปล่อยให้ไหลไปตามร่องดิน แนวหิน และรวมกันเป็นสายน้ำเล็กๆ เมื่อแต่ละสายน้ำมารวมกันก็จะกลายเป็นสายน้ำขนาดใหญ่เป็นต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงสรรพสิ่งในป่า รวมทั้งผู้คนที่อยู่ในบริเวณนี้ ตลอดจนคนในจังหวัดสงขลา และพื้นที่ใกล้เคียง เพราะสายน้ำจากน้ำตกโตนงาช้างนั้นเป็นสายสำคัญที่ไหลลงสู่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ในปัจจุบันพื้นที่ป่าได้ถูกบุกรุกและถูกทำลายอย่างมาก สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย พืชบางชนิดก็สูญหายไปในพื้นที่นั้น จนความหลากหลายทางชีวภาพมีน้อยลง ผู้คนต้องประสบกับปัญหาความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลเกิดน้ำท่วมฉับพลัน เหตุการณ์น้ำท่วมขนาดใหญ่เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2543 คงเตือนใจเราได้ดี ตอนนี้เรามีส่วนช่วยดูแลรักษาป่าแล้วหรือยัง อย่าคิดว่าเราไม่ได้ตัดไม้ทำลายป่า หรือล่าสัตว์ป่า จะไม่เป็นการทำลายป่าทำลายสายน้ำ พฤติกรรมการใช้ชีวิตของเราเป็นอย่างไร? เราประหยัดน้ำพลังงาน กันบ้างไหม? อย่างน้อยอย่าลืม

มองสิ่งที่ใกล้ตัว เราเปิดก๊อกน้ำให้สนิททุกครั้งใหม่ การใช้กระดาษของเราเป็นอย่างไร เรายังชอบที่จะกินของปากันใหม่ ยังชอบเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจาก หวาย ไม้ชั้นดีในปากันใหม่ คงไม่ยากเกินไป ถ้าเราจะปลูกไวกิน หรือไวกู้เองแทนการเอาจากป่า ตอนนี้อย่างไม่สายเกินไปที่พวกเราจะช่วยกันเพื่อป่า เพื่อมีน้ำ และเพื่อสิ่งแวดล้อมของเรา

จุดที่ 15 ยีแรด

อะไรเอ่ย? “ขึ้นเป็นกลุ่มกอ หัวและหน่อสัตว์กินได้ ใช้หลบภัย ใบใช้ห่อข้าว”

ต้นนั้นคือ “ยีแรด” นั่นเอง ยีแรดเป็นพืชล้มลุก มีใบสีเขียวขนาดใหญ่ ขึ้นเป็นกลุ่มเป็นกอ ช่วยปกคลุมหน้าดิน เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดินอันเกิดจากการกัดเซาะของน้ำ ยีแรดขยายพันธุ์โดยการแตกหน่อและเมล็ด หน่อยีแรดเป็นอาหารของสัตว์ในป่า ส่วนใบใช้ห่อขนมหรือห่อข้าว

จุดที่ 16 ป่าให้อะไรกับเรา

ตรงจุดนี้ลองมองไปที่ซ้ายมือใกล้สุดสายตาจะเป็นแหล่งชุมชนถัดเข้ามาเราจะเห็นภูเขา สวนยาง และป่าโตนาข้างที่เรายืนอยู่ เรารู้ไหมว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน เริ่มแรกเราตื่นเข้ามา เราต้องล้างหน้าแปรงฟัน ขำระล้างร่างกาย แล้วเราเอาน้ำมาจากไหน? เราต้องกินอาหาร อาหารมาจากไหน?

เชื่อหรือไม่ว่าทุกสิ่งที่เราต้องใช้ล้วนได้มาจากป่าทั้งสิ้น เพราะป่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ที่ผ่านการซึมซับน้ำจนก่อเกิดเป็นธารธารเล็กๆ ที่ไหลมารวมกันจนเป็นแม่น้ำขนาดใหญ่ แล้วเราได้ใช้น้ำมาทำน้ำประปาให้เราได้ใช้กัน ปัจจัยที่ทั้งหลายล้วนได้มาจากป่าแทบทั้งสิ้น คงไม่สายและไม่ยากนักที่เราทุกคนจะช่วยกันรักษาป่า รักษาสิ่งแวดล้อม ให้คงไว้อย่างยั่งยืนเพื่อตัวเราเพื่อคนรุ่นหลัง และเพื่อสิ่งแวดล้อมของโลกใบนี้

จุดที่ 17 เราคืนอะไรให้ป่า

ตรงจุดนี้ลองสังเกตตามพื้นผิวว่า เราเห็นอะไรบ้าง เราเห็นท่อน้ำนั้นใช้ไหม เรายังต้องใช้ น้ำที่ผ่านการซึมซับกลั่นกรองเป็นสายน้ำให้เราใช้ เราเห็นคนมาเล่นน้ำ มาพักผ่อนหย่อนใจ เราได้ใช้ประโยชน์จากป่ามากมาย แล้วเราให้อะไรคืนกลับสู่ป่าบ้าง เศษขยะตามทางเดินที่เราเห็น อยู่เป็นสิ่งที่เราตอบแทนให้กับป่าอย่างนั้นหรือ คงไม่ยากเกินไปใช้ไหมที่เราจะช่วยกันรักษาป่า อย่างน้อยเริ่มแรกก็ช่วยกันเก็บขยะ กลับไปถึงบ้านก็ใช้น้ำอย่างประหยัด ไม่สนับสนุนการนำของปามากิน มาใช้ ใช้กระดาษอย่างประหยัด ฯลฯ

ผลที่คาดว่าจะได้รับการเรียนรู้

1. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป ได้รับความรู้และมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป มีบทบาทต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ
4. สามารถสร้างแนวร่วมและเครือข่ายให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

กิจกรรมเรียนรู้ “ลักษณะการเกิดของพื้นที่ทะเลน้อย”

บทนำ

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย เป็นแหล่งน้ำจืดที่อยู่เหนือสุดของทะเลสาบสงขลา สภาพพื้นที่ประกอบไปด้วย หนอง บึง ทุ่มหญ้า ป่าเสม็ดขาว ปากกา ปากกระจูด นับเป็นพื้นที่ที่สำคัญของประเทศและมีความสำคัญระดับนานาชาติ โดย ป่าพรุควนชีเสียน เป็นส่วนหนึ่งของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้รับการคัดเลือกจากองค์การยูเนสโก (UNFCCO) ให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ หรือแรมซาร์ไซต์แห่งแรกของประเทศไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญและมีความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำและพืชน้ำนานาชนิดทั้งยังมีพื้นที่ของป่าพรุซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดย เฉพาะนกที่มาทำรังวางไข่ในพื้นที่นี้เป็นจำนวนมากในแต่ละปีนอกจากนี้ทะเลน้อยยังเป็นถิ่นที่สำคัญของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบมาเป็นนานเป็นทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ แหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของประเทศ

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

1. เพื่อให้เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปทราบถึงลักษณะการเกิดของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย
2. เพื่อให้เยาวชน/นักท่องเที่ยวไปรู้จักที่ตั้งของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย
3. เพื่อให้เยาวชน/นักท่องเที่ยวไปทราบถึงวิถีชีวิตคนสัตว์และพืชในทะเลน้อย
4. เพื่อให้เยาวชน/นักท่องเที่ยวไปตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เนื้อหาในการเรียนรู้

1. ลักษณะการเกิดของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย
2. ที่ตั้งของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย
3. วิถีชีวิตคน, สัตว์, พืช, ในทะเลน้อย
4. ทำแผนที่ภาพตัดขวางทะเลน้อย

กลุ่มเป้าหมาย เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป

วิทยากร เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย

อุปกรณ์ โปรเจคเตอร์ บอร์ดนิทรรศการ, การบรรยาย, ดูของจริง

ขั้นตอนการเรียนรู้

1. ให้นักท่องเที่ยว ศึกษา ข้อมูลของการเกิดของพื้นที่ทะเลน้อยจากการบรรยายโดยใช้ VCD และ PowerPoint
2. ลงพื้นที่สังเกตลักษณะของพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณรอบนอกโดยใช้แผนที่จังหวัดพัทลุง
3. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ว่าเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่
4. เขียนบรรยายสรุปลงในกระดาษ
5. นำมาเสนอหน้าชั้นเรียน

ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้

1. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปเกิดความเข้าใจถึงธรรมชาติสถานการณ์ของการเกิดทะเลน้อยว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร
2. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปได้รับการฝึกการคาดคะเนในการคิดแบบสมเหตุสมผล
3. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปได้ฝึกการสังเกต
4. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป เข้าใจและสามารถนำไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่นได้
5. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป ได้รู้ถึงการเกิดของทะเลน้อยว่าเป็นมาอย่างไรและได้รู้รูปร่างและลักษณะของทะเลน้อยมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมเรียนรู้ “พรรณไม้น้ำทะเลน้อย”

บทนำ

พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยมีสภาพพื้นที่ประกอบไปด้วยหนองบึง ทุ่งหญ้า ป่าเสม็ดขาว ป่ากก ป่ากระจูด นับเป็นพื้นที่ที่สำคัญของประเทศ และมีความสำคัญระดับนานาชาติ เนื่องจากเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำและพืชนานาชนิดเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทะเลน้อย ของทะเลน้อยสามารถเชื่อมโยงต่อสรรพชีวิตที่อาศัยได้อย่างยั่งยืน แต่ทว่าความ ต่างชนิดของพืชที่อาศัยอยู่ในทะเลน้อยจึงทำให้พืชแต่ละชนิดมีที่ อยู่ที่ต่างกัน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ นักท่องเที่ยว ได้รับความหมายของพืชน้ำ
2. เพื่อให้ นักท่องเที่ยว รู้จักและจำแนกของพืชน้ำได้
3. นักท่องเที่ยว รู้ถึงลักษณะของประเภทพืชแต่ละประเภท
5. นักท่องเที่ยว สามารถอธิบายถึงลักษณะที่อยู่อาศัยของพืชริมฝั่งได้

กลุ่มเป้าหมาย เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป

วิทยากร เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย

สถานที่ในการเรียนรู้ ชายฝั่งริมทะเลน้อย

อุปกรณ์ โปรเจคเตอร์ (PowerPoint พืชในทะเลน้อย)

ขั้นตอนการเรียนรู้

1. บรรยายด้วย PowerPoint ถึงระบบพืชน้ำในทะเลน้อย
2. อธิบายประเภทของพืชในทะเลน้อยมีกี่ประเภทอะไรบ้างและแต่ละชนิดอยู่ในประเภทไหน
3. อธิบายถึงลักษณะเด่นของพืชแต่ละประเภทที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลน้อย
4. ถามต่อนักท่องเที่ยว ทบทวนตามคู่มืออีกครั้ง

5. เดินสำรวจตามเส้นทางริมฝั่งทะเลน้อย
6. ทบทวนความเข้าใจของนักท่องเที่ยวอีกครั้ง

ผลที่ได้รับในการเรียนรู้

เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปเรียนรู้เข้าใจความหมายของพีชน้ำ บอกลักษณะและประเภทของพีชน้ำในทะเลน้อยได้

กิจกรรมเรียนรู้ “นกในทะเลน้อย”

บทนำ

นกเป็นสัตว์ที่มีความสวยงามและทำให้ธรรมชาติมีชีวิตชีวา การศึกษาเรื่องนกนำไปการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ นกเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ดูจากจำนวนความหลากหลายชนิดของนก อาหารและที่อยู่อาศัย

เนื้อหาในการเรียนรู้

1. การวิวัฒนาการของนก
2. ประเภทของนกที่สามารถพบในทะเลน้อย
 - นกประจำถิ่น
 - นกอพยพ
3. ชนิดของนกที่สามารถพบในทะเลน้อย
4. พฤติกรรมของนก
5. แหล่งอาหาร และที่อยู่อาศัย
6. ประโยชน์ของนกต่อระบบนิเวศและทะเลน้อย
7. การอนุรักษ์นก
 1. การดูนกเบื้องต้น

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้

1. เพื่อเรียนรู้จักนกในทะเลน้อย
2. เพิ่มความรู้รอบตัว ฝึกทักษะการสังเกตลักษณะ
3. เพื่อทราบประโยชน์ของนกต่อระบบนิเวศของนก
4. ปลูกฝังความรักธรรมชาติ และการทำตัวให้เข้ากับธรรมชาติ

- อุปกรณ์** ได้แก่ บอร์ดนิทรรศการชนิดต่าง ๆ
- กลุ่มเป้าหมาย** เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป
- วิทยากร** เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย
- ขั้นตอนการเรียนรู้** เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องการทำเน็ดและวิวัฒนาการของนกได้อย่างทั่วถึงกัน จึงมีขั้นตอนดังนี้
1. การนำเสนอผ่าน นิทรรศการ
 2. มีการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ถามในข้อมูลที่สงสัย
 3. มีโปสเตอร์เรื่องการทำเน็ดและวิวัฒนาการของนกให้เยาวชนได้ทบทวนหลังจากฟังบรรยาย
- ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมเรียนรู้**
- เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไปสามารถตอบคำถามได้ว่านกมีวิวัฒนาการมาจากสัตว์ชนิดใด และนกสามารถบินได้อย่างไร ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องนกในธรรมชาติต่อไป

ตารางที่ 36 สรุปกระบวนการในการเรียนรู้อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

กระบวนการในการเรียนรู้	เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง – เขาหลวง	เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
1. กิจกรรมในการเรียนรู้	กิจกรรมเรียนรู้เดินป่าเขาหลวง	กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ	กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กิจกรรมศึกษาธรรมชาติน้ำตก	1). ศึกษาลักษณะการเกิดของพื้นที่ทะเลน้อย 2). ศึกษาพรรณไม้ในทะเลน้อย 3) ศึกษานกในทะเลน้อย
2. เนื้อหาในการเรียนรู้	1. โครงสร้างป่าเขาหลวง 2. ป่าต้นน้ำ 3. พืชพรรณ และสัตว์ป่าในเขาหลวง	1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. การจัดการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีและยั่งยืน นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. ปฏิบัติการนิเวศวิทยา ป่าไม้และสัตว์ป่า - เดินป่าศึกษาธรรมชาติ - ดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล 4. บทบาทของเยาวชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5. กิจกรรมนันทนาการเชิงอนุรักษ์	1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. การจัดการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธีและยั่งยืน นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. ปฏิบัติการนิเวศวิทยา ป่าไม้และสัตว์ป่า - เดินป่าศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน ป่าชายหาดทรายและหาดหิน - ศึกษาระบบนิเวศหญ้าทะเล - ดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล เช่น พะยูน เต่าทะเล 4. บทบาทของเยาวชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง 2. มารูจักเส้นทางศึกษาธรรมชาติกันเถอะ 3. การเตรียมตัวสำหรับเดินศึกษาธรรมชาติ 4. หลักการเดินศึกษาธรรมชาติ 5. จุดศึกษาในการเรียนรู้ 17 จุด จุดที่ 1 การทดแทนของสังคมพืช จุดที่ 2 กำเนิดป่า จุดที่ 3 คอนโดในป่า จุดที่ 4 พันธุ์ไม้ที่เลี้ยวลด จุดที่ 5 ป่าล้มเลื้อย จุดที่ 6 กระบากล จุดที่ 7 จุดชมวิว จุดที่ 8 น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า จุดที่ 9 โครงสร้างป่าดิบชื้น จุดที่ 10 ย้อยรอยสู่อดีต จุดที่ 11 ผู้ย่อยสลาย	1.1. ลักษณะการเกิดของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย 1.2. ที่ตั้งของพื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อย 1.3. วิถีชีวิตคน, สัตว์, พืช, ในทะเลน้อย 1.4. ทำแผนที่ภาพถ่ายทางทะเลน้อย 2.1. เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวรู้ความหมายของพืชน้ำ 2.2. เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวรู้จักและจำแนกของพืชน้ำได้ 2.3. นักท่องเที่ยวรู้ถึงลักษณะของประเภทพืชแต่ละประเภท นักท่องเที่ยวสามารถอธิบายถึงลักษณะที่อยู่อาศัยของพืชริมฝั่งได้ 3.1. การวิวัฒนาการของนก

กระบวนการในการเรียนรู้	เส้นทางศึกษารธรรมชาติคีรีวง – เขาหลวง	เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
			5. นันทนาการและกิจกรรมรอบกองไฟ	จุดที่ 12 หน้าต่างของป่า จุดที่ 13 พูพอน ของสมพง จุดที่ 14 รักษาป่า รักษาป่า จุดที่ 15 ยี่แรด จุดที่ 16 ป่าให้อะไรกับเรา จุดที่ 17 เราคืนอะไรให้ป่า	3.2. ประเภทของนกที่สามารถพบในทะเลน้อย - นกประจำถิ่น - นกอพยพ 3.3. ชนิดของนกที่สามารถพบในทะเลน้อย 3.4. พฤติกรรมของนก 3.5. แหล่งอาหาร และที่อยู่อาศัย 3.6. ประโยชน์ของนกต่อระบบนิเวศและทะเลน้อย 3.7. การอนุรักษ์นก 3.8. การดูนกเบื้องต้น
3. ระยะเวลาในการเรียนรู้	3 วัน 2 คืน	2 วัน 1 คืน	2 วัน 1 คืน	2 วัน 1 คืน	2 วัน 1 คืน
4. กลุ่มเป้าหมายในการเรียนรู้	นักท่องเที่ยวทั่วไป	เยาวชน	เยาวชน	เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป	1) 2) 3) เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป
5. วิทยากรในการเรียนรู้	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง / ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง	เจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ตต.5 (แหลมสน) เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล	ศูนย์ศึกษารธรรมชาติและวิจัยทางทะเล จังหวัดตรัง	สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่	1) 2) 3) เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย
6. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการเรียนรู้	1. นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจถึงลักษณะทางธรรมชาติของป่าเขาหลวง 2. ฝึกการสังเกต 3. ฝึกความอดทน 4. เข้าใจและสามารถดำรงชีพในป่า	1. เยาวชนได้รับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างพื้นฐานการอนุรักษ์ให้กับเยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และเพื่อเป็นกำลัง	1. ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้และมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนของชาติเป็นทรัพยากร	1.เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป ได้รับความรู้และมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อม 2. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชน/	1.1. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป เกิดความเข้าใจถึงธรรมชาติอันสวยงามของการเกิดทะเลน้อยว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร 1.2. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป

กระบวนการในการเรียนรู้	เส้นทางการศึกษาธรรมชาติคีรีวง – เขาหลวง	เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
	ได้ 5. นักท่องเที่ยวได้รู้ถึงประวัติและเรื่องราวต่าง ๆ ในการเกิดขึ้นของป่าเขาหลวงและการเกิดขึ้นของเส้นทางการศึกษาธรรมชาติยอดเขาหลวง	สำคัญต่อไปในการอนุรักษ์ธรรมชาติต่อไป 2. เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี นำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป 3. สามารถสร้างแนวร่วมและเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	บุคคล ที่มีประสิทธิภาพ และมีบทบาทต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ 3. สามารถสร้างแนวร่วมและเครือข่ายให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นักท่องเที่ยวทั่วไป มีบทบาทต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาติ 4. สามารถสร้างแนวร่วมและเครือข่ายให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ได้รับการฝึกการคาดคะเนในการคิดแบบสมเหตุสมผล 1.3. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป ได้ฝึกการสังเกต 1.4. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป เข้าใจและสามารถนำไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่นได้ 1.5. เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป ได้รู้ถึงการเกิดของทะเลน้อยว่าเป็นมาอย่างไรและได้รูรูปร่างและลักษณะของทะเลน้อยมากยิ่งขึ้น 2.1 เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป เรียนรู้เข้าใจความหมายของพีชน้ำ บอกลักษณะและประเภทของพีชน้ำในทะเลน้อยได้ 3.1 เยาวชน/นักท่องเที่ยวทั่วไป สามารถตอบคำถามได้ว่านกมีวิวัฒนาการมาจากสัตว์ชนิดใดและนกสามารถบินได้อย่างไร ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องนกในธรรมชาติต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ และเชื่อมโยงของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ให้แก่นักท่องเที่ยว

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยจากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า บุคคลจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น และการตอบแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการวิจัยเอกสารต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และกราฟฟิค และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents analysis)

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

มีผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ศึกษาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

ผลที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบดัชนีชี้วัดจำนวน 16 ข้อพบว่า อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 แห่ง มีแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากได้รับแนวนโยบายกฏระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่มอบหมายจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

ทั้ง 2 แห่ง มีแนวนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่เข้มงวดด้วยการป้องกันและปราบปรามมากกว่าการดูแลนักท่องเที่ยว

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวงจังหวัด นครศรีธรรมราช มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีแผนแม่บทการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน เป็นพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักอาศัย เป็นต้น มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในเส้นทางศึกษาธรรมชาติสู่ยอดเขาหลวงไม่เกินคนละละ 15 คน มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร และการฟื้นตัวของระบบนิเวศ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและไม่รบกวนความสงบสุขของคนในพื้นที่ตลอดจนมีการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสนับสนุนชุมชนให้เกิด กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีแผนแม่บทการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน เป็นพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักอาศัย เป็นต้น มีกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยวตามสภาพอากาศ 6 เดือนคือ ปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม – 15 พฤศจิกายน ของทุกปี และเปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน – 15 พฤษภาคม ของทุกปี มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร และการฟื้นตัวของระบบนิเวศ มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า ที่พักอาศัย มีมาตรการในการประหยัดพลังงานการปิดเปิดไฟฟ้าตามเวลา (18.00-24.000 น.) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีแผนแม่บทการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน เป็นพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักอาศัย เป็นต้น มีกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยวตามสภาพอากาศ 6 เดือนคือ ปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม – 15 พฤศจิกายน ของทุกปี และเปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่

วันที่ 16 พฤศจิกายน – 15 พฤษภาคม ของทุกปี มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง ที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า มีระบบการจัดการทิ้งขยะที่มีการแยกขยะและ การกำจัดของเสียที่ถูกวิธี มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยว มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ได้แก่ พื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า มีการกำหนดเส้นทางในการเดินป่าแต่ยังไม่มีมาตรการในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จึงทำให้ช่วงเทศกาลสำคัญมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากและเกิดผลกระทบต่อปริมาณขยะ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ ได้มีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการมีส่วนงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง ที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ สะพาน ไฟฟ้า น้ำประปา (บางฤดูยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลน) มีระบบการจัดการขยะและของเสียที่ถูกวิธีมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ความเปราะบางทางนิเวศวิทยา โดยฤดูกาลวางไข่ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน จะห้ามไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยว มีระบบการติดตาม ประเมินการเปลี่ยนแปลง และทบทวนทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นในการช่วยดูแลและรักษาทรัพยากรใน 3 จังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง

ผลที่ได้จากการสังเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว พบว่า อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 จังหวัด มีการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติแตกต่างกันไปดังนี้ คือ

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัด นครศรีธรรมราช การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ได้แก่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์กลางชุมชนบ้านคีรีวง ในการประสานข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มของชุมชนในท้องถิ่นอันนำมาสู่รายได้ของชุมชนจากสินค้า OTOP ได้แก่ ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ จากกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ มีสมาชิก 35 คน (นางอารี ขุนทน เป็นประธาน) สบู่มังคุด สบู่ส้มแขก เทียนตะไคร้ จากกลุ่มสมุนไพร มีสมาชิก 22 ครอบครัว (นายสนธยา เป็นประธาน) ผ้ามัดย้อม จากกลุ่มใบไม้ มีสมาชิก 15 คน (นายโกมล ดั่งเงิน เป็นประธานในการควบคุมการผลิต) ตะหลิว ทัพพี จากกะลามะพร้าว ของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน สมาชิกประกอบด้วยผู้สูงอายุ 10 คน คนพิการ 12 คน (นายวีระ เชนย เป็นประธาน) ผ้าบาติกสีธรรมชาติ จากกลุ่มลายเทียนผ้าบาติก มีสมาชิก 15 คน (นายทิมมาตรณ์ ชัยบุญ เป็นประธาน) ทูเรียนกวนห่อกาบหมาก จากกลุ่มทุเรียนกวน เป็นต้น และการบริการด้านที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีตัวแทนร่วมวางแผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับอุทยานแห่งชาติ/องค์กรอิสระ Green fins ซึ่งมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มีการก่อตั้งองค์กรโดยชุมชนที่มีบทบาทต่อการท่องเที่ยวมีชมรมเรือหางยาวซึ่งมีสมาชิกจำนวน 90 คนชุมชน ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีภาษาพูดเป็นของตนเองเรียกว่าภาษาชาวเล รักษาประเพณีลอยเรือซึ่งจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 3 วัน โดยเริ่มจัดในวันขึ้น13-15 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 ของทุกปี และชุมชนมีรายได้จากศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองได้แก่ การเล่นเพลงรองเง็ง รำวงแบบโบราณ

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวกับอุทยานแห่งชาติ เช่น โครงการ JOMPA โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่ประสบธรณีพิบัติภัยสึนามิ ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อตั้งองค์กรในลักษณะชมรมซึ่งมีบทบาทต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ชมรมผู้ประกอบการร้านอาหาร (ที่ตั้งชมรมร้านยกยอ) ชมรมเรือ

ทัวร์ (ที่ตั้งชมรมร้านวิเศษการท่องเที่ยว) ชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยว (ที่ตั้งชมรมร้านเลตริง) ชมรมคนหาปากเมง (นายประเทิน วัฒนศิลป์ เป็นประธานชมรม) นอกจากนี้ชมรมยังมีรายได้จากการท่องเที่ยว ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์ การขับเรือหางยาวไปยังเกาะต่าง ๆ เป็นต้น

4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่ได้ปฏิบัติหรือดำเนินการดังนี้คือ การวางแผนการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นยังมีโอกาสร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมาก เช่น การเป็นเพื่อนร่วมทาง ลูกหาบ เป็นต้น

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีสมาชิก 50 หมู่บ้าน รวม 448 คนใน 3 จังหวัด นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนมีการก่อตั้งองค์กรและมีบทบาทต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ชมรมร้านอาหาร ชมรมเรือนำเที่ยว (มีสมาชิกทั้งหมด 38 ลำ) ภายใต้การดูแลของ อบต.พนางตุง และอบต.ทะเล ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง ได้แก่ สินค้าหัตถกรรมจากกระจูด อาหารพื้นเมือง ได้แก่ ปลา ร้า ปลาเค็ม แกงส้มสายบัว ปลาต้มส้ม เป็นต้น ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การขับเรือหางยาวเพื่อศึกษาระบบนิเวศวิทยา เป็นต้น

5.1.2 ศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

ผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อได้ทราบถึง (SWOT Analysis) จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

1. เกร็ดลักษณะและความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างมีที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเป็นจำนวนมากและหลากหลาย มีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นได้ชื่อว่าเป็นหลังคาโลกสีเขียวของประเทศ มีประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชุมชน ที่น่าศึกษา มีกิจกรรมขององค์กรชุมชนซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ชมรมการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย เช่น เดินป่าเขาหลวง, พัก Home Stay, นอนหน้าในสวน, สวนสมรม, เที่ยวชมน้ำตกต่าง ๆ เป็นเส้นทางสู่อยอดเขาหลวง ซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้มีความสูง 1,835 เมตร

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นป่าชายเลน ป่าชายหาด มีสังคมพืชน้ำ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เช่น เต่าทะเล นาก กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น เอกลักษณะการท่องเที่ยวของจังหวัด คือ พะยูน ซึ่งเป็นสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์และมีฝูงที่ขนาดใหญ่ที่สุดเพียงฝูงเดียวในประเทศ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวได้แก่ การดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น

อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล ที่มีหาดทรายขาวละเอียดสวยงาม จนได้ชื่อว่าเป็นมัลดีฟเมืองไทย มีแนวปะการังอยู่รอบ ๆ เกาะ จึงเหมาะสำหรับการดำน้ำ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เช่น น้ำตกโจรสลัด ผาชะโด เกาะราวี เกาะฝั่ง เกาะหินงาม เกาะยาง เกาะจาบัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะดง อ่าวเรือใบ เป็นต้น มีการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของชาวเล (อุรักลาไวย) ที่สำคัญและน่าสนใจ ซึ่งยังคงปฏิบัติอยู่ คือ พิธีลอยเรือ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พันธุ์พืชและสัตว์ป่า เป็นต้น มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน และเป็นพื้นที่ที่ใกล้อำเภอหาดใหญ่ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจของภาคใต้

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับโลก (Ramsar Site) มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์ มีการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั้งเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากกระจูด จากชุมชน เป็นสินค้า OTOP ระดับประเทศ

2. จุดด้อยของอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวน้อยและไม่ชัดเจน ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ระบบสื่อสาร ลานจอดรถ เป็นต้น ตลอดจนการจัดการปริมาณขยะในแหล่งท่องเที่ยว การขาดบุคลากรที่มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการ

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง บทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวยังมีน้อย ขาดระบบการจัดการการท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ จาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ระบบการจัดการขยะ ข้อมูลข่าวสารในการบริการนักท่องเที่ยวจำนวน เครื่องมือเครื่องใช้ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค บางอย่าง เช่น ระบบสื่อสาร ลานจอดรถ เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ขาดระบบการจัดการการท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่อง ระบบการจัดการขยะ ข้อมูลข่าวสารในการบริการนักท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา การสื่อสาร เป็นต้น

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาช้าง จังหวัดสงขลา ได้แก่ บทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวยังมีน้อยศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวขาดการบริหารจัดการด้านงบประมาณ เป็นต้น

และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกในการหวงแหน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความเสื่อมโทรม ความตื่นเงิน เป็นต้น ขาดการรวมกลุ่มอนุรักษ์ของชุมชนที่เป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ขาดการจัดการด้านขยะ บุคลากรประจำศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังขาดความรู้และทักษะในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษในการบริการนักท่องเที่ยว

3. โอกาสของอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีนโยบายในการปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ประกอบกับความนิยมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มแบบใกล้ขีดธรรมชาติมากขึ้น ก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง เนื่องจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบโครงการต่าง ๆ มีนโยบายรักษาความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยว โดยประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยวบางจุดเป็นเวลา 6 เดือน ในช่วงฤดูฝน การเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทำให้นักท่องเที่ยวมีความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชน นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ยัง เป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยัง ประเทศมาเลเซีย

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เนื่องจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้กับชุมชน เช่น การขับเรือหางยาว การเป็นไกด์ เป็นต้น มีนโยบายรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยวบางจุดเป็นเวลา 6 เดือน ในช่วงฤดูฝน ประกอบกับการเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทำให้นักท่องเที่ยวมีความนิยมเที่ยวแบบใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น และยังได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวเล อูรักลาโว้ยซึ่งสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ยังเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังประเทศมาเลเซีย

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโดนงาช้าง จังหวัดสงขลา เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ประกอบกับการเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยความนิยมท่องเที่ยวแบบใกล้ชิดธรรมชาติมีมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังประเทศมาเลเซีย และจังหวัดสตูล

และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการในการพัฒนาพื้นที่หลายหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง เป็นต้น แหล่งสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี ประกอบกับกระแสของสังคมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงเป็นปัจจัยที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

4. ภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาวะคุกคามได้แก่ นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันตกต่ำส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ปัญหาความสงบในภาคใต้ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความหวาดกลัว การขัดแย้งทางความคิดในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และ ภัยธรรมชาติ ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลง

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ภาวะคุกคามได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำส่งผลทำให้ ราคาน้ำมันผันผวน การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดิน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ภาวะคุกคาม ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำส่งผลทำให้ ราคาน้ำมันผันผวน สภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น แผ่นดินไหว พายุฝน คลื่นยักษ์ เป็นต้น นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดินการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าโดยเฉพาะไม้หายากความห่างไกลของพื้นที่ส่งผลต่อบทบาทในการจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา ภาวะคุกคาม ได้แก่ กฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ภาวะราคาน้ำมันผันผวน ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม การบุกรุกเพื่อหวังสิทธิ์ในการทำกิน

และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจังหวัดพัทลุง ภาวะคุกคาม ได้แก่ เนื่องจากเป็นทะเลสาบจึงมีโอกาสเกิดภัยธรรมชาติ การเกิดโรคระบาดในพืชและสัตว์ประชาชนยังขาดความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์และป้องกันสิ่งแวดล้อม การขาดผลประโยชน์ในการบริหารงานกฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่าทะเลน้อยเนื่องจากการถือครองเอกสิทธิ์ในการทำกิน

5.1.3 เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้

ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับ นักท่องเที่ยว จำนวน 422 ชุด เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวและรวบรวมข้อมูลจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในแต่ละจังหวัด

1. ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่นิยมไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทั้งเพศชายและเพศหญิงในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ในเกือบทุกที่เมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ยกเว้นอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่มีนักท่องเที่ยวหญิงไปท่องเที่ยวมากกว่าชายเกือบเท่าตัว เป็นนักท่องเที่ยวที่มีอายุ

ตั้งแต่ 15 ปี – 60 ปี เป็นส่วนใหญ่ ส่วนอุทยานแห่งชาติเขาหลวงจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 26-45 ปี เป็นส่วนใหญ่ ส่วนเกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตะรุเตา อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้างมีนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 16-45 ปี ส่วนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจะมีนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงปริญญาโท นิยมท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา จนถึงสูงกว่าปริญญาโทจะนิยมท่องเที่ยวเกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา อาชีพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวอาชีพข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ อาชีพธุรกิจส่วนตัว นิยมไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขาหลวงและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนอาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัทเอกชน และ นักเรียนนักศึกษา นิยมไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตะรุเตา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง ส่วนภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นภาคใต้ รายได้ของนักท่องเที่ยวส่วนมากจะมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทเป็นส่วนใหญ่ สถานภาพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทั้งโสดและสมรสแบบมีบุตร ซึ่งมีสัดส่วนในการท่องเที่ยวแต่ละสถานที่ใกล้เคียงกัน

พฤติกรรมของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพบว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไปเพื่อพักผ่อน ท่องเที่ยว และทัศนศึกษาเป็นส่วนใหญ่ การเดินทางของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นิยม รถยนต์ส่วนตัว และเดินทางโดยรถทัวร์ รถโดยสาร และรถตู้ รถบัสเช่า ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปกลับกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และมากับทัวร์ เป็นส่วนใหญ่ การใช้บริการในการเดินทางของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากจะใช้บริการตนเองเป็นส่วนใหญ่ และ ใช้บริการจากเพื่อน ๆ และบริษัทนำเที่ยวในจังหวัด ภูมิลำเนาและบริษัทนำเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่ที่นักท่องเที่ยวต้องการพักค้างคืน พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะนิยมพักที่บังกะโล รีสอร์ทโรงแรม เป็นส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยม ไป-กลับ ระหว่างไปเที่ยวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง และ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนอุทยานแห่งชาติเขาหลวงนักท่องเที่ยวพักค้างคืนประมาณ 4 คืน ส่วนเกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตะรุเตาและอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม นักท่องเที่ยวนิยมพัก 1-3 คืน นักท่องเที่ยวมักจะนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวในทุกโอกาสตามความสะดวกเป็นส่วนใหญ่ และในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ กับวันหยุดติดต่อกันหลายวัน มูลเหตุในการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ จากค่าเล่าลือ

เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำระหว่างท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาหลวงนักท่องเที่ยวจะเลือกทำกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม นักท่องเที่ยวจะนิยมไปพักผ่อน เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 90 ขึ้นไปมีความตั้งใจอยากกลับมาเที่ยวอีกแสดงว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นอีก ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเงินประมาณ น้อยกว่า 5,000 บาท สิ่งที่นักท่องเที่ยวอยากให้เกิดมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ความสะอาด และอยากให้เจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำเผยแพร่เอกสารเพื่อการเรียนรู้ควบคู่ไปกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีคัคเทศก์ประจำท้องถิ่น

2. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น

ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นทั้งภาครัฐและเอกชน มติที่ประชุมได้เสนอเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้จำนวน 31 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง ในการศึกษาธรรมชาติ คีรีวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติยอดเขาหลวง เริ่มจากบ้านคีรีวง ฝายประปาหมู่บ้าน น้ำตกวังไม้ปัก สวนสมรม สวนห้วยน้ำ พรุ้งา ขน้าเสริตพรรณนา น้ำตกวังอ้ายยาง ดงปาล์ม สวนไผ่ใน ดงพญาไม้ ดงดาวดิน เอื้องสิงโตอาจารย์เต็ม สานไทร สันไม้แดง ลานจุดเฮลิคอปเตอร์ หุบผามหาสดำ ลาน ดร.ชวลิต หุบผาน้ำดอกศร ดงบิโกเนี่ยใหญ่ ดงบัวแดงและช่อไข่มุก ผาจอมน้อย ปาดงดิบเขา ศาลปู่เจ้าอินทเรศ ยอดเขาหลวง (สูง 1,835 เมตร)

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติยอดเขาหลวง เริ่มจากสำนักงานน้ำตกเหนือฟ้า เขาแท้งลูก บ้านไผ่(ป่าพันตัว) ต้นจำปี 1,000 ปี ต้นไม้หกแขนง ป่าต้นน้ำตาปี ประตูลอย จุดชมวิว ทางสันเขา สมเสร็จ ยอดเขาหลวง นกโพระดกหลากสี นกกินปลีหางยาวเขียว ศาลปู่เจ้าอินทเรศ ปาดงดิบเขา ผาจอมน้อย ดงบิโกเนี่ยใหญ่ ดงบัวแดงและช่อไข่มุก หุบผาน้ำดอกศร ลาน ดร.ชวลิต หุบผามหาสดำ ลานจุดเฮลิคอปเตอร์ สันไม้แดง ลานไทร เอื้องสิงโตอาจารย์เต็ม ดงดาวดิน สันลุงพริ้ว ดงพญาไม้ สวนไผ่ใน น้ำตกวังอ้ายยาง ดงปาล์ม ขน้าเสริตพรรณนา พรุ้งา สวนห้วยน้ำ สวนสมรม น้ำตกวังไม้ปัก จุดรับซื้อผลไม้หัวเหว ฝายประปาหมู่บ้าน หมู่บ้านคีรีวง

3. เส้นทางศึกษาวิถีชุมชน เริ่มจากศูนย์บริการท่องเที่ยวที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบล คลองท่าดี กลุ่มทุเรียนกวน คลองท่าหา กลุ่มออมทรัพย์ ตลาดคีรีวง วัดคีรีวง อาคารสัมมนา ศูนย์ประสานงานกลาง กลุ่มผ้ามัดย้อม โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มจักสาน บ้านประวัติศาสตร์ โฮมสเตย์ กลุ่มสมุนไพร ตลาดผลไม้หนานหิน คลองท่าชาย

4. เส้นทางศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก เริ่มจากหนานท่าหาหมู่ที่ 9 คลองลำพา น้ำตกลำพา น้ำตกชี่น้อ เขื่อนไนไฮ สะพานน้ำล้นนางเสนอ-ริม วังวัว วังค้ำควา(เขตอนุรักษ์ปลาเงะ) วังบัวเกา วังหลุมพอ วังท่าแร่ คลองท่าแร่ น้ำตกท่าแร่ น้ำตกสอยดาว ทัพช้าง(เขตอนุรักษ์ปลาเงะ) คลองไฮ ปากสองแพรก ลื่นสุดที่น้ำตกในแพรก

2. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

1. กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง ร่องน้ำจาบัง - เกาะหินงาม - เกาะอาดัง - หาดทรายขาว - เกาะราวี
2. กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง หมู่เกาะหินซ้อน - เกาะลวงกวย - เกาะผึ่ง - เกาะดง
3. กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง ร่องน้ำจาบัง - เกาะหินงาม - เกาะอาดัง - หาดทรายขาว - เกาะราวี - หมู่เกาะหินซ้อน - เกาะลวงกวย - เกาะผึ่ง - เกาะดง
4. กิจกรรมตกปลาบริเวณรอบเกาะอาดัง - เกาะราวี
5. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ น้ำตกโจรสลัด - จุดชมวิวดาชะโด - เกาะกะ - อ่าวแม่หม้าย

3. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

1. เริ่มต้นจากท่าเทียบเรือหาดปากเมง ผ่านคลองทางลัดสู่อ่าวบุญคง ชมถ้ำขนมโคหรือชมถ้ำตันไทร ผ่านถ้ำอ่าวบุญคง ชมหินย้อยและสัตว์นานาชนิด ล่องเรือเลียบอ่าวบุญคง ไปสู่อ่าวราชมงคล ชมเกาะหลอหลอ เพื่อศึกษาธรรมชาติของรังนกนางแอ่น (การเข้าชมเกาะหลอหลอขึ้นอยู่กับทิศทางลม)

2. ชมวิถีชีวิตชาวประมงชายฝั่งบ้านฉางหลวง โรงเรียนบ้านฉางหลวง เดินทางเลียบบคลองฉางหลวง กิจกรรม Walkway 4 กิโลเมตร ชมป่าโกงกาง สัตว์นานาชนิด ได้แก่ ลิง ค่าง ปู แสม นาก นก ชมพื้นที่หอยหวานโรงแรมอนันตราสิเการีสอร์ทแอนสปา

3. เริ่มจากอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ผ่านคลองจระเข้ขาว คลองโคลนร้อน ถ้ำน้ำผึ้ง เที่ยวชมหินงอกหินย้อย พายเรือแคนูเข้าชมป่าชายเลนในหุบเขาลอด คลองลานเข้ ถ้ำเจ้าคุณ

หรือถ้าคุณปู่ คุณย่า ชมประวัติศาสตร์และลอยเท้าฝ่าพระบาท ชมพระอาทิตย์ตกดินบนเขาเจ้า
ใหม่(จากจุดสูงสุดของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าใหม่)

4. เริ่มออกจากหมู่บ้านเจ้าใหม่ หมู่ 6 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง ชมนกนานาชนิด เช่น อีกลอย
ปากยาว หัวโตกินปู เคปาวเวอร์ เป็นต้น เขตห้ามล่าสัตว์หัวเกาะลิบง จุดชมพระยูนหมู่บ้านบา
ตูบูเต๊ะ ตกปลาหลังเกาะลิบง ชมปะการังหลังเกาะลิบง ชมน้ำตกนิรนาม ชมบ่อน้ำผุดกลาง
ทะเล (น้ำจืด)

5. เริ่มออกจากท่าเทียบเรือปากเมง ควนดั่งกู หาดยาว ถ้ำมรกต เกาะมุก เกาะกระดาน
หาดสวย ปะการังสวย ปลาการ์ตูนหลากสี เกาะเชือก เกาะม้า ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น ดอกไม้ทะเล
ปลาการ์ตูนหลากสี ปลาสิงโต เป็นต้น

6. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าใหม่ หาดราชมงคลเลี้ยวขวาไปแยกต้นซด เลี้ยวซ้ายถ้าเลขา
กอบ และมุ่งสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช

7. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าใหม่ บ่อน้ำร้อนควนแดง อำเภอกันตัง ชมยางพาราต้นแรก
ชมพิพิธภัณฑ์พระยารัษฎา เข้าศาลหลักเมืองตรัง สู่ตัวเมืองตรัง อำเภอนาโยง ฟ้าทอนาหมื่นศรี
น้ำตกเขาช่อง น้ำตกโตนเต๊ะ น้ำตกสายรุ้ง เป็นต้น

4. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

1. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก เริ่มจากสำนักงานสถานีส่งเสริมและอนุรักษ์
สัตว์ป่าหาดใหญ่ จุดที่ 1 การทดแทนของสังคมพืช จุดที่ 2 กำเนิดป่า จุดที่ 3 คอนโดในป่า จุด
ที่ 4 พันธุ์พืชที่เลี้ยวลด จุดที่ 5 ปาล์มเลื้อย จุดที่ 6 กระบาก จุดที่ 7 จุดชมวิว จุดที่ 8 น้ำผึ้งเรือ
เสื่อฟุ้งป่า จุดที่ 9 โครงสร้างป่าดิบชื้น จุดที่ 10 ย้อนรอยสู่อดีต จุดที่ 11 ผู้ย่อยสลาย จุดที่ 12
หน้าต่างของป่า จุดที่ 13 พูพอนของสมพง จุดที่ 14 รักษาป่า รักษาป่า จุดที่ 15 ยี่แรด จุดที่ 16 ป่า
ให้อะไรกับเรา จุดที่ 17 เราคืนอะไรให้กับป่า รวมระยะทางทั้งหมด 2.1 กิโลเมตร

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติลำเนาไพร โดยเริ่มจากเริ่มจากสำนักงานสถานีส่งเสริมและ
อนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ จุดที่ 1 เตรียมตัวเข้าป่า จุดที่ 2 หย้าที่น้ำทิ้ง จุดที่ 3 ร่วมด้วยช่วยกัน
จุดที่ 4 อดีตคือความทรงจำ จุดที่ 5 เพื่อนนักบุญ เพื่อนนักฆ่า จุดที่ 6 กว่าจะมาเป็นดิน จุดที่ 7
ผู้ย่อยสลายธรรมชาติ จุดที่ 8 สูหลังคาโตนงาช้าง จุดที่ 9 ปรับตัวเพื่อชีวิต จุดที่ 10 ปาล์มเลื้อย
จุดที่ 11 ยี่แรด จุดที่ 12 คุณคือความหวัง รวมระยะทางทั้งสิ้น 1.2 กิโลเมตร

3. ล่องเรือแคนูชมธรรมชาติ สวนยางพารา ม. 7, ม. 9 หมายเหตุ ขึ้นกับฤดูกาล ลำน้ำ
ต้น ประมาณ 5 กม

4. ศึกษาภูมิปัญญาากลุ่มแม่บ้าน ม. 7, ม.3 เช่น ผลิตภัณฑ์จากยางพารา ผลิตภัณฑ์จากส้มแขก เป็นต้น
5. เริ่มจากสถานีวิจัยลุ่มน้ำบ้านวังพา - ต้นไม้ใหญ่ (ประมาณ 7 คน โอบ) - ศึกษาการทำเหมืองแร่เก่าประมาณ 10-20 ไร่ (แร่แกรนิต) (สามารถมองเห็น อ.หาดใหญ่)
6. เริ่มจากสำนักงานสถานีส่งเสริมและอนุรักษ์ สัตว์ป่าหาดใหญ่ - อ่างเก็บน้ำ - น้ำตกโตนหาดทราย - น้ำตกวังพา (ประมาณ 3 ชม)
7. เส้นทางเดินป่าระยะไกล เริ่มจากน้ำตกโตนปลิว อ.รัตภูมิ - น้ำตกโตนงาช้าง อ.หาดใหญ่ - น้ำตกโตนหาดทราย ม.7 - น้ำตกโตนเรือ ม. 9 - เหมืองบางพงษ์ - ผาดำ อ.คลองหอยโข่ง
8. เส้นทางเดินป่าระยะไกล เริ่มจากสถานีวิจัยหน่วยต้นน้ำบ้านวังพา - เหมืองแร่ - น้ำตกโตนเรือ - ทังใหญ่ - น้ำตกโตนลุงช่วง - น้ำตกโตนน้ำปลิว เทือกเขาบรรทัด - ป่าไม้ไผ่ (ประมาณ 500ไร่) น้ำตกปาหนัน - บ้านน้ำร้อน อ.ควนกาหลง จ.สตูล
9. เส้นทางเดินป่าระยะไกล เริ่มจากสถานีวิจัยหน่วยต้นน้ำบ้านวังพา - ลานหินประมาณ 10 ชั้น - ทังใหญ่ - น้ำตกโตนน้ำปลิว - ถ้ำค้างคาว (นับล้านตัว) - ป่าไม้ไผ่ (จุดสูงสุด) น้ำตกปาหนัน - บ้านน้ำร้อน อ.ควนกาหลง จ.สตูล - หมู่บ้านคอมมิวนิสต์

5. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

1. เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านควนขี้เสี้ยนซึ่งเป็นที่วางไข่ของนกนานาชนิด ผ่านศูนย์ศิลปาชีพห้วยเขียวและแหล่งแปรรูปสัตว์น้ำ เทียวชมวิถีชุมชนการทำกระจูดผ่านควนเค็ง เทียวชมนกนานาชนิดและวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านควนทะเลโม่ง เทียวชมนกนานาชนิดผ่านทุ่งคลองควา ถึงที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
2. เส้นทางโดยรอบทะเลสาป เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านพระตำหนักทะเลน้อย เทียวชมนกนางนวลแกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนู ชมนกนานาชนิด ผักผ่อนที่ศาลานางเรียม คลองบ้านกลาง ชมฝูงนกนางแอ่นทุ่งใหญ่ ลอดใต้สะพาน ชมฝูงควาย ชมวิถีชีวิตการยกยอบ้านชายคลอง เทียวชมสวนพฤกษศาสตร์ เส้นทางเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์ไม้ เข้าสู่คลองยวน
3. เส้นทางโดยรอบทะเลสาป เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เทียวชมนกนางนวลแกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนู นกนานาชนิด แหล่งทำรังวางไข่เตี้ยะ นายเคลื่อน ศาลานางเรียม ดงบัวสาย คลองบ้านกลาง ฝูงควาย ดงนกเป็ดผีเล็ก

ดงนกกาน้ำเล็ก ชมวิถีชีวิตการยกยอ บ้านชายคลอง เทียบชมสวนพฤกษศาสตร์ เส้นทางเดินป่า ศึกษาพืชพันธุ์ไม้ เข้าสู่คลองยวน

4. เทียบชมวิถีชุมชนทะเลน้อย เริ่มจากห้วยสะพานวิถีทะเลน้อยที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย ผ่านบ้านบนโคกจุด ชมวิถีการสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๊กร้า เคยปลา ปลาแห้งแดดเดียว เป็นต้น การทำเครื่องมือหาปลา

5. เทียบชมวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย เริ่มจากสะพานวิถีทะเลน้อยที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่าน องค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 10 ผ่านโรงฟาง ชมกลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูดและสินค้า OTOP ระดับประเทศ มีการแสดงการรำมโนราห์ของชุมชนในท้องถิ่น การสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๊กร้า เคยปลา ปลาแห้งแดดเดียว การทำเครื่องมือหาปลา เป็นต้น

6. เริ่มจากอำเภอควนขนุน เทียบชมผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว ผ่านวัดบ้านสวน เทียบชมเจดีย์เกจิจาจารย์ ผ่านวัดภูเขาทอง เทียบชมประวัติศาสตร์ ผ่านวัดสุนทรवास เทียบชมประวัติศาสตร์ ผ่านวัดเขาอ้อ วัดสวนธรรมเจดีย์ เทียบชมจุดชมวิวยาวที่สุดโดยรอบทะเลสาบทะเลน้อย เทียบชมทะเลน้อย สะพานไสลิ่ง-หัวป่า (พระประชาธรรม) เทียบชมสวนพฤกษศาสตร์ เทียบชมการยกยอยักษ์ หมู่ที่ 4 และ มุ่งสู่หาดแสนสุขลำปำ

5.1.4 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ให้แก่นักท่องเที่ยว

ผลการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและการวิจัยทางทะเลจังหวัดตรัง สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ และสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อยและได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบเพื่อประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยวก่อนและหลังผ่านการทดลองนำเที่ยว

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะไกล เส้นทางสู่ออดเขาหลวงเส้นนี้ มีทางขึ้นอยู่ในท้องที่บ้านคีรีวง หมู่ที่ 10 ตำบลกำโลน อ.ลานสกา การเดินทางสู่ออดเขาหลวงใช้เวลาในการเดินทางไปกลับ 3 วัน 2 คืน โดยความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,835 เมตร นับได้ว่าเป็นยอด

เขาที่สูงที่สุดทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งในแต่ละปีมีผู้คนสนใจขึ้นยอดเขาหลวงเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน ทั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพป่าดึกดำบรรพ์ ศึกษาวิจัยพันธุ์ไม้ยอดเขาหลวง และชมความหลากหลายทางชีวภาพ โดยจะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง วิธีการในการเรียนรู้ใช้การบรรยายระหว่างเดินป่าและศึกษาสภาพจริงใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ เตรียมสภาพร่างกายและความพร้อมในการเดินทาง เตรียมความพร้อมของสัมภาระและตรวจเช็คความถูกต้องครบถ้วนของอุปกรณ์ ทดสอบความรู้ทั่วไปในการเดินป่าเขาหลวงก่อนการเดินทาง ฟังการบรรยายทำความเข้าใจและข้อตกลงในการเดินป่าจาก เจ้าหน้าที่เริ่มต้นการเดินทางโดยพร้อมกันที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาหลวง (น้ำตกกะโรม) สิ้นสุดการเดินทางพร้อมทดสอบความรู้ทั่วไปอีกครั้งหลังการเดินทางเพื่อสรุปผล

ผลการศึกษาจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบประเมินหลังผ่านการทดลองนำเทียวนักท่องเที่ยวมีความรู้ในระดับที่เพิ่มขึ้นและมีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการบรรยายระหว่างการเดินทางและการศึกษาจากสภาพจริง

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ อันอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างมากไม่ว่าทรัพยากรธรรมชาติบนบกหรือทรัพยากรธรรมชาติใต้ท้องทะเล เปรียบเสมือนห้องเรียนธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ ที่รอให้ผู้คนเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างมีรู้จัก วิธีการในการเรียนรู้โดยการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความรักในทรัพยากรธรรมชาติและเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติโดยไม่ทำลายและการสาธิตซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ เป็นการศึกษาและสัมผัสธรรมชาติในพื้นที่จริง พร้อมบทรูปปฏิบัติการที่ทำให้เกิดความเข้าใจและรักธรรมชาติ กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล

ผลการศึกษาจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบประเมินหลังผ่านการทดลองนำเทียวนักท่องเที่ยวมีความรู้ในระดับที่เพิ่มขึ้นและมีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการสาธิตซึ่งเป็นภาคปฏิบัติทำให้เกิดความเข้าใจและรักธรรมชาติมากขึ้น

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

กิจกรรมการเรียนรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมประกอบด้วย การบรรยายโดยใช้วิธีการสื่อความหมายธรรมชาติโดยมุ่งเน้นที่จะให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตของระบบนิเวศทางทะเล รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน และอิทธิพลต่อระบบนิเวศทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเน้นให้มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเวลาและการปฏิบัติโดยจัดให้มีกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติศึกษาระบบนิเวศทางทะเลในพื้นที่จริง เพื่อเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติและสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดซึ่งแต่ละจุดจะมีเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันสลับกับกิจกรรมนันทนาการและบทเพลงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทั้งภาคกลางวันและกลางคืน เพื่อสร้างความสนิสนมคุ่นเคยระหว่างที่เข้ามาให้ความสนุกสนานและให้ข้อคิดต่าง ๆ ภาคกลางคืนจะมีกิจกรรมรอบกองไฟ จะได้สัมผัสกับบรรยากาศของธรรมชาติยามค่ำคืน เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการศึกษาป่าชายเลน ป่าชายหาด ภูเขาทะเล ปะการัง และพะยูน

ผลการศึกษาจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบประเมินหลังผ่านการทดลองนำเที่ยวนักท่องเที่ยวมีความรู้ในระดับที่เพิ่มขึ้นและมีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับภาคปฏิบัติทำให้เกิดความเข้าใจและรักธรรมชาติมากขึ้น

4. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโดนงาช้าง จังหวัดสงขลา

เส้นทางศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก ลักษณะเป็นป่าชั้นสองที่กำลังเจริญเติบโตไปจนถึงป่าที่กำลังเปลี่ยนเป็นป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์ในอนาคต มีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึก และความตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ วิธีการในการเรียนรู้ ใช้การบรรยายระหว่างเดินป่าและศึกษาสภาพจริง โดยมีจุดศึกษาทั้งหมด 17 จุด และจุดศึกษาที่กำหนดไว้เป็นเพียงตัวอย่างสำหรับการค้นหาและเรียนรู้ โดยเริ่มจากขั้นตอนการเตรียมตัวสำหรับเดินศึกษาธรรมชาติซึ่งต้องใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา ใจ และสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในเส้นทาง หู ใช้ฟังเสียงน้ำ ลม เสียงนก ชะนี แมลง ในป่า จมูกใช้สูดดมกลิ่นของมรดอกไม้ที่เบ่งบาน ลิ้นใช้ชิมรส มือใช้สัมผัสผิวของเปลือกไม้ และรับรู้ความร้อนเย็น

ผลการศึกษาจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบประเมินหลังผ่านการทดลองนำเที่ยวนักท่องเที่ยวมีความรู้ในระดับที่เพิ่มขึ้นกับบรรยายระหว่างเดินทางและศึกษาสภาพจริง มีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับจุดศึกษาทั้ง 17 จุด

5. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

กิจกรรมการเรียนรู้ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ได้แก่ กิจกรรมลักษณะ การเกิดของพื้นที่ทะเลน้อย กิจกรรมย้อนรอยอดีตทะเลน้อย กิจกรรมพรรณไม้หน้าทะเลน้อย วิธีทะเลน้อย-วิถีกระจูด กิจกรรมศึกษานกในทะเลน้อย กิจกรรมกำเนิดและวิวัฒนาการของนก กิจกรรมฝึกการดูนกเบื้องต้น กิจกรรมความสัมพันธ์ของนกกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมล่าขุมทรัพย์ ในทะเลน้อย เป็นต้น วิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้แก่ การบรรยายโดยใช้ VCD และ PowerPoint บอร์ดนิทรรศการ แผ่นภาพ หนังสือคู่มือดูนก A guide to the Birds of Thailand ลงพื้นที่สังเกตลักษณะของพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณรอบนอกโดยใช้แผนที่จังหวัดพัทลุง วิเคราะห์ความ เป็นไปได้ การสรุปการวิเคราะห์ เป็นต้น

ผลการศึกษาจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบประเมินหลังผ่านการทดลองนำที่ว นักท่องเที่ยวมีความรู้ในระดับที่เพิ่มขึ้นและมีความสนุกสนานเพลิดเพลินกับภาคปฏิบัติในการลง พื้นที่จริง

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับชุมชนด้านการ จัดการท่องเที่ยว
2. ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยวและงานเทศกาล ประเพณีตามสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งด้านวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตและแผ่นพับ เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและมาท่องเที่ยว ซึ่งนับเป็นการกระจายรายได้สู่ ชุมชนอีกทางหนึ่ง
3. ควรพัฒนาบริการด้านการให้ข้อมูลความรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมการ ท่องเที่ยวต่าง ๆ จากเอกสาร แผ่นพับ ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายภายในแหล่ง ท่องเที่ยว
4. ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนท้องถิ่นรอบ ๆ อุทยาน แห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
5. ควรมีการศึกษาด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2550, จาก www.trekkingthai.com/cgi-bin/webboard/generate.pl
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2550, จาก www.seub.ksc.net/News/dec-42/kt-131242-1.htm
- การตื่นตัวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2550, จาก www.geocities.com/ecotour_is/bodyintha.html
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2550, จาก (<http://witthaya.is.in.th/?md=content&ma=show&id=12>)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2544). แผนการปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. หน้า 3.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2544
- กัลยารัตน์ ศิริรัตน์. (2551). การวางแผนเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2549). กระบวนการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยการท่องเที่ยว (เอกสารประกอบการอบรมนักจัดการงานวิจัย). ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- ทวิวงศ์ ศรีบุรี และคณะ. (2548). สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
- แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism). สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2550, จาก <http://witthaya.is.in.th/?md=content&id=12>
- นภดล ปราศราดี. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2539, มกราคม – มีนาคม). มาช่วยกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กันเถอะ. จุลสารการท่องเที่ยว. 15(1) : 53-56.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542, มกราคม – มีนาคม). มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด. จุลสารการท่องเที่ยว. 18(1): 10 – 18.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.(2538). องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.2545 : 320-322.
- วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว. (2551 : 36). การศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง
จังหวัดสุพรรณบุรี.
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2541 : 51-52). การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และการศึกษา,การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม.
- สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม,(2547).สรุปหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
(เอกสารประกอบการสอน). ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,(2542). รายงานขั้นสุดท้าย การ
ดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
ประเทศไทย.
- สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว,(2548).การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
- อำพร วิริยโกศล และคณะ. (2543). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติตะรุเตา.
- Ceballos Lascurain (1998) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the
Conservation of Nature and Natural Resources: IUCN.
Cambridge IUCN-the World Conservation Union. (1996).
Edward Inskeep. 1999: 80-85
GLOBE '90. (1990). An Action Strategy for Sustainable Tourism. Ottawa : Tourism
Canada.
Harvay M. Rubnstein. (1992: 21-22).
National Ecotourism Strategy, Commonwealth Department of Tourism. (1994).
Page;&Dowling. 2000: 58; citing Beaumont. (1998: 24).
Page;& Dowling. (2002). *Ecotourism*. p58; citing Beaumont. 1998: 24 ‘ The
meaning of ecotourism according to...is there now consensus for defining this “natural”
phenomenon? An Australian perspective,’ *Pacific Tourism Review*. 2 (3/4): 2
Shirley Eber. World Wildlife Fund (WWF-UK). 1993. Beyond the Green, Horizon :
Principles for Sustainable Tourism. Washington D.C. : World Wildlife Fund.
USDA Forest Service. (1964: 18).
World Tourism Organization. (1997 : 253-255) Tourism 2020 Vision. Madrid : WTO
Wood; ectal. 1991 : 75

Wood, M.E.; Gatz, F.; & Lindberg, K. (1991) The Ecotourism Society : An action agenda.

In: J. Kusler (ED.) Ecotourism and resource conservation pp. 75-79. Selected papers from the 2nd International Symposium: Ecotourism and Resource Conservation, Madison: Omnipress.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
บทความวิจัย

รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของ
อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
นครศรีธรรมราช ตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา

Model of Learning Route Management of Wildlife Conservation and
Prohibited Wildlife Hunting Areas in Five Provinces of the South,
Nakon Si-Thammarat, Pattalung, Trang Satun and Songkhla

สุจิตราภรณ์ จุสปาโล

ชัยรัตน์ จุสปาโล

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Sujitraporn Jussapalo

Chairat Jussapalo

Hatyai University

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เพื่อศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดใน ภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ให้แก่นักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า บุคคลจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น และการตอบแบบสอบถาม

จากนักท่องเที่ยว จำนวน 422 ชุด ในอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อุทยานแห่งชาติตะรุเตา (เกาะอาดัง) จังหวัดสตูล อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ส่วนข้อมูลทฤษฎีภูมิศึกษาและวิเคราะห์จากการเอกสารต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละและกราฟฟิค ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

การบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 แห่งมีแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากได้รับแนวนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่มอบหมายจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 2 แห่ง มีแนวนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่เข้มงวดด้วยการป้องกันและปราบปรามมากกว่าการดูแลนักท่องเที่ยว ส่วนข้อมูลด้านจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง มีสภาพที่แตกต่างกันตามเอกลักษณ์ ความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติแต่ละแหล่งซึ่งส่งผลต่อสภาพความพร้อมในการบริหารการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ส่วนการกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง พบว่าเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสมส่งผลต่อการเรียนรู้จำนวน 31 เส้นทาง โดยแบ่งเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 เส้นทาง เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล 5 เส้นทาง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง 7 เส้นทาง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา 9 เส้นทาง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง 6 เส้นทางโดยมีปฏิทินการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และเทศกาลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอด 12 เดือน ซึ่งเส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง-เขาหลวง กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินทางป่าเขาหลวง ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน ช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน เส้นทางเกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินทางป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมตกปลา ดำน้ำดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล ช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม เส้นทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการศึกษาป่าชายเลน ป่าชายหาด ภูเขาทะเล ปะการัง และพะยูน ช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม เส้นทางเขตรักษาพันธุ์

สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการเดินป่า สามารถศึกษาได้ตลอดปี แต่ในฤดูฝนควรระมัดระวังภัยธรรมชาติ และเส้นทางเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมศึกษาพรรณไม้ในทะเลน้อย ศึกษานกในทะเลน้อย และสามารถศึกษาได้ตลอดปี แต่ในฤดูฝนควรระมัดระวังภัยธรรมชาติ

Abstract

The objectives of this research were to study administrative and eco-tourism management in those areas; to study and analyze the strengths, weaknesses and threats in those places in order to determine and map routes and make eco-tourism calendars of those areas; and to establish eco-tourist learning process in those areas by using methods of studies, primary and secondary data collection.

The primary data was collected from interviews, group discussion and brainstorming sessions with national park authorities at wildlife conservation areas and prohibited wildlife hunting areas, some people from business sector, community leaders, and from people in those localities. Additional data was collected from 422 questionnaires returned from tourists who came to Khoa Loung National Park in Nakorn Si Thammarat province, Tarutao National Park (Adang Island) in Satun Province, Chao Mai National Park in Trang Province, and Ton Nga Chang Waterfall, the Wildlife Conservation Area in Songkhla, and Thale Noi Prohibited Wildlife Hunting Areas in Pattalung. Secondary data was taken from document analysis, the program SPSS, percentile and graphics were used in quantitative analysis, whereas the analysis of contents was done for qualitative data.

The research findings were as follows:

Administrative and eco-tourism management in wildlife conservation areas and prohibited wildlife hunting areas in all five areas had similar practices due to the same policy on rules and regulations in treating tourists that were assigned by The National Park Department, Flora and Fauna Division. But both wildlife preservation areas and prohibited wildlife hunting areas have strict policy on rules and regulations in treating tourists by preventing and suppressing them more than looking after them.

Strengths, weaknesses, opportunities and threats to National Parks, wildlife conservation areas and to all the five places of prohibited wildlife hunting areas were different according to their unique, outstanding natural resources in each place that affect the readiness condition in administration and management of those tourist

attractions. Whereas deciding on the routes and eco-tourism calendars in those areas found twenty-nine educational eco-tourism routes with proper connection access that affects eco-tourism learning as follows: Kiriwong-Khoa Loung National Park was divided into four nature-study routes. Adang Island, Tarutao National park had three routes. Chao Mai National Park had seven routes, Ton Nga Chang Wildlife Conservation had nine routes and Tale Noi Prohibited Wildlife Hunting Area had six routes. These routes were mapped on the eco-tourism calendar which was in line with the ways of life, tradition and culture, local festivals in relation to tourist activities throughout the year. For the Kiriwong-Khao Loung nature-study route, trekking is the most suitable activity. The whole trail takes three days and two nights and is organized between January and June. Suitable educational activities at Adang, Tarutao National Park are nature treks and marine life and coral eco-tourist activities. This route is organized between November and May. Suitable educational activities at Haad Chao Mai National Park are the study of mangroves, beach forests, corals and manatees or dugongs. This route is organized between November and May. Suitable educational activities for Ton Nga Chang Waterfall Wildlife Conservation are trekking which can be organized all year round, but during rainy season tourists should be aware of natural hazard. Suitable educational activities at Tale Noi Prohibited Wildlife Hunting Routes are Tale Noi marine flora and birds. This route can be organized all year round, but during rainy season, tourists must be cautious about natural hazard.

บทนำ

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กลายมาเป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตรวดเร็วที่สุดในแวดวงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แต่ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็เป็นแนวคิดใหม่ที่ยังมีความสับสน มีการถกเถียงและการนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกันในหลายด้านด้วยกันโดยเนื้อแท้ความจริงแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อวางอยู่บนแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชนไว้เป็นเรื่องเดียวกัน อีกทั้งให้ความสำคัญกับมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยประสบความสำเร็จและดำรงอยู่ในระดับแถวหน้าของการท่องเที่ยวโลก เนื่องจากได้เปรียบด้านที่ตั้งของประเทศและฐานทรัพยากรธรรมชาติ ที่สวยงามซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับกระแสความเคลื่อนไหวและแนวโน้มการท่องเที่ยวในระดับโลก ซึ่งปัจจุบันได้รับการเรียกขานว่าเป็นการท่องเที่ยวในโลกไร้พรมแดน ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวในโลกไร้พรมแดนคือ การคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจการให้ความสำคัญในระบบสังคมและการตระหนักถึงการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินการตามแผนแม่บทของโลก หรือ Agenda 21 ซึ่งวางกรอบการดำเนินงานเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ไว้ดังนี้ คือ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้พิจารณาเรื่องขอบเขตความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ชุมชนชนบทธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนวัฒนธรรมประเพณี หรือเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมท่องเที่ยว และการประสานความต้องการในการกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ดังนั้น พื้นที่เขตการท่องเที่ยวในภาคใต้ก็เช่นเดียวกันซึ่งมีความได้เปรียบในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างจากภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคตะวันออกและภาคกลางอยู่มากไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ราบ ป่าไม้ ภูเขา หาดทราย น้ำตก ถ้ำ ทะเลสาบ และกลุ่มเกาะในท้องทะเลทั้งสองฝั่งของภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

แต่เนื่องจากปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวภาคใต้ยังไม่สามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวได้อย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ดังกล่าว

ว่ามีการจัดการอย่างไรบ้าง เพื่อให้ในแต่ละพื้นที่มีลักษณะของความแตกต่างกันอยู่นั้นได้ใช้ประโยชน์มากที่สุด และเพื่อป้องกันระดับการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง อีกทั้งในประเด็นของการมีส่วนร่วม ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็นอย่างไร และต้องการชี้วัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Potential Spectrum (EPS) ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควรมีรูปแบบแนวทางใดบ้างที่เป็นมาตรฐานการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเชื่อมโยงและไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีความสำคัญไม่ว่าทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจะได้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
3. เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
4. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ให้แก่นักท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการศึกษา

1. สัมภาษณ์ปัจจุบันของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
2. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น
3. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ซึ่งประกอบด้วย
 - เจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
 - บุคคลจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยว

- ผู้นำชุมชน
 - ประชาชนในท้องถิ่น
4. เก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว
 5. การประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย
 - เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
 - เจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - บุคคลจากภาคธุรกิจการท่องเที่ยว
 - ผู้นำชุมชน
 - ประชาชนในท้องถิ่น
 6. ประเมินระดับความรู้ของนักท่องเที่ยวหลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ในเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจริง
 7. วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการสำรวจภาคสนาม
 8. สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปในการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตที่ใช้ศึกษาประกอบด้วย เส้นทางการศึกษาธรรมชาติคีรีวง – ยอดเขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช , อุทยานแห่งชาติตะรุเตา เกาะอาดัง จังหวัดสตูล, อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง , เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตก ไตนาช้าง จังหวัดสงขลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การเก็บแบบสอบถาม การประชุมระดมความคิดเห็น และการทดลองเที่ยว โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 10 เดือน ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น บุคคลในหน่วยงานราชการของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่จากภาครัฐของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้ทราบถึงการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า แต่ละสถานที่ใน 5 จังหวัดภาคใต้ : นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
3. เก็บข้อมูลภาคสนามจากนักท่องเที่ยวด้วยการใช้ แบบสอบถามความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปฏิทินการท่องเที่ยวด้วยการประชุมระดมความคิดเห็น
5. ทดลองท่องเที่ยวจริงและเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักท่องเที่ยวด้วยการใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยวหลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ในเส้นทางท่องเที่ยวจริง
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ (เปอร์เซ็นต์ ไทล์และกราฟฟีก)

สรุปผลการศึกษา

1. การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

ผลที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบดัชนีชี้วัดจำนวน 16 ข้อพบว่า อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 แห่ง มีแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากได้รับนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่มอบหมายจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 2 แห่ง มีนโยบายกฎระเบียบและการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวที่เข้มงวดด้วยการป้องกันและปราบปรามมากกว่าการดูแลนักท่องเที่ยว

1.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวงจังหวัด นครศรีธรรมราช มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีแผนแม่บทการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน เป็นพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักอาศัย เป็นต้น มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในเส้นทางศึกษาธรรมชาติสูงสุดเขาหลวงไม่เกินคนละ 15 คน มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร และการฟื้นตัวของระบบนิเวศ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและไม่รบกวนความสงบสุขของคนในพื้นที่ตลอดจนมีการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสนับสนุนชุมชนให้เกิด กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีแผนแม่บทการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน เป็นพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักอาศัย เป็นต้น มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยวตามสภาพอากาศ 6 เดือนคือ ปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม – 15 พฤศจิกายน ของทุกปี และเปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน – 15 พฤษภาคม ของทุกปี มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร และการฟื้นตัวของระบบนิเวศ มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า ที่พักอาศัย มีมาตรการในการประหยัดพลังงาน การปิดเปิดไฟฟ้าตามเวลา (18.00-24.000 น.) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีแผนแม่บทการบริหารและการจัดการตามแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่การท่องเที่ยวที่ชัดเจน เป็นพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักอาศัย เป็นต้น มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยวตามสภาพอากาศ 6 เดือนคือ ปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม – 15 พฤศจิกายน ของทุกปี และเปิดฤดูการท่องเที่ยว ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน – 15 พฤษภาคม ของทุกปี มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง ที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่

นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า มีระบบการจัดการทิ้งขยะที่มีการแยกขยะและ การกำจัดของเสียที่ถูกวิธี มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

1.4 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาช้าง จังหวัดสงขลา มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ มีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยว มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ได้แก่ พื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน น้ำ ไฟฟ้า มีการกำหนดเส้นทางในการเดินป่าแต่ยังไม่มีมาตรการในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จึงทำให้ช่วงเทศกาลสำคัญมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากและเกิดผลกระทบต่อปริมาณขยะ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อความเปราะบางทางนิเวศวิทยา และเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ มีการติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

1.5 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีบริหารและการจัดการในกิจกรรมดังนี้ คือ ได้มีการกำหนดแผนแม่บทในการบริหารและการจัดการมีส่วนงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง ที่พักอาศัย และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งมีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ สะพาน ไฟฟ้า น้ำประปา (บางฤดูยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลน) มีระบบการจัดการขยะและของเสียที่ถูกวิธี มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ความเปราะบางทางนิเวศวิทยา โดยฤดูกาลวางไข่ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน จะห้ามไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยว มีระบบการติดตาม ประเมินการเปลี่ยนแปลง และทบทวนทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นในการช่วยดูแลและรักษาทรัพยากรใน 3 จังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง

ผลที่ได้จากการสังเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว พบว่า อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา 5 จังหวัด มีการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติแตกต่างกันไปดังนี้ คือ

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัด นครศรีธรรมราช การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์กลางชุมชนบ้านคีรีวง ในการประสานข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มของชุมชนในท้องถิ่นอันนำมาสู่รายได้ของชุมชนจากสินค้า OTOP ได้แก่ ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ จากกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ มีสมาชิก 35 คน (นางอารี ชุนทน เป็นประธาน) สบู่มังคุด สบู่ส้มแขก เทียนตะไคร้ จากกลุ่มสมุนไพร มีสมาชิก 22 ครอบครัว (นายสนธยา เป็นประธาน) ผ้ามัดย้อม จากกลุ่มใบไม้ มีสมาชิก 15 คน (นายโกมล ดั่งเงิน เป็นประธานในการควบคุมการผลิต) ตะหลิว ทัพพี จากกะลามะพร้าว ของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน สมาชิกประกอบด้วยผู้สูงอายุ 10 คน คนพิการ 12 คน (นายวีระ เขนย เป็นประธาน) ผ้าบาติกสีธรรมชาติ จากกลุ่มลายเทียนผ้าบาติก มีสมาชิก 15 คน (นายทิมาทรณ์ ชัยบุญ เป็นประธาน) ทูเรียนกวนห่อคาบหมาก จากกลุ่มทูเรียนกวน เป็นต้น และการบริการด้านที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

2. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีตัวแทนร่วมวางแผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับอุทยานแห่งชาติ/องค์กรอิสระ Green fins ซึ่งมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มีการก่อตั้งองค์กรโดยชุมชนที่มีบทบาทต่อการท่องเที่ยวมีชมรมเรือหางยาวซึ่งมีสมาชิกจำนวน 90 คนชุมชน ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีภาษาพูดเป็นของตนเอง เรียกว่าภาษาชาวเล รักษาประเพณีลอยเรือซึ่งจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 3 วัน โดยเริ่มจัดในวันขึ้น 13-15 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 ของทุกปี และชุมชนมีรายได้จากศิลปวัฒนธรรมพื้นเมือง ได้แก่ การเล่นเพลงรองเง็ง รำวงแบบโบราณ

3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวกับอุทยานแห่งชาติ เช่น โครงการ JOMPA โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในพื้นที่ประสพธรณีพิบัติภัยสึนามิ ชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อตั้งองค์กรในลักษณะชมรมซึ่งมีบทบาทต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ชมรมผู้ประกอบการร้านอาหาร (ที่ตั้งชมรมร้านยกยอ) ชมรมเรือทัวร์ (ที่ตั้งชมรมร้านวิเศษการท่องเที่ยว) ชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยว (ที่ตั้งชมรมร้านเลตริง) ชุมชนหาดปากเมง (นายประเทิน วัฒนศิลป์ เป็นประธานชมรม) นอกจากนี้ชุมชนยังมีรายได้จากการท่องเที่ยว ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์ การขับเรือหางยาวไปยังเกาะต่าง ๆ เป็นต้น

4. **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาซ้าง จังหวัดสงขลา** การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่ได้ปฏิบัติหรือดำเนินการดังนี้คือ การวางแผนการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การถ่ายทอดความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศแก่เยาวชนและนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นยังมีโอกาสร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวน้อยมาก เช่น การเป็นเพื่อนร่วมทาง ลูกหาบ เป็นต้น

5. **เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง** การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารและการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีสมาชิก 50 หมู่บ้าน รวม 448 คนใน 3 จังหวัด นครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนมีการก่อตั้งองค์กรและมีบทบาทต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ ชมรมร้านอาหาร ชมรมเรือพาย (มีสมาชิกทั้งหมด 38 ลำ) ภายใต้การดูแลของ อบต.พนางตุง และอบต.ทะเล ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง ได้แก่ สินค้าหัตถกรรมจากกระจูด อาหารพื้นเมือง ได้แก่ ปลาจ๋า ปลาเค็ม แกงส้มสายบัว ปลาต้มส้ม เป็นต้น ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การขับเรือหางยาวเพื่อศึกษาระบบนิเวศวิทยา เป็นต้น

2. ศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา

ผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อได้ทราบถึง (SWOT Analysis) จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

2.1 เอกลักษณะและความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างมีที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเป็นจำนวนมากและหลากหลาย มีลักษณะเป็นป่าดิบชื้น ได้ชื่อว่าเป็นหลังคาโลกสีเขียวของประเทศ มีประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชุมชน ที่น่าศึกษา มีกิจกรรมขององค์กรชุมชนซึ่งมีความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย เช่น เดินป่าเขาหลวง, พัก Home Stay, นอนหน้าในสวน, สวนสมรม, เที่ยวชมน้ำตกต่าง ๆ เป็นเส้นทางสู่อยอดเขาหลวง ซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้มีความสูง 1,835 เมตร

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นป่าชายเลน ป่าชายหาด มีสังคมพืชน้ำ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เช่น เต่าทะเล นาก กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น เอกลักษณะการท่องเที่ยวของจังหวัด คือ พะยูน ซึ่งเป็นสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์และมีฝูงที่ใหญ่ที่สุดเพียงฝูงเดียวในประเทศ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและเป็นที่ยู่อักของนักท่องเที่ยวได้แก่ การดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น

อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล ที่มีหาดทรายขาวละเอียดสวยงาม จนได้ชื่อว่าเป็นมัลดีฟเมืองไทย มีแนวปะการังอยู่รอบ ๆ เกาะ จึงเหมาะสำหรับการดำน้ำ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เช่น น้ำตกโจรสลัด ผาชะโด เกาะราวี เกาะผึ้ง เกาะหินงาม เกาะยาง เกาะจาบง เกาะหลีเป๊ะ เกาะดง อ่าวเรือใบ เป็นต้น มีการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมของชาวเล (อุรักลาไวย) ที่สำคัญและน่าสนใจ ซึ่งยังคงปฏิบัติอยู่ คือ พิธีลอยเรือ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พันธุ์พืชและสัตว์ป่า เป็นต้น มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน และเป็นพื้นที่ที่ใกล้อำเภอหาดใหญ่ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจของภาคใต้

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับโลก (Ramsar Site) มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์ มีการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั้งเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากกระจูด จากชุมชน เป็นสินค้า OTOP ระดับประเทศ

2.2 จุดด้อยของอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวและไม่ชัดเจน ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ระบบสื่อสาร ลานจอดรถ เป็นต้น ตลอดจนการจัดการปริมาณขยะในแหล่งท่องเที่ยว การขาดบุคลากรที่มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการ

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง บทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวยังมีน้อย ขาดระบบการจัดการการท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ระบบการจัดการขยะ ข้อมูลข่าวสารในการบริการนักท่องเที่ยว จำนวนเครื่องมือเครื่องใช้ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ระบบสื่อสาร ลานจอดรถ เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ขาดระบบการจัดการการท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่อง ระบบการจัดการขยะ ข้อมูลข่าวสารในการบริการนักท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา การสื่อสาร เป็นต้น

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโดนงาข้าง จังหวัดสงขลา ได้แก่ บทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวยังมีน้อย ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ขาดการบริหารจัดการด้านงบประมาณ เป็นต้น

และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกในการหวงแหนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความเสื่อมโทรม ความตื่นเงิน เป็นต้น ขาดการรวมกลุ่มอนุรักษ์ของชุมชนที่เป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ขาดการจัดการด้านขยะ บุคลากรประจำศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังขาดความรู้และทักษะในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ในการบริการนักท่องเที่ยว

2.3 โอกาสของอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราชเนื่องจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีนโยบายในการปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ประกอบกับความนิยมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มแบบใกล้ขีดธรรมชาติมากขึ้น ก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง เนื่องจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบโครงการต่าง ๆ มีนโยบายรักษาความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยว โดยประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยวบางจุดเป็นเวลา 6 เดือน ในช่วงฤดูฝน การเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทำให้นักท่องเที่ยวมีความนิยมเที่ยวแบบใกล้ขีดธรรมชาติมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชน นอกจากนั้น อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ยัง เป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยัง ประเทศมาเลเซีย

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เนื่องจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชมีนโยบายปลูกสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและรายได้กับชุมชน เช่น การขับเรือหางยาว การเป็นไกด์ เป็นต้น มีนโยบายรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยประกาศปิดแหล่งท่องเที่ยวบางจุดเป็นเวลา 6 เดือน ในช่วง

ฤดูฝน ประกอบกับการเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะกระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทำให้นักท่องเที่ยวมีความนิยมเที่ยวแบบใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น และยังได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวเล อูรักลาโว้ยซึ่งสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ยังเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังประเทศมาเลเซีย

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโดนงาข้าง จังหวัดสงขลา เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ประกอบกับการเติบโตของการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยความนิยมท่องเที่ยวแบบใกล้ชิดธรรมชาติมีมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังประเทศมาเลเซีย และจังหวัดสตูล

และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เนื่องจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการในการพัฒนาพื้นที่หลายหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง เป็นต้น แหล่งสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี ประกอบกับกระแสของสังคมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงเป็นปัจจัยที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

1.4 ภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาวะคุกคามได้แก่ นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันตกต่ำส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ปัญหาความสงบในภาคใต้ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความหวาดกลัว การขัดแย้งทางความคิดในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และ ภัยธรรมชาติ ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลง

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง ภาวะคุกคามได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำส่งผลทำให้ ราคาน้ำมันผันผวน การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น นักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดิน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ภาวะคุกคามได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำส่งผลทำให้ ราคาน้ำมันผันผวน สภาพอากาศที่แปรปรวน

เช่น แผ่นดินไหว พายุฝน คลื่นยักษ์ เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่ยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม การบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อหวังสิทธิ์ในที่ดินการลักลอบตัดไม้ ทำลายป่าโดยเฉพาะไม้หวายความห่างไกลของพื้นที่ส่งผลต่อบทบาทในการจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาซ้าง จังหวัดสงขลา ภาวะคุกคามได้แก่ กฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ภาวะราคาน้ำมันผันผวน ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ การเผยแพร่ข่าวด้านลบของประเทศ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่ยังขาดจิตสำนึกต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม การบุกรุกเพื่อหวังสิทธิ์ในการทำกิน

และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ภาวะคุกคามได้แก่ เนื่องจากเป็นทะเลสาบจึงมีโอกาสเกิดภัยธรรมชาติ การเกิดโรคระบาดในพืชและสัตว์ประชาชนยังขาดความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์และป้องกันสิ่งแวดล้อม การขาดผลประโยชน์ในการบริหารงาน กฎระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเนื่องจากการถือครองเอกสิทธิ์ในการทำกิน

2. เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้

ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับ นักท่องเที่ยว จำนวน 422 ชุด เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวและรวบรวมข้อมูลจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในแต่ละจังหวัด

3.1 ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้

ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่นิยมไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทั้งเพศชายและเพศหญิงในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ในเกือบทุกที่เมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ยกเว้นอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่มีนักท่องเที่ยวหญิงไปท่องเที่ยวมากกว่าชายเกือบเท่าตัว เป็นนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี – 60 ปี เป็นส่วนใหญ่ ส่วนอุทยานแห่งชาติเขาหลวงจะได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 26-45 ปี เป็นส่วนใหญ่ ส่วนเกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตะรุเตา อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาซ้างมีนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 16-45 ปี ส่วนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยจะมีนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 15-60 ปี

นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงปริญญาโท นิยมท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตก ไตองง่าช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา จนถึงสูงกว่าปริญญาโทจะนิยมท่องเที่ยวเกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา อาชีพของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวอาชีพข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ อาชีพธุรกิจส่วนตัว นิยมไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขาหลวงและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนอาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัทเอกชน และ นักเรียนนักศึกษา นิยมไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตะรุเตา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกไตองง่าช้าง ส่วนภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นภาคใต้ รายได้ของนักท่องเที่ยวส่วนมากจะมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทเป็นส่วนใหญ่ สถานภาพของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทั้งโสดและสมรสแบบมีบุตร ซึ่งมีสัดส่วนในการท่องเที่ยวแต่ละสถานที่ใกล้เคียงกัน พฤติกรรมของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพบว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไปเพื่อพักผ่อน ท่องเที่ยว และทัศนศึกษาเป็นส่วนใหญ่ การเดินทางของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นิยม รถยนต์ส่วนตัว และเดินทางโดยรถทัวร์ รถโดยสาร และรถตู้ รถบัสเช่า ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ส่วนใหญ่นิยมเดินทางไปกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และมากับทัวร์ เป็นส่วนใหญ่ การใช้บริการในการเดินทางของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากจะใช้บริการตนเองเป็นส่วนใหญ่ และ ใช้บริการจากเพื่อน ๆ และบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดภูมิลำเนาและบริษัทนำเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่ที่นักท่องเที่ยวต้องการพักค้างคืน พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะนิยมพักที่บังกะโล รีสอร์ท โรงแรม เป็นส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยม ไป-กลับ ระหว่างไปเที่ยวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกไตองง่าช้าง และ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ส่วนอุทยานแห่งชาติเขาหลวงนักท่องเที่ยวพักค้างคืนประมาณ 4 คืน ส่วนเกาะอาดังอุทยานแห่งชาติตะรุเตา และอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมนักท่องเที่ยวนิยมพัก 1-3 คืน นักท่องเที่ยวมักจะนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวในทุกโอกาสตามความสะดวกเป็นส่วนใหญ่ และในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ กับวันหยุดติดต่อกันหลายวัน มูลเหตุในการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ จากคำเล่าลือเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำระหว่างท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาหลวงนักท่องเที่ยวจะเลือกทำกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมนักท่องเที่ยวจะนิยมไปพักผ่อน เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว ณ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 90 ขึ้นไปมีความตั้งใจ

อยากกลับมาเที่ยวอีกแสดงว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นอีก ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเงินประมาณ น้อยกว่า 5,000 บาท สิ่งที่นักท่องเที่ยวอยากให้ออกมาพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ ห้องน้ำ ร้านอาหาร ความสะอาด และอยากให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำเผยแพร่เอกสารเพื่อการเรียนรู้ควบคู่ไปกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น

3.2 เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงที่เหมาะสม

ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นทั้งภาครัฐและเอกชน มติที่ประชุมได้เสนอเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมส่งผลต่อการเรียนรู้จำนวน 31 เส้นทาง ดังนี้

1. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง ในการศึกษาธรรมชาติ คีรีวง-เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติยอดเขาหลวง เริ่มจากบ้านคีรีวง ฝายประปาหมู่บ้าน น้ำตกวังไม้ปัก สวนสมรม สวนห้วยน้ำ พุก่า ชนนำเสริตพรรณนา น้ำตกวังอ้ายยาง ดงปาล์ม สวนไสโน ดงพญาไม้ ดงดาวดิน เขื่อนสิงโตอาจารย์เต็ม สานไทร สันไม้แดง ลานจุดเฮลิคอปเตอร์ หุบผา มหาสดำ ลาน ดร.ชวลิต หุบผาน้ำดอกศร ดงปิโกเนียใหญ่ ดงบัวแดงและช่อไข่มุก ผาจอมน้อย ป่าดงดิบเขา ศาลปู่เจ้าอินทเรศ ยอดเขาหลวง (สูง 1,835 เมตร)

1.2 เส้นทางศึกษาธรรมชาติยอดเขาหลวง เริ่มจากสำนักงานน้ำตกเหนือฟ้า เขาแห่งลูก บ้านไส(ป่าพื้นตัว) ต้นจำปี 1,000 ปี ต้นไม้หกแขนง ป่าต้นน้ำตาปี ประตูลุย จุดชมวิว ทางสันเขาสมเสริจ ยอดเขาหลวง นกโพระดกหลากสี นกกินปลีหางยาวเขียว ศาลปู่เจ้าอินทเรศ ป่าดงดิบเขา ผาจอมน้อย ดงปิโกเนียใหญ่ ดงบัวแดงและช่อไข่มุก หุบผาน้ำดอกศร ลาน ดร.ชวลิต หุบผามหาสดำ ลานจุดเฮลิคอปเตอร์ สันไม้แดง ลานไทร เขื่อนสิงโตอาจารย์เต็ม ดงดาวดิน สันลู่งพรั้ม ดงพญาไม้ สวนไสโน น้ำตกวังอ้ายยาง ดงปาล์ม ชนนำเสริตพรรณนา พุก่า สวนห้วยน้ำ สวนสมรม น้ำตกวังไม้ปัก จุดรับซื้อผลไม้หัวเหว ฝายประปาหมู่บ้าน หมู่บ้านคีรีวง

1.3 เส้นทางศึกษาวิถีชุมชน เริ่มจากศูนย์บริการท่องเที่ยวที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบล คลองท่าดี กลุ่มทุเรียนกวน คลองท่าหา กลุ่มออมทรัพย์ ตลาดคีรีวง วัดคีรีวง อาคารสัมมนา ศูนย์ประสานงานกลาง กลุ่มผ้ามัดย้อม โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มจักสาน บ้านประวัติศาสตร์ โฮมสเตย์ กลุ่มสบู่สมุนไพร ตลาดผลไม้หนานหิน คลองท่าชาย

1.4 เส้นทางศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก เริ่มจากหนานท่าหาหมู่ที่ 9 คลองลำพา น้ำตกลำพา น้ำตกชั้นน้อย เขื่อนไนไฮ สะพานน้ำล้นนางเสนอ-ริม วังวัว วังค่างควา(เขตอนุรักษ์ปลาแวง) วัง

บัวเหาะ วังหลุมพอ วังท่าแร่ คลองท่าแร่ น้ำตกท่าแร่ น้ำตกสอยดาว ทับช้าง(เขตอนุรักษ์ปลาแยะ) คลองไฮ ปากสองแพรก ลึ้นสุดที่น้ำตกในแพรก

2. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติ ตระรุเตา จังหวัดสตูล

- 2.1 การดำน้ำดูปะการัง ร่องน้ำจาบัง - เกาะหินงาม - เกาะอาดัง - หาดทรายขาว - เกาะราวี
- 2.2 การดำน้ำดูปะการัง หมู่เกาะหินซ้อน - เกาะลวงกวย - เกาะผึ่ง - เกาะดง
- 2.3 การดำน้ำดูปะการัง ร่องน้ำจาบัง - เกาะหินงาม - เกาะอาดัง - หาดทรายขาว - เกาะราวี - หมู่เกาะหินซ้อน - เกาะลวงกวย - เกาะผึ่ง - เกาะดง
- 2.4 กิจกรรมตกปลา บริเวณรอบเกาะอาดัง - เกาะราวี
- 2.5 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ น้ำตกโจรสลัด - จุดชมวิวดาชะโด - เกาะกะ - อ่าวแม่หม้าย

3 เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง อุทยานแห่งชาติ หาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

- 3.1 เริ่มต้นจากท่าเทียบเรือหาดปากเมง ผ่านคลองทางลัดสู่อ่าวบุญคง ชมถ้ำขนมโค หรือชมถ้ำตันไทร ผ่านถ้ำอ่าวบุญคง ชมหินย้อยและสัตว์นานาชนิด ล่องเรือเลียบบอ่าวบุญคง ไปสู่หาดราชมวงคล ชมเกาะหลอหลอ เพื่อศึกษาธรรมชาติของรังนกนางแอ่น (การเข้าชมเกาะหลอหลอ ขึ้นอยู่กับทิศทางลม)
- 3.2 ชมวิถีชีวิตชาวประมงชายฝั่งบ้านฉางหลวง โรงเรียนบ้านฉางหลวง เดินทางเลียบบคลองฉางหลวง กิจกรรม Walkway 4 กิโลเมตร ชมป่าโกงกาง สัตว์นานาชนิด ได้แก่ ลิง ค่าง ปู แสม นาก นก ชมพื้นที่หอยหวานโรงแรมอนันตราสิเการีสอร์ทแอนสปา
- 3.3 เริ่มจากอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ผ่านคลองจระเข้ขาว คลองโคลนร้อน ถ้ำน้ำผึ่ง เทียบชมหินงอกหินย้อย พายเรือแคนูเข้าชมป่าชายเลนในหุบเขาลอด คลองลานเข้ ถ้ำเจ้าคุณ หรือถ้ำคุณปู่ คุณย่า ชมประวัติศาสตร์และรอยเท้าฝ่าพระบาท ชมพระอาทิตย์ตกดินบนเขาเจ้าไหม(จากจุดสูงสุดของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม)
- 3.4 เริ่มออกจากหมู่บ้านเจ้าไหม หมู่ 6 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง ชมนกนานาชนิด เช่น อี กอยปากยาว หัวโตกินปู เคปาวเวอร์ เป็นต้น เขตห้ามล่าสัตว์หัวเกาะลิบง จุดชมพะยูนหมู่บ้าน

บาตูปูเต๊ะ ตกปลาหลังเกาะลิบง ชมปะการังหลังเกาะลิบง ชมน้ำตกนิรนาม ชมบ่อน้ำผุดกลางทะเล (น้ำจืด)

3.5 เริ่มออกจากท่าเทียบเรือปากเมง ควนตุ้งกู หาดยาว ถ้ำมรกต เกาะมุก เกาะกระดาน หาดสวย ปะการังสวย ปลาการ์ตูนหลากสี เกาะเชือก เกาะม้า ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น ดอกไม้ทะเล ปลาการ์ตูนหลากสี ปลาสิงโต เป็นต้น

3.6 อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม หาดราชมงคลเลี้ยวขวาไปแยกต้นซด เลี้ยวซ้ายถ้ำเล-เขากอบ และมุ่งสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.7 อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม บ่อน้ำร้อนควนแดง อำเภอกันตัง ชมยางพาราต้นแรก ชมพิพิธภัณฑ์พระยารัษฎา เข้าศาลหลักเมืองตรัง ผู้ตัวเมืองตรัง อำเภอนาโยง ผ้าทอนาหมื่นศรี น้ำตกเขาช่อง น้ำตกโตนเต๊ะ น้ำตกสายรุ้ง เป็นต้น

3. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

4.1 เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติชมน้ำตก เริ่มจากสำนักงานสถานีส่งเสริมและอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ จุดที่ 1 การทดแทนของสังคมพืช จุดที่ 2 กำเนิดป่า จุดที่ 3 คอนโดในป่า จุดที่ 4 พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด จุดที่ 5 ปาล์มเลื้อย จุดที่ 6 กระบาก จุดที่ 7 จุดชมวิว จุดที่ 8 น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า จุดที่ 9 โครงสร้างป่าดิบชื้น จุดที่ 10 ย้อนรอยสู่อดีต จุดที่ 11 ผู้ย่อยสลาย จุดที่ 12 หน้าต่างของป่า จุดที่ 13 พูพอนของสมพง จุดที่ 14 รักษาป่า รักษาป่า จุดที่ 15 ยี่แรด จุดที่ 16 ป่าให้อะไรกับเรา จุดที่ 17 เราคืนอะไรให้กับป่า รวมระยะทางทั้งหมด 2.1 กิโลเมตร

4.2 เส้นทางศึกษาธรรมชาติลำเนาไพร โดยเริ่มจากสำนักงานสถานีส่งเสริมและอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ จุดที่ 1 เตรียมตัวเข้าป่า จุดที่ 2 หล้าที่น้ำทิ้ง จุดที่ 3 ร่วมด้วยช่วยกัน จุดที่ 4 อดีตคือความทรงจำ จุดที่ 5 เพื่อนนักบุญ เพื่อนนักฆ่า จุดที่ 6 กว่าจะมาเป็นดิน จุดที่ 7 ผู้ย่อยสลายธรรมชาติ จุดที่ 8 สู่หลังคาโตนงาช้าง จุดที่ 9 ปรับตัวเพื่อชีวิต จุดที่ 10 ปาล์มเลื้อย จุดที่ 11 ยี่แรด จุดที่ 12 คุณคือความหวัง รวมระยะทางทั้งสิ้น 1.2 กิโลเมตร

4.3 ล่องเรือแคนูชมธรรมชาติ สวนยางพารา ม. 7, ม. 9 หมายถึง ขึ้นกับฤดูกาล ลำน้ำตื้น ประมาณ 5 กม

4.4 ศึกษาภูมิปัญญากลุ่มแม่บ้าน ม. 7, ม.3 เช่น ผลิตภัณฑ์จากยางพารา ผลิตภัณฑ์จากส้มแขก เป็นต้น

4.5 เริ่มจากสถานีวิจัยลุ่มน้ำบ้านวังพา - ต้นไม้ใหญ่ (ประมาณ 7 คน โอบ) - ศึกษาการทำเหมืองแร่เก่าประมาณ 10-20 ไร่ (แร่แกรนิต) (สามารถมองเห็น อ.หาดใหญ่)

4.6 เริ่มจากสำนักงานสถานีส่งเสริมและอนุรักษ์ สัตว์ป่าขนาดใหญ่ - อ่างเก็บน้ำ - น้ำตกโตนหาดทราย - น้ำตกวังพา (ประมาณ 3 ชม)

4.7 เส้นทางเดินป่าระยะไกล เริ่มจากน้ำตกโตนปลิว อ.รัตภูมิ - น้ำตกโตนงาช้าง อ.หาดใหญ่ - น้ำตกโตนหาดทราย ม.7 - น้ำตกโตนเรือ ม.9 - เขมืองบางพงษ์ - ผาดำ อ.คลองหอยโข่ง

4.8 เส้นทางเดินป่าระยะไกล เริ่มจากสถานีวิจัยหน่วยต้นน้ำบ้านวังพา - เขมืองแร่ - น้ำตกโตนเรือ - ทังใหญ่ - น้ำตกโตนลุงช่วง - น้ำตกโตนน้ำปลิว เขือกเขาบรรทัด - ป่าไม้ไผ่ (ประมาณ 500ไร่) น้ำตกปาหนัน - บ้านน้ำร้อน อ.ควนกาหลง จ.สตูล

4.9 เส้นทางเดินป่าระยะไกล เริ่มจากสถานีวิจัยหน่วยต้นน้ำบ้านวังพา - ลานหินประมาณ 10 ชั้น - ทังใหญ่ - น้ำตกโตนน้ำปลิว - ถ้ำค้างคาว (นับล้านตัว) - ป่าไม้ไผ่ (จุดสูงสุด) น้ำตกปาหนัน - บ้านน้ำร้อน อ.ควนกาหลง จ.สตูล - หมู่บ้านคอมมิวนิสต์

5. เส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยง เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

1.1 เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านควนน้ำเสี้ยนซึ่งเป็นที่วางไข่ของนกนานาชนิด ผ่านศูนย์ศิลปาชีพห้วยเขียวและแหล่งแปรรูปสัตว์น้ำ เกี่ยวกับวิถีชุมชนการทำกระเจ็ดผ่านควนเค็ง เกี่ยวกับมนกนานาชนิดและวิถีชีวิตของชุมชน ผ่านควนทะเลโม่ง เกี่ยวกับมนกนานาชนิด ผ่านทุ่งคลองควา ถึงที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

1.2 เส้นทางโดยรอบทะเลสาป เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ผ่านพระตำหนักทะเลน้อย เกี่ยวกับมนกนางนวลเกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนู ชมนกนานาชนิด ผักผ่อนที่ศาลานางเรียม คลองบ้านกลาง ชมฝูงนกนางแอ่นทุ่งใหญ่ ลอดใต้สะพาน ชมฝูงควาย ชมวิถีชีวิตการยกยอบ้านชายคลอง เกี่ยวกับมนกนางนวลพฤษศาสตร์ เส้นทางเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์ไม้ เข้าสู่คลองยวน

5.3 เส้นทางโดยรอบทะเลสาป เริ่มจากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เกี่ยวกับมนกนางนวลเกลบ ดงบัวสาย ดงบัวหลวง ดงบัวขาว ดงกระจูดหนู นกนานาชนิด แหล่งทำรังวางไข่เกี่ยวกับนายเคลื่อน ศาลานางเรียม ดงบัวสาย คลองบ้านกลาง ฝูงควาย ดงนกเป็ดผีเล็ก ดงนกกาน้ำเล็ก ชมวิถีชีวิตการยกยอ บ้านชายคลอง เกี่ยวกับมนกนางนวลพฤษศาสตร์ เส้นทางเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์ไม้ เข้าสู่คลองยวน

5.4 เกี่ยวกับวิถีชุมชนทะเลน้อย เริ่มจากห้วยสะพานวิถีทะเลน้อยที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่าน องค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย ผ่านบ้าน

บน โคกจุด ชมวิธีการสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๊กต้า เคยปลา ปลาแห้ง แดดเดียว เป็นต้น การทำเครื่องมือหาปลา

5.5 เทียบชมวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย เริ่มจากสะพานวิถีทะเลน้อยที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ผ่านศาลากลางบ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 2 ผ่าน องค์การบริหารส่วนตำบลทะเลน้อย หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 10 ผ่านโรงฟาง ชมกลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูดและสินค้า OTOP ระดับประเทศ มีการแสดง การรำมโนราห์ของชุมชนในท้องถิ่น การสานเสื่อกระจูด การแปรรูปสัตว์น้ำ เช่น ปลาตุ๊กต้า เคยปลา ปลาแห้ง แดดเดียว การทำเครื่องมือหาปลา เป็นต้น

5.6 เริ่มจากอำเภอควนขนุน เทียบชมผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว ผ่านวัดบ้านสวน เทียบชมเจดีย์เกจิจารย์ ผ่านวัดภูเขาทอง เทียบชมประวัติศาสตร์ ผ่านวัดสุนทรवास เทียบชมประวัติศาสตร์ ผ่านวัดเขาอ้อ วัดสวนธรรมเจดีย์ เทียบชมจุดชมวิวยอดนิยมโดยรอบทะเลสาบทะเลน้อย เทียบชมทะเลน้อย สะพานไสลิ่ง-หัวป่า (พระประชารธรรม) เทียบชมสวนพฤกษศาสตร์ เทียบชมการยกยอยักษ์ หมู่ที่ 4 และ มุ่งสู่หาดแสนสุขลำปำ

4. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ให้แก่นักท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ และการวิจัยทางทะเลจังหวัดตรัง สถานีวิจัยและพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ และสถานีวิจัยและพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย และได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบเพื่อประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยวก่อนและหลังผ่านการทดลองนำเที่ยว

4.1 เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เส้นทางศึกษาธรรมชาติระยะไกล เส้นทางสู่อยอดเขาหลวงเส้นทางนี้ มีทางขึ้นอยู่ในท้องที่บ้านคีรีวง หมู่ที่ 10 ตำบลกำโลน อ.ลานสกา การเดินทางสู่อยอดเขาหลวงใช้เวลาในการเดินทางไปกลับ 3 วัน 2 คืน โดยความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,835 เมตร นับได้ว่าเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งในแต่ละปีมีผู้คนสนใจขึ้นยอดเขาหลวงเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน ทั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพป่าดึกดำบรรพ์ ศึกษาวิจัยพันธุ์ไม้อยอดเขาหลวง และชมความหลากหลายทางชีวภาพ โดยจะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง วิธีการในการเรียนรู้ใช้การบรรยายระหว่างเดินป่าและศึกษาสภาพจริงใช้

ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ เตรียมสภาพร่างกายและความพร้อมในการเดินทาง เตรียมความพร้อมของสัมภาระและตรวจเช็คความถูกต้องครบถ้วนของอุปกรณ์ ทดสอบความรู้ทั่วไปในการเดินป่าเขาหลวงก่อนการเดินทาง ฟังการบรรยายทำความเข้าใจและข้อตกลงในการเดินป่าจาก เจ้าหน้าที่เริ่มต้นการเดินทางโดยพร้อมกันที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาหลวง (น้ำตกกะโรม) สิ้นสุดการเดินทางพร้อมทดสอบความรู้ทั่วไปอีกครั้งหลังการเดินทางเพื่อสรุปผล

4.2 เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ อันอำนวยประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติอย่างมากไม่ว่าทรัพยากรธรรมชาติบนบกหรือทรัพยากรธรรมชาติใต้ท้องทะเล เปรียบเสมือนห้องเรียนธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ ที่รอให้ผู้คนเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างมีรู้จบ วิธีการในการเรียนรู้โดยการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความรักในทรัพยากรธรรมชาติและเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติโดยไม่ทำลายและการสาดซึ่งเป็นภาคปฏิบัติ เป็นการศึกษาและสัมผัสธรรมชาติในพื้นที่จริง พร้อมบปปฏิบัติการณ์ที่ทำให้เกิดความเข้าใจและรักธรรมชาติ กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูปะการัง ศึกษาชีวิตสัตว์ทะเล

4.3 อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

กิจกรรมการเรียนรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมประกอบด้วย การบรรยายโดยใช้วิธีการสื่อความหมายธรรมชาติโดยมุ่งเน้นที่จะให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตของระบบนิเวศน์ทางทะเล รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน และอิทธิพลต่อระบบนิเวศทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเน้นให้มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเวลาและการปฏิบัติโดยจัดให้มีกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติศึกษาระบบนิเวศทางทะเลในพื้นที่จริง เพื่อเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้เรื่องราวของธรรมชาติและสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดซึ่งแต่ละจุดจะมีเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันสลับกับกิจกรรมนันทนาการและบทเพลงที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทั้งภาคกลางวันและกลางคืน เพื่อสร้างความสนิสนมคุ่นเคยระหว่างที่มาเข้าให้ความสนุกสนานและให้ข้อคิดต่าง ๆ ภาคกลางคืนจะมีกิจกรรมรอบกองไฟ จะได้สัมผัสกับบรรยากาศของธรรมชาติยามค่ำคืน เพื่อนำ

ความรู้ที่ได้ไปบูรณาการทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างยั่งยืนกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมการศึกษาป้าชายเลน ป้าชายหาด หญ้าทะเล ปะการัง และพะยูน

4.4 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาซ่าง จังหวัดสงขลา

เส้นทางศึกษาธรรมชาติชนน้ำตก ลักษณะเป็นป่าชั้นสองที่กำลังเจริญเติบโตไปจนถึงป่าที่กำลังเปลี่ยนเป็นป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์ในอนาคต มีทิวทัศน์ที่สวยงามเหมาะแก่การสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึก และความตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ วิธีการในการเรียนรู้ ใช้การบรรยายระหว่างเดินป่าและศึกษาสภาพจริง โดยมีจุดศึกษาทั้งหมด 17 จุด และจุดศึกษาที่กำหนดไว้เป็นเพียงตัวอย่างสำหรับการค้นหาและเรียนรู้ โดยเริ่มจากขั้นตอนการเตรียมตัวสำหรับเดินศึกษาธรรมชาติซึ่งต้องใส่ประสาธสัมผัสดัง 5 คือ ตา ใจ ใจ และสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในเส้นทาง หู ใช้ฟังเสียงน้ำ ลม เสียงนก ชะนี แมลง ไนป่า จมูก ใช้สูดดมกลิ่นของมวลดอกไม้ที่เบ่งบาน ลิ้น ใช้ชิมรส มือ ใช้สัมผัสผิวของเปลือกไม้ และรับรู้ความร้อนเย็น

4.5 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

กิจกรรมการเรียนรู้ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ได้แก่ กิจกรรมลักษณะการเกิดของพื้นที่ทะเลน้อย กิจกรรมย้อนรอยอดีตทะเลน้อย กิจกรรมพรรณไม้ป่าทะเลน้อย วิธีทะเลน้อย-วิถีกระจัด กิจกรรมศึกษานกในทะเลน้อย กิจกรรมกำเนิดและวิวัฒนาการของนก กิจกรรมฝึกการดูนกเบื้องต้น กิจกรรมความสัมพันธ์ของนกกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมล่าขุมทรัพย์ในทะเลน้อย เป็นต้น วิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้แก่ การบรรยายโดยใช้ VCD และ PowerPoint บอร์ดนิทรรศการ แผ่นภาพ หนังสือคู่มือดูนก A guide to the Birds of Thailand ลงพื้นที่สังเกตลักษณะของพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณรอบนอกโดยใช้แผนที่จังหวัดพัทลุง วิเคราะห์ความเป็นไปได้ การสรุปการวิเคราะห์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยว
2. ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยวและงานเทศกาล ประเพณีตามสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทั้งด้านวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตและแผ่นพับ

เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและมาท่องเที่ยว ซึ่งนับเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

3. ควรพัฒนาบริการด้านการให้ข้อมูลความรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ จากเอกสาร แผ่นพับ ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายภายในแหล่งท่องเที่ยว

4. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนท้องถิ่นรอบ ๆ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

5. ควรมีการศึกษาวิจัยด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

ภาคผนวก ข

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
2. ศึกษาวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคามของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา
3. เพื่อกำหนดเส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
4. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ให้นักท่องเที่ยว

2. กิจกรรมหลักที่เสนอในข้อเสนอโครงการ

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุนวัตถุประสงค์ข้อที่	ร้อยละความพึงพอใจต่อผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและสำรวจพื้นที่ 2. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น	1. ได้แนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ความเหมือนและความแตกต่างในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละแห่ง 2. รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1	1. ได้แนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล สงขลา ความเหมือนและความแตกต่างในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละแห่ง 2. รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1	ข้อ 1	90%
3. สนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้าม	3. ทราบจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์	3. ทราบจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5	ข้อ 2	90%

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ ข้อที่	ร้อยละความ พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
ล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการการท่องเที่ยว	ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้	จังหวัดในภาคใต้		
4. เก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยใน 5 จังหวัด เพื่อสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว 5. ประชุมผู้เกี่ยวข้อง 5 จังหวัด ๗ ละ 1 ครั้ง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	4. ทราบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยใน 5 จังหวัด 5. ได้เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้	4. ทราบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยใน 5 จังหวัด 5. ได้เส้นทางและปฏิทินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้	ข้อ 3	90 %
6. ทดลองนำเที่ยว 7. เก็บแบบประเมินความรู้ของนักท่องเที่ยวหลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ในเส้นทางท่องเที่ยวจริง	6. ได้กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยว เชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ให้กับนักท่องเที่ยว 7. รายงานฉบับสมบูรณ์ 8. บทความวิจัย 1 บทความ	6. ได้กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยว เชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ให้กับนักท่องเที่ยว 7. รายงานฉบับสมบูรณ์ 8. บทความวิจัย 1 บทความ	ข้อ 4	90%

ภาคผนวก ข
บัญชีรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

บัญชีรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่รัฐ, ผู้นำชุมชน, ประชาชน, ผู้ประกอบการ อุทยานแห่งชาติ
เขาลอง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เจ้าหน้าที่รัฐ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายแลบ งามผ่องใส	หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยาน เขาลองที่ 4 (กรุงชิง)	กรุงชิง	9 เม.ย. 2551	
2.นายวิรัตน์ ท้องย้อย	หัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยาน เขาลองที่ 3 (น้ำตกอ้ายเขียว)	อ้ายเขียว	9 เม.ย. 2551	
3.นายการุน จอง	เจ้าหน้าที่อุทยานหน่วย ดินแดง	หน่วยดินแดง	9 เม.ย. 2551	
4.นายพิเชษฐ จงจิตร	เจ้าหน้าที่อุทยานหน่วย สวนยาย	หน่วยสวนยาย	9 เม.ย. 2551	
5.นายนอง ประสงค์	เจ้าหน้าที่อุทยานหน่วย เหนือฟ้า	หน่วยเหนือฟ้า	9 เม.ย. 2551	
6.นายวินัย บัวแก้ว	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เขาลอง	น้ำตกกะโรม	9 เม.ย. 2551	075-391218

ผู้นำชุมชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายยงยุทธ กระจ่างโลก	กำนัน	ต.กำโลน	7 เม.ย. 2551	086-2793269
2.นายประจวบ ธรรมวิจิตร	สมาชิกออมทรัพย์เพื่อ การผลิตบ้านคีรีวง	ต.กำโลน	7 เม.ย. 2551	
3.นายสนธยา	ประธานกลุ่มสมุนไพรม	ต.กำโลน	8 เม.ย. 2551	
4.นายวีระ เขนย	ประธานกลุ่มหัตถกรรม บ้านคีรีวง	ต.กำโลน	8 เม.ย. 2551	
5.นายโกมล ด้วงเงิน	ประธานควบคุมการผลิต กลุ่มใบไม้	ต.กำโลน	8 เม.ย. 2551	
6.นางอารี ขุนทน	ประธานกลุ่มมัตย์อม	ต.กำโลน	7 เม.ย. 2551	075-533114
7.นายสมจิตร ตสิงพันธ์	นายก อบต.กำโลน	อบต.กำโลน	7 เม.ย. 2551	
8.นายทิมาทร์ ชัยบุญญ	ประธานกลุ่มลายเทียน	ต.กำโลน	8 เม.ย. 2551	

ประชาชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายสินชัย คีรีรัตน์	ทำสวน	ม.3	3 พ.ค. 2551	
2.นายกรีธา อินทรี	ขับรถสองแถว	61 ม.3 ต.กำโลน	3 พ.ค. 2551	
3.นายไสว เนาว์สุวรรณ	ทำสวน	328 ม.10	3 พ.ค. 2551	
4.นายยศ มัชยาท	ทำสวน	ม.10 ต.กำโลน	3 พ.ค. 2551	
5.นายพิกุล มาศเมฆ	ทำสวน	ม.10 ต.กำโลน	3 พ.ค. 2551	
6.นายสุจิน เนาว์สุวรรณ	ทำสวน	297 ม.10	3 พ.ค. 2551	
7.นายบุญรวย ผลปิ่นทรัพย์	ทำสวน	167/1 ม.10	3 พ.ค. 2551	
8.นางดำเนิน พันเลิศ	ทำสวน	ต.กำโลน	4 พ.ค. 2551	
9.นายมาวิน ลำภูศรี	ทำสวน	246 ม.9 ต.กำโลน	4 พ.ค. 2551	
10.นายย้วน พิมพากย์	ทำสวน	18/8 ม.9 ต.กำโลน	4 พ.ค. 2551	

ผู้ประกอบการ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายอุไร บุญเพชร	เจ้าของ	ท่าหารีสอร์ท	4 พ.ค. 2551	075-533234
2.นายยินดี จำนงรักษ์	เจ้าของ	ธารคีรี	4 พ.ค. 2551	
3.นายสมพงศ์ บันผล	เจ้าของ	คีรีวงรีสอร์ต	4 พ.ค. 2551	

รายการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน, ประชาชน, ผู้ประกอบการ,เจ้าหน้าที่รัฐ ณ เกาะอาดัง
อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

เจ้าหน้าที่รัฐ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายปณพล ชีวะเสรีชล	เจ้าพนักงานป่าไม้ 5 (ผู้ช่วยหัวหน้า)	เกาะอาดัง	28 มี.ค. 2551	074-783485
2.นายเฉลิมศักดิ์ ภูษารักษ์	ลูกจ้างเหมาอุทยาน ตะรุเตา	เกาะอาดัง	28 มี.ค. 2551	074-783485
3.นายรัชชชัย พลอยดำ	ลูกจ้างเหมาอุทยาน ตะรุเตา	เกาะอาดัง	28 มี.ค. 2551	089-4626200
4.นายสมฤทธิ์ สุวรรณแก่น ทอง	พนักงานพิทักษ์ป่า อุทยานตะรุเตา	เกาะอาดัง	28 มี.ค. 2551	074-783485
5.นางธัญลักษณ์ บุญนวล	เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์	เกาะอาดัง	28 มี.ค. 2551	074-783485
6.นางปราณี ชัยศิริ	เจ้าหน้าที่บริการ	เกาะอาดัง	28 มี.ค. 2551	074-783485
7.นางเจน บัวพรหม	พนักงานจ้างเหมา ประจำร้านสวัสดิการ	เกาะอาดัง	28 มี.ค. 2551	089-7388071

ผู้นำชุมชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายเด่น	นายก อบต.เกาะสาหร่าย	เกาะสาหร่าย	25 เม.ย. 2551	081-7663716 074-722620
2.นางทิพวัลย์	สมาชิก อบต.เกาะหลีเป๊ะ	เกาะหลีเป๊ะ	25 เม.ย. 2551	083-1710741
3.นายอำหวน หนัดตุตัง	กำนัน	เกาะสาหร่าย	25 เม.ย. 2551	
4.นายสัญชัย สิริชัย	ประธานชมรมเรือหางยาว	เกาะหลีเป๊ะ	30 มี.ค. 2551	084-6322189
5.นายกิจชัย หอสุทธิสาร	ผู้ใหญ่บ้าน	เกาะหลีเป๊ะ	30 มี.ค. 2551	086-9407339
6.นายวันชัย สิริชัย	สมาชิก อบต.เกาะหลีเป๊ะ อาดัง	เกาะหลีเป๊ะ	30 มี.ค. 2551	086-9615967

ประชาชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายวิจักษ์ แซ่โก้ย	ขับเรือ/ประมง	เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	081-5431869
2.นายสัมฤทธิ์ เทศทั่ว	ขับเรือ	80 ม.7 ต.เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	-
3.นายประเสริฐ หาญทะเล	ประมง/ขับเรือ	เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	089-4749553
4.นายโอ หาญทะเล	ประมง/ขับเรือ	เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	089-4630358
5.นายณรงค์ พัชรภรณ์	ประมง/ขับเรือ	เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	-
6.นายชัยชิน หาญทะเล	ประมง/ขับเรือ	เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	
7.นายนกดล หาญทะเล	ประมง/ขับเรือ	เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	085-0778593
8.นางปราณี จำสูตร	ค้าขาย	เกาะหลใแป๊ะ	29 มี.ค. 2551	-

ผู้ประกอบการ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นางภา จันทวิเทศ	ผู้ช่วยผู้จัดการ	บันดาหายารีสอร์ท	30 มี.ค. 2551	089-7863212
2.นายกิตติชัย หาญทะเล	ประธานบริษัท	ดั่งดี ทัวร์	30 มี.ค. 2551	081-6528698
3.นางมุกตา ปู่เอียด	เจ้าของ	บ้านพรอินน์, ลิเป๊ะมินิมาร์ท	30 มี.ค. 2551	084-6336371
4.นายสุวิมล ศิริรัตน์สกุล	ผู้จัดการ	ตะรุเตา คาบาน่า รีสอร์ท	30 มี.ค. 2551	087-9697068
5.นายวาทีน ลีกิ่ง	เจ้าของบาร์	MONTKY BAR	30 มี.ค. 2551	-
6.นางเครือมาส หาญทะเล	เจ้าของร้านอาหาร	แฟมิลี่ ลิเป๊ะ	30 มี.ค. 2551	084-6338332
7.นายกิจชัย หอพิสุทธิสาร	เจ้าของร้าน	หลใแป๊ะ รีสอร์ท	30 มี.ค. 2551	086-9407339
8.นางพัชนี แทนประมุด	เจ้าของ	กรีน วิลเลจ	30 มี.ค. 2551	074-730428
9.นายสุราษฎร์ หาญทะเล	เจ้าของ	ตายา รีสอร์ท	30 มี.ค. 2551	-
10.นายสุรางค์ สลักดำ	เจ้าของ	Asia Beach Resort	30 มี.ค. 2551	083-2991967

รายการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน, ประชาชน, ผู้ประกอบการ,เจ้าหน้าที่รัฐ ณ อุทยานแห่งชาติ
หาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

เจ้าหน้าที่รัฐ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
1.นายประเสริฐ ขวัญแก้ว	ผู้ช่วยอุทยาน หาดเจ้าไหม	อุทยานหาดเจ้าไหม	4 เม.ย. 2551	085-3038060
2.นางปุษยา กิ่งเกาะยาว	ลูกจ้างอุทยาน หาดเจ้าไหม	อุทยานหาดเจ้าไหม	4 เม.ย. 2551	
3.นางรัชก นราอาจ	ลูกจ้างฝ่ายการ สร้างจิตสำนึกในชุมชน	อุทยานหาดเจ้าไหม	4 เม.ย. 2551	
4.นายวีรวัฒน์ ผอมขาว	ลูกจ้างฝ่ายการ สร้างจิตสำนึกในชุมชน	อุทยานหาดเจ้าไหม	4 เม.ย. 2551	
5.นางรุ่งทิพย์ แพรกหา	พนักงานทั่วไป	อุทยานหาดเจ้าไหม	4 เม.ย. 2551	
6.นายวิชิต ทองปา	พนักงานทั่วไป	อุทยานหาดเจ้าไหม	4 เม.ย. 2551	
7.นายจรัญ ขุนณรงค์	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ หาดเจ้าไหม	อุทยานแห่งชาติหาด เจ้าไหม	15 พ.ค. 2551	

ผู้นำชุมชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นายวินัย คงห้อย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	ม.5 ต.ไม้ฝาด	10 พ.ค. 2551	089-2880994
นายอะหลี เป็นหมูด	รองนายก อบต.ไม้ฝาด	อบต.ไม้ฝาด	10 พ.ค. 2551	085-7848178
นายหยาด หมื่นภักดี	ผู้ใหญ่บ้าน	บ้านฉางกลาง	10 พ.ค. 2551	089-9702370
นายสมนึก เปลียนเกา	นายก อบต.ไม้ฝาด	อบต.ไม้ฝาด	10 พ.ค. 2551	089-8739949
นายสมนึก ช่างาย	ประธานชมรมเรือทัวร์จ.ตรัง	วิศวกร ท่องเที่ยว	10 พ.ค. 2551	
นางอารี ส่งเสริม	ประธานชมรมร้านอาหาร หาดปกเมง	ร้านยกยอ	10 พ.ค. 2551	
นายพรศักดิ์ เกลี้ยงช่วย	ประธานชมรม ผู้ประกอบการ	เจ ตรังรีสอร์ต	10 พ.ค. 2551	
นายวิโรจน์ ศรีจันทร์ทอง	ผู้ใหญ่บ้าน	บ้านปากเมง	10 พ.ค. 2551	
นายถาวร อินวัง	กำนัน	บ้านไม้ฝาด	10 พ.ค. 2551	

ประชาชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นางลำลี สุวรรณโณ	ทำสวน	21/3 ม.5 ต.ไม้ฝาด อ.สีกา จ.ตรัง	9 พ.ค. 2551	
นายเจริญ จงรวย	ประมง	21 ม.5 ต.ไม้ฝาด	9 พ.ค. 2551	
นายหีม มั่นสะอาด	ทำสวน	ม.4 ต.ไม้ฝาด	9 พ.ค. 2551	
นายลาภ หนูเอียด	ทำสวน	ม.5 ต.ไม้ฝาด	9 พ.ค. 2551	
นายสมพร รอดเปือ	ประมง	ม.5 ต.ไม้ฝาด	9 พ.ค. 2551	
นายวันลพ สุวรรณโน	ทำสวน	ม.5 ต.ไม้ฝาด	9 พ.ค. 2551	
นางมะฉะ ตรงมะตัง	ทำสวน	ม.5 ต.ไม้ฝาด	9 พ.ค. 2551	
นายสมชาย กิ่งเกาะยาว	ทำสวน	ม.5 ต.ไม้ฝาด	9 พ.ค. 2551	
นายวิชิต พึ่งบุญ	รับราชการ	บ้านฉางหลวง	9 พ.ค. 2551	
นายยะเหตุ	รับจ้าง/ทำสวน	หาดยาว	9 พ.ค. 2551	087-2809296

ผู้ประกอบการ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นางวรัญญา รอดเมือง	เจ้าของ	จระวีทิวรี่	5 เม.ย. 2551	081-7196926
นายภูษิต พุกษารัตน์	Assitant Manager	MARI Nature Tours&Travel	5 เม.ย. 2551	
นายชะ หมิ่นทองวาริ	ผู้ช่วย	MARI Nature Tours&Travel	5 เม.ย. 2551	
นายหมาดดี ศักดิ์หัด	เจ้าของ	ร้านนำทิวรี่ ม.6 ต.เกาะลิบง	5 เม.ย. 2551	
นายสินชัย วันแดง	เจ้าของ	สินชัย เจ้าไหม รีสอร์ท ม.6 ต.เกาะลิบง	5 เม.ย. 2551	
นายประกิต รัตตมณี	เจ้าของ	ฉางหลวงรีสอร์ท	5 เม.ย. 2551	081-2706600
นายพรศักดิ์ เกลี้ยงช่วย	เจ้าของ	เจตรังรีสอร์ท	5 เม.ย. 2551	081-6655870
นายพินิจ ใจทอง	เจ้าของ	อันดามันซีทิวรี่	5 เม.ย. 2551	075-274092
นายประโทย์ ศรีจันทร์ทอง	เจ้าของ	ร้านอาหารและ ทิวรี่(แมกไม้)	5 เม.ย. 2551	
นางอรอนงค์ ต้นสุข	เจ้าของ	ปากเมงเกสต์เฮ้าส์	5 เม.ย. 2551	

รายการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน, ประชาชน, ผู้ประกอบการ,เจ้าหน้าที่รัฐ ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

เจ้าหน้าที่รัฐ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นายสามารถ ขุนศรีหวาน	หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โตนงาช้าง จ.สงขลา และสตูล	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	31 พ.ค. 2551	
นายเรวัตติ เกอรัตน์	พนักงานจัดเก็บ รายได้	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	31 พ.ค. 2551	
นายสมบุญ สุธพฤษ	พนักงานจัดเก็บ รายได้	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	31 พ.ค. 2551	
นายจรัญ สว่างแจ้ง	เจ้าหน้าที่ประจำ ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	31 พ.ค. 2551	
น.ส.ภาวดี เดชแก้ว	เจ้าหน้าที่ร้าน สวัสดิการ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	31 พ.ค. 2551	084-9692137
นายพฤษุทธิ์ ภคเดชสกุล	เจ้าหน้าที่บริหารงาน ทั่วไป	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า น้ำตกโตนงาช้าง	31 พ.ค. 2551	081-9576625

ผู้นำชุมชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นายชอบ บิลภานุจน์	นายก อบต.ทุ่งตำเสา	อบต.ทุ่งตำเสา	8 มิ.ย. 2551	081-9904044
นายเอิบ	รองนายก อบต.	บ้านวังผา	8 มิ.ย. 2551	
นายถนอม แยมสุวรรณ	เลขานุการสภา	บ้านวังผา	8 มิ.ย. 2551	087-2940126
นายอาหุณ สังข์ขาว	ผู้ใหญ่บ้าน	ม.5 ต.ทุ่งตำเสา	8 มิ.ย. 2551	
นายศิริพงษ์ คุณารักษ์	ผู้ใหญ่บ้าน	ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	8 มิ.ย. 2551	0892980268
นายจรินทร์ จันทรสงภพ	ประธานกลุ่มสหกรณ์	ม.7	15 เม.ย. 2551	
นายสุภาพ บุญจอย	ประธานกลุ่มออมทรัพย์	ม.7	8 มิ.ย. 2551	
นางไพเราะ การณ์ศรี	ประธานกลุ่มแม่บ้านรัก โตน	ม.7	8 มิ.ย. 2551	
นายเศียร ภัยมณี	ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ	ม.7	15 เม.ย. 2551	

ประชาชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นายประเสริฐ รังสี	รับจ้าง	56/5 ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นายอภินันท์ แซ่อื้อ	ทำสวน	324/1 ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นายล้วน ดวงมณี	ทำสวน	16/1 ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นายนพ ทองชูช่วย	ทำสวน	252 ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นายเอิบ ปราบนารายณ์	รับจ้าง	48 ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นางวรรณภา อินทสุวรรณ	รับราชการ	153 ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นายพันทวี ทองฉิม	รับจ้าง	49/2 ม.6 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นางกะเรียม หมัดเอียด	ค้าขาย	84/3 ม.6 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นายเอียด ชุมจัน	รับราชการ	164 ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	
นางจิต จันทผล	รับจ้าง	ม.7 ต.ทุ่งตำเสา	24 พ.ค. 2551	

ผู้ประกอบการ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
น.ส.จ่านงค์ ชุมจันท์	เจ้าของ	ร้านอาหารริมคลอง	16 เม.ย. 2551	074-398377
นางสมมิตร ภู่นดี	เจ้าของ	ร้านอาหาร	16 เม.ย. 2551	
นางสายใหม่ ไชยสุวรรณ	เจ้าของ	ครัวสารีนา	16 เม.ย. 2551	
นางอาอีชะ หวังว่า	เจ้าของ	ครัวสุชัยลา	16 เม.ย. 2551	
นางกันยา พวงมาด	เจ้าของ	ครัวนิมาวรรณ	16 เม.ย. 2551	
นายเดชธวัฒน์ แก้วงาม	เจ้าของ	ร้านอาหารศรีสุวรรณ	16 เม.ย. 2551	
นางสุวัฒนา สุขชัย	เจ้าของ	ร้านขายของที่ระลึก	16 เม.ย. 2551	
นางพิมล แก้วนพรัตน์	เจ้าของ	ร้านอาหารพิมล	16 เม.ย. 2551	
นางเอียน เหมือนหนู	เจ้าของ	ร้านขายของที่ระลึก	16 เม.ย. 2551	
นางพรวิณ ชาพิรมณ์	เจ้าของ	ร้านขายของที่ระลึก	16 เม.ย. 2551	

รายการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน, ประชาชน, ผู้ประกอบการ,เจ้าหน้าที่รัฐ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

เจ้าหน้าที่รัฐ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นายสีพัตร ชัยศรี	เจ้าหน้าที่ ปชส.	เขตห้ามล่าทะเลน้อย	10 เม.ย. 2551	074-685230
นายสกุล โรจนรัตน์	งานพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เขตห้ามล่าทะเลน้อย	10 เม.ย. 2551	086-9532264
นายอัสสดา เกื้อภากร	งานพัฒนาและ จัดการพื้นที่	เขตห้ามล่าทะเลน้อย	10 เม.ย. 2551	074-685230
นายเขมชาติ ช่วยเมือง	ผู้ช่วยหัวหน้า เขตห้ามล่าทะเลน้อย	เขตห้ามล่าทะเลน้อย	10 เม.ย. 2551	074-685230
นายนาคิน แก้วบุญส่ง	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ	เขตห้ามล่าทะเลน้อย	10 เม.ย. 2551	086-9654163
นางจีระภา ดำนวล	เจ้าหน้าที่ ปชส.	เขตห้ามล่าทะเลน้อย	10 เม.ย. 2551	074-685230

ผู้นำชุมชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นายโกศล ชุ่นเส็ง	นายก อบต.ทะเลน้อย	อบต.ทะเลน้อย	11 เม.ย. 2551	
นายวิโรจน์ ทองพูน	นายก อบต.พนางตุง	อบต.พนางตุง	11 เม.ย. 2551	074-685240
นายสมบุญรณ์ อรุณรัตน์	กำนัน	44/2 ม.2 ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน	11 เม.ย. 2551	
นายตรีพล เทนไชย	ผู้ใหญ่บ้าน	73 ม.1 ต.ทะเลน้อย	11 เม.ย. 2551	
นายอัมพร ทองเนื้อขาว	กำนัน	ม.13 ต.พนางตุง	11 เม.ย. 2551	086-2976223
นายชิต จันทรดีวง	ผู้ใหญ่บ้าน	218 ม.13 ต.พนางตุง	11 เม.ย. 2551	

ประชาชน

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นายณรงค์ ชู่แข็ง	ขับเรือหางยาว	114/1 ม.13 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	087-7769382
นายสน นุ่มน่วม	ขับเรือหางยาว	59 ม.1 ต.ทะเลน้อย	13 พ.ค. 2551	
นายเสรี สิ้นยัง	สานกระจูด	106 ม.13 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	
นางยุพา จงบุรี	ขายของ	300 ม.13 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	
นายสัมพันธ์ ทองอ่อน	ขายปลา	91 ม.2 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	
นายฐิตาพร ไชยชนะ	รับจ้าง	26 ม.1 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นางอำพร พลโยธา	สถานกระดูก	194 ม.1 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	
นางจินดา รักหนู	ทำนา	182 ม.1 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	
นายอิม บัวหยุ	สถานกระดูก	37 ม.2 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	
นายกุจันัน ทองอ่อน	ค้าขาย	ม.2 ต.พนางตุง	13 พ.ค. 2551	

ผู้ประกอบการ

ชื่อ	ตำแหน่ง/อาชีพ	ที่อยู่	วันที่สัมภาษณ์	โทรศัพท์
นางสุจิตรา แก้วนุ่น	เจ้าของ	ร้านอาหารริมน้ำ	14 พ.ค. 2551	074-685248
นายจิรากร นิมแก้ว	เจ้าของ	วังชะรอน	14 พ.ค. 2551	074-685473
นางสุจิตรา ดงนาลิก	เจ้าของ	ทะเลน้อยรีสอร์ต	14 พ.ค. 2551	081-1896193
นางพรทิพย์ สมานอมตกุล	เจ้าของ	ถาวร พรทิพย์	14 พ.ค. 2551	074-685383
นายชิน พรหมเงิน	เจ้าของ	บ้านพรหมเงิน	14 พ.ค. 2551	074-685225
นางพรภิรมณ์ พัดชา	เจ้าของ	บึง-นวม ทะเลน้อย	14 พ.ค. 2551	081-5433013
นางประดับ ทองพูนเอียด	เจ้าของ	ร้านประดับดาว	14 พ.ค. 2551	087-2928768
นายชุม แก้วบุญสงค์	เจ้าของ	บัวแดง	14 พ.ค. 2551	074-685391
นายบุญเรือน ชุ่นเข้า	เจ้าของ	บ้านผักสอยดาว	14 พ.ค. 2551	089-9747498
นางนงเยาว์ คงเทพ	เจ้าของ	บ้านล้านบัว	14 พ.ค. 2551	074-685573

ภาคผนวก ค.

แบบสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ประกอบการ

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

เรื่อง

รูปแบบการการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของ
อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อหาแนวทางการบริหารและการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ชื่อนามสกุล.....
2. อายุ..... ปี อาชีพ
3. สถานประกอบการชื่อ
4. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ
5. สถานที่สัมภาษณ์ผู้จัดบันทึก.....
6. โทรศัพท์มือถือ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านมีแผนและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าควรสนับสนุนการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีระบบกำจัดขยะอย่างไรบ้าง และมีการแยกขยะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. การจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง และสาธารณูปโภค ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ให้บริการหรือไม่ ใช้เกณฑ์ใด ทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

7. ท่านใช้น้ำจากแหล่งใด และมีระบบบำบัดน้ำที่ใช้แล้วอย่างไร น้ำที่ใช้มีคุณภาพดีหรือไม่

.....

.....

.....

.....

8. ท่านมีมาตรการในการประหยัดพลังงานอย่างไร

.....

.....

.....

9. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

.....

10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานฯ และควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในลักษณะไหน อย่างไร

.....

.....

.....

.....

11. ท่านมีแผนงานและโครงการที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

12. สนับสนุนคนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

13. ท่านให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับนักท่องเที่ยว อย่างไร

.....

.....

.....

.....

14. ท่านได้ติดตามผลจากการประกอบธุรกิจของท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

15. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น

เรื่อง

รูปแบบการการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของ
อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อหาแนวทางการบริหารและการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ชื่อนามสกุล.....
2. อายุ..... ปี อาชีพ
3. ที่อยู่
4. สถานที่สัมภาษณ์ผู้จัดบันทึก.....
5. โทรศัพท์มือถือ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร
.....
.....
.....
2. ท่านได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้
เกิดความยั่งยืน
.....
.....
.....

3. ท่านมีโอกาสทำงานในแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร เช่น การจำหน่ายอาหาร การขายของที่ระลึก การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP เป็นต้น

.....

.....

.....

4. ท่านมีโอกาสในการหารายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ การขับเรือ การได้เช่าพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

.....

.....

.....

5. ท่านได้รับประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือไม่ เช่น ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร เป็นต้น

.....

.....

.....

6. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้าไปลงทุนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

.....

.....

7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับองค์กรที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เช่น เป็นตัวแทนชุมชน เข้าร่วมเป็นกรรมการ

.....

.....

.....

8. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

.....

.....

.....

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการถ่ายทอดความรู้ในการอนุรักษ์ให้กับเยาวชนและนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การเป็นสมาชิกอาสาพิทักษ์ป่าไม้ เป็นต้น

.....

.....

.....

.....

11. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น

เรื่อง

รูปแบบการการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของ
อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อหาแนวทางการบริหารและการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ชื่อนามสกุล.....
2. อายุ..... ปี อาชีพ.....
3. ตำแหน่ง.....
4. ที่อยู่.....
5. สถานที่สัมภาษณ์ผู้จัดบันทึก.....
6. โทรศัพท์มือถือ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านมีแผนและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานฯ และควรมีการส่งเสริม
การประชาสัมพันธ์ในลักษณะไหน อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าควรสนับสนุนการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านใด
เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

4. จำนวนบุคลากรด้านการบริการมีความเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และมีความ
ต้องการบุคลากร ด้านใดเพิ่มเติม

.....

.....

.....

5. ได้รับงบประมาณจากแหล่งใด และรายได้จากการท่องเที่ยวนำมาทำอะไรบ้าง

.....

.....

.....

6. การจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง และสาธารณูปโภค ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

7. มีระบบกำจัดขยะอย่างไรบ้าง และมีการแยกขยะอย่างไร

.....

.....

.....

8. มีมาตรการในการประหยัดพลังงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

10. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

11. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

.....

12. มีการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหารายได้เช่น การจำหน่ายอาหาร
ขายของที่ระลึก การนำเที่ยว เป็นต้น หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

13. มีการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ การขับเรือ เป็นต้น หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

14. ได้มีการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับองค์กรที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เช่น เป็นตัวแทนชุมชน เข้าร่วมเป็นกรรมการ หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

15. มีจัดการความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

16. ได้มีการติดตามผลกระทบจากการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

17. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ
เรื่อง

**รูปแบบการการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงของ
อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้
นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา**

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อหาแนวทางการบริหารและการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ชื่อนามสกุล.....
2. อายุ..... ปี ตำแหน่ง.....
3. ที่อยู่
5. สถานที่สัมภาษณ์ผู้จัดบันทึก.....
6. โทรศัพท์มือถือ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านคิดว่าแหล่งธรรมชาติในพื้นที่มีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้อย่างไร และมีความ
อุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าแหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและจะสนับสนุนอย่างไรให้
นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน

.....

.....

.....

.....

3. ได้มีการมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไร

.....

.....

.....

5. มีการปิด-เปิด พื้นที่เพื่อการฟื้นตัวทางธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

6. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ท่องเที่ยวหรือไม่ ใช้เกณฑ์ใด ทำอย่างไร

.....

.....

.....

7. จำนวนบุคลากรด้านบริการมีความเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และมีความต้องการบุคลากร ด้านใดเพิ่มเติม

.....

.....

.....

8. มีการจัดการความปลอดภัยกับนักท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

9. การจัดการด้านสิ่งก่อสร้าง และสาธารณูปโภคที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

10. มีการจัดการด้านอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

11. การจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

12. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

13. ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

14. มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

15. มีการจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

16. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

17. การจัดการด้านข้อมูลข่าวสารและความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

18. มีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบการใช้พื้นที่ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

19. มีระบบกำจัดขยะอย่างไรบ้าง และมีการแยกขยะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

20. ท่านใช้น้ำจากแหล่งใด และมีระบบบำบัดน้ำที่ใช้แล้วอย่างไร น้ำที่ใช้มีคุณภาพดีหรือไม่

.....

.....

.....

21. ท่านมีมาตรการในการประหยัดพลังงานอย่างไร

.....

.....

.....

22. มีการจัดทำป้ายบอกทิศทางตามแยก เพื่อไปยังจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

23. มีห้องสุขาที่สะอาดเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

24. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการและชุมชน ให้เห็นคุณค่าของ
ทรัพยากรธรรมชาติ

.....

.....

.....

.....

25. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และป้ายสื่อ
ความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

26. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น ประเทศ ผ่าน
เว็บไซต์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

.....

.....

.....

.....

27. ได้มีการสนับสนุนให้ชุมชน ผู้ประกอบการ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมกับหน่วยงาน เช่น เป็นตัวแทนชุมชน เข้าร่วมเป็นกรรมการ หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

28. มีการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหารายได้เช่น การจำหน่ายอาหาร ขายของที่ระลึก การนำเที่ยว เป็นต้น หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

29. มีการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ การขับเรือ เป็นต้น หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

30. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค.

รูปภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

รายละเอียดเกี่ยวกับภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

1. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

สัมภาษณ์หัวหน้าอุทยาน ผู้ช่วยหัวหน้า เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน และ
ผู้ประกอบการบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

สัมภาษณ์หัวหน้าอุทยาน ผู้ช่วยหัวหน้า เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน และ
ผู้ประกอบการ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

3. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง – เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัด
นครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์หัวหน้าอุทยาน ผู้ช่วยหัวหน้า เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน และ
 ผู้ประกอบการ บริเวณ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ คีรีวง – เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขา
 หลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

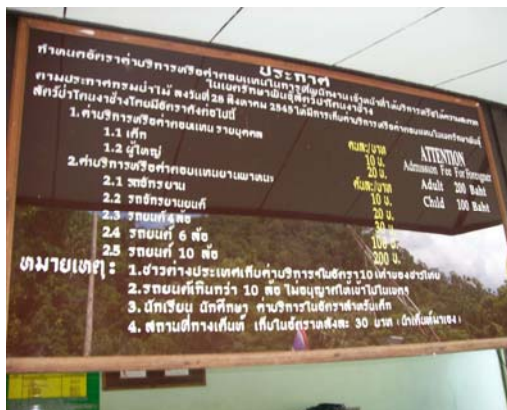
สัมภาษณ์หัวหน้าอุทยาน ผู้ช่วยหัวหน้า เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน และ
ผู้ประกอบการ บริเวณ เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

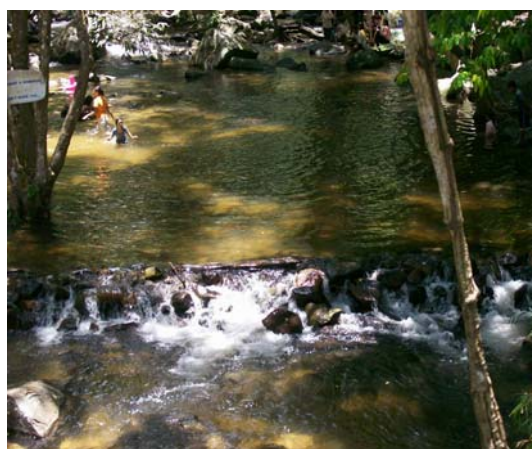

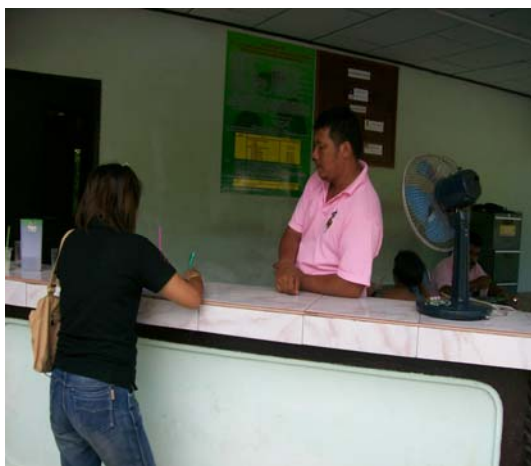

5. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนาซาข้าง จังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์หัวหน้าอุทยาน ผู้ช่วยหัวหน้า เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ประชาชน และผู้ประกอบการ บริเวณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำดำโตนงช้าง จังหวัดสงขลา

ภาคผนวก ข.
แนวการสนทนากลุ่ม

แนวการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเทศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ : นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็น 4 ด้าน คือ

2. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น

3. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น เช่น การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การรับผิดชอบต่อเพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

4. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษา เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และความประทับใจ เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยวประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของพื้นที่ศึกษาด้านพื้นที่

1. ในพื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดบ้างที่มีความโดดเด่นและนักท่องเที่ยวชอบ
2. ให้ท่านบอกถึงความโดดเด่นทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เช่น วิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการบอกหรือแสดงให้นักท่องเที่ยวชม
3. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้ามาที่นี่ที่เดียว หรือเดินทางไปไหนอีกบ้าง
4. นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในอุทยานแห่งชาตินี้อย่างไร

5. มีการแบ่งเขต (โซนนิ่ง) การใช้พื้นที่อย่างไร และพบอุปสรรคใดบ้างในการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ

ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

1. มีระบบกำจัดขยะอย่างไร มีการแยกขยะอย่างไร
2. ใช้น้ำจากแหล่งใดและมีระบบบำบัดน้ำที่ใช้แล้วอย่างไร น้ำใช้มีคุณภาพดีหรือไม่
3. การสร้างที่พักแรมตลอดจนอาคารต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์ มีการปลูกสร้างให้เกิดความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมอย่างไร
4. จำนวนบุคลากรมีเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และมีความต้องการบุคลากรด้านใดเพิ่มเติมได้รับงบประมาณจากแหล่งไหนและรายได้จากการท่องเที่ยวนำมาทำอะไรบ้าง
5. การเดินทางมาที่นี่มีกี่เส้นทาง เป็นถนนลักษณะใด
6. ถ้าไม่มีรถส่วนตัวสามารถเดินทางได้อย่างไร มีรถโดยสารบริการหรือไม่และใครเป็นผู้ให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นอย่างไร
7. มีปัญหาด้านการติดต่อสื่อสารหรือไม่ ระบบการสื่อสารมีอะไรบ้าง เช่น ไปรษณีย์ โทรศัพท์ สาธารณะ อินเทอร์เน็ต
8. มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ให้บริการหรือไม่ ใช้เกณฑ์ใด ทำอย่างไร
9. มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุดและน้อยที่สุดช่วงไหนของปี เพราะอะไร
10. มีแผนและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร จากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน
11. ควรสนับสนุนการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านใด เพราะเหตุใด
12. มีระบบการจัดการกับภัยธรรมชาติที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ousangไร เช่น สถานการณ์น้ำท่วม ถนนขาด ไฟป่า เป็นต้น
13. ถ้ามีคนได้รับอุบัติเหตุ เช่น ถูกสัตว์ทำร้าย จมน้ำ ตกต้นไม้ จะทำอย่างไร มีระบบความช่วยเหลืออย่างไร

ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้

1. เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ทำกิจกรรมอะไรกันบ้าง และส่วนใหญ่ชอบทำอะไร
2. มีการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอะไรบ้าง
3. ให้ท่านเล่าเกี่ยวกับกิจกรรมด้านสื่อความหมาย เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาจะได้รับความรู้ในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจากที่ไหน อย่างไร
4. ท่านพบอุปสรรคในด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้อะไรบ้าง

ด้านการมีส่วนร่วม

1. เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในด้านใดบ้างของกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ท่านพบอุปสรรคในการวางแผนหรือปฏิบัติตามแนวนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติอย่างไร เนื่องจากเหตุผลใด
3. ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
4. ท่านจะได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน
5. มีแผนงานและโครงการที่สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนหรือไม่อย่างไร

ภาคผนวก ง.

แบบสอบถามความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

เรื่องรูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัดในภาคใต้ : นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้วัตถุประสงค์เพื่อทราบแนวทางการต้องการในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5 จังหวัดภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา ซึ่งท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระคำตอบของท่านถือเป็นความลับไม่มีผลใด ๆ หรือจะไม่นำมาใช้ เพื่อให้ท่านเสียประโยชน์เป็นอันขาด ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการวิจัยเท่านั้น

โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

คำชี้แจง ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงโดยขีดเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมคำลงในช่องว่าง โปรดตอบทุกข้อเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 15 ปี 16 - 25 ปี
 26 - 35 ปี 36 - 45 ปี
 46 - 60 ปี 61 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา/ปวส.
 ปริญญาตรี ปริญญาโท
 สูงกว่าปริญญาโท

4. อาชีพ

☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ รับจ้าง	☐ นักเรียน/นักศึกษา
☐ พนักงานบริษัทเอกชน	☐ เกษตรกร
☐ แม่บ้าน	☐ เกษียณอายุ
☐ อื่น ๆ ระบุ	

5. ภูมิลำเนา

☐ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	☐ ภาคเหนือ
☐ ภาคกลาง	☐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
☐ ภาคตะวันออก	☐ ภาคใต้
☐ ภาคตะวันตก	

6. รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท	☐ 10,000 – 20,000 บาท
☐ 20,001 – 30,000 บาท	☐ 30,001 – 40,000 บาท
☐ 40,001 – 50,000 บาท	☐ มากกว่า 50,000 บาท

7. สถานภาพสมรส

☐ โสด	☐ สมรส มีบุตร
☐ สมรส ไม่มีบุตร	☐ หย่าร้าง/แยกกัน
☐ อื่น ๆ ระบุ	

ส่วนที่ 2. ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยว

1. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวคืออะไร

☐ ท่องเที่ยว	☐ พักผ่อน
☐ เยี่ยมญาติ	☐ ทักษะศึกษา
☐ ประชุม/สัมมนา	☐ อื่น ๆ ระบุ

2. ในการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ท่านใช้พาหนะใด

☐ เครื่องบิน	☐ รถไฟ
☐ รถตู้/รถบัสเช่า	☐ รถยนต์ส่วนตัว
☐ รถทัวร์/รถโดยสาร	☐ อื่น ๆ ระบุ

3. ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว

☐ เดินทางคนเดียว	☐ กลุ่มเพื่อน
☐ ครอบครัว	☐ มากับทัวร์
☐ ญาติ	☐ แฟน/คนรัก
☐ อื่น ๆ ระบุ	

4. การมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านใช้บริการของใคร

☐ บริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพฯ	☐ บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดภูมิลำเนาของ

ท่าน

☐ บริษัทนำเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว	☐ เพื่อน ๆ
☐ บริการตัวเอง	☐ อื่น ๆ ระบุ

5. สถานที่ที่ท่านต้องการพักค้างคืนคือที่ใด

☐ โรงแรม	☐ บังกะโล, รีสอร์ท	☐ วัด
☐ บ้านญาติ	☐ บ้านเพื่อน	☐ เต็นท์
☐ ที่พักในอุทยานแห่งชาติ	☐ อื่น ๆ ระบุ	

6. ท่านพักค้างคืนกี่คืน

☐ ไป – กลับ	☐ 1 คืน	☐ 2 คืน
☐ 3 คืน	☐ 4 คืน	☐ อื่น ๆ ระบุ

7. ท่านมักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาใด

☐ วันหยุดติดต่อกันหลายวัน	☐ วันเสาร์ – อาทิตย์
☐ วันธรรมดา	☐ ทุกโอกาสตามความสะดวก

8. มลเหตุในการมาเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ คำแนะนำจากบริษัทนำเที่ยว	☐ คำแนะนำจาก ททท.
☐ คำแนะนำจากหนังสือ	☐ คำแนะนำจากวิทยุ, โทรทัศน์
☐ คำเล่าลือเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	☐ อื่น ๆ ระบุ

9. กิจกรรมที่ท่านเลือกทำระหว่างท่องเที่ยวได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ นอนพักผ่อน	☐ ชี่จักรยาน
☐ ศึกษาธรรมชาติ	☐ ส่องสัตว์ ดูนก
☐ เดินป่า	☐ ดำน้ำ วายน้ำ
☐ ชมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	☐ ชมโบราณสถานและประวัติศาสตร์
☐ รับประทานอาหาร	☐ เลือกซื้อสินค้าพื้นเมือง
☐ ชมวิถีชาวบ้าน ชุมชนเมือง	☐ เที่ยวชมถ้ำ
☐ เที่ยวน้ำตก	☐ พักแรมในชุมชน (Home Stay)
☐ ชมศูนย์สาธิตหัตถกรรม	☐ อื่น ๆ ระบุ

10. ท่านคิดว่าจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่

- กลับ ไม่กลับ

11. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของท่านแต่ละครั้งประมาณเท่าไร

☐ น้อยกว่า 2,500 บาท	☐ 2,500 – 5,000 บาท
☐ 5,001 – 7,500 บาท	☐ 7,501 – 10,000 บาท
☐ อื่น ๆ ระบุ	

12. สิ่งที่คุณต้องการพัฒนาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

☐ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	☐ ความสะอาด
☐ ร้านอาหาร	☐ ห้องน้ำ
☐ ที่พัก	☐ การอนุรักษ์ธรรมชาติ
☐ ถนน	☐ เอกสารเผยแพร่เพื่อการเรียนรู้
☐ เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ	☐ อื่น ๆ ระบุ

13. ความคิดเห็นอื่น

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก จ.

รูปภาพกิจกรรมการระดมความคิดเห็น

รูปภาพกิจกรรมการระดมความคิดเห็น เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติ
เขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

รูปภาพกิจกรรมการระดมความคิดเห็น เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

รูปภาพกิจกรรมการระดมความคิดเห็น อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

รูปภาพกิจกรรมการระดมความคิดเห็น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

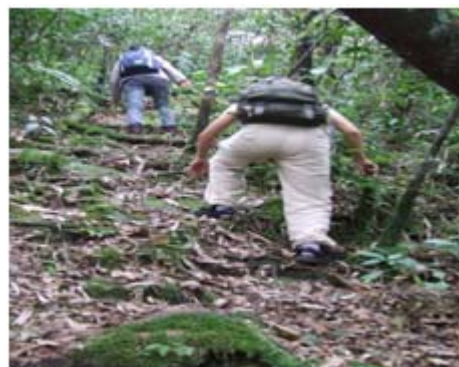
รูปภาพกิจกรรมการระดมความคิดเห็น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

ภาคผนวก จ.

รูปภาพกิจกรรมการทดลองที่ยาว

เส้นทางศึกษาธรรมชาติคีรีวง - เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

ภาคผนวก ซ.

แบบประเมินก่อนและหลังการทองเทียว

แบบประเมินก่อนเดินป่าอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- 1. ยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ สูง 1,835 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง คือ ยอดเขาหลวง
- 2. สัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงคือ สมเสร็จ
- 3. ป่าเขาหลวง มีพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ พิปูน ฉวาง ช้างกลาง ลานสกา เมือง พรหมคีรีและนบพิตำ
- 4. เขาหลวงมีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน และมีสภาพป่าเป็นป่าดิบแล้ง
- 5. ยอดเขาหลวงได้รับการขนานนามว่า “หลังคาสีขาวของภาคใต้”
- 6. คำว่า “ขุนน้ำแห่งเมืองนคร” และ “หุบผามหาสดำ” คือสมยานามของเขาหลวง
- 7. สัตว์ป่าสงวนที่พบมากในป่าเขาหลวง ได้แก่ เลียงผาและสมเสร็จ
- 8. เฟิร์นยักษ์มหาสดำ เป็นเฟิร์นที่พบเฉพาะบนยอดเขาหลวงเท่านั้น
- 9. อุทยานแห่งชาติเขาหลวงได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานฯ ลำดับที่ 9 ของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2517 มีเนื้อที่ประมาณ 356,250 ไร่
- 10. ทางขึ้นยอดเขาหลวง อยู่ที่บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

แบบประเมินหลังเดินป่าอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- 1. ยอดเขาที่สูงที่สุดในภาคใต้ สูง 1,835 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง คือ ยอดเขาหลวง
- 2. สัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงคือ สมเสร็จ
- 3. ป่าเขาหลวง มีพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ ได้แก่ พิปูน ฉวาง ช้างกลาง ลานสกา เมือง พรหมคีรีและนบพิตำ
- 4. เขาหลวงมีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน และมีสภาพป่าเป็นป่าดิบแล้ง
- 5. ยอดเขาหลวงได้รับการขนานนามว่า “หลังคาสีขาวของภาคใต้”
- 6. คำว่า “ขุนน้ำแห่งเมืองนคร” และ “หุบผามหาสดำ” คือสมยานามของเขาหลวง
- 7. สัตว์ป่าสงวนที่พบบ่อยในป่าเขาหลวง ได้แก่ เลียงผาและสมเสร็จ
- 8. เฟิร์นยักษ์มหาสดำ เป็นเฟิร์นที่พบเฉพาะบนยอดเขาหลวงเท่านั้น
- 9. อุทยานแห่งชาติเขาหลวงได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานฯ ลำดับที่ 9 ของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2517 มีเนื้อที่ประมาณ 356,250 ไร่
- 10. ทางขึ้นยอดเขาหลวง อยู่ที่บ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

เฉลย ข้อที่ผิดได้แก่ ข้อที่ 4, 5, 8

แบบประเมินก่อนเดินป่าน้ำตกโจรสลัด
(เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- 1. น้ำตกโจรสลัดคือแหล่งน้ำจืดที่หล่อเลี้ยงผู้คนบนเกาะอาดัง-หลีเป๊ะ
- 2. น้ำตกโจรสลัด ในอดีตโจรสลัดใช้เป็นที่พักของสมุทกษัตริย์ เมื่อปี พ.ศ. 2480-2489
- 3. "อาดัง" มาจากคำเดิมในภาษามลายูว่า "อูดัง" มีความหมายว่า "ปู"
- 4. เกาะอาดังมีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน และมีสภาพป่าเป็นป่าดิบแล้ง
- 5. อุทยานแห่งชาติตะรุเตาได้รับการยกย่องว่าเป็น “มรดกแห่งอาเซียน”
- 6. ห้ามบุคคลใดเข้าดำเนินการระบบทางน้ำก่อนได้รับอนุญาตจากอุทยานเพราะอาจส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้ ฝ่าฝืนมีโทษตาม พ.ร.บ. อุทยาน
- 7. สัตว์ป่าสงวนที่พบมากในเกาะอาดัง ได้แก่ หมูป่า
- 8. พันธุ์ไม้ที่พบมากในเกาะอาดัง คือ หวาย
- 9. อุทยานแห่งชาติตะรุเตาได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานฯ ลำดับที่ 8 ของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2517 มีเนื้อที่ประมาณ 931,250 ไร่ หรือ 1,490 ตารางกิโลเมตร
- 10. ทางขึ้นน้ำตกโจรสลัดอยู่ที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตต. 5 (แหลมสน) มีระยะทางประมาณ 2 กม.

แบบประเมินหลังเดินป่าน้ำตกโจรสลัด
(เกาะอาดัง อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล)

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- 1. น้ำตกโจรสลัดคือแหล่งน้ำจืดที่หล่อเลี้ยงผู้คนบนเกาะอาดัง-หลีเป๊ะ
- 2. น้ำตกโจรสลัด ในอดีตโจรสลัดใช้เป็นที่พักของสุมกำลั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2480-2489
- 3. "อาดัง" มาจากคำเดิมในภาษามลายูว่า "อูดัง" มีความหมายว่า "ปู"
- 4. เกาะอาดังมีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน และมีสภาพป่าเป็นป่าดิบแล้ง
- 5. อุทยานแห่งชาติตะรุเตาได้รับการยกย่องว่าเป็น "มรดกแห่งอาเซียน"
- 6. ห้ามบุคคลใดเข้าดำเนินการระบบทางน้ำก่อนได้รับอนุญาตจากอุทยานเพราะอาจส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้ ฝ่าฝืนมีโทษตาม พ.ร.บ. อุทยาน
- 7. สัตว์ป่าสงวนที่พบมากในเกาะอาดัง ได้แก่ หมูป่า
- 8. พันธุ์ไม้ที่พบมากในเกาะอาดัง คือ หวาย
- 9. อุทยานแห่งชาติตะรุเตาได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานฯ ลำดับที่ 8 ของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2517 มีเนื้อที่ประมาณ 931,250 ไร่ หรือ 1,490 ตารางกิโลเมตร
- 10. ทางขึ้นน้ำตกโจรสลัดอยู่ที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ตต. 5 (แหลมสน) มีระยะทางประมาณ 2 กม.

เฉลย ข้อที่ผิดได้แก่ ข้อที่ 3, 4, 7

กระดาษคำตอบ ชุดก่อน/หลัง

จงทำเครื่องหมาย X ลงใน

ให้ถูกต้อง

ข้อ	ก.	ข.	ค.	ง.
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

เฉลย

ข้อ	ก.	ข.	ค.	ง.
1.		x		
2.		x		
3.				x
4.				x
5.	x			
6.			x	
7.	x			
8.				x
9.				x
10.	x			
11.		x		
12.	x			
13.			x	
14.		x		
15.			x	

แบบประเมินก่อนเดินป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- 1. ต้นสมพงมีรากพูพอนที่ใหญ่ที่สุด
- 2. มะเดื่อเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว
- 3. จุดชมวิวมองเห็นน้ำตกชั้นที่ 5
- 4. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติมีต้นตะเคียนใหญ่ที่สุด
- 5. ยี่แระเป็นไม้ยืนต้น
- 6. หวายเป็นพืชตระกูลปาล์ม
- 7. หลุมพอเป็นไม้เนื้ออ่อน
- 8. ไม้เป็นพืชตระกูลหญ้า
- 9. ปูดเป็นพืชใบเลี้ยงคู่
- 10. กระบากเป็นไม้เนื้อแข็ง
- 11. เห็ดเป็นพืชชนิดหนึ่งไม่สามารถสังเคราะห์แสงได้
- 12. ป่าโตนงาช้างเป็นป่าดงดิบชื้น
- 13. ปลวกเป็นสัตว์จำพวกมด
- 14. ไล้เคนประกอบด้วยรากกับสาหร่าย
- 15. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้างมีสัตว์ป่าสงวน 2 ชนิด

แบบประเมินหลังเดินป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าน้ำตกโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- 1. ต้นสมพงมีรากพูพอนที่ใหญ่ที่สุด
- 2. มะเดื่อเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว
- 3. จุดชมวิวมองเห็นน้ำตกชั้นที่ 5
- 4. เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติมีต้นตะเคียนใหญ่ที่สุด
- 5. ยี่แระเป็นไม้ยืนต้น
- 6. หวายเป็นพืชตระกูลปาล์ม
- 7. หลุมพอเป็นไม้เนื้ออ่อน
- 8. ไม้เป็นพืชตระกูลหญ้า
- 9. ปูดเป็นพืชใบเลี้ยงคู่
- 10. กระบากเป็นไม้เนื้อแข็ง
- 11. เห็ดเป็นพืชชนิดหนึ่งไม่สามารถสังเคราะห์แสงได้
- 12. ป่าโตนงาช้างเป็นป่าดงดิบชื้น
- 13. ปลวกเป็นสัตว์จำพวกมด
- 14. ไล้เคนประกอบด้วยรากกับสาหร่าย
- 15. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้างมีสัตว์ป่าสงวน 2 ชนิด

เฉลย ข้อที่ถูกได้แก่ 1, 6, 8, 10, 12, 14, 15

แบบประเมินก่อนการเรียนรู้
(เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง)

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

-1. แรมซาร์ไซต์ แห่งแรกของประเทศไทยคือ ป่าพรุควนขี้เสียน
-2. ป่าต้นน้ำของทะเลน้อย คือ เทือกเขาสันกาลาศีรี
-3. เทือกบรรทัดมีเนื้อที่ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ พัทลุง สงขลา ตรัง
-4 .บ้านของสัตว์ป่าที่ปลอดภัยในวันนี้คือ สวนสัตว์เท่านั้น
-5. ดินเกิดจากการทับถมของซากพืชซากสัตว์เท่านั้น
-6. เราสามารถนำสัตว์ป่ามาเลี้ยงได้โดยไม่มีคามผิดใดๆ
-7. ในโลกใบนี้มีน้ำจืดที่สามารถดื่มกินได้มากกว่าน้ำเค็ม
-8. การนำสัตว์ป่าสงวนไปเลี้ยงหรือมีไว้ในครอบครอง มีความผิดจำคุก 4 ปีปรับ4หมื่นหรือทั้งจำทั้งปรับ
-9. ถ้าไม่มีมนุษย์ ธรรมชาติอยู่ได้ แต่ถ้าขาดธรรมชาติแล้ว มนุษย์และสัตว์โลกจะอยู่ไม่ได้
-10. การอนุรักษ์ คือ การรักษาไว้โดยไม่สามารถนำมาใช้ได้
-11. ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไม่ใช่ตัวการทำให้เกิด ภาวะโลกร้อน
-12. องค์ประกอบของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศคือ ผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย
-13. แหล่งต้นน้ำที่สำคัญของมนุษย์ คือ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน
-14. น้ำที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ มากที่สุด คือน้ำ ใต้ดิน
-15. ต้นไม้บนภูเขาสูงไม่มีความสัมพันธ์กับ สัตว์น้ำ ปะการัง หรือ พืชที่อยู่ในทะเล
-16. ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น เช่น น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม ภัยแล้ง ไม่ใช่ผลจากการที่ มนุษย์ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
-17. ทะเลน้อย เปรียบเสมือนตลาดที่มีสิ่งของแจกฟรีสำหรับผู้ซื้อตลอด 24 ชั่วโมง
-18. การทิ้งขยะไว้ในป่าเป็นการช่วยเพิ่มปริมาณปุ๋ยให้กับต้นไม้
-19. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทะเลน้อยตื้นเขิน
-20. นกกานับว เป็นนกที่มีมากที่สุดในทะเลน้อย

แบบประเมินหลังการเรียนรู้
(เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง)

ชื่อ-สกุล.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

-1. แรมซาร์ไซต์ แห่งแรกของประเทศไทยคือ ป่าพรุควนขี้เสียน
-2. ป่าต้นน้ำของทะเลน้อย คือ เทือกเขาสันกาลาศีรี
-3. เทือกบรรทัดมีเนื้อที่ครอบคลุม 3 จังหวัด คือ พัทลุง สงขลา ตรัง
-4. บ้านของสัตว์ป่าที่ปลอดภัยในวันนี้คือ สวนสัตว์เท่านั้น
-5. ดินเกิดจากการทับถมของซากพืชซากสัตว์เท่านั้น
-6. เราสามารถนำสัตว์ป่ามาเลี้ยงได้โดยไม่มีคามผิดใดๆ
-7. ในโลกใบนี้มีน้ำจืดที่สามารถดื่มกินได้มากกว่าน้ำเค็ม
-8. การนำสัตว์ป่าสงวนไปเลี้ยงหรือมีไว้ในครอบครอง มีความผิดจำคุก 4 ปีปรับ4หมื่นหรือทั้งจำทั้งปรับ
-9. ถ้าไม่มีมนุษย์ ธรรมชาติอยู่ได้ แต่ถ้าขาดธรรมชาติแล้ว มนุษย์และสัตว์โลกจะอยู่ไม่ได้
-10. การอนุรักษ์ คือ การรักษาไว้โดยไม่สามารถนำมาใช้ได้
-11. ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไม่ใช่ตัวการทำให้เกิด ภาวะโลกร้อน
-12. องค์ประกอบของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศคือ ผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ย่อยสลาย
-13. แหล่งต้นน้ำที่สำคัญของมนุษย์ คือ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน
-14. น้ำที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ มากที่สุด คือ น้ำ ใต้ดิน
-15. ต้นไม้บนภูเขาสูงไม่มีความสัมพันธ์กับ สัตว์น้ำ ปะการัง หรือ พืชที่อยู่ในทะเล
-16. ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น เช่น น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม ภัยแล้ง ไม่ใช่ผลจากการที่ มนุษย์ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
-17. ทะเลน้อย เปรียบเสมือนตลาดที่มีสิ่งของแจกฟรีสำหรับผู้ซื้อตลอด 24 ชั่วโมง
-18. การทิ้งขยะไว้ในป่าเป็นการช่วยเพิ่มปริมาณปุ๋ยให้กับต้นไม้
-19. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทะเลน้อยตื้นเขิน
-20. นกกาน้ำ เป็นนกที่มากที่สุดในทะเลน้อย

เฉลย ข้อที่ถูกได้แก่ ข้อ 1, 9, 12, 17, 19

ภาคผนวก ซ.
ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย) สุจิตราภรณ์ จุสปาโล
(ภาษาอังกฤษ) Sujitraporn Jussapalo
2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาดใหญ่
3. หน่วยงานที่ติดต่อได้ สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่
โทร.074-200346
4. ประวัติการศึกษาปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พ.ศ.2541
ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2544
5. ประสบการณ์งานวิจัย
 - 5.1 หัวหน้าโครงการวิจัยและงานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว จำนวน 2 โครงการ
 1. งานวิจัยเรื่อง ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวกลุ่มเขาเทวดา อำเภอเมือง จังหวัด สงขลา
 2. เรื่อง รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัด ในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา
 - 5.2 งานวิจัยที่กำลังทำ
 1. การสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีศึกษา การจัดการป่าชายเลนบ้านคลองลิดี อำเภอท่าแพ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล
แหล่งทุน : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
งานสำเร็จแล้ว : 50%
 2. ศึกษาความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่
แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่
งานสำเร็จแล้ว : 50 %

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย) ชัยรัตน์ จุสปาโล
(ภาษาอังกฤษ) Chairat Jussapalo
2. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยหาดใหญ่
3. หน่วยงานที่ติดต่อได้ ศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
โทร.074-200320
4. ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ.2537
ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2543
5. ประสบการณ์งานวิจัย
 - 5.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว จำนวน 1 โครงการ
 1. สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ ของจังหวัดสงขลา
 2. เรื่อง รูปแบบการจัดการเส้นทางนำเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้และเชื่อมโยงในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 จังหวัด ในภาคใต้ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล และสงขลา
 - 5.2 หัวหน้าโครงการงานวิจัยที่กำลังทำ

การสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีศึกษา การจัดการป่าชายเลนบ้านคลองลิตี อำเภอท่าแพ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล

แหล่งทุน : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

งานสำเร็จแล้ว : 50%